

การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้าง
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF A COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT
MODEL ON THE BASE OF CULTURAL CAPITAL TO ENHANCE CREATIVE
ECONOMY IN "OLD TOWN", PHETCHABURI PROVINCE.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy DEVELOPMENT EDUCATION
Department of Education Foundations
Silpakorn University
Academic Year 2023
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ	การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี
โดย	นางสาวนริศรา กรุดนาค
สาขาวิชา	พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุสิตบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนาชู

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

()

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ อมรสิริพงษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนาชู)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชฎาพร เกตานนท์)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา)

640630086 : พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุณปฏิบัติ

นางสาว นริศรา กรุดนาค: การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ดร. นรินทร์ สังข์รักษา

640630086 : Major DEVELOPMENT EDUCATION

MISS Narisara KRUDNAK : THE DEVELOPMENT OF A COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT MODEL ON THE BASE OF CULTURAL CAPITAL TO ENHANCE CREATIVE ECONOMY IN "OLD TOWN", PHETCHABURI PROVINCE. Thesis advisor : Professor Narin Sungruga, Ph.D.

กิตติกรรมประกาศ

นริศรา กรุดนาค

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	๗
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1	1
บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	8
บทที่ 2	10
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดเพชรบุรี	10
2.1.1 บริบทด้านพื้นที่ ขนาดที่ตั้ง และ อาณาเขตของจังหวัดเพชรบุรี	10
2.1.2 ประวัติความเป็นมา.....	10
2.1.3 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ	12
2.1.4 การปกครองจังหวัดเพชรบุรี	12

2.1.5	สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบุรี	12
2.1.7	เอกลักษณ์ของท้องถิ่น	16
2.1.8	ศิลปะและวัฒนธรรม	16
2.1.9	ศาสนสถาน	18
2.1.10	ความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี	19
2.1.11	การเดินทางสู่จังหวัดเพชรบุรี.....	20
2.2	แนวคิดเกี่ยวกับเมืองเก่า	21
2.2.1	ความหมายของเมืองเก่า.....	21
2.2.2	กฎหมายเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า.....	22
2.2.3	ลักษณะของเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต	23
2.2.4	คุณค่าความสำคัญของเมืองเก่า	24
2.2.5	ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมโลกปัจจุบันต่อเมืองเก่า.....	24
2.2.6	การอนุรักษ์กับการท่องเที่ยว.....	24
2.2.7	รายชื่อเมืองเก่าในประเทศไทย	25
2.3	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	25
2.3.1	แผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติ 20 ปี	26
2.3.2	ความหมายของการท่องเที่ยว	27
2.3.3	แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว.....	28
2.3.4	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	30
2.4	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	33
2.4.1	การท่องเที่ยวโดยชุมชน	34
2.4.2	ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน	34
2.4.3	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	35

2.4.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	36
2.4.5 การท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	36
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	38
2.5.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	38
2.5.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	40
2.5.3 หลักการแนวคิดและกระบวนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	41
2.5.4 หลักการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	41
2.5.6 รูปแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	45
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม	46
2.6.1 ความหมายของทุนทางวัฒนธรรม.....	46
2.6.2 ความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม.....	47
2.6.3 ประเภททุนทางวัฒนธรรม.....	48
2.6.4 องค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรม.....	48
2.6.5 สาขาทุนทางวัฒนธรรม.....	49
2.6.6 แนวคิดเกี่ยวกับแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม.....	50
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ.....	54
2.7.1 ความหมายรูปแบบ.....	54
2.7.2 ประเภทของรูปแบบ	54
2.7.3 การตรวจสอบรูปแบบ.....	55
2.7.4 ความหมายการพัฒนารูปแบบ	55
2.7.5 สาระสำคัญในการพัฒนารูปแบบ	56
2.7.6 กระบวนการดำเนินการพัฒนารูปแบบ.....	56
2.8. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติเป็นเลิศ.....	57
2.8.1 ความหมายของแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ	57

2.8.2	ความสำคัญของการปฏิบัติเป็นเลิศ	58
2.8.3	หลักการการปฏิบัติเป็นเลิศ.....	58
2.8.4	รูปแบบการเกิดการปฏิบัติเป็นเลิศ.....	58
2.8.5	คุณลักษณะของ Best practice	59
2.8.6	องค์ประกอบในการพัฒนาแนวการปฏิบัติเป็นเลิศ	59
2.8.7	วิธีการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ	59
2.8.8	วิธีการตรวจสอบ Best practice.....	60
2.9	แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน	61
2.9.1	ความหมายของการถอดบทเรียน	62
2.9.2	ความสำคัญของการถอดบทเรียน	63
2.9.3	องค์ประกอบของการถอดบทเรียน ประกอบด้วย	63
2.9.4	ประโยชน์ของการถอดบทเรียน.....	64
2.9.5	กระบวนการถอดบทเรียน.....	64
2.9.7	วิธีการถอดบทเรียน	65
2.9.8	ขั้นตอนการถอดบทเรียน	65
2.9.9	ทักษะที่ใช้ในการถอดบทเรียน	66
2.9.10	การบันทึกการถอดบทเรียน.....	67
2.10	การสังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีในการวิจัย	69
2.11	กรอบแนวคิดในการวิจัย	70
บทที่ 3	71
วิธีดำเนินการวิจัย	71
ขั้นตอนการวิจัย	74
ขั้นตอนที่1	ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบน ฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	74

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	78
ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	80
ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบ ประเมิน และถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	83
บทที่ 4	88
ผลการวิจัย	88
4.1 ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	88
4.2 ผลการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	125
4.3 ผลการร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	134
4.4 ผลการทดลองประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	147
สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	164
5.1 สรุปผลการวิจัย	165
5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป	173
ภาคผนวก	175
ภาคผนวก ก	176
เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	176
ภาคผนวก ข	179

<p>รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี “HICLEET Model”</p>	179
<p>ภาคผนวก ค</p>	185
<p>แนวคำถาม/แบบสัมภาษณ์สำหรับหน่วยงาน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี.....</p>	185
<p>ภาคผนวก ง.....</p>	189
<p>แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม</p>	189
<p>ภาคผนวก จ</p>	191
<p>แบบประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี.....</p>	191
<p>ภาคผนวก ฉ</p>	193
<p>แบบทดสอบก่อน-หลัง การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี</p>	193
<p>ภาคผนวก ช</p>	196
<p>กำหนดการการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี.....</p>	196
<p>ภาคผนวก ซ</p>	198
<p>แบบประเมินการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนการสอนการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี</p>	198
<p>ภาคผนวก ฎ</p>	200
<p>รูปภาพประกอบ</p>	200
<p>รายการอ้างอิง</p>	216
<p>ประวัติผู้เขียน</p>	227

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 รายชื่อเมืองเก่าในประเทศไทย.....	25
ตารางที่ 2 แสดงการท่องเที่ยววัฒนธรรมและท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์-เปรียบเทียบรูปแบบทางเศรษฐกิจ.....	44
ตารางที่ 3 แสดงรูปแบบประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์จากกิจกรรมพื้นฐานในการท่องเที่ยว	46
ตารางที่ 4 สังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีในการวิจัย.....	69
ตารางที่ 5 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 1	77
ตารางที่ 6 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 2	80
ตารางที่ 7 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 3	82
ตารางที่ 8 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 4	87
ตารางที่ 9 รายชื่อเมืองเก่าที่ผ่านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า.....	95
ตารางที่ 10 รายชื่อเมืองเก่าที่ได้รับการเห็นชอบเรียบร้อยแล้ว	96
ตารางที่ 11 สรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคเอกสาร การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการพื้นที่ Best practice ทั้ง 2 พื้นที่.....	104
ตารางที่ 12 สังเคราะห์ข้อเด่น ที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ	113
ตารางที่ 13 สังเคราะห์แนวทางการจัดการปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ.....	113
ตารางที่ 14 สังเคราะห์จุดเด่น – จุดด้อย และแนวทางการจัดการปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ.....	123
ตารางที่ 15 ที่มา และความหมายร่างรูปแบบ HICLEET Model	136
ตารางที่ 16 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีจากผู้ทรงคุณวุฒิ	144

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบน
 ฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ด้วย
 ค่าสถิติ t-test 148

ตารางที่ 18 สรุป SWOT หลังการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการ
 ท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า”
 จังหวัดเพชรบุรี 151

ตารางที่ 19 แสดงการประเมินการอบรมอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการประเมินการจัดเชิงปฏิบัติการ
 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์
 “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี..... 157

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดเพชรบุรี.....	11
ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ	60
ภาพที่ 3 สรุประบวนการถอดบทเรียน	65
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	70
ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	73
ภาพที่ 6 ขั้นตอนการวิจัยที่ 1	77
ภาพที่ 7 ขั้นตอนการวิจัยที่ 2	80
ภาพที่ 8 ขั้นตอนการวิจัยที่ 3	82
ภาพที่ 9 ขั้นตอนการวิจัยที่ 4	86
ภาพที่ 10 แผนที่เมืองเก่า และบริเวณโดยรอบ จังหวัดเพชรบุรี.....	88
ภาพที่ 11 แผนที่เมืองเก่าจังหวัดน่าน.....	97
ภาพที่ 12 แผนที่เมืองเก่าภูเก็ต.....	101
ภาพที่ 13 สภาพการณ์ ความต้องการและแนวทางการจัดการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบน ฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์	122
ภาพที่ 14 ข้อมูล ประวัติ ความสำคัญของสถานที่สำคัญซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมภายในชุมชนย่าน เมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี	128
ภาพที่ 15 แผนที่เส้นทางกายภาพย่านเมืองเก่า และบริเวณโดยรอบจังหวัดเพชรบุรี	133
ภาพที่ 16 (ร่าง)การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อ เสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	142
ภาพที่ 17 ผลการถอดบทเรียน.....	161
ภาพที่ 18 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี.....	163

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในทุกด้าน โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) แสดงสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเยือนไทยหลังจากสถานการณ์โควิดเริ่มดีขึ้น โดยระบุว่าในระยะเริ่มต้น 3 เดือนแรกในปี 2565 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากถึง 11,541 ล้านบาท (องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ, 2567) จึงสะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้กับประเทศ ทั้งนี้นโยบายในการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ของชาติ (องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ, (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ด้วยประเทศไทยมีความโดดเด่นทั้งทางทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม และความสะดวกในการเดินทางฯ รวมถึงยังเป็นประเทศศูนย์กลางในหลายด้าน เช่น ศูนย์กลางการบิน ศูนย์กลางการผลิตอาหารทางทะเล เป็นต้น ดังนั้นนโยบายหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญ ในการพัฒนาขับเคลื่อนประเทศ(กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) ด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นจะนำมาซึ่งรายได้ให้กับทั้งในระดับประชาชนตลอดจนระดับประเทศได้อย่างมหาศาล อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน แต่ด้วยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศไทยมีลักษณะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวมาอย่างยาวนาน โดยมิได้ให้ความสำคัญกับศักยภาพและความพร้อมของประชาชน ชุมชน ตลอดจนสังคม ทั้งที่ประชาชนนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา ทำให้ประชาชนนั้นจึงยังคงขาดความรู้ รวมถึงขาดความพร้อมในการดำเนินชีวิต(กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2566-2570 ได้ให้ความสำคัญกับการนำการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “พลิกโฉมประเทศไทยสู่ สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” เพื่อบรรลุประเด็นปัญหาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย อาทิ 1) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว และการส่งเสริมคุณภาพ 2) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวไทยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) การบริหารการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566-2570) การพัฒนาปัจจัยเอื้อเพื่อให้เกิดการพัฒนาผ่านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) อันนำไปสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่ช่วยสร้างคุณค่า มูลค่าให้แก่นักท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ทำให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่า และสร้างคุณค่า เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเริ่มจากการให้

ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทุนที่มีอยู่นำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนา ทั้งนี้ด้วยทุนทางวัฒนธรรมนั้นถือเป็นมรดกที่มีมูลค่าและมีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ ด้วยมีการสั่งสมสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้ทุนทางวัฒนธรรมนั้นมีลักษณะที่หลากหลายทางอัตลักษณ์แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน การใช้ทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนผ่านการจัดการที่เหมาะสมในพื้นที่ก็จะเป็นตัวช่วยในการอนุรักษ์ พื้นฟู รวมถึงเพิ่มพูนมูลค่าเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการนำความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ (สุปวีร์ รสรื่น, 2564a) ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ตั้งแต่ต้นปี 2563 ทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับการหดตัวอย่างรุนแรงของเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ 71 จากปี 2562 เหลือเพียง 0.79 ล้านล้านบาทในปี 2563 และแม้ว่าจะมีการกระตุ้นจากทางภาครัฐแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยว ทั้งนี้แนวโน้มของการแพร่ระบาดยังคงยืดเยื้อทำให้การเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของไทยยังคงมีความไม่แน่นอน (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ในขณะที่ Greffe (2016) ได้อธิบายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจและมุ่งการแข่งขันกันอย่างสุดโต่งเพื่อขยับเข้าใกล้ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนต่างจำเป็นต้องขยับตัวออกห่างจากการความสุขเดิมที่เคยมีมา เป็นต้นเหตุให้ระบบเศรษฐกิจหยุดนิ่ง ไม่พัฒนาต่อจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นเศรษฐกิจวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นระบบเศรษฐกิจระบบใหม่ที่มีส่วนขับเคลื่อนทั้งในระบบมหภาคและจุลภาค ดังนั้นการนำเอกลักษณ์วัฒนธรรมซึ่งถือเป็นทุนที่มีมาอยู่เดิมไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบ ภูมิสถาปัตยกรรม จิตรกรรม หลักธรรม วิถีธรรม และภูมิปัญญาต่าง ๆ มาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องไปกับนโยบายรัฐที่ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยมีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงส่งเสริมการสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแนวใหม่ตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ทุกพื้นที่เกิดการพัฒนาโดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนา ภายใต้ทุนทางวัฒนธรรมพื้นฐาน จึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้ถูกจัดขึ้นเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์และนำเสนออัตลักษณ์ของทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ การท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นตัวกระตุ้นทั้งด้านการบริโภค การพัฒนา อนุรักษ์ รวมถึงส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในสถานที่ท่องเที่ยวที่นั้น ๆ อย่างยั่งยืนด้วย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

ดังที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติตามคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า เห็นชอบแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าเพื่อให้เกิดการคุ้มครอง ดูแลอย่างเหมาะสมและดำรงคุณค่าความเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเอาไว้ควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ (กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2553) แต่ด้วยในปัจจุบันพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรียังขาดการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นฐานการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมถึงยังขาดการพัฒนาในการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม อันเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบในการขับเคลื่อนการ

เรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจวัฒนธรรม เล็งเห็นถึงคุณค่ามากขึ้น รวมถึงในการพัฒนา ก็เกิดเป็นความโดดเด่นที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะลดความซ้ำซ้อนในแต่ละพื้นที่ การท่องเที่ยว ส่งผลเป็นความสำเร็จจากการนำจุดเด่นในแต่ละพื้นที่นำออกมานำเสนอ ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมได้ถูกนำมาพิจารณาใหม่ไม่ใช่แค่เป็นเพียงมโนทัศน์หรือแนวคิดทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ได้นำมาพิจารณาให้เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาในหลายประเทศ ในที่นี้จะเห็นว่าประเทศที่ต่างให้ความสำคัญกับการประกาศใช้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรม บนเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับพลเมือง และพัฒนาประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม ในสังคม ตลอดจนช่วยลดปล่อยจากพันธนาการของการถูกรอบงำจากวัฒนธรรมตะวันตกปกป้องวัฒนธรรมชาติอันเกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมโดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุน (วิริยะ สว่างโชติ, 2561)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือเป็นอีกหนึ่งกุญแจสำคัญในการส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่นคงและความยั่งยืน ทั้งนี้ก็ด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์ใหม่แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ (นาฎวดี เจือจันทร์, 2555) รวมถึงการสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อม และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกันภายใต้ฐานการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการผนึกกำลังระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและความคิดสร้างสรรค์โดยคนในชุมชน (Arcos-Pumarola et al., 2023)

อย่างไรก็ตามแม้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมจะมีส่วนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม แต่ก็ยังคงมีผลกระทบเชิงลบในลักษณะการท่องเที่ยวไว้ให้พัฒนาในลำดับต่อไปในลักษณะของปัญหาทางเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ไม่มั่นคงอันเกิดขึ้นจากการปรับตัวตามค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทั้งเสริมสร้างความยั่งยืนให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม (Anekjumnongporn, 2022) เพื่อเป็นการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายการพัฒนาในการเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศ กระจายรายได้อย่างทั่วถึง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ มุ่งสู่ความยั่งยืนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้อย่างมั่นใจ สนุก และปลอดภัย รวมถึงรักษาฟื้นฟู ทุนทรัพยากรธรรมชาติและทุนมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าของไทยให้มุ่งสู่ความยั่งยืนยกระดับความเชื่อมโยง พัฒนามาตรฐาน (การประชุมสมัชชาBCGโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564) และเพื่อเป็นการพัฒนาที่ไม่มุ่งเพียงแต่เศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่มุ่งพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช)), 2564)

จังหวัดเพชรบุรีถือเป็นเมืองที่เคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นเมืองหน้าด่านที่เก่าแก่มาและขึ้นชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มี “วัด” อยู่เป็นจำนวนมากถึง 265 วัด แยกตามอำเภอต่าง ๆ รวมถึงถือเป็นประตูสู่ภาคใต้ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จนได้รับขนานนามว่าเป็นเมือง 3 รส (รสหวาน, รสเค็ม, รสเปรี้ยว) 3 ทะเล (ทะเลโคลน, ทะเลเม็ดทราย, ทะเลหมอก) 3 วัง (เขาวัง, วังบ้านปืน, พระรามราชนิเวศน์) (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2564) ด้วยองค์ประกอบของทำเลที่ตั้งที่มีความสมบูรณ์ในทุกด้านทำให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นแหล่งเศรษฐกิจ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิงธรรมชาติ เชิงวัฒนธรรม เชิงศิลปะ ประวัติศาสตร์ รวมถึงวัดวาอารามที่สามารถสร้างชื่อเสียงในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดเพชรบุรีได้ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีที่มีอาณาบริเวณครอบคลุมใน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ชุมชนถนนคลองกระแซง พื้นที่ชุมชนตลาดริมน้ำ และพื้นที่ชุมชนวัดเกาะ ซึ่งอาณาบริเวณทั้ง 3 พื้นที่นี้มีอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่มีประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนในย่านเมืองเพชรบุรีที่โดดเด่น และมีความสมบูรณ์ อีกทั้งยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตเรียบง่ายที่แฝงไปด้วยเสน่ห์ความงามด้านศิลปวัฒนธรรม บ้านเรือนที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สามารถเป็นจุดดึงดูดแก่ผู้ที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ได้สัมผัสกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของพื้นที่ทั้ง 3 ชุมชน ผ่านการมุ่งเน้นคุณค่าของชุมชน ความแท้ความดั้งเดิม เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเพชรบุรี, 2563)

จึงกล่าวได้ว่า “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีเป็นพื้นที่ภายในจังหวัดที่มีความโดดเด่นในการพัฒนาในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปมาต้องแวะเข้ามาสัมผัสบรรยากาศการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวผ่านทุนทางวัฒนธรรมที่มีในพื้นที่ด้วยมีความโดดเด่นทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งทางสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม(สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2564) และในปี 2565 จังหวัดเพชรบุรีมีนักท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเพชรบุรี, 2565) จากที่กล่าวมานี้จึงเห็นได้ว่า จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และมีบทบาทสำคัญในการเป็นจุดพักด้วยเป็นประตูสู่ภาคใต้ ซึ่งสามารถพัฒนาเพื่อสนับสนุนกระตุ้นเศรษฐกิจภายในจังหวัดได้เป็นอย่างดี การนำแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีมาเป็นฐานเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนบนเป้าหมายคือ ชุมชน ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว หันกลับเข้ามาเรียนรู้ถึงทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งจุดร่วมในการผสมผสานความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต การประยุกต์ใช้ การจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เป็นการประกอบนำอัตลักษณ์ และภูมิปัญญาพื้นถิ่นในด้านต่าง ๆ อันเป็นทุนที่มีอยู่เดิมนำออกมาเป็นจุดขายในลักษณะเป็นฐานในการศึกษาผ่านรูปแบบการท่องเที่ยว (ศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี, 2565)

ในงานวิจัย “เสน่ห์เมืองเพชร : การถ่ายทอดนวัตกรรม Storytelling และ เทคโนโลยีสื่อ Application ให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Self-Drive ในยุควิถีใหม่” ที่ศึกษาโดย นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2564) ได้เสนอผลว่างานวิจัยว่า เสน่ห์เมืองเพชรนั้นอยู่ที่ชุมชน ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ ที่โดดเด่น อาทิ ด้านอาหารพื้นถิ่น ศิลปะสกุลช่าง ศิลปะการแสดง ผ้าพื้นบ้าน และชุมชนพื้นถิ่นที่ถือเป็นเสน่ห์ที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรีที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทุกหน่วยงาน ทุกฝ่ายที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและความพร้อมเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีให้เกิดความยั่งยืน ทว่าการสร้างเสน่ห์เมืองเพชรต้องอาศัยการบูรณาการทั้งการชิม ชม ช้อป อาหารพื้นถิ่น ศิลปะสกุลช่าง ศิลปะการแสดง ผ้าพื้นถิ่น รวมถึงของกิน ของฝาก (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2564) การพัฒนาจึงจำเป็นต้องได้รับการเชื่อมโยงรูปแบบกิจกรรม เส้นทาง สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งแหล่งท่องเที่ยวหลัก และแหล่งท่องเที่ยวรอง เพื่อกระจายรายได้กับชุมชน ดังนั้นการจะทำให้เสน่ห์เมืองเพชรบุรีดำรงอยู่ได้จึงจำเป็นต้องอาศัยการ บูรณาการเพื่อเป็นการส่งเสริม ยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าอย่างสร้างสรรค์ ที่ถือเป็นการพลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์ในฐานะเมืองเก่าเพชรบุรี ให้มีชื่อเสียงในการท่องเที่ยวของประเทศต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดเพชรบุรี (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2564) และ (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

แต่ในปัจจุบันสถานการณ์การระบาดของโรคติดต่อเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดการดำเนินชีวิตและการท่องเที่ยวในรูปแบบที่คำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในการออกไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวนี้สามารถที่จะยกระดับรายได้ ให้แก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และยกระดับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวในแก่นักท่องเที่ยวได้ (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2563) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาแนวทางที่ทั้งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องไปกับโลกยุคใหม่นี้ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ จำเป็นที่จะต้องอาศัยแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความสะดวกรสบายในการท่องเที่ยว และเพื่อให้การท่องเที่ยวนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดกับนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในชุมชนท่องเที่ยวเอง แต่ด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี รวมถึงชุมชนย่านเมืองเก่ายังคงขาดการศึกษาและจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว สร้างสรรค์ ยังขาดการจัดการในการท่องเที่ยว ทำให้ทุนทางวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์นั้นได้รับการละเลย มองข้ามไป เนื่องจากขาดการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนา ดังนั้นถือเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะมีถิ่นกำเนิดที่จังหวัดเพชรบุรี และเป็นนักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาจึงสนใจศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี โดยเป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก สร้างคุณค่าเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม การจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวจะตอบสนองกับรูปแบบการท่องเที่ยวสมัยใหม่ร่วมกับสนับสนุนให้เกิดเป็นความยั่งยืนในวิถีวัฒนธรรม ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องหาแนวทางที่ศึกษาถึงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทาง

วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างรายได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับชุมชน
ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

1.2 คำถามการวิจัย

1. สภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม
เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร
2. แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร
4. ผลการทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบน
ฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทาง
วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทาง
วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้าง
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุน
ทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

14.1 ขอบเขตด้านประชากรตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

-ขั้นตอนที่1 หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเพชรบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบุรี สำนักงาน
วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน
ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว ผู้นำชม ประชาชน เป็นต้น องค์กรชุมชน เช่น ประธาน
มัคคุเทศก์ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/โอท็อป และผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 30 คน หรือจนกว่า
ข้อมูลอิ่มตัว

-ขั้นตอนที่2 หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเพชรบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบุรี สำนักงาน
วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน
ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว ผู้นำชม ประชาชน เป็นต้น องค์กรชุมชน เช่น ประธาน
มัคคุเทศก์ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/โอท็อป และผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 30 คน หรือจนกว่า
ข้อมูลอิ่มตัว

-ขั้นตอนที่3 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับ ด้านการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม และด้าน
การศึกษา

-ขั้นตอนที่4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การท่องเที่ยว ผู้นำชม ประชาชน เป็นต้น และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/โอท็อป และผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 20 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบครอบคลุมครบและยั่งยืนผ่านการใช้ทรัพยากรทุนทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อปัจจัยการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ประกอบด้วย 1. ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดเพชรบุรี 2. แนวคิดเมืองเก่า 3. แนวคิดการท่องเที่ยว 4. แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน 5. แนวคิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ 6. แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม 7. แนวคิดแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม 8. แนวคิดการพัฒนา รูปแบบ 9. แนวคิดการปฏิบัติเป็นเลิศ และ10.แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

พื้นที่การวิจัยในจังหวัดเพชรบุรีในขั้นตอนที่ 2 ศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย ชุมชนคลองกระแซง ชุมชนตลาดริมน้ำ และชุมชนวัดเกาะ ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไป 3 ชุมชนหลัก

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 2 มกราคม 2566 - 30 ธันวาคม 2566

1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คนในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีมีส่วนร่วมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ดำเนินการ พัฒนา และแก้ไขปัญหา โดยเน้นความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ อาทิ ศิลปะวัฒนธรรม ศาสนสถาน อัตลักษณ์ วิถีชีวิต มาเป็นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งขับเคลื่อนใน 3 มิติสำคัญอย่างครอบคลุมอันจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนคนในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีผ่านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี หมายถึง หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว และการวัดผลของแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ผลลัพธ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ และในสวนกระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาและเกิดเป็นประโยชน์ขึ้นภายในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

ความต้องการ หมายถึง เป้าหมาย จุดมุ่งหมายพื้นฐานที่คาดว่าจะได้รับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้มีผลต่อการนำมาพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ทำให้แต่ละพื้นที่มีลักษณะเด่นที่แตกต่างกัน ทุนทางวัฒนธรรม

จึงเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยคนในชุมชนเป็นกลไกหลักในการผลิตเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจวัฒนธรรมของชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

สภาพการณ์ หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่โดยทั่วไปที่กำลังสะท้อนให้ได้รับรู้อยู่ในปัจจุบัน ประกอบด้าน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

การจัดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดวิธีการจัดการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด จากการเพิ่มมูลค่า เสริมคุณค่า และสร้างประสบการณ์จากการจัดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ หมายถึง การนำการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทในเชิงเศรษฐกิจเพื่อช่วยส่งเสริมความหลากหลายบนความภาคภูมิใจของชุมชน ผ่านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงอันจะนำมาซึ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนพร้อมๆ ไปด้วยความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า หมายถึง เครื่องมือประเภทหนึ่งที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของชุมชน โดยแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจะต้องดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนเพื่อให้เกิดเครื่องมือในการวางแผนด้านการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจ และความเข้มแข็งภายในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

ย่านเมืองเก่า หมายถึง ชุมชนที่มีมาในอดีตเป็นเมืองเก่าที่ยังคงอยู่มาอย่างยาวนานโดยไม่เคยมีการเคลื่อนย้ายฐานที่ตั้งและยังคงมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่นออกมาอย่างเป็นรูปธรรมและ แสดงอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจนบ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น มีวัด โบราณสถาน ศาสนสถาน ศิลปะการแสดง ศิลปะสกุลช่างวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำเพชรบุรี รวมถึงวิถีชีวิตแบบไทยๆ อันเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ อันโดดเด่นของชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนถนนคลองกระแซง ชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะของจังหวัดเพชรบุรี

การถอดบทเรียน หมายถึง วิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นการทบทวน ประสบการณ์ ความรู้ จากคนภายในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ แล้วนำมาสังเคราะห์ บทเรียน ประสบการณ์สู่การพัฒนาวิถีคิด กระบวนการทำงานใหม่อย่างสร้างสรรค์ และต่อยอดออกไปได้อย่างต่อเนื่อง

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

2. ได้แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าและบริเวณโดยรอบของจังหวัดเพชรบุรีโดยใช้สถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมเป็นฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

3. ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

4. ได้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

5. นำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ในการส่งเสริม ขับเคลื่อน พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจอันเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำมาซึ่งคำตอบเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์งานวิจัย อันมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดเพชรบุรี
2. แนวคิดเกี่ยวกับเมืองเก่า
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสร้างสรรค์
6. แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม
7. แนวคิดเกี่ยวกับแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม
8. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
9. แนวคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ
10. แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน
11. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 ข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดเพชรบุรี

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาพื้นที่ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นจึงมุ่งศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทด้านพื้นที่และการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีเพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้(สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2561-2565)

2.1.1 บริบทด้านพื้นที่ ขนาดที่ตั้ง และ อาณาเขตของจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีมีเนื้อที่ประมาณ 6,225.138 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,890,711 ไร่ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคกลาง มีอาณาเขตติดต่อจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้านคือ ทิศเหนือ ติดกับอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ทิศใต้ติดกับอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันออกติดกับอำเภอไทยและทิศตะวันตกติดกับพม่า

เพชรบุรีมีคำขวัญประจำจังหวัดคือ เขาวังคู่บ้าน ขนมหวานเมืองพระเลิศล้ำศิลปะแดนธรรมะ ทะเลงาม มีสัญลักษณ์ประจำจังหวัดคือ รูปพระนครคีรี (เขาวัง) มีผืนนาและต้นโตนอยู่ด้านหน้า ต้นไม้ประจำจังหวัดคือ ต้นหว้า และมีดอกไม้ประจำจังหวัดคือ ดอกลั่นทม (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2561-2565)

2.1.2 ประวัติความเป็นมา

เพชรบุรีในอดีตจึงเป็นเมืองที่รุ่งเรือง มีชื่อเรียกปรากฏในหนังสือต่างประเทศ เช่น “พิพริย์” , “พิพฟีล์” และ “พิพรี” จึงมีข้อสันนิษฐานกันว่าชื่อ “เมืองพริบพรี” นั้นน่าจะเป็นชื่อเดิมของเมืองเพชรบุรี ชื่อ “เพชรบุรี” อันมีปรากฏมาจากหลักฐานในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จาก 2 เหตุผล คือ

1. เป็นการเรียกตามแม่น้ำเพชรบุรี และ 2. เรียกตามตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาในเรื่องของแสงระยิบระยับในเวลากลางคืนที่เขาเด่นเสมือนมีเพชรพลอยบนเขา

จากข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ชี้ว่า เพชรบุรีนั้นเคยเป็นเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นชุมชนถาวรมาตั้งแต่สมัยทวารวดีตลอดจนในสมัยอาณาจักรสุโขทัยมาจนถึงในสมัยอยุธยาตอนต้นและขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยาในแบบศักดินาสวามิภักดิ์ โดยมีการปกครองในลักษณะเป็นชั้น ๆ ทำให้เพชรบุรีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ได้ทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีเป็นพิเศษจึงได้เสด็จมาประทับที่เมืองเพชรบุรีเป็นเวลาถึง 5 ปี และในการทำศึกชาวเมืองเพชรบุรีได้ร่วมเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้กับข้าศึกหลายครั้งจนถึงในสมัยพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีตั้งแต่ครั้งยังทรงผนวชอยู่ เมื่อขึ้นครองราชย์แล้วโปรดให้สร้างพระราชวัง วัด และพระเจดีย์ใหญ่ขึ้นบนเขาเตี้ยๆ ใกล้กับตัวเมืองและพระราชทานนามว่า “พระนครคีรี” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดให้สร้างพระราชวังอีกแห่งหนึ่งในตัวเมืองเพชรบุรีคือ “พระรามราชนิเวศน์” หรือ “วังบ้านปืน” และด้วยความเชื่อที่ว่าอากาศชายทะเลและน้ำทะเลอาจบรรเทาอาการเจ็บป่วยได้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวัง “พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน” ขึ้นที่ชายหาดชะอำเพื่อใช้เป็นที่ประทับรักษาพระองค์ บทบาทเมืองเพชรบุรีจึงมีอยู่ในทุกช่วงรัชสมัยของประวัติศาสตร์ไทยทำให้เมืองเพชรบุรีมีความหลากหลายทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมในหลายแขนงที่สะท้อนเรื่องราวผ่านการสืบทอดมาอย่างยาวนาน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2561-2565)

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดเพชรบุรี

สืบค้นจาก(แผนที่จังหวัดเพชรบุรี, 2565) เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2566

2.1.3 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัดเพชรบุรีในเขตอำเภอแก่งกระจาน และอำเภอหนองหญ้าปล้อง มีลักษณะเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูงชันแล้วค่อยๆ ลาดต่ำลงมาทางทิศตะวันออกเกิดเป็นสันปันน้ำ แบ่งน้ำส่วนหนึ่งให้ไหลลงสู่ประเทศพม่าและอีกส่วนหนึ่งไหลมาทางทิศตะวันออกเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี สภาพเช่นนี้ทำให้ทิศตะวันตกของจังหวัดเพชรบุรีสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และแร่ธาตุ ส่วนลักษณะภูมิอากาศ จังหวัดเพชรบุรีอยู่ติดกับอ่าวไทย จึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในฤดูฝนและอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว ทำให้มีอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ช่วงเดือนธันวาคม-เมษายน ภูมิอากาศของจังหวัดเพชรบุรีจะแบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน เริ่มต้นแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม-กลางเดือนตุลาคม และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม-กลางเดือนกุมภาพันธ์ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2564) คือ

2.1.4 การปกครองจังหวัดเพชรบุรี

รูปแบบการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน 3 รูปแบบ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2564) คือ

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วยหน่วยงานสังกัดส่วนกลางซึ่งมาตั้งหน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่จำนวน 84 ส่วนราชการ
2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค จัดรูปแบบการปกครองและการบริหารราชการเป็น 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ประกอบด้วยส่วนราชการประจำจังหวัด จำนวน 32 ส่วนราชการ และระดับอำเภอประกอบด้วย 8 อำเภอ (93 ตำบล 698 หมู่บ้าน) ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง อำเภอเขาย้อย อำเภอบ้านแหลม อำเภอบ้านลาด อำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน
3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรีเทศบาล 12 แห่ง (เทศบาลเมือง 2 แห่ง และเทศบาลตำบล 11 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบลอีก 71 แห่ง

2.1.5 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีมีประชากร จำนวน 482,193 คน เป็นชาย 232,915 คน หญิง 249,278 คน จำนวนบ้าน 174,834 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดเพชรบุรี (ร้อยละ 96.67) นับถือพุทธ นอกจากนั้นนับถือศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 3.26) ศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 0.07) และศาสนาอื่น ๆ เพชรบุรีมีวัด 263 วัด มัสยิด 14 แห่ง โบสถ์คริสต์ 8 แห่ง ด้านวัฒนธรรมมีหน่วยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนพระนครศรีอยุธยาและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามราชนิเวศน์ ตั้งอยู่ในมณฑลทหารบกที่ 15 มีแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านรวม 18 แห่ง อาทิ ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑสถานประจำหมู่บ้าน เป็นต้น อีกทั้งมีศูนย์วัฒนธรรม 3 แห่งและแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอต่าง ๆ จำนวนมาก ในด้านการศึกษาจังหวัดเพชรบุรีมีสถาบันการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน ในด้านเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเพชรบุรีในปี พ.ศ. 2563 ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า เพชรบุรีมีมูลค่ามวลรวมของจังหวัด (Gross Provincial Products : GPP) เท่ากับ 59,845 ล้านบาท จาก 16 สาขาการผลิตมีมูลค่า GPP เป็นลำดับที่ 35 ของประเทศ อัตราการขยายตัวของ GPP ในปี 2553 เพิ่มขึ้นจากปี 2552 ร้อยละ 2.02 ตามการขยายตัวของสาขาการบริหารราชการ สาขาการขนส่ง การขายปลีก สาขาโรงแรมและภัตตาคาร สาขาไฟฟ้า ประปา และสาขาการให้บริการด้านชุมชน โดยสาขาการผลิตที่สำคัญได้แก่ การเกษตรกรรมซึ่งในปี 2554 เพชรบุรีมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 948,343 ไร่ มีพื้นที่ทำมากที่สุด จำนวน 406,962 ไร่ รองลงมาเป็นพื้นที่ทำไร่ พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น และพื้นที่ทำการเกษตรอื่น ๆ สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวในปี 2554 จังหวัดเพชรบุรีมีจำนวนนักท่องเที่ยว 4.9 ล้านคน จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2553 ถึงร้อยละ 62.58 นอกจากนี้ข้อมูลในเดือนมกราคมพบว่า เพชรบุรีมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกว่า 2.2 ล้านคน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2561-2565)

2.1.6 ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการละเล่นพื้นบ้าน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565)

จังหวัดเพชรบุรี มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมปฏิบัติ สืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

1. งานพระนครคีรีเมืองเพชร จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อรำลึกถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์เมืองเพชร ตลอดจนเพื่อเผยแพร่สิ่งที่ดีงามในทุกด้านให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ในช่วงของการจัดงานจะมีการประดับไฟอย่างสวยงาม

2. ประเพณีวัวลานหรือวัวระดอ การเล่นวัวลานมีวิวัฒนาการมาจากการใช้วัวนำข้าว เกษตรกรจึงคิดการละเล่นวัวลานขึ้นมาเพื่อความสนุกสนานประกวดว่าวัวของใครจะมีฝีเท้าและกำลังดีกว่ากัน และ ยังมีผลต่อการค้าขายวัวใช้งานอีกด้วยเพราะวัวที่ชนะการเล่นวัวลานจะมีผู้สนใจซื้อในราคาสูง

3. วัวเทียมเกวียน เมืองเพชรบุรีได้จัดให้มีการประกวดวัวเทียมเกวียนขึ้นทุก ๆ ปี ในช่วงของการจัดงานพระนครคีรี เมืองเพชร เพื่ออนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านและสืบทอดประเพณีประชาชนนิยม นำวัวมาประกวดเพราะมีความหมายว่า วัวที่มีความสมบูรณ์จะเป็นเครื่องบ่งบอกถึงฐานะความเป็นอยู่ของผู้เป็นเจ้าของ

4. ละครชาตรีเป็นละครที่เก่าแก่ที่สุด ได้รับวัฒนธรรมจากละครของอินเดีย หม่อมเมืองซึ่งเป็นหม่อมในรัชกาลที่ 5 เป็นคนเพชรบุรี มีความสามารถในการเล่นละครชาตรี จึงมักเล่นถวายหน้าพระที่นั่งทุกครั้งที่เสด็จมาจนได้รับพระราชทานบริเวณ “หน้าพระลาน” เพื่อเป็นที่แสดงละครเป็นประจำ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 มีผู้นำละครนอกมาประสมกับละครชาตรี เรียกว่า ละครเข้าเครื่อง หรือ ละครชาตรีเครื่องใหญ่ เป็นละครที่รวมศิลปะการร้อง และการรำเข้าด้วยกัน และได้แพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน

5. ไทยทรงดำ หรือ ไทยดำ หรือ ไทยโซ่ง หรือ ลาวโซ่ง เป็นชื่อกลุ่มชนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งในท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาย้อย อาชีพหลักของชาวไทยทรงดำ คือทำไร่ ทำนา หาของป่า จับสัตว์ป่า และมีความสามารถเป็นพิเศษในการจับปลาตามห้วย หนอง คลอง ภูเขาของชาวไทยทรงดำ มีลักษณะเฉพาะในการออกเสียงและศัพท์เฉพาะบางคำและมีอักษรเขียนของ

ตนเองซึ่งปัจจุบันมีผู้อ่านได้น้อยลง ทรงผมเป็นเอกลักษณ์ อีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจโดยเฉพาะทรงผมของผู้หญิงมีถึง 18 แบบ แต่ละแบบจะบ่งบอกถึงสถานะภาพของสตรีผู้นั้น

6. ประเพณีการแข่งขันเรือยาวของจังหวัดเพชรบุรี นิยมเล่นกันตามวัดต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรี ตั้งแต่กลางเดือน 11 ถึงกลางเดือน 12 ซึ่งในวันแข่งเรือยาวจะเป็นวันเดียวกับที่เจ้าภาพนำผ้ากฐินทอด ณ วัดนั้น

7. เเห่เรือบก เป็นการดัดแปลงจากการเห่เรือน้ำซึ่งเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวเพชรบุรี การเห่เรือบกเริ่มมากกว่า 20 ปี ต่อมาภายหลังจากสร้างเขื่อนเพชรปิดกั้นแม่น้ำเพชรบุรีที่อำเภอท่าทาง เป็นผลให้แม่น้ำเพชรบุรีแห้งขอดลง และส่วนตอนกลางแม่น้ำต้นเขิน ไม่เหมาะแก่การเห่เรือน้ำเหมือนในอดีต ผู้เคยเล่นเรือน้ำจึงคิดดัดแปลงลักษณะของการเห่เรือน้ำมาเล่นบนบก โดยเอาเนื้อเรือและทำนองมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับท่าทางของฝีพายขณะเดินเห่ ผู้เล่นมีทั้งผู้หญิงและผู้ชายซึ่งเป็นทั้งฝีพายและลูกคู่ ส่วนเรือที่จำลองจะประดับประดาสวยงามมาก เนื้อความที่ใช้เห่เรือบกจะเริ่มด้วยบทไหว้ครูบทเกริ่น บทเกี่ยวพาราสี บทชมนกชมไม้ มีข้อสังเกตว่าไม่มีบทว่าโต้ตอบกัน ต้นเสียงจะเห่บทเพลงไปเรื่อย ๆ เมื่อเห็นว่าสมควรแก่เวลาก็จะเห่บทอาลาและอวยพรให้ผู้ชม

8. การละเล่นหนังตะลุง ได้รับอิทธิพลจากภาคใต้แถบจังหวัดพัทลุง เมื่อประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว การแสดงหนังตะลุงของจังหวัดเพชรบุรียังคงรักษาแบบแผนการแสดงหนังตะลุงเหมือนทุกคณะก่อนแสดงจะมีโหมโรงจับหัวลิงหัวค้ำ (แสดงเรื่องสั้นก่อนไหว้ครู) ออกรูปฤๅษี แล้วจึงแสดงเรื่องใหญ่ เรื่องที่ใช้แสดงส่วนมากเป็นเรื่องรามเกียรติ์ หรือมโนรา เป็นต้น

9. ประเพณีสลากภัต เป็นประเพณีการถวายข้าวสาร อาหารแห้งแด่พระภิกษุสงฆ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ในพื้นที่ระหว่างอำเภอเมืองเพชรบุรี และอำเภอบ้านลาด การถวายสลากภัตจะจัดในระหว่างเดือน8-เดือน10 ซึ่งเป็นฤดูฝนพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน บางครั้งไม่สามารถออกไปบิณฑบาตได้ ประชาชนจึงนำของแห้ง เช่น ข้าวสาร น้ำปลา ขนมที่สามารถเก็บไว้ได้นาน จัดใส่หาบไปถวายนั้นเป็นไปตามศรัทธา บางคนจัดดีมีของมากบางคนก็จัดน้อยไม่เสมอกัน จึงใช้วิธีให้พระสงฆ์จับฉลาก เมื่อจับฉลากตรงกับหมายเลขใด เจ้าของหาบฉลากก็หาบไปถวายแด่พระภิกษุรูปนั้น

10. ประเพณีเวียนศาลาเป็นประเพณีของชาวกระเหรี่ยงแถบอำเภอหนองหญ้าปล้องและแก่งกระจานที่ปฏิบัติมานานในปีหนึ่งจะเวียนศาลา 2 ครั้ง คือ วันแรม 8 ค่ำ เดือน 5 ของทุก ๆ ปีโดยจะนำดอกไม้สดมาร้อยด้วยมือเป็นมาลัยซึ่งมีลักษณะคล้ายการเวียนเทียนของชาวไทย ประกอบไปด้วยธูปเทียน ดอกไม้และนัตกันมาเวียนศาลาในเวลากลางคืนที่ศาลาวัดเก่าครั้งโบราณประจำหมู่บ้าน เป็นความเชื่อว่าเมื่อเวียนศาลาแล้วจะมีความสุขความเจริญ เป็นการบูชาและทำความเคารพดวงวิญญาณของผู้ที่ตายไปแล้วที่มาสิงสถิตอยู่ ณ ศาลา ซึ่งในหมู่บ้านของชาวกระเหรี่ยงต้องมีศาลาทุกหมู่บ้าน

11. ประเพณีข้าวกระเหรี่ยงเป็นประเพณีที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกระเหรี่ยงอำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจานเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ลูกหลาน ญาติ ๆ กลับมาอยู่พร้อมหน้ากันในครอบครัวโดยมีการผูกแขนเรียกขวัญ และ กินข้าวห่อกระเหรี่ยง โดยกำหนดพิธีกรรมในวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี การกำหนดวันประเพณีขึ้นอยู่แต่ละหมู่บ้านกำหนดกันเอง ช่วงเวลาที่ทำพิธีกรรมมี 2 วัน

12. ประเพณีการแห่เรือองค์ คือ ประเพณีการทอดกฐินหรือทอดผ้าป่าทางน้ำ ที่พุทธศาสนิกชนชาวเมืองเพชรได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งจะจัดในช่วงเทศกาลกฐิน ประมาณเดือน 11 และ เดือน 12 อันเป็นระยะเวลาที่น้ำหลากจึงมักมีการแข่งเรือยาวประเพณีควบคู่กันไปด้วย

13. ประเพณีงานปีผิมต เป็นพิธีพื้นบ้านของชาวเมืองเพชรเพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษผีบ้านผีเรือนและพระภูมิเจ้าที่เป็นความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษซึ่งเชื่อกันว่าถ้าผู้ใดประกอบพิธีแล้วจะทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นครอบครัวจะอยู่เย็นเป็นสุขไม่เจ็บป่วยมีความเจริญก้าวหน้าทำมาค้าขึ้น แต่ถ้าไม่ทำแล้วจะส่งผลให้คนในครอบครัวเจ็บป่วย หรือทำมาหากินไม่ขึ้น ประเพณีนี้กระทำกันในเดือน 47 ยกเว้นเดือน 5 และในระหว่างเข้าพรรษา ระยะเวลาที่จะกระทำแต่ละครั้งนั้นต้องแล้วแต่เจ้าของงานปีผิมตที่มารับการเซ่นไหว้ คือเจ้าพ่อโหราม และเจ้าพ่อหงส์ทอง จะกำหนดให้โดยผ่านความทรงจำครอบครัวนั้น ๆ ควรจะจัดงานเมื่อใด เช่น ทุก 3 ปี 5 ปี 7 ปี หรือ 9 ปีต่อครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าด้วย และในชีวิตเจ้าภาพคนหนึ่งจะจัดงานปีผิมตเพียง 3 ครั้งเท่านั้น เมื่อครบแล้วไม่ต้องจัดอีกตลอดชีวิตแต่จะให้ผู้สืบสานตารับช่วงปฏิบัติต่อไปโดยมีความเชื่อว่า ถ้าบุคคลใดรับช่วงงานปีผิมตแล้วละเลยไม่ปฏิบัติจะทำให้เจ็บป่วยอย่างหนัก หรือ ถ้าบุคคลใดยังไม่พร้อมที่จะจัดงานเมื่อถึงกำหนดก็ต้องไปขอผลัดผ่อนต่อเจ้าโหราม และเจ้าหงส์ทองโดยผ่านคนทรง

14. การละเล่นเพลงปรบไก่ เป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมาราว 150 ปี โดยเริ่มแรกมีการเล่นในกรุงเก่า ครั้นเสียกรุงครั้งที่ 2 แล้ว เมื่อประชาชนว่างจากการทำนา ทำไร่ ก็ยังคงมีการเล่น เพลงปรบไก่ และเพลงต่างๆ กันอยู่ ตามงานเทศกาลประเพณี เพลงปรบไก่อันนี้เป็นเพลงพื้นเมืองขอ' เพชรบุรีที่นับวันจะหาได้ยาก ปัจจุบันยังมีที่บ้านดอนข่อย ตำบลลาดโพธิ์ อำเภอบ้านลาด เป็นประจำทุกปี

15. ประเพณีสารทลาวเวียง เป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง ตำบลสระพัง อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรีจัดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี เพื่อให้พี่น้องลูกหลานที่ไปทำมาหากินต่างถิ่นกลับมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ในวันที่ ชาวลาวเวียง จะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สวยงามแบบชาวลาวเวียง โดยเริ่มพิธีตั้งแต่เวลาประมาณ 09.00 น. จะนำ สำหรับอาหารคาว หวานที่เรียกว่า "พาเวน" มีอาหารคาว 2-3 อย่าง อาหารหวานจำพวกขนมหม้อแกง ทองหยิบ ทองหยอด ผลไม้ต่าง ๆ และที่ขาดไม่ได้ คือ กระจยาสารทมาถวายเพลที่วัดเจ้าของพาเวนจะต้องจุดเทียนไว้ที่พาเวนของตน เมื่อพระสงฆ์ ญาติ โขมทั้งหลายจะนำห่อข้าวน้อยเป็นห่อข้าวที่ทำเป็นคู่ ๆ ช้างในจะมีข้าวปลาอาหาร นำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญให้กับผีที่ไม่มีญาติ

16. ประเพณีไต้ดอกไม้ เป็นประเพณีของชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง หมู่บ้านสระพัง อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ตามตำนานทางพุทธศาสนาว่าไว้ในระหว่างฤดูเข้าพรรษา พระพุทธเจ้าได้เสด็จขึ้นไปบนสวรรค์เพื่อแสดงธรรมให้พระมารดาฟัง เมื่อเสด็จจกแล้วได้เสด็จ กลับสู่โลกมนุษย์ และได้รับการต้อนรับจากพสกนิกรทั่วไป เพื่อเป็นการระลึกถึงวันนี้ในพุทธกาล ชาวลาวเวียงจึงได้จัดงานประเพณี "ไต้ดอกไม้" ในเวลากลางคืน มีกำหนด 3 วัน คือ ขึ้น 15 ค่ำ และ แรม 1 ค่ำเดือน 11 ในช่วงออกพรรษา เพื่อเฉลิมฉลองด้วยการบูชาด้วย รูป เทียน ดอกไม้ เครื่อง สักการะต่าง ๆ และเป็นงานรื่นเริง มีการฟ้อนรำของชาวลาวเวียงด้วยเพื่อให้ชาวลาวเวียงได้เห็น คุณค่าความสำคัญของประเพณีและสืบทอดต่อไป

2.1.7 เอกลักษณ์ของท้องถิ่น

เพชรบุรีมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565)

1. เขาวัง ในสมัยโบราณนิยมเรียกกันว่า “เขาสมน” ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพระนครคีรี ซึ่งเป็นพระราชวังบนเขาสูง นับเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชรบุรีเช่นเดียวกับต้นตาลโตนด กล่าวได้ว่าหากมีโอกาสมาเมืองเพชรบุรีแล้วไม่ได้ขึ้นเขาวัง ก็ดูเหมือนยังมาไม่ถึงเมืองเพชรบุรี

2. ต้นตาล จังหวัดเพชรบุรีมีต้นตาลมากที่สุดในประเทศไทย ดังปรากฏหลักฐานจาก “นิราศเมืองเพชรบุรี” ของสุนทรภู่ ความตอนหนึ่งว่า “ทุกประเทศเขตแดนวันแดนพริบพรี เหมือนจะ ชี้ไปไม่พ้นแต่ต้นตาล” ด้วยเหตุนี้ ต้นตาลจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี คู่กับเขาวัง หรือพระนครคีรี ปรากฏเป็นตราและธงประจำจังหวัดเพชรบุรี สืบมาจนถึงทุกวันนี้

3. ชมพูเพชรสายรุ้ง เป็นผลไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งชาวเพชรบุรีมีความภาคภูมิใจ โดยเฉพาะรสชาติที่หวานกรอบ อร่อย แตกต่างไปจากชมพูพันธุ์อื่น ๆ หรือแม้แต่จะนำพันธุ์ของชมพูเพชรไปปลูกที่อื่นคุณภาพก็จะไม่ดีเท่ากับปลูกที่เมืองเพชรบุรี ดังนั้นการปลูกชมพูเพชรจึงทำรายได้จำนวนมากให้แก่เกษตรกร

4. แม่น้ำเพชรบุรี หรือที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “น้ำเพชร” เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มี ต้นน้ำจากทิวเขาตะนาวศรีซึ่งแบ่งเขตแดนระหว่างไทยกับประเทศสหภาพพม่า ไหลผ่านพื้นที่ในเขต อำเภอยาย่าง อำเภอบ้านลาด วัดท่าไชย อำเภอเมืองเพชรบุรี และลงสู่ทะเลอ่าวไทยที่อำเภอบ้านแหลม ทางด้านทิศเหนือของจังหวัดเพชรบุรี แม่น้ำเพชร มีความสำคัญในฐานะที่เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ ในการพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นน้ำเสวยในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 สืบมา จนกระทั่งยกเลิกไปใน พ.ศ. 2465 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ในอดีตกล่าวกันว่า น้ำเพชรมีรสอร่อย ไส้สะอาด และจืดสนิท จึงถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี อีกประการหนึ่งที่ชาวเพชรบุรีภาคภูมิใจ

2.1.8 ศิลปะและวัฒนธรรม

ด้านสถาปัตยกรรม เพชรบุรีมีสถาปัตยกรรมสำคัญ อาทิ

1. พระปรางค์วัดกำแพงแลง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง เป็นโบราณสถานที่สูงขึ้นด้วยศิลาแลง ฉาบปูนประดับด้วยลายปูนปั้นลักษณะทางด้านศิลปกรรมไม่ว่าที่ปรางค์หรือปราสาท ล้วนแต่แสดง ถึงรูปทรงและวัตถุประสงค์ของสถาปัตยกรรมแบบบายน ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ปัจจุบันเป็นที่ประดิษฐาน ของพระพุทธรูปที่ชื่อว่า “หลวงพ่เพชร”

2. โบสถ์วัดกุฎีบางเค็ม วัดกุฎีตั้งอยู่เกือบถึงอำเภอเขาย้อยตัวโบสถ์เป็นไม้มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาโบสถ์ไม้ที่มีอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี เฉพาะส่วนที่กั้นฝาไม้ขนาดยาว 7 ห้อง กว้าง 3 ห้อง และมีมุขลดยื่นออกไปด้านหน้าและด้านหลังด้านละ 1 ห้องและทำเป็นพาไลอีก 1 ห้องโดยรอบอาคาร หน้าบันจำหลักไม้และฝาแกะสลักไม้ซึ่งมีทั้งหมด 20 แผง ถือว่าเป็นโบสถ์ที่มีฝาแกะสลักไม้ทั้งหลัง เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

3. ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ลักษณะเป็นอาคารไม้ที่สร้างในสมัยอยุธยา มีขนาดใหญ่ประมาณ 10 ห้อง มีเสาแปดเหลี่ยมเรียงกัน 4 แถว ๆ ละ 11 ต้น รวม 44 ต้น ในศาลามีธรรมาสน์

ยอด 2 หลัง หลังหนึ่งเป็นฝีมือช่างปัจจุบันส่วนอีกหลังหนึ่งมีสภาพชำรุดใช้การไม่ได้แล้ว สร้างโดยช่างที่เป็นยอดฝีมือครั้งอยุธยา ซึ่งรัชกาลที่ 5 ทรงชมว่างามเหลือพรรณนาเล่ากันว่าศาลานี้ เดิมเป็นพระตำหนักของพระเจ้าเสือ แต่ได้พระราชทานให้สมเด็จพระสังฆราชแดงโมนามาปลูกสร้าง เป็นศาลาการเปรียญของวัด และสิ่งหนึ่งไม่สามารถหาชมได้ง่ายนักในปัจจุบัน ก็คือ “หอไตรกลางน้ำ” เป็นหอไตรสามเสา ปลูกลงในสระน้ำ มีลักษณะเป็นเรือนไทย ฝากระดาน 2 ห้อง หลังคามุง กระเบื้องดินเผา ไม่มีกันสาด ใช้เป็นที่เก็บพระไตรปิฎก

4. พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม วัดมหาสมณารามหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “วัดเขาวัง” มีพระอุโบสถเป็นอาคารทรงไทยขนาดกลาง หลังคาซ้อนสองชั้นมุงด้วยกระเบื้องเคลือบ มีช่อฟ้าใบระกาและหางหงส์เป็นทรวดงามยิ่ง หน้าบันมีภาพลายปูนปั้นเป็นสัญลักษณ์ของรัชกาลที่ 4 เป็นรูปพระมหาพิชัยมงกุฎ ตรงด้านหน้าและด้านหลังของพระอุโบสถเป็นศาลาขวางอยู่ชิดตัวกับตัวโบสถ์ผนังก่อด้วยอิฐฉาบปูนทำเป็นช่องโค้งแหลม ลักษณะอย่างขุ่มประตู่และที่แปลกตาก็คือ ใบเสมาหินอ่อนสลักลวดลายเป็นรูปสี่เหลี่ยม ซึ่งเป็นแบบที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 4

5. สถาปัตยกรรมพระนครคีรี เป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิกผสมกับสถาปัตยกรรมแบบจีน

ด้านประติมากรรม ประติมากรรมที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่

1. บันโบสถ์วัดไผ่ล้อม มีลวดลายให้ชมด้านเดียวกัน สองหน้าบัน ปั้นเป็นภาพปราสาท 7 ชั้น ศาลา เขิงผา ภูเขา ต้นไม้และภาพพระพุทธรูปปางต่างๆ ฝีมือ การปั้นยอดเยี่ยมมาก ภาพปูนปั้นผนังด้านนี้เมื่อต้องแสงจะทำให้เกิดเงาสลับซับซ้อน ดูลุ่มลึก ลดหล่นเป็นชั้นช่องแสดงถึงความ เป็นเลิศในแนวคิดและฝีมือช่างอย่างหาที่เปรียบมิได้

2. ปูนปั้นวัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นรูปแบบสมัยอยุธยาตอนปลาย สืบเนื่องจากลวดลายกนกอ่อนพลิ้วแตกก้านแตกช่อ ออกลายประสานกลมกลืนกัน ภาพประกอบมักนิยมเป็นรูปครุฑ รูปนารายณ์ทรงครุฑและรูปนารายณ์เหยียบบ่าอสูรเป็นส่วนมาก

3. ปูนปั้นวัดเขว้านไผ่ล้อม หน้าบันโบสถ์ด้านทิศตะวันออกมีศิลปะปูนปั้นเต็มหน้าบัน ปั้นเป็นรูปครุฑ ประกอบด้วยลายพุ่มปลายสะบัดตั้งเปลวไฟ ถัดจากลายพุ่มเป็นลายกนกก้านชด ช่อหางโต พื้นประดับกระจก

4. ปูนปั้นฐานเสมาวัดสระบัวฐานเสมาชั้นล่างเป็นภาพยักษ์แบกไม้มีมือพื้นฐานเสมาชั้นบน ส่วนด้านข้างและด้านหลังปั้นเป็นคนพอกลิบสองภาษา สำหรับด้านหน้าโบสถ์ปั้นเป็นรูปพวกอมนุษย์

5. ปูนปั้นวัดมหาธาตุวรวิหาร ปูนปั้นที่วิหารหลวงวัดนี้งดงาม โดดเด่นเป็นที่ตื่นตาตื่นใจ ยิ่งนัก เป็นฝีมือชั้นครูในสมัยรัตนโกสินทร์ของชาวเพชรบุรี

6. ปูนปั้นวัดพลับพลาย มีลายปูนปั้นที่ขุ่มประตู่ทางซ้ายมือเป็นภาพหนุมานเข้าห้องนางวารีรินทร์ ส่วนขุ่มทางขวามือเป็นภาพวิรุญจำบังลม

7. ปูนปั้นวัดปากคลอง เป็นงานปูนปั้นที่แสดงให้เห็นถึงฝีมือและชั้นเชิงของช่าง โดยเฉพาะ ภาพเทพพนมและลายดอกไม้และที่น่านึงก็คือ การลงสีในงานปูนปั้นซึ่งทำได้อย่างงดงาม น่าชมยิ่งนัก

8. ใบเสมาวัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นใบเสมาคู่ทำด้วยหินทรายแดง บนแท่นสูง 120 เซนติเมตร จำหลักลวดลายเต็มทั้งแผ่น มีขุ่มเสมาแบบกบข้าง ลายที่ฐานเสมาแกะสลักเป็นรูป ดอกไม้เรียงกัน

ด้านจิตรกรรม จังหวัดเพชรบุรีมีจิตรกรรมสำคัญ อาทิ

1. จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม มีลักษณะเป็นภาพเขียนเต็มผนัง ซึ่งบางส่วนลบเลือนเกือบหมดแต่ยังพอเห็นร่องรอยของความงดงามได้ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กล่าวว่า “ช่างที่อยู่ในสมัยที่ภาพเขียนเจริญถึงขีดสุดเท่านั้น จึงจะสามารถวาดภาพจิตรกรรมที่งดงามเช่นนี้ได้”

2. จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม

3. จิตรกรรมฝาผนังวัดท้ายตลาด ในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมเต็มผนังด้านหน้าพระประธานผนังเหนือบานประตูจรดเพดาน เขียนเป็นภาพวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

4. จิตรกรรมสมุดข่อยวัดพระรูป “สมุดข่อยหรือสมุดไทย” เป็นหนังสือที่ใช้กระดาษแผ่นเดียวยาว ติดต่อกันไปตลอดเล่มด้วยการพับกลับไปกลับมาเป็นเล่ม ซึ่งจะมีความหนา กว้างหรือบางเท่าใดก็ได้แล้วแต่ความต้องการ สามารถเขียนภาพประกอบทั้งที่เป็นลายเส้น และเป็นภาพระบายสีประเภทจิตรกรรมลงไปด้วย (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565)

2.1.9 ศาสนสถาน

เพชรบุรีมีวัดที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. วัดเขابันไดอิฐ อยู่ห่างจากเขาวังประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐานที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยอยุธยา บนเขابันไดอิฐมีถ้ำเล็กใหญ่หลายคูหาอยู่ลึกลงไปใต้เขา ได้แก่ ถ้ำประทุน ถ้ำพระเจ้าเสือ และถ้ำพระพุทธไสยาสน์ เป็นต้น

2. วัดกำแพงแลง วัดนี้เดิมเป็นเทวสถานในสมัยขอมสร้างตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ เทวสถาน ที่สร้าง ขึ้นเดิมมีปรangk 5 หลัง ทำด้วยศิลาแลง ปัจจุบันเหลือเพียง 4 หลัง ต่อมาเมื่อ อิทธิพลของ ศาสนาพุทธแผ่ขยาย เข้ามา จึงได้แปลงเทวสถานแห่งนี้เป็นศาสนสถานในพุทธศาสนา

3. วัดท่าไชยศิริ เป็นวัดตั้งแต่สมัยอยุธยาเรียกกันว่า “วัดไต้” ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี น้ำตกบริเวณทำน้าของวัดนี้เชื่อกันว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ และเป็นน้ำที่นำไปใช้ประกอบ พระราชพิธี พระบรมราชาภิเษกของพระมหากษัตริย์ตามโบราณราชประเพณี

4. วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี มีการแบ่งเขต พุทธवास ออกจากสังฆवास ภายในวัดมีพระปรangk ห้ายอดซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะเป็นพระเจดีย์ห้ายอด เช่นเดียวกับที่เมืองนครศรีธรรมราช แล้วมาดัดแปลงเป็นพระปรangk ในสมัยหลัง ที่น่าสนใจคือมี ภาพปูนปั้น ซึ่งเป็นฝีมือช่างเมืองเพชรที่หาดูได้ยาก

5. วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นวัดเก่าแก่มีสาลาการเปรียญเป็นศาลาหลังยาวเสาแปดเหลี่ยม ประตูจำหลักไม้ลายก้านขดปิดทอง ในพระอุโบสถมีรูปหล่อของสมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) ซึ่งเป็นผู้ ปฏิสังขรณ์วัดนี้ ประดิษฐานไว้ที่หน้าพระประธาน

6. วัดกุฎี เป็นวัดในสมัยอยุธยา มีพระอุโบสถ สร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง

7. วัดเขาตะเครา เป็นวัดอยู่ในอำเภอบ้านแหลม เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปาง มารวิชัย สูง 29 นิ้ว หน้าตักกว้าง 21 นิ้ว เรียกกันว่า “หลวงพ่เขาตะเครา”

8. วัดสระบัว เป็นวัดตั้งอยู่เชิงเขาวังด้านตรงข้ามกับวิหารพระพุทธไสยาสน์

9. วัดเกาะแก้วสุทธาราม เป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย มีธรรมมาสน์ที่เป็นงานไม้ แกะสลัก ขึ้นเยี่ยมที่ฝีมือละเอียดประณีตงดงาม

10. วัดในกลาง เป็นวัดเก่าแก่อายุไม่น้อยกว่า 250 ปี และเป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสร้างเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระมารดาซึ่งเป็นคนบ้านแหลม เจดีย์ อุโบสถแบบมหาอุด กุฏิ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย

11. วัดมหาสมณารามราชวรวิหาร หรือ วัดเขาวัง ตั้งอยู่บนไหล่เขาด้านทิศตะวันออก ในพระอุโบสถมีภาพเขียนของชรัวอินโข่ง ช่างเขียนที่มีชื่อเสียงโด่งดังของเพชรบุรีฝากฝีมือไว้ สวยงามมากตามผนังและเสาของพระอุโบสถ

12. วัดพระพุทธไสยาสน์ หรือ วัดพระนอน สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัย กรุงศรีอยุธยา มีพระพุทธรูปนอนขนาดใหญ่องค์หนึ่งในจำนวน 4 องค์ ที่มีอยู่ในเมืองไทย มีความยาว ถึง 43 เมตร ก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามยิ่ง

13. วัดเพชรพลี เดิมชื่อวัด ตรีพลี เป็นวัดที่ 9 ที่สร้างขึ้นในเมืองไทย มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์แรกของพุทธศาสนา ในไทยจากจารึกลายสือไทย ในกระเบื้องจารและแผ่นหินทรายที่ขุดได้จากวัดตรีพลี

14. วัดคงคารามวรวิหาร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ทรงปฏิสังขรณ์แล้วสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง

15. วัดเนรัญชราราม ได้รับการตั้งให้สอดคล้องกับชื่อวังมฤคทายวันซึ่งสร้างโดยรัชกาลที่ 6 ตามเรื่องราวในพุทธประวัติเกี่ยวกับแม่น้ำเนรัญชราและป่าอิสิปตนมฤคทายวัน มี พระอุโบสถลักษณะทรงอินเดีย ซึ่งไม่ค่อยพบเห็นในประเทศไทย (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565)

โดยสรุป จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีความพร้อม และ มีความโดดเด่นในทุก ๆ ด้านเหมาะสมต่อการนำมาศึกษาเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเลือกศึกษาในพื้นที่ชุมชน “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้ด้วยลักษณะของเมืองเก่า นั้นจะเป็นย่าน หรือ เป็นชุมชนที่มีการสืบทอดอยู่อาศัยมาตั้งแต่อดีต มีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความจำเพาะทางประวัติศาสตร์ มีคุณค่าทางศิลปะ โบราณคดี ซึ่งถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติที่มีความโดดเด่นหลากหลายแขนงรวมกลุ่มกันอยู่ภายในชุมชน

2.1.10 ความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว อาทิ พระรามราชนิเวศน์ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครคีรี มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นบ้านที่สำคัญ อาทิ งานพระนครคีรีเมืองเพชร ประเพณีวัวลาน วัวเทียมเกวียน ละครชาตรี ไทยทรงดำ การแข่งเรือยาว การเห่เรือบอก การละเล่นหนังตะลุง ประเพณีสลากภัต (การถวายข้าวสาร อาหารแห้งแด่พระภิกษุสงฆ์) ประเพณีเวียนศาลา ประเพณีข้าวกะเหรี่ยง ประเพณีการแห่เรือองค์ ประเพณีงานปีผีמד ประเพณีสารทลาวเวียง และประเพณีไต้ดอกไม้ มี เอกลักษณ์ที่สำคัญของท้องถิ่น อาทิ เขาวัง ต้นตาล ชมพูเพชรสายรุ้งแม่น้ำเพชรบุรี เป็นต้น (สำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565) ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น นอกจากนี้ เพชรบุรียังเป็นเมืองที่ถูกขนานนามไว้ ดังนี้ คือ “เป็นเมือง 3 วัง” ประกอบด้วย พระนครคีรี พระรามราชนิเวศน์ และพระราชนิเวศ มฤคทายวัน “เป็นเมือง 3 ทะเล” ประกอบด้วย ทะเลเม็ดทราย ทะเลโคลน และทะเลหมอก และ “เป็นเมือง 3 รส” ประกอบด้วย รสหวาน รสเค็ม และรสเปรี้ยว”

ความโดดเด่นที่หลากหลายนี้จึงเป็นสิ่งดึงดูดให้จังหวัดเพชรบุรีได้กลายเป็นจังหวัดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ดึงดูดเหล่านักท่องเที่ยวที่ต่างให้ความสนใจ และมุ่งเดินทางมาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านการท่องเที่ยว(สำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565)

2.1.11 การเดินทางสู่จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับภาคใต้และภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ โดยการเดินทางเข้าสู่จังหวัดทำได้หลายทาง ดังนี้

ทางรถยนต์ สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวได้ 2 เส้นทาง คือ

1) เส้นทาง นครปฐม - ราชบุรี - เพชรบุรี ใช้ถนนบรมราชชนนี หรือถนนคูขานลอยฟ้าจากเชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ผ่านเขตตลิ่งชัน แยกพุทธมณฑลสาย 2 แยกพุทธมณฑลสาย 4 จนไปบรรจบกับถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ซึ่งตรงมาจากท่าพระ บางแค หนองแขม อ้อมน้อย จนถึงอำเภอนครชัยศรี จากนั้นมุ่งตรงผ่านจังหวัดนครปฐม ราชบุรี เข้าสู่จังหวัดเพชรบุรี รวมระยะทางจนถึงตัวเมืองเพชรบุรีประมาณ 166 กิโลเมตร

2) เส้นทางสมุทรสาคร สมุทรสงคราม-เพชรบุรี ใช้ถนนพระราม 2 (ทางหลวงหมายเลข 35) ซึ่งเริ่มต้นจากทางด่วนเฉลิมนคร เชิงสะพานพระราม 9 ผ่านเขตบางมด ภาษีเจริญ หัวกระป๋องเอกชัย จนเข้าเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จนบรรจบกับถนนเพชรเกษมที่บริเวณแยกวังมะนาวเข้าสู่จังหวัดเพชรบุรี รวมระยะทาง จนถึงตัวเมือง เพชรบุรี ประมาณ 123 กิโลเมตร

รถโดยสารประจำทาง นักท่องเที่ยวสามารถขึ้นรถได้ที่สถานีขนส่งสายใต้ ใช้ถนนบรมราชชนนี มี 2 เส้นทาง คือ

1) สายใหม่ หมายถึง รถที่วิ่งเส้นทางสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี

2) สายเก่า หมายถึง รถที่วิ่งเส้นทางนครปฐม - ราชบุรี - เพชรบุรี นอกจากนี้ยังสามารถขึ้นรถได้ที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เป็นรถตู้โดยสารปรับอากาศ บริการตั้งแต่เวลา 05.30 - 20.00 น. ระยะทางตลอดสาย 180 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 2 ชั่วโมง 30 นาที

ทางรถไฟ มีขบวนรถขึ้น-ลงผ่านจังหวัดเพชรบุรีวันละประมาณ 24 ขบวน ระยะทาง 167 กิโลเมตรจากกรุงเทพมหานคร สามารถขึ้นรถไฟได้ที่สถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) และ สถานีธนบุรี (บางกอกน้อย) สถานีรถไฟที่สำคัญในเขตจังหวัดเพชรบุรี คือ สถานีเขาย้อย สถานี เพชรบุรี และสถานีชะอำ

ทางอากาศ มีสนามบินบ่อฝ้าย อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากอำเภอชะอำ ประมาณ 20 กิโลเมตร หรือประมาณ 60 กิโลเมตรจากตัวจังหวัดเพชรบุรี

ทางน้ำ ด้วยเรือเดินทะเล ทำให้สามารถติดต่อกับชายฝั่งทะเลตะวันออก เช่น พัทยาและจังหวัดชลบุรีได้ ซึ่งทำให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งที่สำคัญอย่างยิ่งในภาคตะวันตก(สำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565)

จากข้อมูลทั่วไปและบริบทของจังหวัดเพชรบุรีที่ได้ศึกษาและนำมากล่าวไว้ในข้างต้นสรุปได้ว่า จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ด้วยเป็นจังหวัดที่มีทุนทางทรัพยากรที่หลากหลาย โดยเฉพาะทุนทางศิลปวัฒนธรรม ทุนทางประวัติศาสตร์เรื่องราวที่ยาวนานประกอบด้วยความสะดวกในการคมนาคม ด้วยทุนเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้

จังหวัดเพชรบุรีถือเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีความโดดเด่น มีความน่าสนใจ และมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวิณี โบว์สุวรรณ (2565) ที่เสนอว่า เพชรบุรีเป็นจังหวัดภาคกลางตอนล่างที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และได้เสนอเพิ่มเติมว่าแต่ควรมีการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งงานของสร้อยพัทธ์ เอี้ยวเจริญ และ จีระ ประทีป (2564) ได้เสนอไปในทิศทางเดียวกันว่าเมืองเพชรบุรีจึงควรมีสถานการณ์พัฒนาที่โดดเด่นให้สมกับศักยภาพในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ซึ่งในทุกวันนี้เมืองเพชรบุรีก็มีแนวทางการพัฒนาเหมือนเช่นกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย จึงขาดการพิจารณาถึงความเป็นอัตลักษณ์และบทบาทของเมืองเพชรบุรีในอดีต ดังนั้นการจะพัฒนาเมืองเพชรบุรีให้เป็นเมืองที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และมีแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นจึงต้องพัฒนาให้เกิดสอดคล้องตรงตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นนั้น และควรให้ความสำคัญกับทุนที่มีมาในอดีตที่ถือเป็นมนต์เสน่ห์ของเมืองเพชรบุรีที่มีตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2564) ในงานวิจัยเสน่ห์เมืองเพชร ที่เสนอว่าเสน่ห์เมืองเพชรนั้นถือเป็นทุนที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรีที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและความพร้อมเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีให้เกิดความยั่งยืน สร้างระบบเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นภายในชุมชนเพื่อเป็นการยกระดับการสร้างมูลค่าอย่างสร้างสรรค์ พลิกฟื้นวิถีวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์ในฐานะเมืองเก่าเพชรบุรีให้มีชื่อเสียงในการท่องเที่ยวของประเทศต่อไปผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดเพชรบุรี

จากงานวิจัยในข้างต้นมุ่งเสนอให้ทราบชัดว่าจังหวัดเพชรบุรีนั้นมีความโดดเด่นทางด้านศักยภาพทุนทางวัฒนธรรม และเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนั้นการจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจึงควรได้รับการจัดการ มุ่งพัฒนาต่อในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านทุนทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมในอดีต ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความโดดเด่น และ เพิ่มศักยภาพ ส่งเสริมให้เกิดเป็นความยั่งยืนอย่างสร้างสรรค์ภายใต้ฐานการมีส่วนร่วมโดยชุมชนในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเมืองเก่า

2.2.1 ความหมายของเมืองเก่า

คำว่า “เมือง” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้เป็น 4 ประการ คือ 1) หมายถึง แดน หรือประเทศ อาทิ เมืองมนุษย์ เมืองบาดาล เมืองไทย เป็นต้น 2) หมายถึง เขต ซึ่งเคยเป็นเมืองสำคัญในระดับจังหวัด ต่อมาถูกลดฐานะเป็นอำเภอ อาทิ เมืองไชยา เมืองชุมพร 3) หมายถึง เขตซึ่งเป็นที่ชุมนุมและเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดในครั้งก่อน และ 4) หมายถึง เขตภายในกำแพงเมือง จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เมืองเป็นบริเวณที่มีขอบเขต และเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คน แต่ความสำคัญของเมืองเก่า น่าจะอยู่ที่เมืองนั้นเก่าด้วยอะไร ด้วยเพราะมีโบราณสถานอยู่ภายในเมือง มีบ้านเรือนเก่าแก่ หรือเพราะมีกลุ่มคนที่อยู่อาศัยสืบเนื่องมายาวนาน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554a)

ดังนั้น ความหมายที่ชัดเจนที่สุดจะถือนิยามเมืองเก่าตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 ได้กำหนดนิยามของเมืองเก่าไว้ว่าเมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะเฉพาะของสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ โดยมีรูปแบบผสมผสานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมีลักษณะเป็นรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาในยุคต่างๆ และยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถาน โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งสถาปัตยกรรม หรือคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดีหรือประวัติศาสตร์

2.2.2 กฎหมายเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

Ulrika Lundh Snis (2021) วัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และมีเอกลักษณ์ ดังนั้นการจัดการจึงมีความซับซ้อนในลักษณะการอนุรักษ์ “เก่า” จะต้องควบคู่ไปกับนวัตกรรม “ใหม่” อย่างชาญฉลาดเพื่อรักษาความถูกต้องและคุณค่าให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Ulrika Lundh Snis, 2021)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมหลายแห่งได้รับการบำรุงรักษา ส่งเสริมฟื้นฟู และอนุรักษ์ จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รู้จัก เช่น ชุมชนคลองอัมพวา ชุมชนตลาดสามชุก ย่านเมืองเก่าภูเก็ต ย่านวัดเกตการาม (จังหวัดเชียงใหม่) และย่านถนนพระอาทิตย์ บางลาพู และชุมชนย่านกุฎีจีน (กรุงเทพมหานคร) แม้ว่ากระแสการฟื้นฟูชุมชนจะมีมากขึ้น แต่ชุมชนดั้งเดิมอีกหลายแห่งยังมิได้รับการฟื้นฟูและเกิดการเสื่อมสลาย ในทางตรงกันข้ามชุมชนบางแห่งเกิดการพัฒนารวดเร็วจนทำลายคุณค่ามรดกวัฒนธรรมของตนเองไป ซึ่งยากที่จะนำกลับมาใหม่ให้เหมือนเดิม ในอดีตการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอาศัยการดำเนินงานของกรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ได้มีการแบ่งประเภทโบราณสถานโดยใช้ลักษณะทางกายภาพเป็นเกณฑ์ มี 6 ประเภท ซึ่งมีประเภทหนึ่งที่คล้ายกับเมืองเก่าคือ ย่าน ชุมชน และเมืองประวัติศาสตร์ โดยมีความหมายว่า “ย่านหรือเมืองที่ประกอบด้วยโบราณสถาน ร่องรอยหลักฐานของเมือง เช่น พื้นที่คูเมือง กำแพงเมือง หรือพื้นที่ตั้งสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะกลมกลืนกัน มีความเก่าแก่ต่อเนื่องมาแต่อดีตจนถึงช่วงเวลาหนึ่ง และมีเรื่องราวสืบต่อกันมาเป็นรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัวิถีชีวิต และพัฒนาการของสังคมในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งจะครอบคลุมพื้นที่และขอบเขตกว้างกว่ากลุ่มของสิ่งก่อสร้าง” (สายันต์ ไพรชาญจิตร, 2548)

ในปัจจุบันกระแสการอนุรักษ์ได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง การดำเนินการอนุรักษ์เมืองเก่าตามกฎหมายนอกจากพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ตามที่ได้กล่าวถึงแล้ว ยังมีการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 และกฎหมายอีกหลายฉบับ นอกจากนี้ยังแพร่ขยายเข้าสู่กลุ่มประชาชน และชุมชน ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า ย่านเก่า หรือเมืองเก่า มิได้เป็นบริเวณที่มีบ้านเรือนเก่าแก่มารวมตัวกันเท่านั้น หากแต่เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมในปัจจุบันนี้ ซึ่งหากจะหาจิตวิญญาณของสังคมหรือชุมชนในปัจจุบันคงต้องพิจารณาจากย่านเก่าหรือเมืองเก่านั้นเอง ในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีการอนุรักษ์เมืองเก่าในประเทศไว้มากกว่า 80 แห่ง ได้มีแนวคิดที่ถูกปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นในเรื่องของการอนุรักษ์ว่า “หากไม่สามารถรักษาบ้านไว้ได้ ก็จะไม่รักษาเมืองไว้ไม่ได้ และหากไม่สามารถรักษาเมืองไว้

ได้ ก็จะไม่สามารถรักษาประเทศไว้ได้” ดังนั้น ประชาชนทุกคน จึงถือเป็นภารกิจในการรักษาเมืองเก่า และแหล่งศิลปกรรมต่างๆ ไว้เพื่อให้เป็นแหล่งถ่ายทอดจิตวิญญาณของคนญี่ปุ่นจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นต่อไป ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบริเวณที่จะถูกเรียกว่าเป็นย่านเก่า หรือเมืองเก่าได้นั้น จะต้องเป็นบริเวณที่มีความแตกต่างจากบริเวณอื่นในลักษณะที่ยังคงรักษาลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะ (Identity and Character) รวมทั้งมีบูรณภาพ และความเป็นของเดิมแท้ (Integrity and Authenticity) จนกลายเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรม (Tangible heritage) และส่วนที่เป็นนามธรรม (Intangible heritage) จึงเห็นได้ว่าพื้นที่ซึ่งจะเป็นย่านเก่า หรือเมืองเก่าได้นั้นเป็นพื้นที่ซึ่งมีความพิเศษ หาได้ยาก จึงควรได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะสามารถดำรงคุณค่าความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไว้ได้ พร้อมไปกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เพื่อคงไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศเมือง และประโยชน์สุขของประชาชน ซึ่งคุณค่าและความสำคัญของเมืองเก่าสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านสุนทรียภาพ ความสวยงาม ซึ่งแบบอย่างความสำเร็จในการออกแบบหรือการก่อสร้างในสมัยหนึ่งๆ มีความพิเศษและมีคุณค่าด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม และวิศวกรรม
2. ด้านตัวแทน อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่เป็นตัวแทนของรูปแบบทางศิลปะสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมที่แพร่หลาย เช่น เรือนไทย
3. ด้านความหายาก อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะพิเศษ แปลกไม่เหมือนที่อื่นเนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละยุคสมัย
4. ด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญในสมัยใดสมัยหนึ่ง หรือ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์
5. ด้านความสำคัญทางวัฒนธรรม อาคารสถานที่ ขนบธรรมเนียมประเพณี แนวปฏิบัติ วิถีชีวิตกลุ่มเชื้อชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554c)

2.2.3 ลักษณะของเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต

เมืองเก่าที่ยังมีชีวิต (Living Environment) หมายถึง เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน และมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีรูปแบบผสมผสานของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะของรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาของยุคต่างๆ หรือเคยเป็น ตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง หรือโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือสถาปัตยกรรมซึ่งมีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี หรือประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏหลักฐานทางกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองหรือโบราณวัตถุสถานในอดีต และมีการใช้สอยในลักษณะของเมืองที่ยังมีชีวิตอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นเมืองที่ยังมีชีวิต (Living Environment) ในลักษณะชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการของจังหวัดที่มีจำนวนประชากรพักอาศัยเป็นจำนวนมาก เช่น บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองเชียงใหม่ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสงขลา เป็นต้น ดังนั้นเมืองเก่าประเภทนี้ จึงมีลักษณะการใช้ที่ดินค่อนข้างสลับซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554a) องค์ประกอบของเมืองจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมา สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อคนรุ่นหลังที่ต้องการศึกษา อันจะนำมาซึ่ง

ความภาคภูมิใจในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ การพัฒนาเมืองเก่าจึงจำเป็นต้องอาศัยความระมัดระวังในการพัฒนาเป็นอย่างมากด้วยจะเป็นการพัฒนาในเชิงอนุรักษ์

2.2.4 คุณค่าความสำคัญของเมืองเก่า

Torill Nyseth and Johanne Sognnæs (2013) ได้ให้ข้อมูลว่า “เมืองเก่า” ได้รับการให้ความสำคัญในฐานะเศรษฐกิจวัฒนธรรมใหม่ที่ต่ออาศัยความยืดหยุ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถยืดหยุ่นเป้าหมายและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมเอาไว้ได้ (Torill Nyseth and Johanne Sognnæs, 2013) ทั้งนี้ด้วย “เมืองเก่า” นั้นมีบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมที่สำคัญและมีคุณค่า ประกอบด้วย 1) ด้านสุนทรียภาพ ความสวยงาม ซึ่งเป็นแบบอย่างความสำเร็จในการออกแบบหรือการก่อสร้างในสมัยหนึ่งๆ มีความพิเศษและมีคุณค่าด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม และวิศวกรรม 2) ด้านตัวแทน อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่เป็นตัวแทนของรูปแบบทางศิลปะสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมที่แพร่หลาย เช่น เรือนไทย 3) ด้านความหายาก อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะพิเศษแปลกไม่มีที่อื่นในโลก เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละยุคสมัย 4) ด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญในสมัยใดสมัยหนึ่งหรือเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ 5) ด้านความสำคัญทางวัฒนธรรม อาคารสถานที่ ขนบธรรมเนียมประเพณี แนวปฏิบัติวิถีชีวิตของผู้คน กลุ่มเชื้อชาติ การสักการบูชาและพิธีกรรมทางศาสนาที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมสำหรับชุมชน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554b)

2.2.5 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมโลกปัจจุบันต่อเมืองเก่า

Rie Nomura (2018) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้แต่ก็มาพร้อมกับความสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และนอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงยังมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต ทำให้การจะรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่นั้นอยู่ในสภาวะอันตราย ยิ่งในยุคข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีดิจิทัล ที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เมืองเก่าก็ย่อมหนีไม่พ้นกฎเกณฑ์ดังกล่าว ปัญหาพื้นฐานที่เมืองเก่าประสบคือ ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ อาคารบ้านเรือนที่ว่าง ลักษณะของผังเมือง มีการเปลี่ยนแปลงช้ากว่าความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยสมัยใหม่ในเมืองเก่าเหล่านั้น ความต้องการพื้นที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากแรงผลักดันด้านเศรษฐกิจสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ด้านการค้า การบริการหรือการท่องเที่ยว ทำให้มีการปรับปรุงอาคารสถานที่หรือแม้แต่สร้างอาคารใหม่ในพื้นที่เมืองเก่า ดังนั้น ปัญหาก็คือจะจัดการอย่างไรให้เมืองเก่าที่ต้องการอนุรักษ์ทางกายภาพนั้น สามารถคง อัตลักษณ์ทางกายภาพที่มีคุณค่าเหล่านั้นไว้ได้ และสามารถสนองตอบต่อความต้องการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะเดียวกันได้ ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาสำคัญที่สุดสำหรับการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ (Rie Nomura, 2018)

2.2.6 การอนุรักษ์กับการท่องเที่ยว

เมื่อเทคโนโลยีด้านการเดินทางและขนส่งพัฒนาขึ้นและสามารถส่งผู้คนจำนวนมาก (Mass) เดินทางไปในคราวเดียวกันโดยใช้ระยะเวลาอันสั้น การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนก็ทำได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น และมีผู้คนจำนวนมากขึ้นที่สามารถใช้เวลาว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการท่องเที่ยวได้ สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่นิยมของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นเมืองชายทะเล แหล่งธรรมชาติหรือ

เมืองประวัติศาสตร์ ก็เต็มไปด้วยผู้คนจำนวนมากขึ้นอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ผู้คนจำนวนมากที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวในระยะเวลานั้น ล้วนส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว เพราะเกิดความต้องการมหาศาลของนักท่องเที่ยวจำนวนมากเหล่านี้ในทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านที่พัก ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านการเดินทาง การจับจ่ายซื้อสินค้า แหล่งบันเทิงและสิ่งจูงใจนานาประเภทตามประเภทของนักท่องเที่ยว สินค้าและการบริการที่เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวจำนวนมากเหล่านี้เอง ที่ส่งผลกระทบต่อตัวสถานที่ท่องเที่ยว หรือพื้นที่ที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น กระทั่งอาจเกิดปัญหาหรือผลกระทบทางลบได้หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีพอ แม้การท่องเที่ยวจะมีผลดีทางเศรษฐกิจหรือเป็นผู้สร้างรายได้ให้กับประเทศ เกิดการจ้างงานและเพิ่มรายได้ครัวเรือนอย่างมากมายมหาศาล อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวอาจมีผลกระทบด้านลบต่อการทำลายเมืองประวัติศาสตร์ได้มากกว่าองค์ประกอบอื่น Brian J. Shaw (2006) นักวิชาการชาวตะวันตกได้กล่าวว่าเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งก็รวมถึงประเทศไทยด้วย การกระทำภายใต้คำว่า “การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม” (Heritage Preservation) นั้น โดยแท้จริงแล้วทำเพื่อประโยชน์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและเศรษฐกิจมากกว่า (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554b)

ตารางที่ 1 รายชื่อเมืองเก่าในประเทศไทย

2.2.7 รายชื่อเมืองเก่าในประเทศไทย

ภูมิภาค	ชื่อเมืองเก่า
เหนือ	น่าน, เชียงใหม่, ลำปาง, กำแพงเพชร, ลำพูน, แพร่, เชียงราย, พะเยา, ตาก, แม่ฮ่องสอน, พิชณุโลก
กลาง	ลพบุรี, สุพรรณบุรี, ราชบุรี, กาญจนบุรี, อุทัยธานี, ฉะเชิงเทรา
ตะวันออกเฉียงเหนือ	พิมาย, นครราชสีมา, บุรีรัมย์, สกลนคร, สุรินทร์, ร้อยเอ็ด
ใต้	นครศรีธรรมราช, สงขลา, เพชรบุรี, ปัตตานี, พังงา, สตูล, ภูเก็ต, ระนอง, ยะลา, นราธิวาส, ตรัง
ตะวันออก	จันทบุรี, ระยอง

ที่มา : (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

จากตารางข้างต้น จังหวัดเพชรบุรีถือเป็น 1 ใน 36 จังหวัดที่ได้รับประกาศเป็นเมืองเก่าด้วยมีองค์ประกอบตามข้อกำหนดเมืองเก่า โดยปัจจุบันจังหวัดเพชรบุรีถือเป็นเมืองเก่าที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการเพื่อการพัฒนาพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขออธิบายข้อมูลบริบทของจังหวัดเพชรบุรีดังต่อไปนี้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

Vasja Roblek (2021) การท่องเที่ยว ถือเป็นแกนหลักทางเศรษฐกิจที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ให้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว การท่องเที่ยวจึงถือเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่สำคัญที่จะดึงดูดความสนใจจากการบูรณาการ และการตรวจสอบถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นโดยยึดหลักความเคารพซึ่งกันและกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้กับท้องถิ่น (Vasja Roblek, 2021) การท่องเที่ยวจึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมผ่านกระตุ้นให้เกิดการเดินทางจากที่

พักอาศัยปกติไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบสำคัญในการท่องเที่ยวได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว การตลาดท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงเป็นศาสตร์การบูรณาการในรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และเป็นการบูรณาการปรากฏการณ์ในระบบการท่องเที่ยวกับความรู้ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันบนมนุษย์ทั้งด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มาเป็นศาสตร์แบบสหวิทยาการ ประกอบด้วย ทฤษฎีและองค์ความรู้เฉพาะทางของการท่องเที่ยว (ฉลองศรี พิมลสมพงษ์, 2555) ทั้งนี้การท่องเที่ยวในประเทศไทยถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตรา การสร้างงาน และกระจายรายได้ความเจริญไปสู่พื้นที่ ซึ่งประเทศไทยมีโอกาสและศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, 2563)

2.3.1 แผนยุทธศาสตร์พัฒนาชาติ 20 ปี

การพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงแสดงให้เห็นว่าภาครัฐให้ความสำคัญในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีการนำแผนบูรณาการหลายแผนนำมาปฏิบัติร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, แผนปฏิรูปประเทศ, แผนพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ทุกแผนการพัฒนาของรัฐบาลย่อมมีการเชื่อมโยงกันในการปฏิบัติที่นำมาปรับใช้ร่วมกัน และท้ายสุดการบริหารงานของภาครัฐตามแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศจะเกิดประโยชน์สูงสุดก็ต่อเมื่อประชาชนได้รับประโยชน์ในการนำทุกแผนงานไปใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ (Srichan & Kosolkittiamporn, 2023) โดยแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้นมีเป้าหมายหลักคือการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของประเทศผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายคือผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดท่องเที่ยววิถีไทย สุขใจวิถีชุมชนเพื่อผลักดันให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่รู้จักและมีมาตรฐานไปในทางเดียวกัน บนเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวท้องถิ่นได้สะดวกขึ้น และชุมชนกลับมาเข้มแข็ง ก่อเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน โดยชุมชนเองจะเข้ามามีส่วนร่วมโดยเรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เพื่อให้เกิดการรักษาวินัยดั้งเดิมของชุมชนรวมถึงทรัพยากรต่างๆ ของชุมชน ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวชุมชนแบบเดิม (ภาคิณี โภภณศิริ, 2562)

จากรายงานการสำรวจเทรนด์การท่องเที่ยวในประเทศไทยปี 2562 โดย Airbnb (2019) 2022 เสนอว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเลือกจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวเป็นแหล่งชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในเมืองรอง และมีอัตราการท่องเที่ยวลักษณะนี้เพิ่มสูงขึ้นกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับปี 2560 สะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันการท่องเที่ยวตามรอยวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนต่างๆ ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดูได้จากรายได้ที่ได้หิบยกมาสะท้อนถึงการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากการดึงศักยภาพของชุมชนได้โดยการพัฒนาการจัดการความรู้ให้ชุมชนมีความพร้อมที่จะรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาสัมผัสความเป็นชุมชนที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์และพื้นพิภพดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายนำไปสู่การเชื่อมโยงความต้องการของบุคคลทั่วไปที่ต้องการจะมาสัมผัสความเป็นชุมชนดั้งเดิมจนทำให้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น การนำเอาวิถีชุมชนจุดเด่นของการท่องเที่ยวทำให้เกิดความตื่นตัวและนิยมกันมาเป็นลำดับแต่ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียโดยในส่วนของข้อเสียนั้นคือ ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างรวดเร็วจนล้มความเป็นอัตลักษณ์ของ

ตนเอง วิถีชีวิตดั้งเดิมถูกกลืนหายไป สังคม และสิ่งแวดล้อมเกิดปัญหาการเสื่อมโทรม ดังนั้นจำเป็นจะต้องผลักดันให้มีการพัฒนานวัตวิถีชุมชนโดยการจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยววนวัตวิถีชุมชนโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนที่มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ๆ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) จึงมีกรอบแนวคิดที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยกระทรวงมหาดไทยเป็นแม่ข่ายในการนำร่องการพัฒนานวัตวิถีของกรมการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมี 3 แนวทางได้แก่ 1) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยกระดับสวัสดิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงาน 2) พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น 3) ปฏิรูปการโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรทั้งระบบ ควบคุมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ ผ่านชุมชนท่องเที่ยวผลิตภัณฑ์ OTOP สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการโดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดเป็นรายได้ ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชนทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนที่แท้จริง (ชนัญญา ภูระหงษ์, 2564)

2.3.2 ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ได้ให้ความหมาย “การท่องเที่ยว” ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายผู้คนไปยังสถานที่อื่น ๆ (UN Tourism, 2567) เพื่อกระทำ หรือ ใช้เวลาอยู่นอกบ้านในการพักผ่อน ทำกิจกรรม ขณะเดียวกันก็ใช้เวลาในเชิงพาณิชย์ การท่องเที่ยวจึงมีความหมาย ถึงการผลิตของการจัดการทางสังคมใหม่ (John K. Walton, 2024) ซึ่งสหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization: IUOTO) ให้หลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว โดยเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และการเดินทางที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ โดย Hosein Norooz (2020) ได้กล่าวไว้เพิ่มเติมต่อไปด้วยว่า การท่องเที่ยวมันจึงถือเป็นการเดินทางไปยังที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่นักท่องเที่ยวพอใจไปด้วยความสมัครใจและมีจุดประสงค์ เพียงเพื่อหาความสุข ความสำราญ ความเพลิดเพลิน ความผ่อนคลาย เพื่อให้มีพลังใน การดำเนินวิถีชีวิต (Hossein Norooz, 2020)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมตามความสนใจในระยะเวลาหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสุข ผ่อนคลาย

และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพื่อพลังในการดำเนินชีวิต แต่ด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลกระทบที่ตามมาคือเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม โดยในด้าน เศรษฐกิจประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากเกิดอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นจากการลงทุน การท่องเที่ยวในชุมชน แต่ปัญหาที่ตามมาคือ ค่าครองชีพภายในชุมชนที่สูงขึ้นทำให้ค่าใช้จ่ายของคนในชุมชนก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ด้านสังคม การท่องเที่ยวทำให้ผู้คนในชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น แต่ปัญหาที่ตามมาคือความขัดแย้งภายในชุมชนส่งผลให้ความร่วมมือของคนในชุมชนลดน้อยลง ในด้านวัฒนธรรมการท่องเที่ยวนอกจากจะนำรายได้เข้ามาในชุมชนแล้วยังนำเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อมาพัฒนาการท่องเที่ยวแต่ผลที่ตามมาคือเทคโนโลยีที่เข้ามาทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นแม้ว่าการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งความเจริญพื้นฐานที่ดีขึ้น แต่ปัญหาที่ตามมาคือปัญหาในหลายด้าน อาทิ สิ่งแวดล้อม มลภาวะ รายได้ฯ(ศรinya พรหมจิโน, ม.ป.ป.) รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำที่เข้ามาแทรกซึมในทุกพื้นที่ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Schönherr et al., 2023) ดังนั้นการจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดได้นั้นจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืนเข้ามาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอนำแนวคิดดังกล่าวมาอธิบายในลำดับถัดไปผ่านกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3.3. แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว

การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2564-2565) ได้จัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงแนวโน้มการท่องเที่ยวโลก แผนระดับนานาชาติ ระดับนโยบาย ระดับส่วนกลาง ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด 19 (พ.ศ. 2564-2565) รวมถึงแผนการปฏิรูปประเทศ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2564-2565) ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2564-2565)

การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2559) แผนการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) และ แผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2564-2565) ดังนั้นเพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการจัดการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)ขึ้น เพื่อให้เป็นกรอบการพัฒนาในระยะ 5 ปี (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566-2570)

แผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยว ได้ให้ข้อมูลว่าเพื่อให้เกิดแนวทางการบูรณาการในการจัดการ และกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยวจึงได้ให้ความสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว

ของกรรมการท่องเที่ยวฉบับต่อไป เพื่อพิจารณาทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจของกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์และแนวโน้มของอุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งพบว่า อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวมของโลกมีอัตราการเติบโตสูงเป็นอันดับที่ 2 เป็นรองเพียง อุตสาหกรรมด้านสารสนเทศและการสื่อสาร โดยภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยวเข้ามามากที่สุด และเมื่อพิจารณาแนวโน้มทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการเติบโตในมิติของจำนวน ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ และกลุ่มนักท่องเที่ยว Generation Y และ Generation Z รวมถึงนักท่องเที่ยวในกลุ่มประชากรชนชั้นกลาง มีสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐอินเดียเป็นประเทศศักยภาพสูงในการส่งออกนักท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แนวโน้มที่เด่นชัด คือ พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีและช่องทางดิจิทัลในการสืบค้นข้อมูลทางการท่องเที่ยว รวมถึงการสำรองสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว การให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ใส่ใจสุขภาพ และการให้ความสำคัญกับความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการศึกษาสถานการณ์และแนวโน้มทางการท่องเที่ยว ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแผนยุทธศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การกำหนดทิศทางนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของกรรมการท่องเที่ยวสอดคล้องและส่งเสริมการดำเนินยุทธศาสตร์ของประเทศในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกรรมการท่องเที่ยวใช้เป็นเอกสารอ้างอิงแนวทางในการจัดการทำแผนปฏิบัติการตามภารกิจแต่ละหน่วยงานในสังกัดต่อไป (ธนวัต ลิ้มปัทมาธิกุล, 2560)

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570) จึงได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยสาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงทุกรูปแบบ และพร้อมที่จะเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบกับการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ พัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม รวมถึงมุ่งยกระดับบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เข้าใจ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของการท่องเที่ยววิถีใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฟื้นตัวจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อให้สามารถใช้เป็นกรอบการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริง (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566-2570)

โดยในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2566-2570) (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566-2570) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพลิกฟื้นการท่องเที่ยวไทยเพื่ออนาคต โดยมีเป้าหมายสำคัญใน 3 กลุ่มหลักคือ 1) ประชาชน : ประชาชนและนักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และได้รับมาตรฐานการท่องเที่ยว การคมนาคมที่มีความเชื่อมโยงและยกระดับให้มีคุณภาพตลอดเส้นทาง 2) รายได้ : การท่องเที่ยวไทยจะมุ่งเน้นไปที่การดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล โดยพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวให้มีความล้ำสมัย ส่งเสริมรูปแบบการ

ท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและมีศักยภาพ สร้างประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวให้น่าประทับใจ มีคุณค่า อีกทั้งมุ่งเน้นไปที่การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว และการกระจายความเจริญจากการท่องเที่ยวไปยังทุกพื้นที่ในประเทศไทย รวมไปถึงการให้ความสำคัญแก่การฟื้นฟูและส่งเสริมภาคการผลิตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการแข่งขันระดับโลก 3) ความยั่งยืน : การท่องเที่ยวไทยจะมีส่วนในการรักษาความสมบูรณ์ของวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อยอดทรัพย์สินทางวัฒนธรรมไทยให้เข้ากับยุคสมัยอย่างยั่งยืน

โดยสรุป แผนพัฒนาชาตินั้นมีเป้าหมายในการขับเคลื่อนประเทศไทยมีความ “มั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน” ผ่านการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย หลากหลายครอบคลุมในทุกมิติ ส่งผลให้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติมีกรอบแนวคิดมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง สมดุล ลดความเสี่ยง และเกิดความยั่งยืนทั้งต่อกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประชาชน และนักท่องเที่ยว

2.3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดต้องสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนเพื่อให้ผู้คนชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้น (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2560) ตามหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainability Tourism) เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ยกระดับการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน และ มุ่งเน้นเพื่อสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งแก้ไขปัญหาและ อุปสรรคเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ศิริพร สิมโรง, 2562) ความหมายของ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความต้องการ และผลประโยชน์ของคนท้องถิ่นเป็นหลัก โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต (นิตยา งามยิ่งยง และละเอียด ศิลาน้อย, 2560)

แนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมที่แตกต่างที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงในชุมชนซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดการ ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากกระแสการอนุรักษ์และความต้องการที่จะคืนสภาพความสมบูรณ์ธรรมชาติ พร้อมกับมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาที่มุ่งทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในขณะเดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) จึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในฐานะกลยุทธ์สำคัญในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของ ประเทศได้เนื่องจาก 1) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากตัว นักท่องเที่ยวเองที่มีความต้องการที่จะท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมากมาย ซึ่งถือเป็น การแก้ปัญหาดุลการค้าระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง 2) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิด การจ้างงานและก่อให้เกิดกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจขึ้นมากมาย เช่น การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การบริการ ขนส่ง การประกันภัย บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ธุรกิจ โรงแรมที่พัก งานดูแลบำรุงรักษา งานรักษาความปลอดภัย เป็นต้น 3) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะได้รับการปรับปรุงดูแลให้สะอาดและสวยงามอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกันมากขึ้น ซึ่ง จะเป็นผลดีต่อการสร้างรายได้ของคนในท้องถิ่น 4) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง แก่คนท้องถิ่น เช่น การผลิตผลผลิตทาง การเกษตร การขายอาหาร การขายของที่ระลึก การบริการที่พัก การนำเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนท้องถิ่น 5) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทำให้นักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเหลือเก็บไว้ใช้ได้อย่างยาวนาน เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีสำนึกในการรักษา สิ่งแวดล้อม จึงไม่ทำลายธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ จึงยังคงความเป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงและชุมชนใน ท้องถิ่นก็ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไว้ได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ(Schönherr et al., 2023) โดยคำนึงถึงความต้องการและ ผลประโยชน์ของคนท้องถิ่นเป็นหลัก โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษา ความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต(นิตยา งามยิ่งยง และ ละเอียด ศิลาน้อย, 2560) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เมื่อ ค.ศ. 1988 ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมด ด้วยวิถีทางที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

แนวคิดทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยในการประชุม Globe'90 จัดขึ้น ณ ประเทศแคนาดา ได้มีการจำกัดความการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของทรัพยากร โดยมีการอนุรักษ์เพื่ออนุชนรุ่นหลัง ซึ่งการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นจะต้องตอบสนองต่อความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ตลอดจนสามารถคงเอกลักษณ์ ทางด้านวัฒนธรรม และระบบนิเวศไว้ได้” สำหรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) นั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)”(Canada, 1990)

ดังนั้นหลักการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) จึงมีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) คือ มุ่งองค์ประกอบของการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว มีการกระจาย ผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้ส่วนเสียใน

ทรัพยากรนั้น ๆ เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงมีจุดสำคัญ (ภูริต รัชตะภูวินทร์, 2560) อาทิ

An Dan Vu and Tan Vo-Thanh (2024) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนส่งผลต่อความยั่งยืน รวมถึงเป็นตัวขับเคลื่อนทางสังคม ด้วยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเป็นตัวป้องกันพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อความยั่งยืนทางสังคม (An Dan Vu, 2024) รวมถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังส่งผลกระทบต่อเชิงบวกอย่างมีนัยยะสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งด้านวัตถุ และไม่ใช้วัตถุ ซึ่งนำไปสู่คุณภาพชีวิตโดยรวมที่ดีขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงถือเป็นการสร้างเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมในระยะยาว (Seokho Han, 2023) ซึ่งพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมในระยะยาวมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) ดูแลรักษา ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาวถึงคนรุ่นหลัง

2) ลดความสิ้นเปลืองในเรื่องการใช้ทรัพยากร และปริมาณของเสียที่อาจก่อให้เกิดอันตรายกับสิ่งแวดล้อม

3) กระจายผลประโยชน์ และรายได้แก่คนในท้องถิ่น อีกทั้งเปิดโอกาส ให้มนุษย์ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

4) จัดประชุมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ เช่น หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อวางแผนงาน คัดสรรงบประมาณ และจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

5) สร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไปอย่างกว้างขวาง (ภูริต รัชตะภูวินทร์, 2560)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีหลักการสร้างความยั่งยืนใน 3 ด้าน (ภัคชุตดา พูนสุวรรณ และอรพิน ต้นติววิรุฬห์, 2566) ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวต้องทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องสามารถ ขจัดความยากจน และเน้นการกระจายโอกาสในการใช้ทรัพยากร เพื่อลดความไม่เทียมกันในสังคม และการลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

2) ด้านสังคม การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนค่านิยมให้ประชาชนมีมาตรฐานการ บริโภคทรัพยากรที่ไม่ฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดความสามารถของระบบนิเวศนั้น ๆ ที่จะรองรับได้ รวมทั้งมีการส่งเสริม และพัฒนารูปแบบในการที่จะนำกลับมาใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับ ความต้องการทางสังคม และศักยภาพที่จะอำนวยประโยชน์ได้ และต้องสร้างความสัมพันธ์อัน ดีในสังคม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนาน และต้องนำไปสู่การกระจาย ผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

3) ด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวต้องใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด และต้องมีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ทรัพยากรที่อยู่ในขอบเขตของ การฟื้นฟูกลับมาใหม่ได้ หากใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไป หรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังต้องมี การพิทักษ์ และสงวนรักษาความ

หลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) เพราะสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์ต่างมีวิวัฒนาการร่วมกัน การสูญหายไปของสิ่งมีชีวิตย่อมส่งผล กระทบต่อสิ่งมีชีวิตที่เหลือรอด(ภูริต รัชตะภูรินทร์, 2560)

สรุปหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงเป็นการมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีขอบเขตของการพัฒนาในลักษณะที่การท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ โดยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ สามารถรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ได้ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุดแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะเป็นแนวทางในการกำหนด นโยบายและการวางแผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวตามความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Moayerian, McGehee and Stephenson Jr (2022) การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน: สำรองความเชื่อมโยงระหว่างการสร้างงานศิลปะร่วมกับการสร้างขีดความสามารถ และการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้เสนอว่า เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมสกัดชุมชนต้องพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน และ ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแขกกับเจ้าภาพ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development) จึงเป็นแนวทางการพัฒนาที่ไม่มีผลกระทบต่อคนรุ่นต่อไปในอนาคต เป็นโลกที่สังคมสามารถเติบโตไปได้โดยที่ไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรต่างๆบนโลก ซึ่งทั้งนี้ก็เพื่อการพัฒนาทางสังคมรวมไปกับการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม และการเติบโตของเศรษฐกิจ เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลกันระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม (Mensah, 2019) แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวจึงต้องตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบันเพื่อให้ผู้คนชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้คนก็ต้องสามารถรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้คงคุณค่าไว้เพื่อให้กับคนรุ่นต่อไป โดยต้องมีการสร้างผลกระทบทางมลพิษให้น้อยที่สุด ซึ่งจะสอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะกล่าวในลำดับถัดไป โดย สุดถนอม ตันเจริญ, (2560) อธิบายว่า การท่องเที่ยวชุมชนนี้จะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดลักษณะเด่นในท้องถิ่นนั้นเพราะนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง นักท่องเที่ยวกับประชาชน นักท่องเที่ยวก็จะสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

สรุปได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความเชื่อมโยงกันในมิติของการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มุ่งเน้นในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมไปถึงการสร้างอาชีพและรายได้อย่างเท่าเทียมกันภายในชุมชน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นจึงนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นความเข้าใจ และเล็งเห็นถึงความสำคัญในการที่จะนำไปเป็นกรอบการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังต่อไปนี้

2.4.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชนถือเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยว โดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2564)

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism - CBT) จึงเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งจะต้องมีการร่วมมือกันในทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อผลประโยชน์แก่ชุมชน ความสำเร็จของการท่องเที่ยวในชุมชนจะทำให้คนชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้น สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในชุมชนได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไป(ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560) โดยจุดประสงค์หลักของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการพัฒนาชุมชนให้ โอกาสในการพัฒนา แจกจ่ายผลประโยชน์ที่ไม่ได้มีอยู่ในชุมชน ผลประโยชน์ที่ว่าประกอบไปด้วย ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันประชาชนในชุมชนก็ได้รับการส่งเสริมด้านทักษะและ ทรัพยากรเพื่อพัฒนาองค์กรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่จะช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน (Harwood, 2010)

2.4.2 ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) (2016) ได้ให้ ความหมาย “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชน เป็นมีการดำเนินการ บริหารงานและประสานงานกันเองในระดับชุมชน โดยชุมชนได้รับการสนับสนุน ด้านชีวิตความ ความยั่งยืนและรักษาประเพณีวัฒนธรรม ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ในชุมชนให้คง อยู่” ซึ่งมีความสอดคล้องกับ(Harold Goodwin & Rosa Santilli, 2009) ที่ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของและ บริหาร จัดการเองโดยชุมชนจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ รวมถึงองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2558) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์และมี มาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพ ชีวิตที่ดี” สอดคล้องกับเทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) และ วีระพล ทองมา (2556) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือน รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนโดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

นอกจากนี้ Strydom (2018) ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) คือการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างผลประโยชน์และสามารถพัฒนา คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้แก่คนในท้องถิ่นดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ว่าการท่องเที่ยวชุมชนคือ รูปแบบการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและเป็นเจ้าของกิจกรรมโดยมีความโดดเด่นของเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน

ชุมชนที่มีการท่องเที่ยว (Community tourism) จึงเป็นแนวความคิดที่เริ่มต้นจากการที่ชุมชนมีมุมมองว่าพื้นที่ของตนเองสามารถเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวสามารถสร้างประโยชน์แก่ชุมชนในมิติต่าง ๆ ได้ (Robinson, 2011) จึงนำทรัพยากรของชุมชนมาสร้างสรรค์ และ แบ่งปันด้วยการก่อตั้งในรูปแบบของการท่องเที่ยว เพื่อให้บุคคลอื่นหรือนักท่องเที่ยวได้มาสัมผัส ชื่นชม เรียนรู้ และรับประสบการณ์จากการเข้ามาเยือน ชุมชนการท่องเที่ยวจึงเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวที่สามารถหมายรวมทั้งชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และชุมชนที่ไม่ได้มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่อาจมีบุคคลจากภายนอกชุมชนเข้ามาลงทุนประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการก็เป็นได้

2.4.3. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2561) ได้กำหนดองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ทั้งหมด 4 ด้านประกอบด้วย

1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม คือชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) องค์กรชุมชน คือชุมชนมีระบบสังคมที่เขาใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3) การจัดการ คือชุมชนมีกฎหรือกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน

4) การเรียนรู้คือชุมชนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างประชาชนกับผู้มาเยือนสร้างจิตสำนึก เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในสวนของประชาชน และผู้มาเยือน

จากองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กล่าวมา ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญจึงนำมารวมกับองค์ประกอบในการนำมาเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นความครอบคลุมอันจะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน โดยสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2564) ได้ให้หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความ

เป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การท่องเที่ยวทางเลือกจึงเป็นการคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และ วัฒนธรรม มีการบริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และมีมาตรฐานกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน และเพื่อคนในชุมชน ทั้งนี้ชุมชนจะมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน และ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในท้องถิ่น (พจนา สวนศรี, 2546) ดังนั้นสะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ชุมชนที่มีการท่องเที่ยวและคนในชุมชนผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่นั้นได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนด้วยตนเองอย่างมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมกันจัด และร่วมรับผลประโยชน์จากการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน

2.4.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริม ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น มีความเป็นปึกแผ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจและความคิดริเริ่มหลักที่มาจากคนในชุมชนเองในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว (Greg Richards, 2000) การพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวจึงนับว่าเป็นกรรมวิธีแห่งการกระทำทางสังคมที่ก่อให้เกิดให้มีการส่งเสริมท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม (กนกกานต์ แก้วนุช, 2564) โดยการที่คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน จัดการ หรือลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดกระบวนการหรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง ทั้งนี้อาจได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการภาคเอกชน เพื่อให้ความเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น โดยกำหนดว่าชุมชนของตน และสมาชิกแต่ละบุคคลมีความต้องการอย่างไร มีปัญหาพร้อมกันคืออะไรบ้าง แล้วร่วมกันการดำเนินการจัดการ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่าสูงสุด และอยู่บนฐานความเป็นตนเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ ตลอดจนทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงสิ่งสำคัญนั้นจึงเป็นการสร้างสิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นแก่คนและชุมชนจากการท่องเที่ยว

2.4.5 การท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ในการดำเนินการพัฒนาโดยเฉพาะสำหรับประชาชนและชุมชนในชนบทซึ่งไม่เว้นแม้แต่ในมิติของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวถือเป็นเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการเดินทางของนักท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยวอย่างมากมาย ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นจึงเป็นเป้าหมายสำคัญให้มีในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนา (กนกกานต์ แก้วนุช, 2564) ส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมุ่งสนับสนุนแนวทางการพัฒนาและการจัดการจากระดับบนลงล่าง มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ Ziwen Jiang (2024) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการที่ผู้ประกอบการในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นส่งผลต่อการพัฒนาและปรับปรุงเศรษฐกิจในระดับชาติ (Ziwen Jiang, 2024)

จากการทบทวนความหมาย พบว่าได้มีการนิยามและให้ความหมายอย่างกว้างขวาง อาทิ จันติมา จันทร์เอียด (2565) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการ และพัฒนาชุมชน เนื่องด้วยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ วางแผน และร่วมดำเนินการ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรของชุมชนเพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน (จันติมา จันทร์เอียด, 2565) รวมถึง Karnchanan (2021) ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเพิ่มเติมไว้ว่าการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยที่ให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์มีรายได้จากการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงนับเป็นการมีส่วนร่วมโดยชุมชนอย่างแท้จริงที่นับเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานชุมชนนั้นคือการที่คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการอันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อกระบวนการการทำงานให้คนในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำตั้งแต่เริ่มต้น รวมถึงมีส่วนในการตัดสินใจ กำหนดทิศทางและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งอาจเป็นไปได้ยากที่จะทำให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง แต่การท่องเที่ยวโดยชุมชนควรให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในการจัดการการท่องเที่ยว (Sutthinarakorn, 2020) การมีส่วนร่วมจึงถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกระทำตามขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนเกิดความรู้สึกร่วมด้านจิตใจในลักษณะของการเป็นเจ้าของและความรู้สึกรับผิดชอบในการกระทำหรือมีความต้องการที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงหมายถึงการที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมของส่วนรวม ในการคิดถึงปัญหาตัดสินใจกระทำหรือดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์หรือสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยความสามารถที่มีอยู่หรือจากการพัฒนาให้มีขีดความสามารถโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนนั้น มีความจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อที่จะสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวที่นั่นคืออุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่งที่มีเส้นทางจากที่อยู่อาศัยไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมตามความสนใจ ทำให้การท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกได้ในหลายประเภท อาทิ การท่องเที่ยวผ่านทุนวัฒนธรรม การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการตอบสนองความสุข สร้างความผ่อนคลาย รวมถึงสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดขึ้นภายในประเทศโดยที่ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ในการจัดการการท่องเที่ยวต้องเกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์กับความต้องการและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว รวมถึงความสมดุลระหว่างการเพิ่มผลกระทบบางกับการลดผลกระทบบาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานของ Moayerian, McGehee and Stephenson (2022)การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน: สืบหาความเชื่อมโยงระหว่างการสร้างงานศิลปะร่วมกับการสร้างขีดความสามารถ และ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ได้เสนอว่า เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้การท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมสกิด ชุมชนจะต้องพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วมและถือกรรมสิทธิ์ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งในบทความนี้เป็นการสำรวจความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางปฏิบัติทางวัฒนธรรมของชุมชน ความสามารถของปัจเจกชน และ ชุมชนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนซึ่งเสนอว่า

วิธีการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนนี้จะเป็นเครื่องมือที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน และ สร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้จากการเพิ่มการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพของผู้คนในชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยเริ่มจากการกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการท่องเที่ยว และ จัดหาพื้นที่สำหรับการเจรจาต่อรองกับนักท่องเที่ยวในความสัมพันธ์ระหว่างแขกกับเจ้าภาพ ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นความยั่งยืน

รวมถึง Ozgur Gocer (2024) เสนอผ่านบทความวิจัยว่า การสร้างความยืดหยุ่นให้กับการท่องเที่ยวชุมชนก็ถือเป็นการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนทั้งในส่วนของอนุรักษมรดก และการลดแรงกดดันจากการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการฟื้นตัวให้แก่ชุมชน โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในการดูแลมรดกในชุมชน และ ส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อจัดการปัญหาการพัฒนาจากบนลงล่าง(Ozgur Gocer, 2024)

ดังนั้น เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องมีการพัฒนา 4 ด้าน เพื่อการนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย 1.ต้องมีการพัฒนาด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะช่วยสร้างมูลค่าและเอกลักษณ์ให้กับชุมชน 2.เพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับชุมชน 3. พัฒนาด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 4.พัฒนาความร่วมมือในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามัคคีและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว(ชญานุช ยุทธวรวิทย์, 2565)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวจะไปสู่ความยั่งยืนได้จากการมีส่วนร่วมโดยชุมชนเป็นสำคัญ เพราะการมีส่วนร่วมโดยชุมชนจะทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่นั้นมีลักษณะที่โดดเด่นไม่ซ้ำกันในแต่ละพื้นที่ รวมถึงตอบสนองต่อความต้องการทั้งกับคนในชุมชน และ นักท่องเที่ยวที่เลือกมาท่องเที่ยวยังชุมชนท่องเที่ยวอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษา และ อนุรักษ์ ทั้งนี้จึงถือได้ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวนี้เป็นแนวคิดที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนจากการพัฒนา

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาเพื่อให้เกิดเป็นความเข้าใจ และเล็งเห็นถึงแนวทางในการที่จะนำไปเป็นกรอบการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนารูปแบบโดยผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาแนวคิดดังต่อไปนี้

2.5.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Richards (2000) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึงการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้แก่นักท่องเที่ยวในการพัฒนาตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง และในส่วนของ UNESCO (2006) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นการสร้างประสบการณ์อย่างแท้จริงจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่มีชีวิตนั้นขึ้นมา โดยต่อมา Richards

and Ruth (2010) ยังได้เสนอความหมายเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีศักยภาพทำให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ที่หลากหลายและก่อให้เกิดนวัตกรรมการท่องเที่ยวของตนเองและชุมชนได้ (นพพร จันทรนาชู, 2563)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) จึงได้กลายมาเป็นกรอบการพัฒนาเพื่อกำหนดทิศทางนโยบายของประเทศที่มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมในลักษณะอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการส่งเสริม และ พัฒนาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้เป็นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยกระทรวงวัฒนธรรม สื่อและการกีฬาได้มุ่งสนับสนุนให้อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์เริ่มเป็นที่แพร่หลายออกไป โดยขยายความหมายให้มีขอบเขตที่กว้างขวางมากกว่าเป็นเพียง “อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม” ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมถึงกิจกรรมเชิงพาณิชย์อื่น ๆ ด้วย (นพชัย พองอิสสระ และ ศศิพัชร์ เมฆรา, 2563) และนอกจากนั้นแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ยังเกิดขึ้นด้วยในอีกหนึ่งปัญหาของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) นั่นคือ การที่รูปแบบการท่องเที่ยวในอดีตไม่สนใจการสร้างปฏิสัมพันธ์ และ ประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นเสื่อมถอยลง แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ร่วมกับสร้างประสบการณ์น่าประทับใจให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว และพัฒนาให้เกิดความสอดคล้องร่วมไปกับทิศทางนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่กำลังเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันที่กำลังมองหาประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบใหม่ที่มีลักษณะแบบปฏิบัติและมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์และยังสามารถสร้างอัตลักษณ์ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว และนอกจากนั้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นการช่วยอนุรักษ์มรดกของคนในท้องถิ่นรวมถึงยังสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี และยังเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยรักษาสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืนอีกด้วย (จักรวาล วงศ์มณี และ รัชพงษ์ วงศาโรจน์, 2564) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีแรงบันดาลใจมาจากความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมที่จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้มีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างจริงจังผ่านประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้แล้วยังทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจอย่างลึกซึ้งกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในชุมชน (นิมิต ชูนัน, 2564)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็นการท่องเที่ยวที่มีฐานความคิดที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมที่นักท่องเที่ยวเป็นเพียงแต่ผู้เฝ้าชมอยู่ห่าง ๆ แต่ไม่ได้ลงไปเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง สรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวในการเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความจดจำ ประทับใจและในท้ายที่สุดจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ที่นักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องร่วมไปกับนิยามของ (Richards and Greg, 2010) ที่ได้เน้นย้ำ ถึงความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านผ่านประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ แท้จริง โดยเข้าไปมีส่วนร่วม

ในการเรียนรู้ ศิลปะ และมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง อันเป็นการสนับสนุนส่งเสริมการสนทนาระหว่างวัฒนธรรมซึ่งจะช่วยพิทักษ์รักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้สืบเนื่องต่อไป

จึงสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” (Creative Tourism) นั้นคือรูปแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวที่จะมอบความรู้สึทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เหล่านักท่องเที่ยวผ่านการลงมือปฏิบัติซึ่งจะสร้างประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์อย่างไม่เป็นทางการ โดยเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยวเองจะเป็นผู้ยินยอมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ไปพร้อม ๆ กันกับผู้คนในท้องถิ่น ผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง การท่องเที่ยวแนวใหม่จึงเป็นการเน้นถึงความผูกพันผ่านประสบการณ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปเยือนจนเกิดเป็นความผูกพันระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของสถานที่ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในทางศิลปะและวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริงในพื้นที่ที่ท่องเที่ยว

2.5.2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประกอบขึ้นจากองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ 1. ด้านสถานที่สร้างสรรค์ 2. งานหรือกิจกรรมสร้างสรรค์ และ 3. กระบวนการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ เพื่อสร้างประสบการณ์สร้างสรรค์ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์เหล่านั้น (Atelijevic and Doome, 2004) บนการนำต้นทุนของทรัพยากรไปใช้ประโยชน์ในขั้นตอนการท่องเที่ยวตามแนวความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนร่วมด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ได้ต้องการบริโภคเพียงประสบการณ์ แต่ต้องได้กระบวนการพัฒนาประสบการณ์และการเรียนรู้ของตนเองร่วมด้วย (Gilmore and Pine, 1999) นักท่องเที่ยวจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้บริโภค แต่มีบทบาทเป็นผู้ผลิต เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ และเป็นผู้ผลิตการท่องเที่ยวให้กับตนเองด้วย

Richards and Marques (2012) เสนอองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1) **ศักยภาพการสร้างสรรค** การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวใช้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองร่วมกับคนในท้องถิ่นในระหว่างทำกิจกรรมตามแหล่งท่องเที่ยว

2) **การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น** การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมกับคนในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ความผูกพันกับชุมชนอย่างแท้จริง

3) **ประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะ** การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาความคิดของนักท่องเที่ยวให้เข้ากับแหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างสรรค์ต่อไป

4) **ความคิดสร้างสรรค์ร่วม** การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องทำให้นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีความคิดสร้างสรรค์ร่วมกัน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ความรู้ของตนเองในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับคนในท้องถิ่น และได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งชุมชนจะได้ผลประโยชน์จากการได้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่และแนวคิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา

จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นควรเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่มามีส่วนในการพัฒนาให้พื้นที่ท่องเที่ยวเกิดความสร้างสรรค์ผ่านการดำเนินการด้านกิจกรรม กระบวนการท่องเที่ยวบนวัตถุประสงค์ในการสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2.5.3 หลักการแนวคิดและกระบวนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กระบวนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถือเป็นกระบวนการทัศน์ และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวแบบเดิม อันประกอบไปด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ก็จะพบว่า เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคุณสมบัติซึ่งประกอบด้วย (จักรวาล วงศ์มณี และ รัชพงษ์ วงศาโรจน์, 2564) 1) นักท่องเที่ยวมีความผูกพันระหว่างกันกับเจ้าของพื้นที่ 2) เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันในลักษณะของการส่งต่อประสบการณ์แลกเปลี่ยนระหว่างกันของนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ 3) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมหรือข้ามวัฒนธรรม 4) มีการสร้างประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม 5) มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม 6) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรียนรู้ประสบการณ์ 7) มีความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์และประสบการณ์จริง 8) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว หรือชื่นชมและเข้าใจ “จิตวิญญาณของ พื้นที่” 9) มีการท่องเที่ยวตามรูปแบบที่มีการจัดเตรียมไว้อย่างจำเพาะเจาะจง (Tailor-made approach)

กระบวนการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงจำเป็นต้องมีลักษณะอันประกอบด้วย (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2565)

1. เป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งนับว่าเป็นจุดที่สำคัญที่สุดในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
2. เรื่องราวที่จะนำเสนอในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แต่ละแห่งต้องสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ที่เป็น ตัวแทนของท้องถิ่นนั้นจริงๆ
3. กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมทำนั้นควรเป็นกิจกรรมสั้นๆ
4. ผู้รู้ในท้องถิ่นที่เป็นผู้ให้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและมีการอบรม แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์แก่คนในชุมชนเพื่อนำมุมมองและข้อคิดเห็นต่างๆ มาปรับปรุง กิจกรรมของตนให้ดีขึ้นและประสบความสำเร็จมากขึ้น
5. ลักษณะของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับกิจกรรม
6. ให้ความสนใจต่อประเพณีวัฒนธรรมของ ท้องถิ่น
7. ต้องหาความเหมาะสมและความสมดุลระหว่างสิ่งที่จะเรียกว่าเป็น “ความดั้งเดิม”

2.5.4 หลักการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Richards (2011) เสนอหลักการการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ใช้ความสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการจะเป็นผู้สอดแทรกกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวจะมีสิทธิซื้อและเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เหล่านั้นได้

2. การใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยวนั้น โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเป็นหลัก เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ณ แหล่งท่องเที่ยวที่นั้น ๆ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจและเข้ามาร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์กับชุมชน

โดยการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องพิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ สะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องสร้างประสบการณ์ใหม่และสร้างความสนุกสนานให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องมีความเหมาะสมต่อนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มทั้งลักษณะกิจกรรมและเวลา

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นการนำประเพณีและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ มาเป็นจุดเด่นสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงของคนในพื้นที่ที่ไม่สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสามารถปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคมได้

โดยในปัจจุบันมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 10 ประการด้วยกัน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2565) คือ

1. กิจกรรมได้รับการออกแบบมาจากพื้นฐานทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น
 2. มีปราชญ์/ ศิลปิน หรือคนในชุมชนที่สามารถเล่าเรื่องราวสร้างแรงบันดาลใจ ให้ความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และมีความสุข
 3. การออกแบบกิจกรรมเป็นการเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์จริง ได้ร่วมทำจริง ทำให้เกิดความรู้อย่างลึกซึ้ง
 4. มีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว
 5. กิจกรรมออกแบบอย่างมีสุนทรีย์ภาพ
 6. สถานที่มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้
 7. กิจกรรมมีลักษณะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์
 8. กิจกรรมเปิดโอกาสให้พัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง
 9. นักออกแบบกิจกรรมมีศักยภาพในการสร้างแบรนด์ให้แตกต่างทางการตลาด
 10. นักออกแบบกิจกรรมมีความพร้อมในการใช้สื่อรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์
- สรุปได้ว่า หลักการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นถือเป็นส่วนจำเป็นในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นมีรูปแบบที่ชัดเจน

2.5.5 รูปแบบและแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แนวความคิด “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” (Creativity) แม้ไม่ใช่เป็นแนวความคิดใหม่ แต่เมื่อได้นำ แนวความคิดดังกล่าวมารวมกับเรื่องของอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม เมือง และเศรษฐกิจ ทำให้เกิดเป็นแนวคิดใหม่ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ทางสังคมและเศรษฐกิจที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และ “การท่องเที่ยว” ถือเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรม

กลุ่มนี้ (Robinson & Wiltshier, 2011) และ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของวัฒนธรรมทั้งในรูปวัตถุ และนามธรรมที่เข้ามามีบทบาทและคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจที่จะช่วยในการพัฒนาประเทศส่งเสริมความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรมส่วน เครือข่ายของเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities) นำไปสู่ความภาคภูมิใจทางสังคมและวัฒนธรรมของ ชุมชน สนับสนุนให้มีรูปแบบของการท่องเที่ยวใหม่ที่เน้นความผูกพันระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของ พื้นที่ โดยผ่านการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงอันจะนำมาซึ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน พร้อมๆไปกับความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ Buaban (2016) ที่พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเป็นเครื่องมือในการยกระดับ ท้องถิ่นได้ เพราะรูปแบบการท่องเที่ยวสามารถสร้างความแตกต่างให้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่มี วัฒนธรรมเป็นพื้นฐานโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการการ ท่องเที่ยวได้ โดยมาจากการมีส่วนร่วมทางกิจกรรมระหว่างคนในท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าอุปสงค์และอุปทานเป็นปัจจัยสำคัญในการในการจัดการการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จในระยะยาว อีกทั้งคนในท้องถิ่นก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการจัดการการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะพื้นที่การท่องเที่ยวในชุมชนต้องการกิจกรรม การท่องเที่ยวที่มาจาก ท้องถิ่นและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกันในพื้นที่ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่นจึงเป็น สิ่งที่สำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและสามารถหาความรู้และทักษะที่อยู่ใน ท้องถิ่นมาเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดย ชุมชนสามารถส่งเสริมการดำเนินการในการมีส่วนร่วมกันในพื้นที่ให้มีการยกระดับสูงขึ้นและ สามารถนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน รวมถึงงานของภักย์มณี แก้วสง่า และ นิศาชล จำนงศรี (2012) ที่เสนอในลักษณะที่สอดคล้องว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาสให้ นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ประเทศไทยมีทรัพยากรด้านการ ท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์จึงมีโอกาที่จะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจด้านการ ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แต่เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพของประเทศไทยด้านองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวตามกรอบ แนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ประเทศไทยมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการใน การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้จะ ช่วยให้การจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่นี้มีแบบแผนที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง สร้างรายได้ให้กับประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และงานวิจัยของ Wongmonta (2021) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : นวัตกรรมเคลื่อนย้ายของการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม ที่ได้ให้ข้อเสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเติบโตขึ้น ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวมี ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่เพียงแต่นักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงและปานกลางอย่างแต่ ก่อนเท่านั้นที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวรายได้น้อยในตลาดล่างก็มีความสนใจ เช่นเดียวกันแต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ได้ สนใจแต่เพียงไปดูและไปเรียนรู้ที่ไม่มีการทำกิจกรรมใด ๆ พวกเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสร้างสรรค์เพื่อทดสอบศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเอง พวกเขาต้องการมีส่วนร่วมกับการ

ใช้ชีวิตของคนในชุมชน เป็นโอกาสให้ท้องถิ่นที่ไม่มีทุนทางโครงสร้าง แต่มีทุนทางวัฒนธรรม สามารถใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทั้งด้านการเรียนรู้วิถีชีวิตชนบทธรรมเนียมประเพณี งานศิลปหัตถกรรม การแสดง การทำอาหาร การละเล่น กีฬา และกิจกรรมอื่น ๆ มาดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ โดยการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับการร่วมกิจกรรมการสร้างสรรคโดยการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องเป็นความร่วมมือกันแบบบูรณาการ ระหว่างภาครัฐผู้ให้ นโยบายและให้การบริการ สนับสนุนการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาคเอกชนที่จะลงทุน ในอุตสาหกรรมการสร้างสรรค ภาคชุมชนที่จะเป็นผู้สอน ผู้นำกิจกรรมการสร้างสรรค โดยมองว่าการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวเชิงสืบสานที่จะดำรงวัฒนธรรมที่แท้จริงของท้องถิ่นให้ดำรง อยู่อย่างยั่งยืนจากการปรับเปลี่ยนมาให้ความสนใจกับวิถีชีวิตสามัญ (Everyday Culture) เพิ่มมากขึ้น เช่น ร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน วิถีชีวิตชุมชนที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวได้พบและมีส่วนร่วม ใน “ชีวิตจริง” ของผู้คนจากเดิมที่เคยเป็นแต่ผู้ชม ยิ่งไปกว่านั้น นักท่องเที่ยว เรียกร้องที่จะมี กิจกรรมในสถานที่ที่ตนเองท่องเที่ยวในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นและโดยทิศทางดังกล่าวนี้จึงทำให้การ ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) สอดคล้องกับทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันและ ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวมีความ เข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือนตามเจตนารมณ์ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโกที่ต้องการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ส่งเสริมความหลากหลาย และการสนทนาระหว่างวัฒนธรรม (Richards, 2010)

Ohridska-Olson and Ivanov (2010) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความ แตกต่างระหว่างรูปแบบ ทางธุรกิจของการท่องเที่ยววัฒนธรรม (Cultural Tourism) กับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ไว้ 4 ประเด็น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และ “การสร้างสรรค” (Creativity) ได้ช่วยเปิดทางตันของการท่องเที่ยววัฒนธรรมให้มีความยั่งยืนและ ตอบรับกับแนวทางใหม่ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ต้องคำนึงถึงความสมดุลในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม

ตารางที่ 2 แสดงการท่องเที่ยววัฒนธรรมและท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์-เปรียบเทียบรูปแบบทาง เศรษฐกิจ

ลักษณะรูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ลักษณะรูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยววัฒนธรรม
ทรัพยากรการท่องเที่ยว: อยู่บนพื้นฐานของทุน สร้างสรรคท้องถิ่นที่พัฒนาเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลากระบวนการทางศิลปะหรือการ สร้างสรรคถือเป็นทรัพยากรของการท่องเที่ยวที่ กว้างขวาง นับตั้งแต่การสานตะกร้าในอียิปต์ การเดินชมบ้ำในคิวบา เรียนการทำกีตาร์ในบัล กาเรีย จนถึงงานโลหะที่นิวยอร์ก	ทรัพยากรการท่องเที่ยว: อยู่บนพื้นฐานของ มรดก วัฒนธรรมที่มีอยู่และถูกกำหนด คุณลักษณะไว้ล่วงหน้า แล้ว เช่น ตึกสัญลักษณ์ กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มี ชื่อเสียง อนุสรณ์สถาน อนุสาวรีย์แห่งชาติหรือมรดก โลกที่ รับรองโดยยูเนสโก

ลักษณะรูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ลักษณะรูปแบบทางธุรกิจของการท่องเที่ยววัฒนธรรม
ตลาดเป้าหมาย: กลุ่มขนาดเล็กหรือบุคคลที่มีความสนใจเฉพาะ	ตลาดเป้าหมาย: กลุ่มขนาดใหญ่หรือกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจทางวัฒนธรรมโดยทั่วไป
ผลประโยชน์สำหรับมรดกวัฒนธรรม : การมีส่วนร่วม ไม่นำไปสู่การทำลาย, ผู้มาเยือนมีความรับผิดชอบ, การสร้างสรรค์ใหม่ของมรดกวัฒนธรรม	ผลประโยชน์สำหรับมรดกวัฒนธรรม : กลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ส่งผลเสียต่อสถานที่ตั้งของมรดกวัฒนธรรม
ความยั่งยืน: มีมากเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วางอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการสร้างสรรค์ไม่สิ้นสุด	ความยั่งยืน : มีจำกัด เนื่องจากในหลายกรณีทรัพยากร สำหรับการท่องเที่ยววัฒนธรรมไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้

ที่มา : (Ohridska-Olson & Ivanov, 2010)

Richards (2010) ได้เสนอรูปแบบของการสร้างสรรค์อันเป็นพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Basic Modes of Implementation of Creative Tourism) ในสองลักษณะคือ

1. ใช้การสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว (Using creativity as a tourist activity)
2. ใช้การสร้างสรรค์เป็นเบื้องหลังของการท่องเที่ยว (Using creativity as backdrop for tourism)

ในรูปแบบแรกจะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติอยู่แล้วในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ แต่ปัจจุบันการนำเอาการสร้างสรรค์มาเป็นเบื้องหลังในการท่องเที่ยวเพื่อสร้าง “บรรยากาศ” ในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างให้สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ มี “เสน่ห์” เพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมต่างๆ ของเมือง อาทิ การเรียนรู้ การจัดอบรมในเรื่องต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เกี่ยวกับการปั้น หม้อดินเผา งานศิลปะเฉพาะถิ่น หลักสูตรการทำอาหารพื้นเมือง หรือการทำเครื่องรางพื้นเมือง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะเข้าร่วมนับตั้งแต่การซื้อผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ในพื้นที่ไปจนถึงการเข้าชม -ชิม หรือเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Richards, 2010)

2.5.6 รูปแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

รูปแบบของประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความหลากหลาย เช่น ใน กิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การปั้นเครื่องสังคโลก ทอผ้า ก็สามารถใช้รูปแบบของกิจกรรมในการจัดการอบรมปฏิบัติการการชิม อาหารท้องถิ่น ขนม หรือการทำเหล้าองุ่น เหล้าพื้นบ้านก็สามารถจัดให้ นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ผ่าน การเข้าร่วมการชิมไวน์ เหล้าพื้นบ้าน/ขนม พร้อมกับให้ความรู้ไปพร้อมๆ กับการลงมือปฏิบัติ

การเยี่ยมชม (Seeing) จัดให้เป็นการเยี่ยมชมตาม เส้นทาง เช่น เส้นทางเที่ยวสวน/เส้นทางชนบทแทนการเยี่ยมชมเฉพาะจุด

การซื้อของ (Buying) สามารถปรับกิจกรรมดังกล่าวไปสู่รูปแบบประสบการณ์ของการเดินตามแกลเลอรี หรือการเยี่ยมชมตามแหล่งสินค้าต่าง ๆ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงเปิดโอกาสใหม่ให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยมีศักยภาพในการที่จะตอบรับกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ที่มีแนวโน้มความต้องการตอบสนองที่มีลักษณะเฉพาะตัว แสวงหาความหมาย ต้องการประสบการณ์ใหม่เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองนอกจากนั้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับทั้งมรดกทางวัฒนธรรมในรูปวัตถุ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Richards, 2010)

ตารางที่ 3 แสดงรูปแบบประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์จากกิจกรรมพื้นฐานในการท่องเที่ยว

กิจกรรมพื้นฐาน	รูปแบบของประสบการณ์
การเรียนรู้ (Learning)	การอบรม (Workshops)
การชิม (Testing)	ประสบการณ์ (Experiences) ลงมือปฏิบัติ (Open ateliers)
การเยี่ยมชม (Seeing)	เส้นทางท่องเที่ยว (Itineraries)
การซื้อ (Buying)	ห้องแสดงภาพ (Galleries), ร้านขายของ (Shop windows)

ที่มา : (Richards, 2010)

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกรอบแนวคิดการพัฒนา รูปแบบหนึ่ง ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังมีส่วนสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืน นำมาสู่รูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยวในลักษณะที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวจากชุมชนท้องถิ่น เป็นการสร้างคุณค่าให้กับชีวิตจากประสบการณ์การท่องเที่ยว และส่งเสริมการผลิต สินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงถือได้ว่าเป็นแนวคิดเพื่อการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ดังนั้นแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญในการนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เกิดเป็นประโยชน์ในทุกมิติ รวมถึงเสมือนเป็นเครื่องมือยึดโยงความสัมพันธ์จากความร่วมมือในชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

2.6.1 ความหมายของทุนทางวัฒนธรรม

Bourdieu (2011) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ทุนทางวัฒนธรรมไว้ว่า “ทุน” มีหลายรูปแบบไม่เฉพาะแต่ทุนทางเศรษฐกิจในรูปแบบของเงินทอง ทรัพย์สินเท่านั้น แต่ทุนยังปรากฏในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนเชิงสัญลักษณ์ โดยทุนแต่ละรูปแบบอาจมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน สามารถเปลี่ยนรูปแบบจากทุนประเภทหนึ่งเป็นทุน อีกประเภทหนึ่งได้ โดยทุนสามารถสะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งเรื่อง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อีกด้วย ทั้งนี้ด้วยทุนเป็นสิ่งที่สะสมอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล สะสมอยู่ในวัตถุสิ่งของ และสะสมอยู่ในรูปแบบของสถาบัน ดังนั้นทุนจึงเป็นสิ่งที่ได้รับการหล่อหลอมและผลิตซ้ำ เพื่อสืบทอด ผ่านทางระบบ

การศึกษา ผลผลิตที่ได้จากการสะสมทุนทางวัฒนธรรมคือ รสนิยม (taste) จะสร้างความแตกต่าง และเป็นเครื่องมือที่ใช้ธำรงรักษาชนชั้นในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป และThrosby (2001) ที่ได้ให้นิยามทุนทางวัฒนธรรม ว่าหมายถึงสินทรัพย์ที่มีการให้ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่มากกว่าการให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของสินทรัพย์ ซึ่งทรัพย์สินที่กล่าวนี้อาจจับต้องได้หรือไม่ได้ สามารถจับต้องได้ ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้อาจอยู่ในรูปแบบของสิ่งก่อสร้าง สถานที่ ประติมากรรม เป็นต้น ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ อาจอยู่ในรูปแบบของแนวคิด ความเชื่อ ประเพณี การปฏิบัติ รวมถึงดารณีพลอยจัน (2559)นิยามความหมายทุนทางวัฒนธรรม โดยเน้นความหมายในเชิงเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า ทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่มีนัยทางวัฒนธรรม ที่เรียกว่าอุตสาหกรรม โดยเราสามารถนำทุนวัฒนธรรม เช่น เรื่องราว และเนื้อหาของวัฒนธรรม มาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตน หรือใช้ ทุนทางวัฒนธรรมสร้างความแตกต่างหรือจุดขายให้กับสินค้า เกิดเป็นสินค้า วัฒนธรรมและทำให้เกิด มูลค่าเพิ่มขึ้นแก่สินค้าและบริการ ตลอดจน สุปวีร์ รสรื่น (2564a) เสนอว่า ทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับคุณค่าที่เป็นความรู้ คุณภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ อันเกิดจากการค้นคว้าและการค้นพบ โดยผู้ทรงความรู้ในท้องถิ่น รวมถึงค่านิยมและความเชื่อที่ผูกพันสังคม ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคมหรือสร้างกติกาที่เป็นคุณค่า ทางสังคมโดยส่วนรวม รวมทั้งกิจกรรมการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

สรุปได้ว่า ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง ทรัพย์สินมรดกทางวัฒนธรรมอันมีมูลค่าและคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ที่ได้มีการส่งสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีทั้งสิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ สิ่งที่จับต้องได้ เช่น วัตถุสิ่งของต่าง ๆ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นต้น ส่วนสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภูมิปัญญา ความรู้ ความเชื่อ และค่านิยม เป็นต้น ทรัพย์สินมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้จะถูกนำมาแปลงให้กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมูลค่าในตัวเอง ไม่ว่าจะอยู่ในรูปสินค้าและบริการ ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ส่งผลในการพัฒนา ขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติ

2.6.2 ความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นสิ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนา โดยสามารถแบ่งออกมาได้เป็น 3 ด้าน (สุปวีร์ รสรื่น, 2564b) ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ หรือสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการเพื่อให้เป็นจุดขายได้ โดยใช้แนวความคิดการสร้างสรรค์คุณค่า เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของสินค้าและบริการ เช่น การออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการพัฒนาสถานที่ทางวัฒนธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้ สถานที่ท่องเที่ยวและการนำวัฒนธรรมมาใช้ในการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

2. ด้านการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ และจารีตประเพณีที่ดีงาม เช่น การมีจิตสำนึกสาธารณะ มีความสามัคคีส่งเสริมในการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติร่วมกันในชุมชนในการร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการนำทุนทางวัฒนธรรม ที่เป็นขนบธรรมเนียม จารีต และประเพณีดั้งเดิม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับ

สภาพธรรมชาติมาใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเดิมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า แนวคิดทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการนำมาเป็นกรอบเพื่อการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

2.6.3 ประเภททุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญด้วยมีนักวิชาการออกมานำเสนอมุมมองในการจัดแบ่งประเภทของทุนไว้อย่างมากมาย อาทิ

Bourdieu (2011) ได้แบ่งทุนทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ทุนทางวัฒนธรรมที่แสดงออกมาในรูปการร่างกายและจิตใจ ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมรูปแบบนี้มักต้องอาศัยระยะเวลาในการประกอบตัวเป็นรูปร่าง เช่น บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถทางภาษา ทักษะ รสนิยม

2. ทุนทางวัฒนธรรมที่ถูกทำให้เป็นวัตถุ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นรูปธรรมสามารถครอบครองได้ เช่น ของใช้ ของสะสมที่มีมูลค่า หนังสือ ฯลฯ

3. ทุนทางวัฒนธรรมเชิงสถาบัน ที่มีลักษณะเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ยึดโยงกับความเป็นสถาบัน เช่น การได้เรียนและจบการศึกษาจากโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง การได้ทำงานในองค์กรขนาดใหญ่ ฯลฯ

รวมถึง Throsby (2001) ได้ออกมาเสนอแนะมุมมองในการแบ่งลักษณะทุนทางวัฒนธรรมในอีกรูปแบบหนึ่งนั่นคือ ทุนทางวัฒนธรรมนั้นอาจแบ่งออกได้ในอีก 2 ลักษณะ คือ

1. ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ มรดก ทางวัฒนธรรม และผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ภาพวาด หัตถกรรม ดนตรีภาพยนตร์และวรรณกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่วัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้

2. ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีจารีต วิถีชีวิต ความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเภทของทุนทางวัฒนธรรมนั้นสามารถแบ่งออกได้ในหลายประเภทดังที่ได้หยิบนำมากล่าวในข้างต้นนี้น่าจะเป็นข้อมูลที่จะสร้างความเข้าใจถึงรูปแบบประเภทของทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจนในทุกมิติ

2.6.4 องค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่มีองค์ประกอบที่หลากหลาย จึงได้มีนักวิชาการต่างออกมานำเสนอแนวทางจำแนกองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรม อาทิ

Cartier (2008) ได้แบ่งองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. เป็นการลงทุนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในด้านการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม
2. ค่านิยมต่อการสร้างสรรค์และการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา
3. การมีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรมของชุมชน
4. ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของเมือง

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมนั้นสามารถแบ่งออกได้อย่างหลากหลาย แต่ในบทความนี้ จะเลือกใช้ตาม เรณู เหมือนจันทร์ชัย ด้วยมีการแบ่งองค์ประกอบของ

ทุนทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นส่วนประกอบปลีกย่อยที่มารวมกันเป็นทุนทางวัฒนธรรมได้ชัดเจน โดยแบ่งออกเป็นองค์ประกอบด้านภูมิปัญญา ด้านแบบแผนพฤติกรรม ด้านผลงานที่เป็นรูปธรรมทาง วัตถุ รวมทั้งที่เป็นสัญลักษณ์ด้านสถาบันหรือองค์กรของสังคมหรือชุมชน และด้านองค์การ

2.6.5 สาขาทุนทางวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (2566) ได้กำหนดสาขาทุนทางวัฒนธรรมไว้ว่ามี ทั้งหมด 7 สาขาด้วยกัน คือ 1) ภาษา 2) วรรณกรรมพื้นบ้าน 3) ศิลปะการแสดง 4) แนวทางปฏิบัติ ทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 6) ความรู้และ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับ ธรรมชาติและจักรวาล และ 7) กีฬา ภูมิปัญญาไทย โดยได้อธิบายว่าทุนทางวัฒนธรรมทั้ง 7 สาขานี้ ล้วนเป็นทุนที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสร้างสรรค์ไว้จนสืบทอดมาเป็นมรดกวัฒนธรรมให้แก่อนุชนได้ นำมาศึกษาเรียนรู้รวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ดังนั้นการธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรม ของชาติทั้ง 7 สาขาให้คงอยู่อย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ โดยคำนึงถึงปัจจัย อันเป็นประโยชน์ที่ชุมชนและประชาชนจะได้รับอย่างเต็มที่ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจจึงเป็นสิ่ง สำคัญ ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นการ สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐาน การผลิต และการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ภารกิจและการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนในสังคมไทย อันจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยทุน ทางวัฒนธรรมทั้ง 7 สาขาจึงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุนทางสังคม และเป็นจุดแข็งที่สามารถ เชื่อมโยงไปสู่ทุนทางเศรษฐกิจและทุนอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เป็นพลังขับเคลื่อนการ เสริมสร้างการกินดีอยู่ดีมีความสุขร่วมกันของคนในชาติ นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรมทั้ง 7 สาขา ยัง เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศให้มีความเข้มแข็งอีกทางหนึ่งด้วย การพัฒนาคุณค่า ของทุนทางวัฒนธรรมด้วยการสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรม อย่าง มีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งแก่กรมศิลปากร เนื่องจากกรม ศิลปากรเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษาและสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม

ศศิยะ จันทร์อนันต์ และ คณะ (ม.ป.ป.) งานวิจัยการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชน เป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย เพื่อวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการพัฒนาทุน ทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย และเพื่อกำหนด แนวทางในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอเขต พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทุนทาง วัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย ด้านวิถีชีวิตชุมชน ชุมชนพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคายยังให้ความเคารพผู้อาวุโสภายในชุมชน มีความเกื้อกูลกันและกันเหมือนญาติพี่น้อง ให้ความสำคัญกับความสามัคคีกันและทำประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันภายในชุมชน ด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับสายน้ำจึงมีการรักษาแหล่งน้ำ มีความรักและหวง แหวนภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรทางธรรมชาติ ปรับปรุงและพัฒนาภูมิปัญญา ท้องถิ่นเดิม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนชายแดนไทยมีความผูกพันทางด้านศีลธรรมที่สูงจึงมีส่วน ร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีอยู่เสมอ มีส่วนร่วมในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ร่วมกันสืบต่อประเพณีโบราณ อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณี ด้านการสร้างเครือข่าย

ชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จึงมีเครือข่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดหนองคาย สร้างความรู้คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และด้านคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม ชาวชุมชนพื้นที่ชายแดนไทยมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ จึงให้ความเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ตามพื้นถิ่นของตนมีจิตสำนึกของชุมชนร่วมกัน และปลูกฝังความเชื่อของชุมชนต่อชนรุ่นหลัง

และ สุปวีร์ รสรื่น (2564c) งานวิจัยการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ได้เสนอว่า ทุนทางวัฒนธรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันมีมูลค่าและมีค่าต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ด้วยเป็นสิ่งที่ได้สั่งสมสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะเป็นสิ่งที่จับต้องได้ และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ทั้งยังมีความหลากหลายทางอัตลักษณ์แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาแนวคิด องค์กรประกอบ กระบวนการพัฒนาชุมชนและแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการจัดการหลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ กรณีศึกษา ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ได้แก่ ชุมชนตำบลบ้านดู่ จังหวัดพะเยา ชุมชนบ้านวังหอน จังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมชนในจังหวัดหนองคาย โดยนำทรัพยากรต้นทุนทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอยู่เดิมในพื้นที่มาปรับใช้ พัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม และสร้างผลกระทบด้านบวกต่อการพัฒนาในระดับประเทศ เป็นต้น

สรุปได้ว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” นั้นเป็นสิ่งที่ควรได้รับการให้ความสำคัญจากทุกภาคส่วน ด้วยเป็นสิ่งมีคุณค่ามีผลต่อการพัฒนา ชับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการใช้ทุนที่มีอยู่ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ บำรุงรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมร่วมไปกับการพัฒนาชาติ

2.6.6 แนวคิดเกี่ยวกับแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม โดยมีแนวคิดในการนำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างเครื่องมือการพัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวนี้มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อพัฒนาเครื่องมือในการส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นฐานการจัดการการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital Mapping) หรือรู้จักกันในชื่อ “แนวคิดแผนที่ทรัพยากรวัฒนธรรม” (Cultural Resource Mapping) หรือ “แนวคิดแผนที่ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” (Cultural Landscape Mapping) เป็นการดำเนินการอนุรักษ์รักษา “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ให้สามารถดำรงอยู่ได้โดยเห็นว่าการจัดทำแผนที่ถือเป็นเครื่องมือและวิธีการในการอนุรักษ์มรดกทาง ภูมิปัญญาที่เป็นทรัพย์สินอันมีค่าทางวัฒนธรรม แผนที่ดังกล่าวนี้สามารถจัดทำได้ในหลายรูปแบบ โดยอาจเริ่มจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ไปจนถึงการใช้เครื่องมือที่ซับซ้อน ดังเช่นระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อจัดทำแผนที่แสดงทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ของท้องถิ่นนั้น ๆ Poole (2003) อธิบายขยายความว่าการทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมนั้นไม่

เพียงอาศัยความรู้และทักษะในการจัดทำแผนที่เท่านั้น แต่ยังต้องใช้ความรู้ในด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี วงศาวทยา ภาษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภูมิศาสตร์วิทยา ดุริยางควิทยา และพฤกษศาสตร์ด้วย ซึ่งทั้งนี้ก็ต้องด้วยข้อมูลเหล่านี้ต้องการเครื่องมือ และวิธีการที่นอกเหนือไปจากการทำแผนที่ทั่วไป การทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือรูปแบบต่าง ๆ ในการดำเนินการทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความดึงดูด และน่าสนใจ

1. ความหมายของแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

เจตน์สุภะสิทธิ์ สังข์พันธ์ (2566) ได้ให้ความหมายว่า แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมนั้นเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้ สำรวจ จัดเก็บ แสดง สนับสนุนและเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นสหวิทยาการที่แสดงให้เห็นจุดทุน และเรื่องราวต่างๆของพื้นที่ในชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนทางทุนวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน

Engelhardt et al. (2018) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมคือวิธีการ และเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมของโลกทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ประกอบด้วยวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลายจากการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างรูปแบบทางวัฒนธรรมกับชุมชนในลักษณะเป็นการร่วมมือกันในการอนุรักษ์และจัดการดูแลแหล่งทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ส่งเสริมเศรษฐกิจ จัดการความเสี่ยง รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต

แผนที่ทุนทางวัฒนธรรม หรือ แผนที่มรดกทางวัฒนธรรม จึงเป็นจุดอ้างอิงในการระบุ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม อันเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชน โดยมีฐานมาจากแนวคิดเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต เน้นการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ (ศักดิ์ดา แสนมี, 2554)

ผู้วิจัยจึงสรุปว่า แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของชุมชน โดยการทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจะต้องดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนเพื่อให้เกิดเครื่องมือในการวางแผนด้านการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจ และความเข้มแข็งภายในชุมชน

2. กระบวนการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนในการดำเนินการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมมีอยู่ด้วยกันในหลายองค์ประกอบ อาทิ

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ ข้อมูลพื้นฐาน ละเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
2. ระบุสถานที่สำคัญครอบคลุมถึงพิธีกรรมสำคัญ ๆ
3. จัดทำแผนที่พื้นฐาน
4. สำรวจเก็บข้อมูล และระบุแหล่งมรดก
5. ประเมินคุณค่าความสำคัญ
6. จัดทำบัญชีรายการ

โดยในแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจะเน้นทุนที่สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับ

บุคคลสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญๆ รวมถึงแหล่งธรรมชาติที่มีความงดงาม มีความหมายต่อชุมชน ทั้งนี้การจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจะอาศัยการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนในทุกกลุ่มผ่านการประชุม การสังเกตการณ์ และแบบสอบถาม (ศักดิ์ดา แสนมี, 2554)

3. องค์ประกอบในแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมมีเนื้อหาครอบคลุมอย่างครบถ้วน (ศักดิ์ดา แสนมี, 2554) ประกอบด้วย

1. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น ๆ
2. สภาพองค์ประกอบทางกายภาพในปัจจุบัน
3. สถานที่สำคัญภายในชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม อาทิ วัดโบราณ วัง บ้านเรือนเก่าแก่ โบราณสถานที่มีคุณค่า

4. จุดกำเนิด และรูปแบบการพัฒนาทุนที่มีอยู่
5. รายละเอียดของทุนทางวัฒนธรรมภายในชุมชน เป็นต้น

4. เครื่องมือทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

เครื่องมือในการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้แผนที่เหล่านั้นเกิดความน่าสนใจขึ้น รวมทั้งสามารถใช้บอกเล่าเรื่องราวให้แก่กลุ่มสนใจได้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายประการ อาทิ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ และความพึงพอใจ ช่วยนิยามวัฒนธรรมท้องถิ่น แสดงให้เห็นความกว้างขวาง และความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งยังช่วยระบุแหล่งทรัพยากรและกิจกรรมที่ไม่รู้มาก่อนให้ได้ปรากฏขึ้นเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

การจัดทำแผนที่จึงควรเป็นขั้นตอนแรก ๆ ในการวางแผนเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม โดย Brown (2010) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการทำแผนที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมว่า การทำแผนที่ทรัพยากรนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ด้วยจะมีส่วนช่วยในการเสนอถึงแนวทางในการจัดระเบียบอย่างมีแบบแผนอันมาจากการรวบรวมข้อมูลทางสนเทศทรัพยากรทางวัฒนธรรมซึ่งจะแสดงให้เห็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมในสภาพปัจจุบันของชุมชนที่ศึกษา อีกทั้งยังช่วยให้เจ้าหน้าที่หน่วยปกครองท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำมาเป็นข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นนโยบายใหม่ ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อการวางแผนสู่วัฒนธรรมที่มีชีวิตได้ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความสะอาดกสบายให้แก่บุคคลภายนอก นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมในพื้นที่เหล่านั้น และที่สำคัญการทำแผนที่ทรัพยากรยังเป็นส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนการตัดสินใจอย่างมีหลักฐานเพื่อพัฒนาเชิงการบูรณาการเข้าสู่แผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจต่อไป

จึงกล่าวได้ว่าแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมด้วยความสำคัญที่ว่าทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมในมิได้มีฐานะเป็นเพียงแค่ทรัพยากรหรือเป็นเพียงผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ต้องช่วยประคับประคอง หากแต่ทุนทางวัฒนธรรมจะช่วยปลดปล่อยความเป็นไปได้ผ่านคุณค่าที่ไม่สามารถคำนวณได้เมื่อคนในชุมชนสามารถเข้าใจทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างครอบคลุมและกว้างขวางมากขึ้น ดังที่ได้กล่าวไว้ทั้งหมดนี้จึงสรุปได้ว่าแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม เป็นการจัดระบบและบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อชุมชน โดยอาศัยการดำเนินการจากการมีส่วนร่วม มีกระบวนการ มีองค์ประกอบเป็นส่วนสำคัญใน

การจัดการทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความเข้มแข็ง และใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนด้านการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ

Freitas (2016) ได้ศึกษาการจัดทำแผนที่วัฒนธรรมเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอกรอบการพัฒนาแผนที่วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา โดยได้เสนอข้อมูลว่า แผนที่วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาที่มีศักยภาพ การจัดทำแผนที่วัฒนธรรมจึงต้องคำนึงถึงหลักการใน 2 ประการคือ 1) คำนึงถึงเหตุผลเชิง ประโยชน์และแนวคิดของการพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ 2) พิจารณาความซับซ้อนของการเชื่อมโยงระหว่างสังคมและวัฒนธรรมแบบบูรณาการ ผลจากการศึกษาเสนอว่าแผนที่ทางวัฒนธรรมมีผลต่อการพัฒนา ดังนั้นกระบวนการและวิธีการที่แตกต่างกันของการทำแผนที่วัฒนธรรมอาจส่งผลให้การพัฒนาและความเข้าใจในวัฒนธรรมนั้นแตกต่างกัน และความแตกต่างกันเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์การพัฒนา ดังนั้นแผนที่วัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลที่จะได้จากการพัฒนาแผนที่ในฐานะเครื่องมือในการพัฒนา

รวมถึงในงานวิจัยของพรทิพย์ พละโท และ สุวรรณี อัครกุลชัย (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยในการศึกษานี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนาแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวภายในเมืองโบราณจันเสนบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ภายใต้ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ จากการสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวและจัดเก็บตำแหน่งในรูปแบบพิกัดละติจูด และลองจิจูด เพื่อสร้างมาร์กเกอร์จาก Google Maps API สำหรับแสดงข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว และหาระยะทางในการเดินทางแต่ละสถานที่ เพื่อจัดเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ และทำแผนที่วัฒนธรรม สำหรับโปรแกรมผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ภายใต้ระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ใช้ Titanium Mobile เป็นเครื่องมือ ผลจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวสามารถลงโปรแกรมได้ที่พิพิธภัณฑ์ ทำให้เชื่อมโยงวัตถุโบราณที่แสดงภายในพิพิธภัณฑ์กับจุดชูดค้นพบในเมืองโบราณ สร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากการใช้งานง่าย และที่สำคัญนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเส้นทางการท่องเที่ยว โดยระบบจะแสดงแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว ระยะทาง เวลาในการเดินทาง และสภาพของสถานที่ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกวิธีการเดินทางได้ นอกจากนั้นสามารถใช้เป็นสื่อเพื่อศึกษาข้อมูล นับเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ส่งผลทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่าแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนา อนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจ ความเข้มแข็งภายในชุมชน การจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมขั้นตอนในการดำเนินการจัดทำ และมีเป้าหมายในการดำเนินการ เพื่อให้แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมนี้เกิดประโยชน์สูงสุดในฐานะเครื่องมือเพื่อการพัฒนา

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบจึงมีความสำคัญในฐานะองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่วิจัยให้ดีที่สุดเป็นไปตามเป้าหมายงานวิจัยขั้นนี้ที่มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.7.1 ความหมายรูปแบบ

รูปแบบเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายจึงมีนักวิชาการออกมาให้ความหมายโดยเริ่มจากการให้ความหมายของ “รูปแบบ” อาทิ

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544) ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ให้สามารถเกิดเป็นความเข้าใจ และสามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบ

เสกสรรค์ ทองศรี (2557) ให้ความหมายคำว่า รูปแบบไว้ใน 3 ความหมาย ดังนี้

1) แผนภาพ หรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียก ทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล”

2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางที่เรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวมานี้จึงสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึงกรอบความคิด หลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์วัดของแนวทางในการดำเนินงานเพื่อใหบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ภายใต้อันตรธานอย่างมีระบบ

2.7.2 ประเภทของรูปแบบ

ประเภทของรูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ดังนี้

Smith (1980) จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น 1 รูปแบบคล้ายจริงและ 2. รูปแบบเสมือนจริง

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ จำแนกออกเป็น 1. รูปแบบเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นคำพรรณนา 3. รูปแบบเชิงปริมาณ ที่มีลักษณะเชิงสมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

Keeves (1990) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ มีลักษณะเป็นรูปแบบเชิงกายภาพส่วนใหญ่ใช้ ในด้านวิทยาศาสตร์ โดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของรูปแบบ ให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกัน

ทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และสามารถ นำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์

2. รูปแบบเชิงข้อความ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการ บรรยาย หรืออธิบาย ปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิด ความชัดเจนมากขึ้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความ สัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยรูปแบบลักษณะนี้พัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเส้น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่ 1) รูปแบบระบบเส้นเดี่ยว และ 2) รูปแบบระบบเส้นคู่ ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบจัดเป็น รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและ เชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

2.7.3 การตรวจสอบรูปแบบ

การตรวจสอบรูปแบบทำได้จากการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดผ่านหลักการ ประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการตรวจสอบคุณภาพใน 4 ด้าน (Stufflebeam, 2004) ดังนี้

1. ความถูกต้องของคุณลักษณะภาพรวมและองค์ประกอบของการพัฒนาเพื่อให้ได้สาระที่ ครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการ รวมถึงมีความน่าเชื่อถือ

2. ความเหมาะสมโดยวัดจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินและผู้ได้รับผลกระทบจากการ ประเมิน

3. ความเป็นไปได้ในลักษณะที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและก่อให้เกิด ประสิทธิภาพ

4. เป็นประโยชน์ สนองต่อความต้องการสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมาย และเผยแพร่ต่อสาธารณะชนต่อไปได้ เป็นต้น

สรุป รูปแบบจึงหมายถึงกรอบความคิด หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว และการวัดผลของแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ผลลัพธ์บรรลุตาม วัตถุประสงค์ ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เพื่อการ พัฒนา เกิดเป็นประโยชน์ขึ้นภายในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

2.7.4 ความหมายการพัฒนาแบบ

ต่อมาเป็นการให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาแบบ ดังนี้

Joyce and Calhoun (2010) กล่าวว่า การพัฒนาแบบนั้นมีสาระสำคัญ คือ รูปแบบต้องมีจุดมุ่งหมาย มีแนวคิด ทฤษฎีรองรับ รวมถึงเมื่อพัฒนาแบบแล้วต้องมีการทดสอบ

ไพรวลัย ชันทะศิริ (2565) กล่าวว่าการพัฒนาแบบ หมายถึง การสร้าง หรือการปรับปรุง รูปแบบโดยมีกระบวนการที่พัฒนาขึ้น โดยใช้หลักคิด ทฤษฎีต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีกระบวนการในการ ดำเนินงานที่อาศัยกลวิธีต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน สามารถปฏิบัติตามได้ และเมื่อปฏิบัติตามรูปแบบ แล้วจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ (ไพรวลัย ชันทะศิริ, 2565)

2.7.5 สาระสำคัญในการพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบนั้นจำเป็นต้องมีสาระสำคัญ (Joyce & Calhoun, 2010) คือ

1. ต้องมีแนวคิดทฤษฎีรองรับ
2. มีการทดสอบทฤษฎี และตรวจสอบคุณภาพในการใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงอยู่เสมอ
3. สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือเพื่อจุดประสงค์ที่เฉพาะก็ได้
4. จำเป็นต้องมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ดีในการนำไปใช้

2.7.6 กระบวนการดำเนินการพัฒนารูปแบบ

Stein et al. (1994) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบอาจมีขั้นตอนการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

1. ขั้นตอนการสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ โดยจะมีการสร้างและพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและแนวความคิดที่มีผู้พัฒนาไว้
2. ขั้นตอนการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบหลังจากได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนที่1แล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้นถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวคิดรูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัย ที่ผ่านมาแล้ว หรือแม้กระทั่งได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียง รูปแบบตามสมมติฐานซึ่งจำเป็นต้องทำการ ทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

งานของ Bhoophala and Daengbuppha (2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชนในประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมกันมี 3 กระบวนการได้แก่ 1) กระบวนการค้นหาและเข้าใจวัฒนธรรมและอัตลักษณ์อาหารของตน 2) กระบวนการสร้างคุณค่าที่ส่งมอบให้กับนักท่องเที่ยวให้ได้สัมผัสกับเดิมแท้ของอาหารท้องถิ่นและ 3) กระบวนการสร้างคุณค่าให้อาหารส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดการรับรู้และเข้าใจคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยชุมชนจากองค์ประกอบและกระบวนการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดคุณค่าด้านเศรษฐกิจ คุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อม คุณค่าทางด้านสังคม คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม คุณค่าด้านจิตวิญญาณ และคุณค่าด้านสุนทรียภาพ ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบเป็นแนวคิดการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายในกรอบกระบวนการศึกษาข้อมูล ร่างรูปแบบ ตรวจสอบ ทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบการพัฒนาที่จะส่งผลต่อการสร้างความยั่งยืน เกิดเป็นประโยชน์ในแก่พื้นที่พัฒนาบนความเข้าใจ และได้รับประโยชน์ร่วมกัน

2.8. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติเป็นเลิศ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับการแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศจึงเป็นแนวคิดสำคัญในฐานะองค์ความรู้ ทั้งนี้ด้วยการพัฒนารูปแบบนั้นเป็นการศึกษาเรียนรู้จากพื้นที่ตัวอย่างที่ปฏิบัติไว้ดีหรือประสบความสำเร็จแล้วและนำจุดเด่น จุดอ่อนจากต้นแบบพื้นที่นั้น ๆ มาศึกษา พัฒนา ปรับปรุงต่อยอดให้ดีขึ้น เกิดประโยชน์ที่มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่วิจัยให้ดีที่สุดเป็นไปตามเป้าหมายงานวิจัยขั้นนี้ที่มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจสร้าง ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน มักได้รับการนำมาใช้ในองค์กรต่าง ๆ เพื่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์เพื่อการพัฒนา โดยจุดเริ่มต้นของแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากความต้องการในการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่ความสำเร็จ โดยมีแนวคิดในการแลกเปลี่ยนระหว่างกันเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้ดีขึ้น การปฏิบัติที่เป็นเลิศจึงเป็นวิธีปฏิบัติ เทคนิค วิธีการ กระบวนการ กิจกรรมที่ทำให้บรรลุสัมฤทธิ์ผลในแต่ละด้านมากกว่าวิธีปฏิบัติ ซึ่งการปฏิบัติเหล่านี้จะนำไปสู่ความสำเร็จ สามารถก่อให้เกิดผลที่เป็นเลิศ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ ทว่าคำว่าเลิศ หรือ ดีที่สุดนี้อาจไม่ได้หมายถึงดีที่สุดจริง ๆ แต่อาจเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น Best practice จึงไม่ใช่การจำกัดอยู่เพียงกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งแต่จะขึ้นอยู่กับการแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศของพื้นที่นั้น ๆ (ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, ม.ป.ป)

2.8.1 ความหมายของแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ

Best Practice หมายถึง วิธีการทำงานที่ดีที่สุดในแต่ละเรื่อง ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ ในทุกงาน/หน่วยงาน เกิดจากหลายช่องทาง ทั้งตัวผู้นำ ผู้ร่วมงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือภาวะปัญหา และการริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาที่มีขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) เพื่อให้เกิดเป็นการจัดการความรู้ อย่างง่ายที่ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการจัดการความรู้ คือ การมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของหน่วยงานต่างๆ ที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับในด้านต่าง ๆ รวมถึงมีการเผยแพร่วิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ เพื่อให้หน่วยงานอื่นได้นำไปปรับใช้ ซึ่งเป็นไปตามพระราช กฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในมาตรา 11 ระบุว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ” กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์ (2563) ได้ให้ความหมาย Best Practice ว่าหมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือ ขั้นตอนการปฏิบัติที่ผ่านการวิจัย ทดลองหรือผ่านประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง จนสามารถพิสูจน์ได้ว่านำไปสู่เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งส่งผลให้บรรลุเป้าหมายสู่ความเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับ มีหลักฐานที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนสามารถที่จะเผยแพร่ได้ รวมถึง ชนาธิป ลีสิน (2566) แนวปฏิบัติเป็นเลิศ หมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมายและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้นๆ โดยจะต้องมีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน มีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้ และ

ประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

2.8.2 ความสำคัญของการปฏิบัติเป็นเลิศ

Garvin (2003) กล่าวว่า Best practices ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญด้วยมีเป็นเครื่องมือรูปแบบหนึ่งในการจัดการความรู้ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ รวมทั้งแปลงความรู้ของคนไปเป็นความรู้ โดยการจัดการความรู้จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1. การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 2. การทดลองศึกษาหาแนวทางใหม่ๆ 3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต 4. การเรียนรู้จากวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของคนอื่น 5. การถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กร Best Practice จึงถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญเพราะเป็น 1 ใน 5 ของยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเพื่อการจัดการความรู้ และเพิ่มประสิทธิภาพความเป็นเลิศในการดำเนินงาน ลดข้อผิดพลาดเพื่อปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า และเสริมสร้างชื่อเสียงให้แก่พื้นที่ เสริมสร้างการแข่งขันที่ยั่งยืนจึงสามารถที่จะดึงดูดลูกค้าใหม่ในขณะเดียวกันก็รักษาลูกค้าเดิมได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมให้เกิดเป็นความยั่งยืนด้วยสามารถลดผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และช่วยให้เติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต (AhaSlides, 2567)

2.8.3 หลักการการปฏิบัติเป็นเลิศ

การปฏิบัติเป็นเลิศ (Best practice) มีเป้าหมายเพื่อการบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จ รวมถึงตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างสมดุล โดย Best practice จะเป็นเครื่องมือที่ปลูกฝังให้เกิดความตื่นตัวที่จะคิดค้นหาวิธีที่ดี และมีประสิทธิภาพในการทำงานมากกว่าที่เคย โดยจะไม่ใช้วิธีการปฏิบัติที่ตายตัว สามารถยืดหยุ่นและปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่องตามลักษณะความจำเพาะในพื้นที่นั้น ๆ เป็นรูปแบบที่ใช้ในปัจจุบันซึ่งอาจไม่ใช่ในอนาคตด้วยเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องอาจส่งผลให้วิธีการปฏิบัติที่เป็นอยู่ไม่เป็นวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศอีกต่อไป (ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, ม.ป.ป)

2.8.4 รูปแบบการเกิดการปฏิบัติเป็นเลิศ

แนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) หมายถึง วิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้นๆ และมีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติ หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้และประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์, 2563)

1. Best Practice เกิดจากตัวบุคคล เนื่องมาจากการทำงาน ทุกคนจะเกิดการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายของหน่วยงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติจะเรียนรู้ Good Practice หรือ Best Practice ความริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี การแก้ปัญหาที่ดีหรือเกิดจากการได้รับรู้ข้อเสนอแนะผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน หรือจะเป็นหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างสรรควิธีกรใหม่ๆ ขึ้น หรือวิธีการที่ดีกว่าเดิม

2. Best Practice เกิดจากอุปสรรค การทำงานต่างๆย่อมมีอุปสรรคต่างๆ ที่เป็นตัวขัดขวางไม่ให้งานเป็นไปตามเป้าหมายที่มุ่งหวังเอาไว้ เกิดความกดดัน ที่มาจากผู้บริหารหรือการแข่งขันจาก

คู่แข่ง สิ่งต่างๆเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เราเกิดการแสวงหาแนวทาง กระบวนการในการแก้ปัญหา และผ่านอุปสรรคไปได้ ก่อให้เกิด Best Practice

3. Best Practice ที่เกิดจากแรงบันดาลใจที่อยากจะพัฒนา หรือค้นหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อความพึงพอใจของหน่วยงาน หรือของตนเอง เพื่อสร้างประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม (ภูมิพลังแห่งปัญญา คลังความรู้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 2567)

2.8.5 คุณลักษณะของ Best practice

คุณลักษณะพื้นฐานของวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศมีอยู่ด้วยกันในหลายลักษณะ โดยจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของพื้นที่นั้น ๆ โดยตรง เพื่อสนองต่อนโยบายการแก้ปัญหาและการพัฒนาประสิทธิภาพในพื้นที่นั้น ๆ บนระยะเวลาที่สั้น ลดค่าใช้จ่าย ลดการใช้ทรัพยากรที่เกินจำเป็น โดยอาจมีการเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ขึ้นภายในพื้นที่บนความพึงพอใจ และมีมาตรฐานด้านความยั่งยืน (ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, ม.ป.ป)

2.8.6 องค์ประกอบในการพัฒนาแนวการปฏิบัติเป็นเลิศ

ปัจจัยหรือองค์ประกอบในการพัฒนาแนวการปฏิบัติเป็นเลิศ มี 7 ด้าน (วรโชค ไชยวงศ์, 2562) คือ

1. ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งถือเป็นการดำเนินการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ ผ่านการถ่ายทอดแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามวัดผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่องรวมถึง การคาดการณ์ถึงผลการดำเนินงานที่จะเกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจและการปรับเปลี่ยนแผนกลยุทธ์

2. ด้านบุคลากร อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญในดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวบุคลากรให้สร้างผลงานไม่เป็นไปตามความคาดหวัง เพื่อสามารถหาวิธีการแก้ไขและปรับปรุงได้อย่างตรงประเด็น

3. ด้านภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำจะช่วยกระตุ้นและผลักดันให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยมีความสำเร็จ

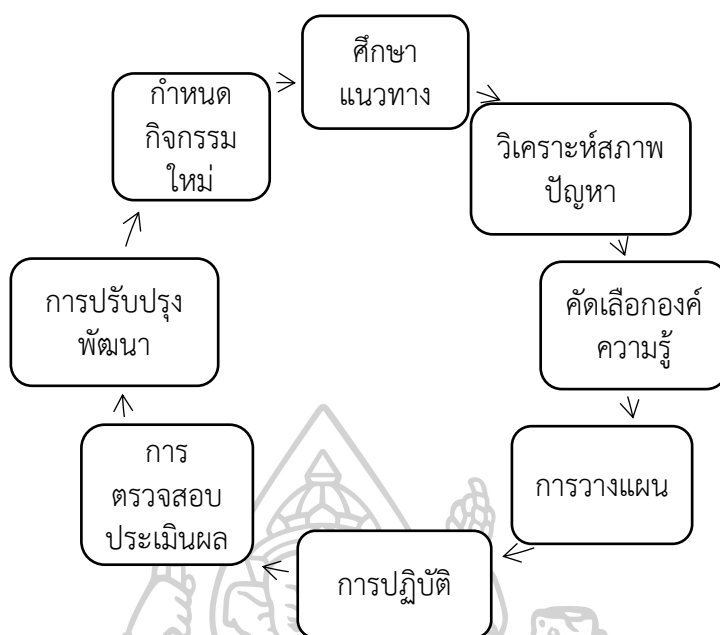
4. ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้าจะเป็นการดำเนินการที่มุ่งสู่การสร้าง ความพึงพอใจด้วยการตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวัง ของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งลูกค้าในปัจจุบัน ลูกค้าในอนาคต ลูกค้าในอดีตรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า

5. ด้านเทคโนโลยี การใช้ความรู้ เครื่องมือ ความคิด หลักการ เทคนิค มาประยุกต์ใช้ในระบบงานเพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานให้ดียิ่ง ขึ้นและเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้มีมากยิ่งขึ้น

6. ด้านคุณภาพกระบวนการและผลิตภัณฑ์ ด้วยคุณภาพมีความสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย

2.8.7 วิธีการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ

การดำเนินการสามารถปฏิบัติได้ตามกระบวนการดังต่อไปนี้ คือ 1) ศึกษาแนวทาง 2) วิเคราะห์สภาพปัญหา 3) คัดเลือกองค์ความรู้ 4) การวางแผน 5) การปฏิบัติ 6) การตรวจสอบประเมินผล 7) การปรับปรุงพัฒนา และ 8) กำหนดกิจกรรมใหม่ ทั้งนี้อาจมีการนำเทคนิคต่าง ๆ ที่สามารถเลือกมาใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่นั้น ๆ (อวยพร อภิรักษ์อร่ามวง, 2566)

ภาพที่ 2 วิธีการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติเป็นเลิศ
ที่มา : (อวยพร อภิรักษ์อร่ามวง, 2566)

2.8.8 วิธีการตรวจสอบ Best practice

วิธีการตรวจสอบ Best practice ว่าเป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศแล้วหรือไม่นั้นสามารถดูได้จาก (กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์, 2563)

1. การปฏิบัติที่เป็นเลิศเหล่านั้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่
2. มีวงจรคุณภาพชัดเจน
3. สามารถบอกได้ว่า “ทำอะไร” “ทำอย่างไร” และ “ทำไมจึงทำ”
4. ผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องหรือสะท้อนวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่
5. สามารถปฏิบัติได้จริงแล้วเห็นผล

งานวิจัยของ Ongthun Chakhrit and Sungrugsa Narin (2015) ที่ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ : กรณีศึกษาชุมชนในภาคตะวันออกของไทย แนวคิดที่มุ่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำของชุมชนในภาคตะวันออกของประเทศไทย เพื่อเก็บรักษา “บ้าน” ของตนให้มีสภาพธรรมชาติที่ดีอย่างยั่งยืน บทความวิชาการนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จากการสังเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของพื้นที่ที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ เพื่อให้หน่วยงานอื่นได้นำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นเลิศที่สุดของตนเองในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ผลการสังเคราะห์วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำประกอบด้วย องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ ชุมชนคาร์บอนต่ำ แหล่งท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ที่พักคาร์บอนต่ำ อาหารคาร์บอนต่ำ กิจกรรมคาร์บอนต่ำ และขนส่งคาร์บอนต่ำ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ คือ แผนขับเคลื่อน

จิตสำนึก และการบริการ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ปัจจัยภายในคือผู้นำและ คนในชุมชนร่วมมือพัฒนา และปัจจัยภายนอกคือ ภาครัฐเครือข่าย

Alison Dunn and Mark Wickham (2015) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ Craft brewery tourism best-practices: A research agenda ได้เสนอว่า การนำแนวทางปฏิบัติเป็นเลิศด้านการท่องเที่ยว มาใช้ เช่น การพาทัวร์ชุมชน การพาชิมอาหารพื้นถิ่น และการทำกิจกรรม รวมถึงการส่งเสริมการรับรู้ ถึงเรื่องราวในชุมชนผ่านการร่วมแลกเปลี่ยน พัฒนา ปรับปรุง และทดลองใช้นั้นมีส่วนช่วยในการเพิ่ม มูลค่าทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา เอาชนะอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่อีกด้วย (Alison Dunn and Mark Wickham, 2015)

และงานของ Julius Cesar Imperial Trajano (2019) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ A policy analysis of nuclear safety culture and security culture in East Asia: Examining best practices and challenges ที่เสนอข้อค้นพบว่า แนวทางปฏิบัติเป็นเลิศนั้นมีส่วนช่วยพัฒนา และส่งเสริมความมั่นคง ทางวัฒนธรรมโดยมีองค์ประกอบคือ 1. กรอบนโยบายที่ครอบคลุม 2. มีการปฏิบัติเชิงรุก 3. มีการ พัฒนาแบบองค์รวม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นความมั่นคง อีกทั้งเกิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศขึ้นภายในพื้นที่ (Julius Cesar Imperial Trajano, 2019)

Best Practice จึงเป็นวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในแต่ละเรื่องซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุก หน่วยงานที่ต้องการพัฒนา ด้วยการปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นรูปแบบการพัฒนาที่มีขั้นตอน และมีวิธีการที่ ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนระหว่างกันในขณะที่ข้ามพื้นที่ การแลกเปลี่ยนนี้จะนำไปสู่แนวคิดที่สร้างสรรค์เพื่อการแก้ไขปัญหา และเพื่อการพัฒนาที่ดีที่สุด Best Practice จึงเป็นแนวการปฏิบัติที่จำเป็นต้องมีการศึกษา มีการจดบันทึก เขียนรายงานเพื่อ การศึกษาพัฒนา และการเผยแพร่ข้อค้นพบที่ได้ เพื่อจะนำไปสู่การเกิดประโยชน์อย่างยิ่งในการ พัฒนา

2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทาง วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าหลังจากการศึกษาเพื่อการพัฒนา รูปแบบ ดังกล่าวผ่านการดำเนินการศึกษาเรียบร้อยแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียนนั้นถือเป็นแนวคิดที่มี ความจำเป็น ด้วยแนวคิดการถอดบทเรียนจะเป็นแนวคิดที่สะท้อนให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ผลดี ผลเสีย รวมถึงข้อความปรับปรุงต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนให้เกิดเป็นข้อเสนอทางการวิจัย และนโยบาย เพื่อการพัฒนาในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการถอดบทเรียนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกรอบ แนวคิดการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การถอดบทเรียน เป็นกระบวนการทำงานที่ได้จากความสำเร็จหรือความล้มเหลว และนำมา ปรับใช้ในเพื่อให้เกิดการพัฒนา (Secchi et al., 1999) ซึ่งการถอดบทเรียนเป็นทั้งแนวคิดและ เครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการ ทำงานเพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ออกมาเป็นบทเรียน ซึ่งผลที่ได้ จากการถอดบทเรียน ทำให้ได้ชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรม โดยสิ่งสำคัญของการถอดบทเรียน คือ การ เรียนรู้ร่วมกันจากการแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิด การปรับเปลี่ยนวิธีคิดอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นกระบวนการถอดบทเรียนจึงเป็น

เสมือนเครื่องมือในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ รวมถึงเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ (พิสิฐ โองเจริญ, 2560) การถอดบทเรียนเป็นเครื่องมือที่ต้นแบบที่ดีเพื่อสร้างประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนา (Gareis et al., 2013)

สรุปได้ว่าการถอดบทเรียนเพื่อการเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด เครื่องมือ เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาตัว ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ในตัวตนมนุษย์ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนออกมาเป็นบทเรียน หรือ ความรู้ที่ชัดเจนซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียน ทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรมอันจะนำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ ที่สร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการคิด การปฏิบัติ ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.9.1 ความหมายของการถอดบทเรียน

วิจารณ์ พานิช (2547) ให้ความหมายว่า การถอดบทเรียนช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากความสำเร็จ หรือ ความผิดพลาด จากการทำงาน กล่าวคือ การถอดบทเรียนจะช่วยให้เราสามารถสกัดบทเรียน ออกมาว่า เพราะอะไรหรือเพราะเราทำอย่างไร จึงทำงานสำเร็จ หรือมีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับ ความสำเร็จเช่นกัน รวมทั้งอาจพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ในขณะที่เดียวกัน หากการ ปฏิบัติงานเกิดความผิดพลาดไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การถอดบทเรียนจะช่วยให้เราทราบว่าเรา พลาดตรงจุดใด พลาดเพราะอะไรและควรปรับปรุง อย่างไร การถอดบทเรียนจึงช่วยให้เราไม่เกิดความผิดพลาดซ้ำซาก และยังช่วยต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ให้ลึกซึ้ง หรือ กว้างขวางยิ่งขึ้น วาสนา จักรแก้ว (2557) ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การถอดบทเรียน นั้นจึงเป็นการสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ลงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งบันทึก รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานและความรู้ใหม่ๆที่เกิดขึ้นระหว่การปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จ หรือล้มเหลวเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการ ปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายและสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้ วรจกมล จันทรงค์ (2557) ได้ให้ความหมายต่อไปว่า การถอดบทเรียนจึงถือเป็นแนวคิด เพื่อยกระดับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียนทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการ อันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นจากการแบ่งปันความรู้ เพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกัน บนความไว้วางใจในตนเองและผู้อื่น จุไรรัตน์ ดวงจันทร์ และ คณะ (2558) กล่าวถึงความหมายว่า การถอดบทเรียนจึงเป็น “ข้อค้นพบใหม่” มาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ การทำงานจริง หรือเป็นการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งไม่ใช่เพียงการเล่าเรื่องในอดีตแต่มีการอธิบายที่มีคุณค่าที่จะนำไปปฏิบัติต่อเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดเจน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การถอดบทเรียน หมายถึง วิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นการทบทวน ประสบการณ์ความรู้ จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ แล้วนำมาสังเคราะห์ บทเรียน ประสบการณ์สู่การพัฒนาวิธีคิด กระบวนการทำงานใหม่อย่างสร้างสรรค์ และนำบทเรียนไปยกระดับการเรียนรู้ ต่อยอดออกไปได้อย่างต่อเนื่อง

2.9.2 ความสำคัญของการถอดบทเรียน

นิคม สุวพงษ์ (2565) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการถอดบทเรียนไว้ดังต่อไปนี้ คือ 1. การถอดบทเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการทำงาน คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้ ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีคิด เสริมระบบคุณค่าจากการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิต 2. การถอดบทเรียนเป็นการเรียนรู้ รับรู้ และ ความเข้าใจจากสิ่งที่รับรู้ร่วมกับความรู้เดิมที่มีอยู่เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของการเรียนรู้ 3. การถอดบทเรียนถือเป็นแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ และจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงาน เพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น 4. การถอดบทเรียนเป็นการสรุปบทเรียนว่าที่ผ่านมาได้เรียนรู้อะไร มีการเปลี่ยนแปลงอะไรรวมถึงมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างในระดับบุคคลและระดับองค์กร ตลอดจนความรู้ที่ได้รับจากการดำเนินงานมีอะไรบ้าง สามารถที่จะสร้างโอกาสอะไรซึ่งถือเป็นแนวทางการใช้พลังปัญญา และทุนทางสังคม วัฒนธรรมที่มีอยู่ (นิคม สุวพงษ์, 2565a)

การถอดบทเรียนจึงมีความสำคัญในลักษณะเป็นการประมวลผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ได้ “บทเรียน” จากประสบการณ์จริงที่มีประโยชน์ในการนำมาพัฒนา และ ปรับปรุงให้เกิดศักยภาพที่สูงขึ้น การถอดบทเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องได้ทั้งบทเรียนและการเรียนรู้ในลักษณะที่เชื่อมโยงเหตุผลจากประสบการณ์นั้น ๆ อันก่อให้เกิดวิธีคิดใหม่ๆ ค่านิยมใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ต่างๆเพื่อการต่อยอดได้อย่างต่อเนื่อง(กานดา เตชะชั้นหมาก, 2565) รวมถึงเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทบทวนตนเองและเรียนรู้จาก ประสบการณ์ที่ประสบผลสำเร็จจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เป้าหมายของการถอดบทเรียนจะทำให้เป้าหมายในการดำเนินงานนั้นชัดเจนขึ้น (คำศรีจันทร์, 2552)

2.9.3 องค์ประกอบของการถอดบทเรียน ประกอบด้วย

ในการถอดบทเรียนมีหลายองค์ประกอบหลายปัจจัยที่ทำให้การถอดบทเรียนบรรลุเป้าหมาย โดย องค์ประกอบสำคัญของการถอดบทเรียนนั้นประกอบด้วย (สุกขวิทย์ โสภภาพล, 2566)

1. มีการแบ่งปันความรู้
2. มีประโยชน์ร่วมกัน
3. มีความไว้วางใจกัน
4. มีการเรียนรู้เกิดขึ้น

รวมถึงในการถอดบทเรียนยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้ (วาสนา จักรแก้ว, 2557)

1. ประเด็น และ วัตถุประสงค์ในการถอดบทเรียน
2. บุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการถอดบทเรียน อาทิ
 - 2.1 ผู้ถอดบทเรียน ต้องมีความพร้อมในเรื่องประเด็นคำถาม วัตถุประสงค์ในการ

ถอดบทเรียน ความพร้อมในเรื่องกรอบแนวคิดในการถอดบทเรียน ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล รวมถึงทักษะในการพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ การจับประเด็น

2.2 ผู้ถอดบทเรียน ต้องเต็มใจและเข้าใจวัตถุประสงค์การถอดบทเรียน และสามารถเล่าเรื่องในสิ่งที่ตนเองได้ทำมาอย่างเต็มที่

3. กิจกรรมที่ดำเนินการ มีกิจกรรมอะไรบ้างและผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร
4. ความสัมพันธ์ของคน/กลุ่มคนที่ทำการถอดบทเรียนควรมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
5. สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการพูดคุยเป็นกันเอง

2.9.4 ประโยชน์ของการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนถือเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในหลากหลายด้าน อาทิ การเกิดองค์ความรู้ใหม่ เกิดนวัตกรรม เกิดแนวทางและกระบวนการพัฒนาใหม่ๆ เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงเกิดแผนที่ความรู้เพื่อการผลักดันเชิงนโยบาย (กานดา เตชะชั้นหมาก, 2565) โดยประโยชน์ของการถอดบทเรียนนั้นอาจจำแนกได้เป็นใน 3 ระยะด้วยกัน คือ

- 1) ประโยชน์ระยะสั้น คือ การถอดบทเรียนทำให้เกิดการปรับปรุงเทคนิคการทำงาน
- 2) ประโยชน์ระยะกลาง คือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานและการเผชิญปัญหามากขึ้น ทั้งยังเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้เห็นพัฒนาการของโครงการที่ดีขึ้นหลังจากการนำบทเรียนไปใช้ปรับปรุงพัฒนา

และ 3) ประโยชน์ระยะยาว คือ ทำให้เกิดต้นแบบการทำงานที่ดีสามารถที่จะพัฒนาเป็นระบบหรือรูปแบบกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ เกิดความเข้าใจปัญหาการทำงาน และเกิดการพัฒนายุทธศาสตร์การทำงานในระยะต่อไป เป็นต้น

ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดเป็นผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สามารถทราบได้ถึงเหตุผล/เหตุปัจจัยบรรลุ/ไม่บรรลุ เกิดเป็นความรู้ เกิดการเรียนรู้ และเกิดแนวทางการพัฒนาในอนาคตต่อไป (กิตติรักษนนท์, 2565)

2.9.5 กระบวนการถอดบทเรียน

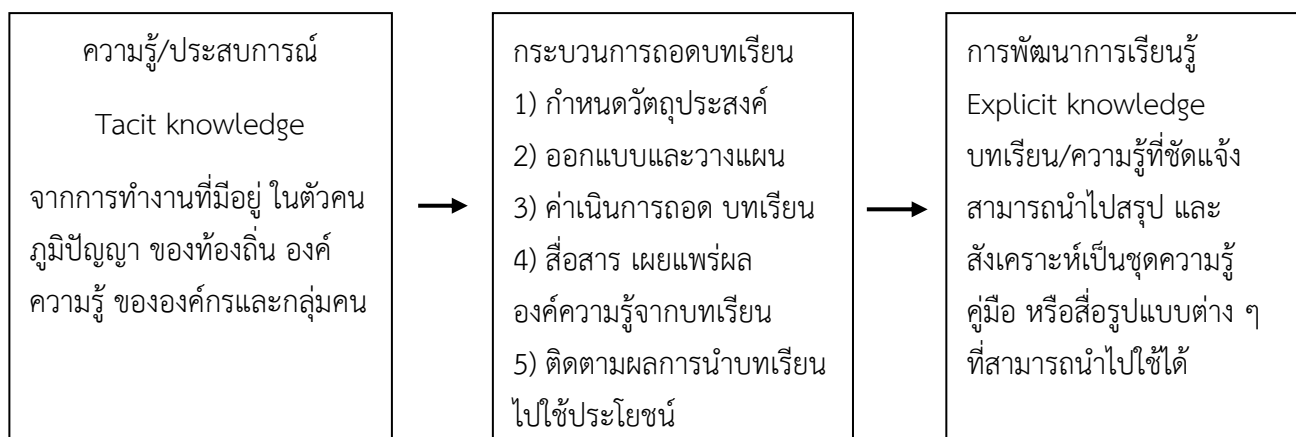
กระบวนการถอดบทเรียนมี 4 ขั้นตอนหลัก คือ (เหมือนแพรว วัฒนะโชติ, 2564)

1. ขั้นเตรียมการถอดบทเรียน เริ่มจากวงกรอพบหัวข้อที่จะถอดบทเรียน กำหนดรูปแบบงานที่จะถอดบทเรียน กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมถอดบทเรียน เลือกวิธีการ เครื่องมือเพื่อช่วยถอดบทเรียนให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และกำหนดประเด็น คำถามให้ชัดเจน

2. ขั้นดำเนินการถอดบทเรียน เริ่มจากการสร้างบรรยากาศ ให้ผู้เข้าร่วม ผ่อนคลายเป็นกันเอง รวมทั้งชี้แจงถึงเป้าหมายของการถอดบทเรียน เปิดประเด็นคำถามโดยผู้รู้จะเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้เรียนรู้จะฟังและซักถาม ในขั้นตอนนี้ต้องมีการจรรยาละเอียดทุกขั้นตอน สังเกตบรรยากาศพร้อมบันทึกเสียง รวมถึงวิเคราะห์ผลปฏิบัติงาน ปัญหาและอุปสรรค และ การประเมินผลในการถอดบทเรียนครั้งนี้

3. ขั้นการเขียนรายงานถอดบทเรียน ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียน โดยพิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเนื้อหา และนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์สรุปความ และเขียนเป็นรายงานถอดบทเรียน

4. ขั้นติดตามการนำบทเรียนไปใช้ประโยชน์ ติดตามการนำบทเรียนที่ได้มาไปปรับใช้ในการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และสามารถตรวจสอบได้ว่า มีการนำบทเรียนไปใช้ ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

ภาพที่ 3 สรุปกระบวนการถอดบทเรียน
 ที่มา (นิคม สุวพงษ์, 2565b)

2.9.7 วิธีการถอดบทเรียน

วิธีการถอดบทเรียนนั้นมีอยู่ด้วยกันในหลายวิธี อาทิ (พิสิฐ โองเจริญ, 2560)

1. การถอดบทเรียนด้วยการเรียนรู้จากเพื่อน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ก่อนการทำการกิจกรรม โดยเป็นการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนระหว่างกัน เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาพร้อม ๆ กันโดยมีลักษณะเป็นการประชุม/ประชุมเชิงปฏิบัติ

2. การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง ที่อาจเป็นการเรียนรู้ก่อน หรือระหว่างทำการกิจกรรม ด้วยการให้ผู้มีความรู้เล่าถึงความรู้ที่มีออกมา และมีการแลกเปลี่ยนความรู้โดยผู้ฟังจะเป็นผู้ตีความ และนำความรู้ที่ได้มาบันทึกไว้เป็นชุดความรู้ ซึ่งการถอดบทเรียนในลักษณะนี้ จะเป็นการสกัดความรู้จากเรื่องที่เล่าออกมา ว่ามีคุณค่าและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ไม่ใช่เป็นเพียงการเล่าเรื่องในอดีต

3. การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการจับความรู้ที่เกิดขึ้น ภายหลังจากทำการกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การวางแผนในครั้งต่อไป รวมถึงปรับปรุง/แก้ไข

2.9.8 ขั้นตอนการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน (นิคม สุวพงษ์, 2565a) คือ

1) การสร้างบรรยากาศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการถอดบทเรียนมีความผ่อนคลายเป็นกันเอง รวมถึงการชี้แจงถึงสิทธิในการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมการถอดบทเรียน

2) กำหนดกติกาในการถอดบทเรียนอย่างมีส่วนร่วม โดยกติกาควรครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ เช่น เป้าหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการถอดบทเรียน เช่น ใช้การระดมความคิดเห็น เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่ได้เถียงหรือทะเลาะวิวาท กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมถอดบทเรียน และไม่ตำหนิ ไม่ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมถอดบทเรียนถอดบทเรียน

3) ดำเนินการถอดบทเรียน โดยเริ่มจากการเล่าประสบการณ์ วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน รวมถึงข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานต่อไปให้ดีขึ้น วิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน หาข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรทำเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ซึ่งทั้งนี้ควรแจ้งกำหนดการระยะเวลา และสถานที่ที่จะดำเนินการถอดบทเรียนให้กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมถอดบทเรียนทราบล่วงหน้า

และ ผู้จัดบันทึกต้องจดรายละเอียดของข้อมูลทุกขั้นตอน บันทึกเสียง พร้อมทั้งสังเกตบรรยากาศในระหว่างการถอดบทเรียน รวมถึงจัดบันทึกไว้ประกอบการจัดทำรายงานการถอดบทเรียน

โดยก่อนเริ่มต้นดำเนินการถอดบทเรียนจำเป็นต้องอาศัยการประเมินสถานการณ์ คือ

1. คาดหวังหรือต้องการให้มีอะไรเกิดขึ้นในการทำสิ่งนี้
2. ต้องมีความรู้ใดบ้างเพื่อให้เป้าหมายสำเร็จ
3. ต้องทำอะไรบ้าง
4. ปัญหาอุปสรรคใดที่อาจเกิดขึ้น และควรแก้ปัญหาอย่างไร

ในระหว่างดำเนินการถอดบทเรียนเพื่อสะท้อนการทำงาน

1. กำลังดำเนินงานอยู่ในส่วนไหนของการดำเนินงาน
2. เป้าหมายที่ตั้งไว้ยังคงเหมาะสมหรือไม่
3. ต้องทำอะไรต่อไปให้เป้าหมายนั้นสำเร็จ

หลังสิ้นสุดการถอดบทเรียนเพื่อสังเคราะห์ความรู้

1. อะไรบ้างที่บรรลุตามเป้าหมาย
2. อะไรบ้างที่ไม่บรรลุตามเป้าหมาย
3. ในการดำเนินการครั้งต่อไปควรดำเนินการเช่นไรให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น
4. รู้สึกอย่างไรในการดำเนินการครั้งนี้
5. เป้าหมายเหมาะสมหรือไม่ เป็นต้น

สรุป การถอดบทเรียนนั้นมีขั้นตอนคือ ต้องมีการนำเสนอผล มีการทบทวนผลการดำเนินกิจกรรม สสำรวจจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรค และต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมโดยทุกฝ่ายต้องได้รับประโยชน์ร่วมกันด้วยนั่นเอง (เดชา ทวีดี, 2565)

2.9.9 ทักษะที่ใช้ในการถอดบทเรียน

เพื่อการดำเนินการถอดบทเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้ร่วมการถอดบทเรียนจำเป็นที่จะต้องอาจทักษะในหลายทักษะ ทั้งนี้ก็เพื่อส่งเสริมให้ประสิทธิภาพการถอดบทเรียนนั้นมีประสิทธิภาพ โดยทักษะเหล่านั้นนั้น (วาสนา จักรแก้ว, 2557) ประกอบไปด้วย

1. ทักษะการตั้งคำถามที่จะสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้ถูกถอดบทเรียน เพื่อให้เกิดการตอบคำถามหรือเล่าเรื่องได้อย่างครอบคลุม ตรงประเด็น
2. ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การฟังที่ดีทำให้นักถอดบทเรียนสามารถบันทึกข้อมูลบทเรียนได้อย่างครบถ้วน และการฟังที่ดีมีผลต่อการตั้งคำถามเพื่อการสะท้อนบทเรียนที่ดีด้วย
3. ความสามารถในการคิดเชิงระบบ นักถอดบทเรียนต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการมองปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ในภาพรวม เห็นรายละเอียดที่เป็นโครงสร้างของระบบ จะช่วยให้การถอดบทเรียน มีความสมบูรณ์และครอบคลุม
4. ทักษะการสนทนา คือ การสนทนา หรือการพูดและฟัง เพราะการพูดคุย ของคนจำนวนมาก การสนทนาที่ไม่ดีอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งได้แต่ถ้าเรา ฟังอย่างตั้งใจ อย่างเอาใจใส่ คุยแบบ ไม่รีบตอบโต้คุยเพื่อเปิดมุมมองใหม่ ๆ และไม่ด่วนตัดสิน โดยใช้ฐานคิดของตนเองตัดสินความคิด มุมมองคนอื่น ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้นเอง

ทั้งนี้อาจแยกออกมาให้ได้เข้าใจในลักษณะ 3 ขั้นตอนด้วยกัน (เดชา ทำดี, 2565) คือ

1. ขั้นที่ 1 ฟัง ถาม ทบทวน เพื่อหาคำตอบ
2. ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล (ถอดรหัสข้อมูล)
3. ขั้นที่ 3 สังเคราะห์ความรู้ เป็นต้น

2.9.10 การบันทึกการถอดบทเรียน

การบันทึกบทเรียนจากการถอดบทเรียนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (วาสนา จักรแก้ว, 2557) คือ

1. ศึกษารายละเอียดของโครงการ กิจกรรมที่จะถอดบทเรียน ศึกษารายละเอียดการถอดบทเรียนเกี่ยวกับกรอบแนวคิด ขั้นตอนการถอดบทเรียน และประเด็นคำถามที่ใช้ในการถอดบทเรียน จัดเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกการถอดบทเรียน และ เตรียมความพร้อมด้านทางด้านร่างกายจิตใจ

2. การบันทึกข้อมูลการถอดบทเรียน โดยเริ่มจากข้อมูลขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรมถอดบทเรียน ข้อมูลการเล่าเรื่อง การวิเคราะห์ และการอภิปรายของผู้ร่วมถอดบทเรียน และ ข้อมูลบรรยากาศของระหว่างถอดบทเรียน

3. วิเคราะห์บทเรียน โดยใช้การวิเคราะห์คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ตั้งแต่เมื่อใด และได้อะไร ความสำเร็จ และข้อควรระวังคืออะไรจากการถอดบทเรียน

4. การสรุปและรายงานการถอดบทเรียน โดยผู้จัดบันทึกต้องอ่านรายงานการถอดบทเรียนให้ที่ประชุมของผู้ร่วมถอดบทเรียนและทีมงานการถอดบทเรียนได้รับทราบข้อมูลที่จัดบันทึกไว้เพื่อให้มีการปรับแก้และเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยบทเรียนที่ถอดได้ต้องได้รับการสรุปให้เห็นอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ 1. สิ่งที่อยู่แล้วและควรทำต่อไปเพื่อกลับไปวางแผนพัฒนา ลงมือทำแล้วติดตามด้วยการวิจัยให้ก้าวหน้าต่อเนื่องเป็น D&R (Development and Research) และ 2. สิ่งที่ยังบกพร่องเป็นจุดอ่อน และควรจะปรับปรุงอย่างไร มีความรู้พอที่จะปรับปรุงหรือไม่ ถ้าไม่ควรทำวิจัยเพื่อหาแนวทางปรับปรุงต่อไป

ชรินดา วิเศษรัตน์ และ ชนาภา นิโครธานนท์ (2564) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการถอดบทเรียน กระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเป็นท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จากผลการวิจัย พบว่า 1) ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีธรรมชาติแบบภูเขาที่ยังบริสุทธิ์ สวยงาม อากาศเย็นตลอดทั้งปี และเป็นแหล่งที่มีใบเหมี้ยงขึ้นอยู่ตามธรรมชาติอย่างอุดมสมบูรณ์ ทั้งประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ก็มีทัศนคติเชิงบวก และให้ความสนใจในการพัฒนาชุมชนอย่างมาก 2) ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น คนในชุมชน หน่วยงานราชการ และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เกิดความเข้าใจในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นชุมชนต้นแบบทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

Tuntipisitkul (2016) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทยเรียนรู้อะไรได้บ้าง : ถอดบทเรียน กรณีศึกษา การพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเกาะสิปาดัน (Sipadan Island) ประเทศมาเลเซีย ที่ได้เสนอว่าการท่องเที่ยวทางทะเลในไทยแถบทะเลอันดามัน หลังการเกิดคลื่นยักษ์ซึนามิ (Tsunami) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา นั้น มีการพัฒนาเติบโตที่รวดเร็วเป็น

อย่างมากทั้งทางด้านปริมาณนักท่องเที่ยวและการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางทะเลในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล เหตุนี้เองปัจจุบันทำให้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลจำนวนมาก ต้องเผชิญกับปัญหาจำนวนมากที่ตามมาทั้งปริมาณจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะปัญหาทางด้านผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาปะการังตาย ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย เป็นต้น ทำให้ภาคส่วนต่างๆ นำโดยนักวิชาการทางด้านสิ่งแวดล้อมจำนวนหนึ่งได้ออกมาเรียกร้องภาครัฐให้เร่งหาทางแก้ไขปัญหาโดยจัดให้มีการปฏิรูปการจัดการท่องเที่ยวทางทะเลครั้งใหญ่เกิดขึ้นในไทย โดยการศึกษาครั้งนี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะต้องทำการมองหาบทเรียนจากอดีตสู่ปัจจุบันและมีสิ่งใดที่เราสามารถเรียนรู้ประยุกต์ใช้ในการหาสมดุลระหว่างการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการจัดการการท่องเที่ยวทางทะเลอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

และงานของวิทเอก สว่างจิตร และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการถอดบทเรียนการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยมีผลการศึกษาคือ การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น 4 ศักยภาพ ได้แก่ 1) ศักยภาพด้านอัตลักษณ์ชุมชน 2) ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3) ศักยภาพด้านการบูรณาการหน่วยงานภาคีเครือข่าย และ 4) ศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และปัจจัยในการหนุนเสริมยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน 8 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ผู้นำชุมชน 4) มีนักท่องเที่ยวจริง 5) การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม 6) การหนุนเสริมเชิงวิชาการ 7) หน่วยงานภาคีเครือข่าย และ 8) การพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (วิทเอก สว่างจิตร, 2566)

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียนมีส่วนในการก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เกิดนวัตกรรม เกิดแนวทางและกระบวนการพัฒนาใหม่ๆ เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา รวมถึงเกิดความรู้เพื่อการผลักดันให้เกิดศักยภาพที่สูงขึ้น การถอดบทเรียนจึงจำเป็นต่อการเรียนรู้ตัวอย่างสร้างสรรค์เพื่อการต่อยอดอย่างต่อเนื่องนั่นเอง

2.10 การสังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีในการวิจัย

ตารางที่ 4 สังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎีในการวิจัย

ที่	แนวคิด	ข้อค้นพบ	การนำไปใช้
1	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566-2570)	การท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญที่มีสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และถือเป็นอุตสาหกรรมหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชาติ	นำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาเพื่อการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่สอดคล้องกับทุนที่มีอยู่ในพื้นที่
2	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2564)	ชุมชนถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยคนในชุมชนจะต้องเป็นผู้คิด พัฒนา และแก้ปัญหาด้วยตนเองจากพื้นที่ชุมชนมีอยู่	ชุมชนเข้ามามีร่วมร่วมในกระบวนการพัฒนาโดยมีชุมชนเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว
3	แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Richards and Ruth, 2010)	การจัดการการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นสร้างประสบการณ์ องค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว มีการจัดบริการ จัดกิจกรรมที่น่าสนใจในให้ได้ลงมือทำและนำกลับไปเป็นที่ระลึก	นำแนวคิดนี้มาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่
4	แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม (Bourdieu, 2011)	องค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	นำแนวคิดนี้มาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่พัฒนา
5	แนวคิดเกี่ยวกับแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม (Poole, 2003)	พัฒนาเครื่องมือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยอำนวยความสะดวก และสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว	นำแนวคิดนี้มาใช้ในการสร้างแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีให้มีความโดดเด่น
6	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ (Keeves, 1990)	แนวคิดการพัฒนามุ่งเน้นการปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขจากการแลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่กับพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จ	ใช้ในการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี
7	แนวคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Garvin, 2003)	แนวคิดที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนานั้นเกิดผลดีในระยะยาว สามารถพัฒนาปรับปรุงได้อยู่เสมอจากการศึกษาข้อเด่น และพัฒนาจากข้อด้อย	ใช้ในการศึกษาพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ
8	แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน (Secchi et al., 1999)	เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นจุดเด่น จุดอ่อน รวมถึงข้อเสนออันจะนำไปสู่การจัดการนโยบาย การพัฒนาจากจุดเด่นที่พบ และป้องกันแก้ปัญหาจุดอ่อน	นำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนา กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

ที่มา : ผู้วิจัย

2.11 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development : R & D) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ บริเวณพื้นที่วัฒนธรรมย่านเมืองเก่า และบริเวณโดยรอบโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะสำคัญคือ พัฒนารูปแบบจากพื้นที่ต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศใน 2 พื้นที่ คือ 1) พื้นที่จังหวัดน่าน และ 2) พื้นที่จังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้ด้วย 2 พื้นที่ดังกล่าวผ่านตามเกณฑ์ข้อกำหนดการคัดเลือกพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ “เมืองเก่า” เขตพื้นที่ 1 และเขตพื้นที่ 2 รวมทั้งเป็นการแสวงหาความรู้โดยพิจารณาจากสภาพความเป็นจริง ผ่านแนวคิด และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี อาทิ ศึกษาสภาพการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมโดยชุมชน บนพื้นที่ 3 ชุมชนหลัก ได้แก่ ชุมชนคลองกระแชง ชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะ และพื้นที่รอบๆที่สำคัญในบริเวณโดยรอบ

พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่การวิจัยในจังหวัดเพชรบุรี ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี ใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกย่านเมืองเก่า เป็นพื้นที่ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ชุมชนคลองกระแชง ชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะ ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไปใน 3 ชุมชนหลัก

การเลือกพื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงต้องทำการคัดเลือก และได้กำหนดพื้นที่ คือ 1) ชุมชนคลองกระแชง 2) ชุมชนตลาดริมน้ำ 3) ชุมชนวัดเกาะ และพื้นที่โดยรอบ ในการเลือกพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากหนังสือ เอกสาร และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้ง ได้ติดต่อประสานข้อมูลอื่นๆ จากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ผู้อำนวยการ เทศบาล ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชนในพื้นที่ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ผู้วิจัยตรวจสอบรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานการเรียนรู้และท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

3. จากแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และได้พิจารณาเลือกแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและ ประเด็นสำคัญตามที่ต้องการวิจัยจากพื้นที่วิจัยดังกล่าวในจังหวัดเพชรบุรี

สำหรับเหตุผลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรีและบริเวณใกล้เคียงชุมชนย่านเมืองเก่านั้น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็น อุทยานการศึกษาที่มีชื่อเสียง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางวัฒนธรรมเก่าแก่ รวมทั้งในปัจจุบันยัง ได้รับรางวัลเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร อัตลักษณ์สร้างสรรค์จากองค์การยูเนสโก ได้รับรางวัลการท่องเที่ยวชุมชนอาเซียนประจำปี 2565 และในปี 2566 ได้รับรางวัลระดับแปซิฟิก ซึ่งทั้งนี้ก็ด้วย ชุมชนดังกล่าว ประกอบด้วยพิพิธภัณฑน์ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมปูนปั้น และภาพจิตรกรรมศิลปะสมัย อยุธยาตอนต้น มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สามารถเดินทางได้สะดวกส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวนี้ได้กลายเป็น พื้นที่ต้นแบบในการพัฒนาการศึกษาทางด้านภูมิปัญญาและศิลปะวัฒนธรรมของหลายหน่วยงานใน จังหวัดเพชรบุรี ดังที่ได้กล่าวมานี้จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีเป็น พื้นที่ทำการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐาน ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทาง วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อ เสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนที่ 4 ทดลอง ประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบน ฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1.1 วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรีโดยเลือกศึกษาย่านเมืองเก่าเป็นหลัก คือ ชุมชนคลองกระแชง ชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี

1.2 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัยในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

1.3 ศึกษาพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติเป็นเลิศ 2 พื้นที่ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาหลัก ๆ คือ

1. เป็นพื้นที่ที่ผ่านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า และ ได้รับการระบุอยู่ใน 36 พื้นที่เมืองเก่า

2. เป็นเมืองเก่าที่ได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการ

3. มีการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

4. มีแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า

5. มีการปฏิบัติ การดำเนินการ ตรวจสอบจริงเพื่อการพัฒนาอยู่เป็นรูปธรรม

จากเกณฑ์การพิจารณาเลือกพื้นที่ในช่วงต้นผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศออกมาใน 2 พื้นที่ คือ 1. พื้นที่เมืองเก่าจังหวัดน่าน 2. พื้นที่เมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเมืองเก่า

1.4 สรุปผลการศึกษาเพื่อเตรียมดำเนินการในขั้นตอนถัดไป

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นนี้เป็นขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรี ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว การดำเนินการสำรวจเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นผู้แทน จากชุมชน โดยจะมีการสร้างความเข้าใจในกระบวนการวิจัยร่วมกันในชุมชน ผู้แทนของชุมชนที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมวิจัยเพื่อออกแบบและกำหนดประเด็นในการศึกษาสำรวจ ร่วมเรียนรู้วิธีการและสร้างเครื่องมือในการสำรวจชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บข้อมูล ตรวจสอบ และสังเคราะห์ข้อมูล แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดผู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี และใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก โดยการเลือกแบบเจาะจง

ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

1. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว
2. ผู้นำชม
3. ประชาชน
4. องค์กรชุมชน เช่น มัคคุเทศก์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/โอท็อป และผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมจำนวน 30 คน หรือจนข้อมูลอิมตัว

เกณฑ์การเลือก

1. พื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี
2. เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี
3. สามารถให้ความร่วมมือได้

2. พื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ : พื้นที่เมืองเก่าจังหวัดน่าน และ พื้นที่เมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน
2. เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัด
3. สามารถให้ความร่วมมือได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการณ์และความต้องการ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบริบทจังหวัดเพชรบุรี การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี
2. การสร้างเครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจนข้อมูลอิมตัว มีการสำรวจชุมชน เพื่อศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงทราบถึงปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

2.1. ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีในด้านของพื้นที่การมีส่วนร่วม การจัดการ การบริการ และเครือข่าย เป็นต้น

2.2. การปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

2.3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

3. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม

แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ภาพรวมด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันมีสภาพการณ์เป็นเช่นไร

2. สภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

3. สภาพเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นอย่างไร

4. สภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นอย่างไร

5. สภาพการณ์และความต้องการด้านการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบันของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นอย่างไร

6. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” มีลักษณะเป็นเช่นไร

7. ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใด

8. วัตถุประสงค์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” คืออะไร

9. กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นกลุ่มใดบ้าง

10. กิจกรรมที่นำมาใช้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมใดบ้าง

11. หน่วยงานใดบ้างที่มีส่วนในการสนับสนุน/ฟื้นฟู/ช่วยเหลือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” (รัฐบาล/เอกชน) และมีส่วนส่งเสริมต่อการท่องเที่ยวอย่างไร

12. ผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ที่ผ่านมามีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง

13. ข้อเด่น-ข้ออ่อนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

14. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความครบถ้วน และถูกต้อง

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

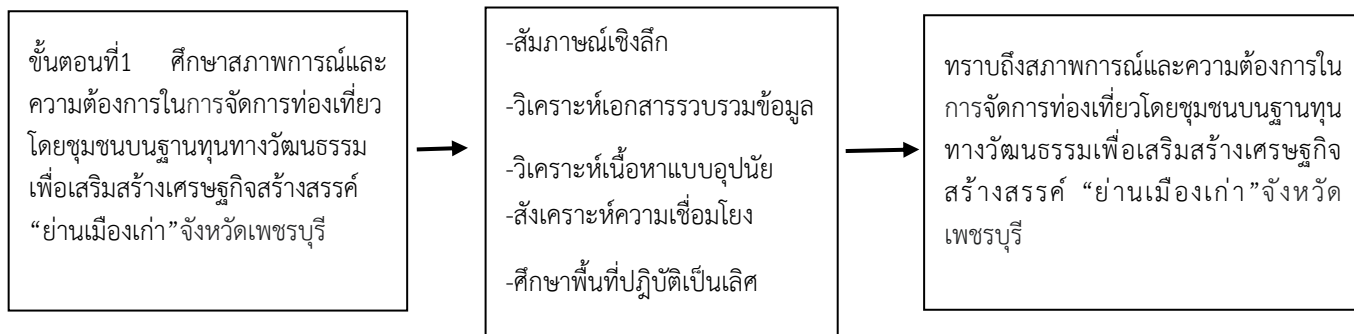
ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้นั้นนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยแหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เช่น ถ้าข้อมูลที่ได้อาจมาจากแหล่งเวลา ต่างสถานที่ หรือต่างบุคคล จะเหมือนหรือสอดคล้องกันหรือไม่

2) การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความครบถ้วน และถูกต้องนำมาวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย และนำเสนอแบบพรรณนาความ

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการวิจัยที่ 1
ตารางที่ 5 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 1

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ	ผลที่ได้
1. วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี	-ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง -เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์	-เอกสารแนวคิด งานวิจัย -สัมภาษณ์เชิงลึก	-แบบบันทึกข้อมูล -แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย -สนทนากลุ่ม	-ได้แนวคิดการวิจัย -ได้ผลการรวบรวมความรู้ข้อมูลพื้นฐานของศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	-เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์	-สัมภาษณ์เชิงลึก	-แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย	ได้ผลการรวบรวมความรู้ข้อมูลพื้นฐานของผู้ประกอบการนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ	ผลที่ได้
3.ศึกษาพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 2 พื้นที่	-ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง -เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์	-เอกสารแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย -สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่ต้นแบบ	-แบบบันทึกข้อมูล/การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย	-รูปแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศ -แนวทางการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
4.สรุปผลการศึกษา	-เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพบันทึกผล	เอกสารผลการสรุปจากการศึกษาสภาพและความต้องการ	-แบบบันทึกข้อมูล/การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย	-ทราบถึงสภาพการณ์และความต้องการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร งานวิจัย ข้อมูลเชิงพื้นที่
2. สำรวจเส้นทาง กิจกรรมทุนทางวัฒนธรรม และ สถานที่ตามจุดต่าง ๆ ในเขตพื้นที่วิจัย
3. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเส้นทางสำรวจ
4. ประมวลผลจัดทำร่างแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าของจังหวัดเพชรบุรี และบริเวณโดยรอบ

5. สรุปการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดผู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี และใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก โดยการเลือกแบบเจาะจง

ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

1. ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว
2. ผู้นำชม
3. ประชาชน

รวมจำนวน 30 คน หรือจนข้อมูลอิ่มตัว

เกณฑ์การเลือก

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี
2. เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี
3. สามารถให้ความร่วมมือได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย การสังเกต จดบันทึก ถ่ายภาพและการวิเคราะห์เอกสาร

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม
 2. สัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือจนข้อมูลอ้อมตัว
 3. สสำรวจชุมชน เพื่อศึกษาสภาพการณ์ บริบทพื้นที่ เส้นทาง และสถานที่ทุนทางวัฒนธรรม
- ใน 3 ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี
4. สรุปรูปข้อมูลนำมาร่างแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม
 5. จัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร และมีอะไรบ้าง
2. จุดเด่นของทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละที่ของชุมชนเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีนั้น ๆ เป็นอย่างไร น่าสนใจอย่างไร
3. ทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละที่ของชุมชนเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีนั้นมีประวัติความเป็นมา เป็นอย่างไร
4. ในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีร้านอาหาร ที่พักอาศัย และจุดอำนวยความสะดวกอะไรบ้างที่มีไว้รองรับนักท่องเที่ยว

การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตรวจสอบความครบถ้วน และถูกต้อง

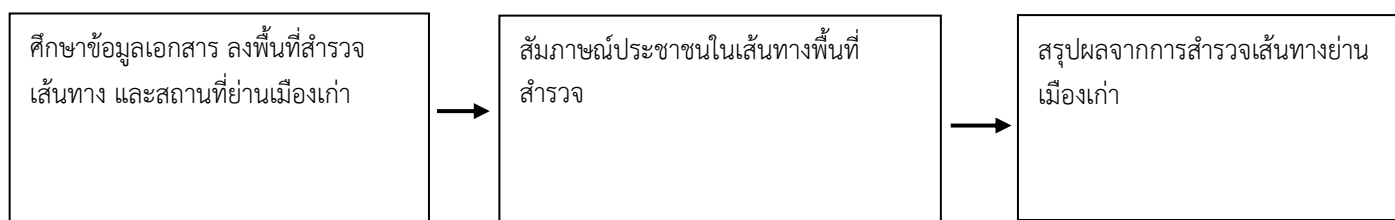
การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้นั้นนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยแหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เช่น ถ้าข้อมูลที่ได้นั้นมาต่างเวลา ต่างสถานที่ หรือต่างบุคคล จะเหมือนหรือสอดคล้องกันหรือไม่

2) การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การนำมาวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย และนำเสนอแบบพรรณนา
ความ
ภาพที่ 7 ขั้นตอนการวิจัยที่ 2
ตารางที่ 6 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 2

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ	ผลที่ได้
1. จัดทำแผนที่ทุน ทางวัฒนธรรมย่าน เมืองเก่าของจังหวัด เพชรบุรี	-สำรวจเส้นทาง และสถานที่ทุนทาง วัฒนธรรมย่านเมือง เก่า	-การวิเคราะห์เอกสาร -บทสัมภาษณ์	-การวิเคราะห์ เนื้อหาแบบอุปนัย	ได้ผลการสำรวจ สถานที่เพื่อการ จัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนบนฐานทุน ทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้าง
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการร่างรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้ประมวล และ สรุปข้อมูลที่
ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 เพื่อนำเสนอ ตรวจสอบข้อมูล และประเมินร่างรูปแบบโดย
ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม
เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ เพื่อร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อ
เสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1. รวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่1 และขั้นตอนที่2 เพื่อเตรียมการร่างรูปแบบ
2. ยกร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้าง
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
3. จัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อประเมินร่างรูปแบบการจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า”
จังหวัดเพชรบุรี
4. สรุปผลร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้าง
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

เกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ

นักวิชาการ นักการศึกษา และอาจารย์ทางด้านการท่องเที่ยว ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี และแบบประเมินร่างรูปแบบ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. รวบรวมข้อมูลจากขั้นที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูล
2. จัดทำร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวจากข้อมูลหลังการวิเคราะห์ข้อมูล
3. เสนอร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแก่ผู้เชี่ยวชาญ
4. ประเมินผ่านแบบประเมินร่างรูปแบบ
5. สรุปผลการพิจารณา ดำเนินการปรับปรุง แก้ไข
6. จัดทำร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

แบบประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย

1. ภาพรวมองค์ประกอบ
2. หลักการร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
3. วัตถุประสงค์ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
4. HICLEET Model เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
5. องค์ประกอบร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
6. ปัจจัยเอื้อในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
7. ปัจจัยสนับสนุนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
8. ประโยชน์จากร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภายใต้องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องของร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้าง

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ผ่านวิธีการเชิงปริมาณ วัดด้วยสถิติทางสังคมศาสตร์ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

1. ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีเป็นประโยชน์ต่อชุมชนนี้อย่างไร

2. ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีมีความเป็นไปได้ที่จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร

3. ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีมีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใด

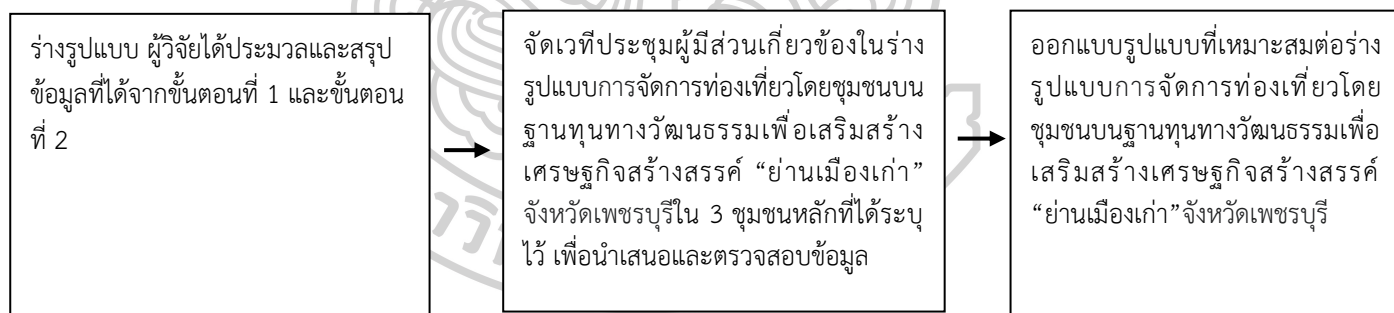
4. ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีมีความถูกต้อง และควรปรับแก้ไปในรูปแบบเช่นไร

การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยผลจากค่าสถิติทางสังคมศาสตร์ และการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความครบถ้วน และ ถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ วิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการวิจัยที่ 3
ตารางที่ 7 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 3

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ	ผลที่ได้
1. นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	-การรวบรวมข้อมูลและรายงานการวิจัย	-เอกสาร	-การวิเคราะห์เอกสาร	-ได้ผลการวิเคราะห์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ	ผลที่ได้
2. ระบุนโยบายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์	-รายงานการวิจัย	-เอกสาร	-แบบบันทึกข้อมูล	-ได้ ข้อมูล การจัดการท่องเที่ยว
3. นำร่างรูปแบบการจัดการจัดการท่องเที่ยวเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบรูปแบบและปรับปรุงแก้ไข	-จัดเตรียมเนื้อหา กิจกรรม สถานที่ และผู้เข้าร่วม กิจกรรมการเสวนา - สรุปผลการจัดเสวนา	กลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 ท่าน	- แนวทางการสัมมนา -แบบประเมินทางสถิติ	-ได้ผลการสัมมนา -ผลการประเมินทางสถิติ

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบ ประเมิน และถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ เพื่อทดลอง ประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1. ประสานพื้นที่เพื่อเตรียมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ
2. จัดเตรียมเอกสาร สถานที่จัดอบรม และประสานวิทยากร
3. ประสานผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ
4. ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ
5. สรุปผลการอบรม
6. ประเมินผลการจัดอบรม
7. ประชุมเพื่อถอดบทเรียน

ก. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

วัตถุประสงค์

เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1. ประสานพื้นที่เพื่อเตรียมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. จัดเตรียมเอกสาร สถานที่จัดอบรม
3. ประสานผู้เข้าร่วมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
5. สรุปผลจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีจำนวน 20 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชน ประชาชน มัคคุเทศก์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินในการอบรมในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

2. แนวทางการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

3. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. จัดกิจกรรมทดสอบ ก่อน-หลังการอบรม และ แบบประเมินผลการอบรม

การรวบรวมข้อมูล

จากการอบรมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายจากแบบทดสอบ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและนำข้อมูลมาสังเคราะห์และบรรยาย

เกณฑ์การให้คะแนน

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล ตามแนวคิดของ Best, (2006 : 182) รายละเอียดดังนี้

1. การหาค่าร้อยละ และคะแนนเฉลี่ย (Mean หรือ \bar{X}) เพื่อใช้แปลความหมายของข้อมูลในคำถามที่ให้ตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยผู้วิจัยได้ทำการแปรผลค่าเฉลี่ย (Mean) ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับมาก
3	หมายถึง	ระดับปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับน้อย
1	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผล

หลังจากแปลผลค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ระดับความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายจากแบบประเมินเป็น 5 ระดับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูลตามแนวคิดของ Best (2006:182)

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย SD และ Dependent samples t-test

ข. ทดลองจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1. ประสานพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี
2. ประสานกลุ่มนักท่องเที่ยว
3. นัดวันเข้าพื้นที่ท่องเที่ยว
4. ทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
5. การประเมินผลการทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ

เกณฑ์การเลือก

กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่สนใจท่องเที่ยวในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ทดลอง แบบทดสอบความรู้ และแบบประเมินการอบรม

การรวบรวมข้อมูล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์อุปนัย

ใช้การวิเคราะห์อุปนัยจากแบบสอบถาม และแบบประเมินการอบรม

ค. สรุปผลค่าสถิติ และถอดบทเรียน

สรุปผลค่าสถิติ และ ถอดบทเรียนที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์

เพื่อสรุปผลที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1. สรุปผลการประเมินผลที่มีต่อรูปแบบ
2. ถอดบทเรียน

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ผู้นำชุมชนการท่องเที่ยวในย่านชุมชนเมืองเก่า
2. ประชาชนการท่องเที่ยวในย่านชุมชนเมืองเก่า
3. ผู้นำชมการท่องเที่ยวในย่านชุมชนเมืองเก่า
4. ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในย่านชุมชนเมืองเก่า
5. ผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

รวมจำนวน 20 คน

เกณฑ์การเลือก

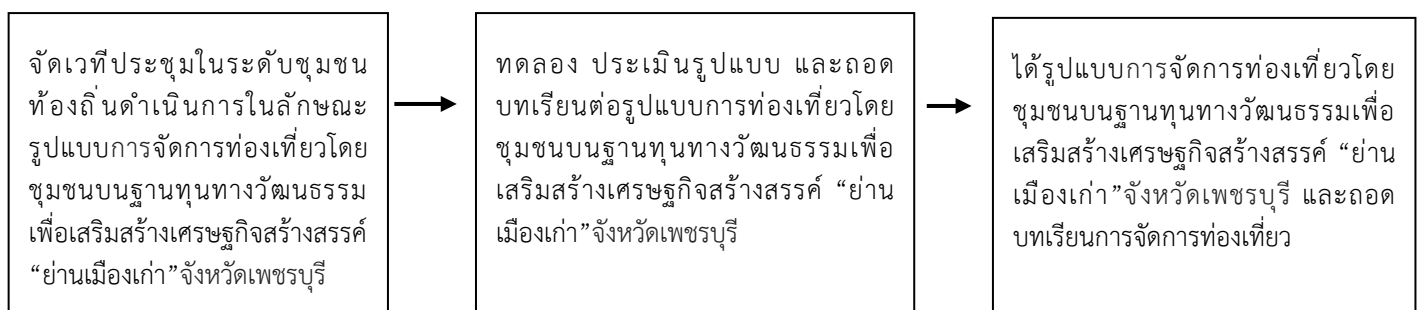
1. ผู้นำชุมชน นักเล่าเรื่อง ปราชญ์ประชาชน ผู้นำชม และผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม
2. ผู้อาศัยในพื้นที่ ไม่น้อยกว่า 6 เดือน
3. สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางการถอดบทเรียนแบบ AAR

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์แบบอุปนัย

ตารางที่ 8 สรุปขั้นตอนการวิจัยที่ 4

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ/สถิติ	ผลที่ได้
1.การดำเนินการในการสนทนาให้ความรู้ แก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการจัดเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ	จัดเตรียมการจัดถ่ายทอดความรู้ จัดกิจกรรมSWOT จัดเตรียมสถานที่ประสานวิทยากร	กลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน	แนวทางการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์อุปนัย -แบบทดสอบ -แบบบันทึก	ได้ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
2.ทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม	ประสานพื้นที่ท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ จำนวน 5-10 คน	แบบบันทึก	ได้ทราบพฤติกรรม ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยว
3.การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัยเชิงคุณภาพของผู้ให้ข้อมูล	รวบรวม และวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัยที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลรวม 20 คน	กลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คน	แบบบันทึก เอกสาร	ได้ทราบข้อมูลในการจัดการการท่องเที่ยว
4.สรุปโครงการวิจัยและพัฒนาในกระบวนการดำเนินการวิจัย	สรุปผลโครงการ	เอกสารแบบบันทึกการวิจัย	เอกสารแบบวิเคราะห์	บทสรุปการดำเนินการวิจัย
5.ตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหา	รวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบ	เอกสารการวิจัย	เอกสารแบบวิเคราะห์	ความถูกต้องในการวิจัย
6.สรุป ผลและเขียนรายงาน	นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป	เอกสารการวิจัย	เอกสารแบบวิเคราะห์	แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม
7.ถอดบทเรียน	นำสรุปที่ได้มาทำการถอดบทเรียน	เอกสารการวิจัย	เอกสารแบบวิเคราะห์	ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการการท่องเที่ยวที่ได้จากการถอดบทเรียน

บทที่ 4 ผลการวิจัย

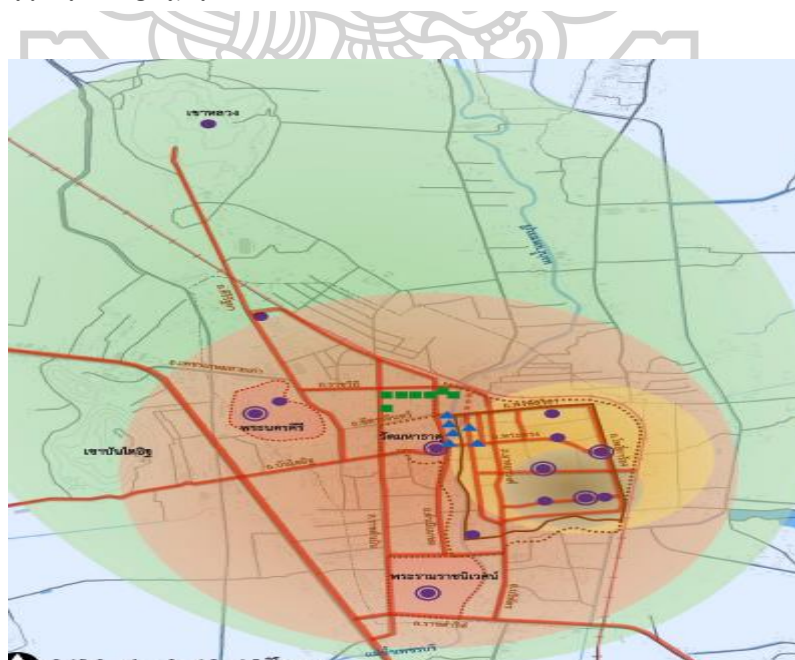
ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัย ประกอบด้วย

1. ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
2. จัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
3. ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
4. ทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

4.1 ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

โดยในขั้นแรก จากการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร และศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 3 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนคลองกระแชง ชุมชนวัดเกาะ และชุมชนตลาดริมน้ำ ทำให้ทราบว่า

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร

ภาพที่ 10 แผนที่เมืองเก่า และบริเวณโดยรอบ จังหวัดเพชรบุรี
ที่มา: (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2560)

ลำดับพัฒนาการของเมืองเก่าเพชรบุรีสามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วงหลัก ๆ คือ

เพชรบุรีในช่วง พุทธศตวรรษที่ 18 เมืองเพชรบุรีในระยะนี้ สันนิษฐานว่าน่าจะตรงกับ “เมืองศรีชัยวัชรบุรี” ในจารึกปราสาทพระขรรค์ ซึ่งจารขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กษัตริย์แห่งอาณาจักร กัมพูชาโบราณในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 โดยถือเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มเมืองที่มีความสัมพันธ์กับกัมพูชาในช่วงนั้น เฉกเช่นเมืองลพบุรี เมืองสิงห์ หรือเมืองราชบุรี เป็นต้น โดยมีหลักฐานสิ่งก่อสร้างที่สำคัญคือ ปราสาทวัดกำแพงแลง ซึ่งสร้างขึ้นเนื่องในพุทธศตวรรษที่ 18 (หรือวัชรยาน) ตามแบบที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงนับถือและให้ การอุปถัมภ์ แต่ร่องรอยหลักฐานของการก่อสร้างกำแพงเมือง - คูเมืองที่น่าจะมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมเกือบจัตุรัสในช่วงเวลานี้ ก็อาจถูกทำลายไปแล้วในสมัยหลัง

เพชรบุรีในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-23 ตรงกับช่วงที่ปรากฏชื่อเมืองเพชรบุรีในจารึกสมัยสุโขทัย และปรากฏบทบาทสำคัญของเมืองนี้ในสมัยอยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย อันสะท้อนให้เห็นได้อย่างดีผ่านทางหลักฐานศิลปกรรม ดังได้พบวัดวาอารามที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาเป็นจำนวนมาก ทั้งวัดมหาธาตุวรวิหาร วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดเกาะแก้วสุทธาราม วัดไผ่ล้อม วัดสระบัว สิ่งที่น่าสนใจคือ ศิลปกรรมที่พบตามวัดเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงแบบแผนของงานช่างเมืองเพชรในสมัยอยุธยาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งยังทรงคุณค่าต่อการศึกษาและมีความงดงามอย่างยิ่ง ทั้งการแกะสลักไม้ การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง และงานปูนปั้น ซึ่งองค์ความรู้เชิงช่างและประสบการณ์ต่าง ๆ ก็ได้สืบทอดมายังกลุ่มช่างรุ่นหลัง จนเกิดเป็น “สกุลช่างเมืองเพชร” ที่ขึ้นชื่อลือชา นั่นเอง

เพชรบุรีในช่วงพุทธศตวรรษที่ 25 ด้วยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของการเป็นเมืองสำคัญในสมัยอยุธยาที่ ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทรงสนพระทัยในเมืองนี้ รัชกาลที่ 4 ทรงเป็นผู้บุกเบิกงานก่อสร้างพระราชวังขึ้นที่พระนครคีรี ซึ่งก่อให้เกิดการบูรณปฏิสังขรณ์วัดเก่าแก่ภายในเมืองนี้หลายแห่ง ต่อมารัชกาลที่ทรงโปรดฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นที่บ้านปิ่นด้วย สิ่งเหล่านี้เองที่ นำมาสู่การตั้งถิ่นฐานของผู้คนหรือชุมชนในบริเวณเมืองเก่าเพชรบุรี ที่มีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านกลางเมือง อันเป็นที่ ศูนย์กลางทางการปกครอง ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สาธารณูปโภคต่าง ๆ รวมถึงการเป็นเมืองศูนย์กลางทาง ศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2560)

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบุรี, 2564)

แนวทางในการอนุรักษ์เมืองเก่า ได้การกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ. 2548 - 2552 ที่ว่า “เมืองเก่า เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติเป็นพื้นที่ที่ควร ได้รับการปกป้องรักษาและส่งเสริมให้อัตลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะ (identity and character) ดำรงอยู่และส่งผลให้เกิดคุณค่าความสำคัญ บูรณภาพและความเป็นของแท้ (integrity and authenticity) แก่พื้นที่ทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรม (tangible heritage) และส่วนที่เป็นนามธรรม (intangible heritage) ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนและให้ความสำคัญกับความสมดุลของระบบนิเวศ สภาพเศรษฐกิจชุมชน และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน”

หลักการพัฒนาเมืองเชิงอนุรักษ์เป็นการพัฒนาโดยเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ อนุรักษ์ไปสู่พื้นที่พัฒนาเชิงเศรษฐกิจโดยต้องคำนึงถึงระบบนิเวศของชุมชน เพราะระบบนิเวศเหล่านี้ย่อมมีผลในการทำให้ย่านเมืองเก่าดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564) เกิดประโยชน์อย่างเสมอภาค และเป็นธรรม การใช้หลักเศรษฐศาสตร์มาสร้างแรงจูงใจในเชิงเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการ ทั้งนี้การจัดการเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Public Participation) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก การให้ความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของเมืองเก่า จึงเป็น เรื่องที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมของเมืองเก่าต่อไป เพราะชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ที่อยู่ในเมืองเก่า และจะเป็นผู้สานต่อให้เกิดความยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาย่านเมืองเก่า (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

- 1) รักษาเอกลักษณ์ของเมืองเก่า ทั้งในด้านภูมิทัศน์โครงสร้างของเมือง อาคารและสิ่งก่อสร้าง วิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยการศึกษาภูมิหลัง ประวัติศาสตร์และวิเคราะห์คุณค่าของเมืองเก่าตามหลักวิชาการ
- 2) กำหนดขอบเขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาให้ชัดเจน ได้แก่ การกำหนดเขตพื้นที่เมืองเก่าที่ต้องอนุรักษ์ไว้อย่างเคร่งครัด
- 3) การฟื้นฟูอาคาร สิ่งก่อสร้าง ลักษณะภูมิทัศน์ พืชพรรณ และแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และถูกทำลายไปให้กลับคืนสภาพ
- 4) การเสริมสร้างองค์ประกอบต่างๆ ของเมืองให้สามารถดำเนินกิจกรรมในสังคมร่วมสมัยได้ โดยไม่ทำลายคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม
- 5) กำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ แนวทางการพัฒนาเมือง รวมทั้งมาตรการแรงจูงใจเพื่อให้มีการดำเนินการอนุรักษ์เมืองให้ได้ผล
- 6) พัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ทันสมัย สะดวก และปลอดภัย แต่จะต้องสอดคล้องกับโครงสร้างของเมืองเก่า
- 7) กำหนดหรือแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง เพื่อรับผิดชอบ ดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยหลักการในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ เพื่อการรักษาเอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ และการฟื้นฟูชุมชนในเมืองเก่า

ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ (Feilden & Jokilehto, 1993, อ้างถึงใน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554ข) คือ

- 1) การผนวกการอนุรักษ์เข้าไว้ในแผนพัฒนาเมือง (integrated conservation) เป็นการผสมผสานงานอนุรักษ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ของการวางผังเมือง โดยควรมีการดำเนินงานร่วมกับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่และควรมีการออกกฎหมายข้อบังคับและการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติ

2) การควบคุมการเปลี่ยนแปลง (control of change) เป็นการหามาตรการควบคุมการเจริญเติบโตหรือการพัฒนาใหม่ๆ เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดีโดยการหามาตรการควบคุมการพัฒนาที่มีมากเกินไป โดยการกำหนดขนาดและรูปแบบอาคาร การจำกัดปริมาณการจราจร และการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม

3) การออกแบบสิ่งก่อสร้างทดแทน (infill design) เป็นการออกแบบอาคารใหม่หรือโครงสร้างหรือส่วนต่อเติมโดยอาศัยหลักการของการออกแบบชุมชนเมืองและความงามของเมือง

4) การบริหารจัดการ (administrative actions) เป็นการอาศัยบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์ เมืองเก่าที่บูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด และอื่นๆ รวมไปถึง การออกกฎหมายและมาตรการควบคุมและสนับสนุน เพื่อให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์ที่ได้จัดทำไว้

การบริหารจัดการย่านเมืองเก่าที่มีชีวิต (Living Heritage) เมืองเก่าที่มีอยู่อาศัยสืบเนื่องมาจากในอดีต เป็นเมืองที่ยังมีชีวิต (Living Environment) จึงมีลักษณะการใช้ที่ดินค่อนข้างสลับซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต มีลักษณะดังนี้

1. มีลักษณะพิเศษและมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. มีรูปแบบของสถาปัตยกรรมเฉพาะที่อยู่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม
3. มีความเป็นตัวแทนของรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคม หรือเคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง ซึ่งโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือสถาปัตยกรรมมีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดีหรือประวัติศาสตร์
4. การปรากฏของหลักฐานทางกายภาพที่บ่งบอกถึงลักษณะอันเด่นชัดของโครงสร้างเมืองหรือแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจากอดีต
5. การใช้สอยในลักษณะเมืองที่ยังมีชีวิต (Living Environment) สำหรับการบริหารจัดการเมืองเก่าที่มีชีวิต (Living Heritage) ซึ่งหมายถึงเมืองที่ยังคงมี กิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ การส่งเสริมการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าจะต้องให้ความสำคัญ กับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการเน้นทางด้านกายภาพ โดยจะต้องคำนึงถึงเครื่องมือ ทางการเมืองที่มีพลวัต (dynamic political instruments) มากกว่าวิธีการที่หยุดนิ่งหรือเน้นเฉพาะ ทางด้านเทคนิค (static or technical means) ซึ่งอาจทำให้เมืองหยุดการเจริญเติบโตและส่งผลกระทบต่อ พื้นที่อนุรักษ์ไปด้วย (Feilden & Jokilehto, 1993, อ้างถึงใน สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

จังหวัดเพชรบุรีถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค มาตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยาที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ และพัฒนาการทางสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยจังหวัดเพชรบุรีเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางการค้า เพราะมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ระหว่างสอง คาบสมุทรใหญ่ เชื่อมต่อระหว่างประเทศตะวันตกและตะวันออก ทำให้เศรษฐกิจมีความเจริญรุ่งเรืองมา ตั้งแต่สมัยอยุธยา

ปัจจุบันจังหวัดเพชรบุรียังคงมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สืบเนื่องมาจากอดีตที่ผูกพันกับ สภาพภูมิประเทศในลักษณะต่างๆ จากข้อมูลสถิติที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สำรวจไว้ พบว่าเศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบุรีมี แนวโน้มของอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ในช่วง พ.ศ. 2560-2563 เศรษฐกิจมีการชะลอตัวคิดเป็นร้อยละ 0.49 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของทั้งประเทศ ทั้งนี้ด้วยจังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม หลากหลาย ทั้งภูเขา ป่าทึบ ที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบชายฝั่งทะเล ตลอดจนมีความหลากหลายทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิต จึงส่งผลให้เพชรบุรี กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ด้วยมีความหลากหลายทั้งทางศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของโครงการในพระราชดำริซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงนิเวศวิทยาอีกเป็นจำนวนมากทำให้สภาพการณ์เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมืองเพชรบุรีมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างชัดเจนมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จนกลายเป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัด และศูนย์รวมกิจกรรมทางค้าขาย อีกทั้งยังคงปรากฏวัฒนธรรมที่สืบทอด มาตั้งแต่อดีตให้ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของเมืองเพชรบุรี ทั้งนี้ได้สรุปลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในปัจจุบันของเมืองเพชรบุรี

สภาพการณ์เศรษฐกิจภายในพื้นที่ “ย่านเมืองเก่า” เมืองเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นการค้าขายและบริการ รองลงมาเป็นโรงแรมและภัตตาคาร และการผลิตตามลำดับ ซึ่งมีลักษณะเป็นธุรกิจขนาดเล็กในระบบครอบครัว การค้าขายส่วนใหญ่เป็นสินค้าเพื่อการอุปโภค-บริโภคทั่วไปในชีวิตประจำวัน ทั้งในลักษณะของการค้าปลีกให้กับประชาชนในท้องถิ่น และการค้าปลีก-ค้าส่งให้ประชาชนที่อยู่ในอำเภอใกล้เคียง เพื่อนำไปขายต่อในพื้นที่รอบนอกเขตเทศบาล สินค้าที่ขึ้นชื่อของเมือง เพชรบุรี ได้แก่ ขนมหม้อแกง และขนมที่ได้จากการแปรรูปสินค้าการเกษตร ซึ่งเป็นการผลิตใน ลักษณะอุตสาหกรรมครัวเรือน โดยมีกำลังซื้อจากกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ด้วยเมืองเพชรบุรีมีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจอยู่บริเวณด้านหน้าวัดมหาธาตุฯ ซึ่งประกอบด้วยตลาดสำคัญ 3 แห่งในบริเวณเดียวกัน ได้แก่ ตลาดริมน้ำ ตลาดอุปโภค และตลาดอนามัย ทั้ง 3 ตลาดอยู่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยรอบตลาดเป็น อาคารพาณิชย์ 3 - 4 ชั้น ประกอบธุรกิจการค้าทั้งปลีกและส่ง และการบริการต่างๆ ซึ่งบริเวณ นี้ถือได้ว่าเป็นพื้นที่เศรษฐกิจดั้งเดิมของเมืองเพชรบุรี ส่วนการพัฒนาพื้นที่การค้าสมัยใหม่ เช่น ห้างสรรพสินค้ามีการขยายตัวออกมาจากบริเวณย่านตลาด เป็นห้างสรรพสินค้าขนาดเล็ก ได้แก่ ห้างสหไทยดีพาร์ทเมนท์ ห้างสุริยะซูเปอร์มาร์เกต และห้างเดอะเซ็น เป็นต้น ส่วนห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในลักษณะของ Modern Trade จะกระจายออกไปนอกตัวเมือง ในรัศมี 2 - 4 กิโลเมตร บริเวณถนนเพชรเกษม เช่น ห้าง Big C และห้าง Home Pro เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ภายในตัวเมืองซึ่งเป็นเมืองเก่า ถนนต่างๆ มีขนาดเล็ก ที่ดินถูกพัฒนาเป็นที่พักอาศัยอย่างหนาแน่นแล้ว และประกอบกับมีศาสนสถานอยู่กระจายทั่วไปในตัวเมือง จึงเป็นข้อ จำกัด ในการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ ดังนั้นจึงพบเห็นการลงทุนในลักษณะของห้างสรรพสินค้าและหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่รอบนอกเมืองไปตามแนวถนนสายหลักที่สามารถเชื่อมต่อเข้ามาใน ตัวเมืองได้ และบนถนนที่สามารถเชื่อมต่อไปยังเมืองอื่นๆ ได้สะดวก(มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2560)

สภาพการณ์ด้านสถิตินักท่องเที่ยว

สถิตินักท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี ผลการสำรวจ ปี พ.ศ. 2560-2563 โดยกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่าจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนในจังหวัดเพชรบุรี มีอัตรา

เพิ่มขึ้นในทุกปี รวมถึงมีแนวโน้มการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจรเพิ่มมากขึ้น จาก สถิติพบว่าผู้มาเยือนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมากกว่าชาวต่างชาติ และจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งนิยมท่องเที่ยวแบบทัศนอาจรโดยไม่พักค้างแรมภายในจังหวัด ในขณะที่ชาวต่างชาตินิยมเข้ามาท่องเที่ยวภายในจังหวัดแบบค้างแรม โดยจากรายงานการศึกษาการทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคกลางฝั่งตะวันตก พบว่าชาวไทยส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเยือนจังหวัดเพชรบุรี เดินทางมาจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร รองลงมาคือจังหวัดอื่นๆ ในเขตภาคกลางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล โดยชาวไทยนิยมเดินทางมาจังหวัดเพชรบุรีนิยมมาท่องเที่ยวทั้งใน เชิงประวัติศาสตร์และกิจกรรมทางทะเล ในขณะที่ผู้มาเยือนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เดินทางมาจากประเทศในกลุ่มยุโรป รองลงมา เป็นกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก ซึ่งนิยมเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีโดยให้ความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

สภาพการณ์ด้านปัญหาการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า

ที่ผ่านมาเมืองเก่าเพชรบุรีกำลังประสบปัญหาทางด้านกายภาพที่เกิดจากการคุกคามของการพัฒนาเมืองจากการขาดความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการขาดมาตรการควบคุมและส่งเสริมที่เหมาะสม การที่เมืองเก่าจำนวนมากทับซ้อนหรือผสมผสานตัวอยู่กับเมืองปัจจุบันที่ยังมีชีวิตและเจริญเติบโต อยู่ตลอดเวลา ทำให้มีปัญหายุ่งยากหลายประการ ทั้งปัญหาโบราณสถานทรงคุณค่ามากมายที่มักตั้งอยู่ กระจัดกระจาย ผสมผสานไปกับเมือง ปัญหาความขัดแย้งของกิจกรรมของเมืองและรูปแบบ สถาปัตยกรรม ไม่ว่าจะเป็ประเด็นการอนุรักษ์และการพัฒนาที่มักมีความขัดแย้งกันและประเด็นความ หลากหลายของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เกิดจากวิวัฒนาการของเมือง และปัญหาการแย่งชิงพื้นที่เพื่อขยายเมืองเข้าไปในบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ส่งผลให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์เสียหาย ถดถอย โดยสามารถสรุปปัญหาและสาเหตุของปัญหา การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า อาทิ

สภาการณ์ปัญหาด้านกายภาพของเมืองเก่า

แรกเริ่มความเป็นย่านเมืองเก่าในเมืองเพชรบุรีเกาะกลุ่มหนาแน่นที่บริเวณหน้าวัดมหาธาตุ เนื่องจากเป็นจุดเปลี่ยนถ่ายการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ ที่ส่งผลต่อการขยายตัวของเรือนแถวและร้านค้า ด้านหน้าวัด ประกอบกับการสร้างสะพานเชื่อมแม่น้ำสองฝั่ง จึงมีการขยายตัวของเรือนแถวไปยังบริเวณฝั่งตรงข้าม นอกจากนี้ยังมีการสร้างเรือนแถวสองชั้นล้อมอยู่บริเวณด้านนอกตลาดเพื่อรองรับการจัดเก็บสินค้า และพัฒนาเป็นตึกแถวคอนกรีตเสริมเหล็ก (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

จากการรุกล้ำ ทำลาย หรือรื้อถอน โบราณสถานหรือแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมภายในบริเวณเมืองเก่าซึ่งมักตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจาย และ ผสมผสานไปกับเมือง ด้วยการก่อสร้างหรือต่อเติมอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างภายในบริเวณเมืองเก่าโดยปราศจากการให้ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์หรือรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม ก่อให้เกิด ความหลากหลายและขัดแย้งของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เกิดจากวิวัฒนาการของเมือง

รวมถึงการสร้างสาธารณูปโภค เช่น ถนน สะพาน และเสาโทรคมนาคม ประชิดหรือรุกล้ำ โบราณสถานหรืออาคารที่มีคุณค่า นอกจากนี้การพัฒนาสาธารณูปโภค ดังกล่าวโดยไม่คำนึงถึงโครงสร้าง องค์ประกอบ และบรรยากาศของพื้นที่ อาจนำไปสู่การ ทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์

และวัฒนธรรมของพื้นที่ด้วยการพัฒนาขยายตัวเข้าไปในบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในกรณีแหล่งศิลปกรรมประเภทเมืองเก่าและย่านชุมชนเก่า ส่งผลให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์เสียหายถดถอย

สภาพการณ์ด้านปัญหาและภัยคุกคามการอนุรักษ์พื้นที่เมืองย่านเก่า จังหวัดเพชรบุรี

ปัญหาและภัยคุกคามการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเพชรบุรี ประกอบด้วย ปัญหาการอนุรักษ์โบราณสถานที่ยังไม่มีความครอบคลุมเนื่องจากมีโบราณสถานจำนวนมาก ปัญหาการเร่งอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของเมือง ปัญหามาตรการด้านกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีคุณค่าของเมือง และปัญหาการขาดการดูแล

สภาพการณ์การด้านสิ่งแวดล้อม

การปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้สวยงามสอดคล้องกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเมือง ในพื้นที่เมืองเก่าทุกยุค (ทวารวดี-อยุธยา-รัตนโกสินทร์) มีโบราณสถาน และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์จำนวนมาก และมีเพียงจำนวนหนึ่งที่ได้รับการดูแลตามหลักวิชาการโดยกรมศิลปากร แต่ยังมีอีกหลายแห่งที่ยังได้รับการดูแลไม่ทั่วถึง หรือไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เนื่องจากหลายแห่ง เช่น วัดที่สำคัญ เป็น วัดที่มีการใช้งานอยู่ ดูแลโดยคณะสงฆ์ และชุมชนผู้ครอบครองบางแห่ง (เช่น ถ้าเขาหลวง) มีบริเวณโดยรอบที่ได้ รับการดูแลจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาศัยคำแนะนำทางวิชาการจากกรมศิลปากร และมีหลาย แห่งที่ยังรอการอนุรักษ์และการจัดการโดยกรมศิลปากรอย่างเร่งด่วน เพียงแต่ยังอยู่ในกระบวนการรอการจัดสรร งบประมาณและบุคลากรที่เหมาะสม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555)

และยังมีองค์ประกอบของ “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและธรรมชาติ” ที่สังคมเพิ่งเริ่มเข้าใจความสำคัญแต่ยังไม่ ได้รับการคุ้มครองให้สมควรแก่คุณค่าของความสำคัญ ซึ่งเป็นพื้นที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตที่ยืนยาวต่อเนื่องผ่านกาลเวลา ซึ่งหมายถึงระบบนิเวศ และธรรมชาติที่ประกอบกันเป็นอัตลักษณ์ของแม่น้ำเพชรบุรีตั้งแต่โบราณกาลด้วย บริเวณพื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นเมืองเก่าตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2558 พื้นที่เมืองปัจจุบัน ซึ่งซ้อนทับอยู่บนโครงสร้างเมืองสมัยที่เริ่มพัฒนามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 และพื้นที่โดยรอบพระนครคีรีซึ่งเป็น ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของโบราณสถานระดับชาติ รวมถึงมุมมองของทัศนียภาพของเขาวัง ที่ประกอบ กันขึ้นเป็นความสำคัญและคุณค่าทั้งหมดของเขาวัง รวมถึงบริเวณอื่นๆ ที่อยู่ในบริเวณที่มีประวัติความเป็นมา มี คุณค่าทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นของรัตนโกสินทร์ หรือ ก่อนหน้านั้นยังมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพไปตามกาลเวลา โดยไม่ได้รับการพิจารณาควบคุมหรือคุ้มครองอย่างพอเพียง ดังจะเห็นได้จากสภาพการณ์ดังนี้

บริเวณประกาศเป็นเขตเมืองเก่าในปี พ.ศ. 2558 บริเวณโดยรอบเขาวังและพื้นที่สำคัญอื่นๆ ของ เมือง ยังขาดแผนและมาตรการในการคุ้มครอง เช่น การพิจารณาควบคุมกิจกรรมการใช้สอยในบริเวณ การควบคุมความหนาแน่น การควบคุมกำหนดรูปแบบและความสูงอาคารที่เหมาะสม โดยผังเมืองรวมบังคับใช้เพื่อกำหนดแนวทางและควบคุมการเจริญเติบโตของเมืองเพชรบุรี ขาดอายุไป เมื่อปี พ.ศ. 2555 และผังเมืองฉบับต่อไปอยู่ในขั้นตอนต้นๆ ของการดำเนินการ ทั้งนี้ในช่วงที่ผังเมืองรวมขาดอายุ แม้ยังมีเทศบัญญัติที่ควบคุมการใช้ที่ดินในบริเวณต่างๆ แต่ไม่มีการควบคุมความสูงอาคาร ดังเช่นที่เคยมีในผังเมืองรวม อีกทั้งบริเวณเมืองเก่า เช่น ถนน และภูมิทัศน์ยังขาดการวางผัง/ออกแบบ

ปรับปรุงให้เหมาะสมกับคุณค่า ทางประวัติศาสตร์ของบริเวณ ทำให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวรับรู้ ขอบเขตและความสำคัญได้ยาก (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555)

กล่าวโดยสรุป ปัญหาที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการขาดมาตรการและกลไกชั้นนำแนวทางการพัฒนา และอนุรักษ์ของบริเวณในระดับ และรูปแบบที่เหมาะสม ที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพยังเป็นไปอย่าง ช้าๆ เนื่องจากไม่มีปัจจัยภายนอกมากระทำ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยว หรือระบบสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ เช่น รถไฟความเร็วสูง เรือเฟอร์รี่ แต่ในอนาคตอันใกล้ อาจมีปรากฏการณ์ หรือโครงการที่มีผลกระทบสูงดังกล่าว เกิดขึ้นจริง การขาดมาตรการและกลไกคุ้มครองที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพราะ เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมของประชาชน และใช้ เวลาในการดำเนินการอย่างรอบคอบ เหมาะสมเป็นเวลานานพอสมควร ความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีที่ภาครัฐ และส่วนงานจึงเป็นในเรื่องของแนวทางการจัดการท่องเที่ยว กฎหมายคุ้มครอง ควบคุม รวมถึงแบบก่อสร้างภายในพื้นที่เมืองเก่า ป้ายบอกทาง และสื่อโปรโมทพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าว

จากที่ได้ทราบถึงสภาพการณ์ชุมชนย่านเมืองเก่าในการจัดการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติเป็นเลิศเพื่อนำมาเป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า จำนวน 2 จังหวัด โดยมีเกณฑ์การพิจารณาหลัก ๆ คือ

1. เป็นพื้นที่ที่ผ่านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า และ ได้รับการระบุอยู่ใน 36 พื้นที่เมืองเก่า
2. เป็นเมืองเก่าที่ได้รับการเห็นชอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
3. มีการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นที่รู้จักทั้งภายในและต่างประเทศ
4. มีแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า
5. มีการปฏิบัติ การดำเนินการ ตรวจสอบจริงเพื่อการพัฒนาอยู่เป็นรูปธรรม
6. เป็นเขตพื้นที่เมืองเก่าเขต1 จำนวน 1จังหวัด และเป็นเขตพื้นที่เมืองเก่าเขต2 จำนวน 1

จังหวัด

ตารางที่ 9 รายชื่อเมืองเก่าที่ผ่านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า

ภูมิภาค	ชื่อเมืองเก่า
เหนือ	น่าน, เชียงใหม่, ลำปาง, กำแพงเพชร, ลำพูน, แพร่, เชียงราย, พะเยา, ตาก, แม่ฮ่องสอน, พิชณุโลก
กลาง	ลพบุรี, สุพรรณบุรี, ราชบุรี, กาญจนบุรี, อุทัยธานี, ฉะเชิงเทรา
ตะวันออกเฉียงเหนือ	พิมาย, นครราชสีมา, บุรีรัมย์, สกลนคร, สุรินทร์, ร้อยเอ็ด
ตะวันออก	จันทบุรี, ระยอง
ใต้	นครศรีธรรมราช, สงขลา, เพชรบุรี, ปัตตานี, พังงา, สตูล, ภูเก็ต, ระนอง, ยะลา, นราธิวาส, ตรัง

ที่มา : (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

โดยพื้นที่เมืองเก่าเขต 1 และพื้นที่เมืองเก่าเขต 2 นั้นแบ่งได้จากขนาดของพื้นที่เมืองเก่าในแต่ละจังหวัดทั้ง 36 พื้นที่ โดยพื้นที่เมืองเก่าเขต 1 นั้นมีจำนวน 10 จังหวัด และพื้นที่เมืองเก่าเขต 2 มีจำนวน 26 จังหวัด

พื้นที่เมืองเก่าเขต 1 ที่เป็นไปตามเกณฑ์ข้อกำหนด คือ 1. เป็นพื้นที่ที่ผ่านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า และ ได้รับการระบุอยู่ใน 36 พื้นที่เมืองเก่า 2. เป็นเมืองเก่าที่ได้รับการเห็นชอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว 3. มีการพัฒนาทูลทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและต่างประเทศ 4. มีแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า และ 5. มีการปฏิบัติ การดำเนินการ ตรวจสอบจริงเพื่อการพัฒนาอยู่เป็นรูปธรรม นั่นคือ จังหวัดน่าน โดยมีพื้นที่เมืองเก่าอยู่ที่ 0.31 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่เมืองเก่าเขต 2 ที่เป็นไปตามเกณฑ์ข้อกำหนด คือ 1. เป็นพื้นที่ที่ผ่านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า และ ได้รับการระบุอยู่ใน 36 พื้นที่เมืองเก่า 2. เป็นเมืองเก่าที่ได้รับการเห็นชอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว 3. มีการพัฒนาทูลทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและต่างประเทศ 4. มีแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า และ 5. มีการปฏิบัติ การดำเนินการ ตรวจสอบจริงเพื่อการพัฒนาอยู่เป็นรูปธรรม นั่นคือ จังหวัดภูเก็ต โดยมีพื้นที่เมืองเก่าอยู่ที่ 2.76 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

เกณฑ์ข้อกำหนดที่ได้กำหนดขึ้นนั้นมาจากการศึกษาข้อมูล บริบท และสภาพการณ์ของจังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศนั้นเกิดเป็นประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี ตารางที่ 10 รายชื่อเมืองเก่าที่ได้รับการเห็นชอบเรียบร้อยแล้ว

ลำดับที่	ชื่อเมืองเก่า	จังหวัด	ภาค	กลุ่มเมืองเก่า	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	วันที่ประกาศเป็นเมืองเก่า	แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า	หน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ
1	น่าน	น่าน	เหนือ	1	0.18และ 0.13	24/03/2549	กรม. เห็นชอบแล้ว	สนง. วัฒนธรรมจังหวัดน่าน
26	ภูเก็ต	ภูเก็ต	ใต้	2	2.76	12/05/2560	คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าเห็นชอบแล้ว	ทสจ.ภูเก็ต

ที่มา : (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

จากเกณฑ์การพิจารณาเลือกพื้นที่ในข้างต้นผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติที่เป็น
เลิศออกมาใน 2 พื้นที่ คือ

1. พื้นที่จังหวัดน่าน

ภาพที่ 11 แผนที่เมืองเก่าจังหวัดน่าน

เมืองน่านเป็นชุมชนที่มีอายุเก่าแก่เมืองหนึ่งในดินแดนล้านนาตะวันออก โดยมีการย้ายถิ่นฐาน
และสร้างเมืองใหม่อยู่หลายครั้ง เนื่องมาจากการปรับที่ตั้งให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และ
ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความต้องการเชื่อมต่อกับเมืองและอาณาจักรใกล้เคียง และความจำเป็นในการขยาย
เมืองเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการย้ายถิ่นฐานแต่ละครั้งล้วนก่อให้เกิดชุมชนหรือเมือง
อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ต่อมาเมื่อมีมติที่ประชุมสัมมนา จากโครงการศึกษาและจัดทำ
แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าน่าน ด้วยเทศบาลเมืองน่าน อำเภอ
เมือง จังหวัดน่าน เป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 ตามผังโครงสร้าง มีบทบาทเป็นเมืองศูนย์กลางทาง
เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการศึกษาของจังหวัด ตลอดจนเป็นแหล่งรวบรวมและซื้อขาย
ผลผลิตทางการเกษตร การท่องเที่ยวภายในจังหวัดน่าน ที่เชื่อมโยงกับจังหวัดแพร่ พะเยา และ
เชียงราย นอกจากนี้พื้นที่เมืองเก่าน่าน เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตผังเมืองรวมเมืองน่าน ตามประกาศผัง
เมืองรวมน่าน ฉบับที่ 445 (พ.ศ.2543) ดังนั้นสภาพเศรษฐกิจของพื้นที่ดังกล่าวจึงมีลักษณะที่
สอดคล้องกับเศรษฐกิจของพื้นที่ผังเมืองรวม และจังหวัดน่าน

แผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน

สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่านได้ทำการศึกษาและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเมืองน่าน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2556 – 2560) เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินการ
พัฒนาพื้นที่เมืองเก่าน่านเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้คงเมืองเก่าน่านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอัน
ล้ำค่าของชาติ สามารถดำรงคุณค่าของเมืองน่านที่เอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อไป โดยจัดทำเป็น

แผนปฏิบัติการที่มีรายละเอียดโครงการที่ชัดเจน สมบูรณ์ สามารถนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ยุทธศาสตร์และแนวดำเนินการ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนา อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐานและมีความยั่งยืน ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศน์เมืองให้ดำรงอยู่ในสภาพที่ยั่งยืน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์เมืองเก่าน่าอย่างรู้คุณค่าโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น พัฒนาแนวคิดการสร้างสรรคทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนให้เกิดมูลค่าทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมล้านนาตะวันออกส่งเสริมการศึกษาวิจัยองค์ความรู้และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาตะวันออกเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมล้านนาตะวันออก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ปรับปรุงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงปรับปรุงป้ายสัญลักษณ์การจราจรและป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวให้มีทั้งปริมาณที่เพียงพอและมีมาตรฐานเดียวกัน ปรับปรุงระบบจราจร เพื่อมิให้ปริมาณจราจรส่งผลกระทบต่อโบราณสถานต่างๆ จัดบริการห้องน้ำสาธารณะที่มีมาตรฐานบริการนักท่องเที่ยวเพียงพอในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จัดตั้งศูนย์บูรณาการการป้องกันและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว จัดฝึกอบรมผู้ให้บริการการท่องเที่ยวทุกระดับ ทุกภาคที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความสามารถและความเข้าใจในงานบริการตามมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น พัฒนาระบบราชการการระดมการมีส่วนร่วมของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในการบริหาร การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบกลไกถาวรของชุมชนองค์ความรู้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และถ่ายทอดสู่ประชาชน ชุมชนท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สร้างกลไกการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการผลิตสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระดับคุณภาพมาตรฐานสากล กระจายผลการพัฒนาและประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวสู่ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ รับผิดชอบและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในหมู่ประชาชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์ฟื้นฟู พัฒนาและดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างสรรค์มูลค่าของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้สูงขึ้น เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการ

เคลื่อนไหวด้านการท่องเที่ยวทุกฤดูกาลตลอดทั้งปี (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่า จังหวัดน่าน

“รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดน่านเริ่มต้นจากการทำแผนแม่บท และประกาศกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อกำหนดข้อบังคับการก่อสร้างใหม่หรือว่าปรับปรุงอาคารที่ต้องผ่านคณะกรรมการ เพื่อให้การก่อสร้างออกมาตามแนวการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่เข้ากับพื้นที่เมืองเก่าตามมาตรการโครงการก่อสร้างของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆที่อาจจะเกี่ยวเนื่อง โดยการดำเนินการเริ่มจากการตั้งโครงการวัฒนธรรมร่วมกับท่องเที่ยว โดยมี 4หน่วยงานประกอบด้วย 1.สำนักงานวัฒนธรรม 2.สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 3.เทศบาลจังหวัด 4.สำนักงานพื้นที่พิเศษ 6 (อพท.6) ที่ดำเนินการโครงการน่านนิรันดร์ รอยภาพฝันบนทิวแผ่นดิน มีการจัดประกวดจัดแสดงผลงานภาพถ่าย ทำให้พื้นที่เมืองเก่า จังหวัดน่านเป็นที่รู้จัก”

(บทสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรมจังหวัดน่าน, 18 พฤษภาคม 2566)

“โดยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเมืองเก่าได้จัดการเที่ยวในสองลักษณะ คือเที่ยวแบบที่นั่งรถรางที่มีรองรับนักท่องเที่ยวในทุกวัน และแบบปั่นจักรยานท่องเที่ยวเฉพาะจุดที่จะต้องนัดมาอีกทีเพื่อชมเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนวิถีคนเมืองน่าน โดยประชาชนในชุมชนก็จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้ามามีส่วนขับเคลื่อนหลักตามภาระงานของแต่ละหน่วยงาน”

(บทสัมภาษณ์พนักงานเทศบาลเมืองน่าน ตำแหน่งเจ้าหน้าที่นำเที่ยวศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจังหวัดน่าน , 17 พฤษภาคม 2566)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่า จังหวัดน่าน ด้านกิจกรรม

“ทางหน่วยงานรัฐมีการจัดกิจกรรม และมีการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยการเคลื่อนไหวให้คนในแต่ละชุมชน พื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดน่าน เข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมที่แต่ละชุมชนสร้างกิจกรรมขึ้นในแต่ละชุมชน เพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีส่วนร่วม และก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนเก่า โดยมีการติดตามประเมินผลใช้ มีการรายงานการติดตามประเมินผลใช้ มีการรายงานการดำเนินงานในทุกๆปี”

(บทสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรมจังหวัดน่าน, 18 พฤษภาคม 2566)

“มีการจัดกิจกรรมน่านนิรันดร์, น่านหน้าฝน, น่านราตรี และมีกิจกรรมในงานให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมสถานที่ กิจกรรมเก็บขยะแลกของรางวัล กิจกรรมออกแบบภาพถ่าย กิจกรรม Word Shop ต่าง ๆภายในงาน ซึ่งเป็นการสร้างสีสันภายในงานให้กิจกรรมที่ได้รับการจัดขึ้นนี้มีความน่าสนใจ”

(บทสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรมจังหวัดน่าน, 18 พฤษภาคม 2566)

“คนในชุมชนที่อยู่บ้าน ว่างงาน เกษียณแล้วอยู่บ้านก็มารวมตัวกันที่ศูนย์กลางจุดท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนมาทำกิจกรรมพาเที่ยวเวลานักท่องเที่ยวแวะมาในแต่ละจุด มีการรวมตัวกันนำของดีในชุมชนมานำเสนอ มาขายให้แก่นักท่องเที่ยว”

(บทสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนเมืองเก่า จังหวัดน่าน, 17 พฤษภาคม 2566)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่า จังหวัดน่าน ด้านพื้นที่ และสถานที่

“รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในส่วนพื้นที่ท่องเที่ยวของทางเมืองเก่า จังหวัดน่าน เริ่มจากมีโครงการสายไฟฟ้าลงดิน จัดไฟประดับก็รวมกับการไฟฟ้า การจัดทำศูนย์ประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยว และมีตารางอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว”

(บทสัมภาษณ์เทศบาลจังหวัดน่าน , 17 พฤษภาคม 2566)

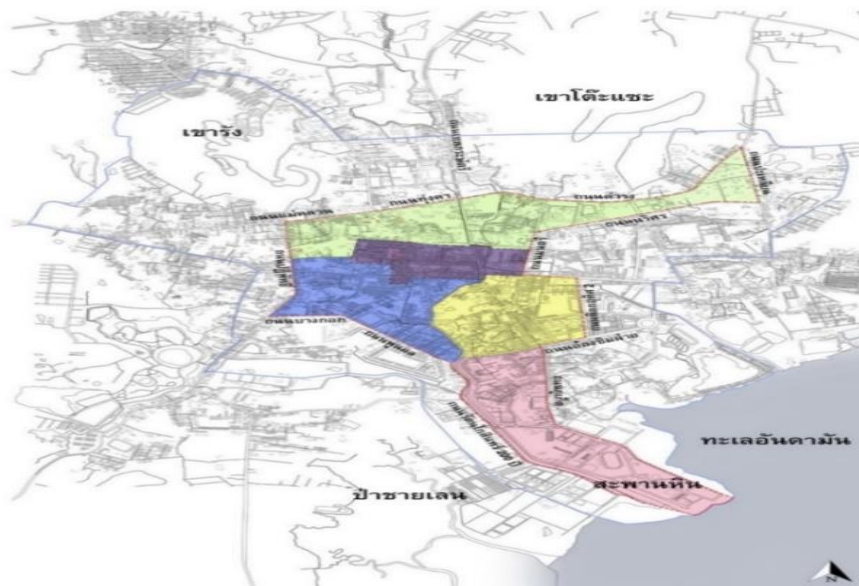
รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่า จังหวัดน่าน ด้านส่งเสริมความยั่งยืนให้แก่ประชาชนในชุมชน

“ทางหน่วยงานได้มีส่วนจัดการท่องเที่ยวในลักษณะให้ความรู้ต่อประชาชนในพื้นที่ทั้งด้านส่งเสริมความพร้อมด้านการบริการนักท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรมสร้างสรรค์ การจัด Word Shop ในแต่ละชุมชน การสร้างเสริมอาชีพ การนำเสนอจุดเด่น การนำเรื่องราวประวัติศาสตร์มาบอกเล่าเรื่องราว”

(บทสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดน่าน , 17 พฤษภาคม 2566)

สรุป รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่า จังหวัดน่านมีจุดเริ่มต้นจากการเริ่มต้องการให้ความร่วมมือกันทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มีการดำเนินการภายใต้แผนแม่บท ข้อบังคับที่ได้รับ การรับรู้ มีมิตรร่วมกันในทุกภาคส่วนทำให้เกิดการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจน และครอบคลุมการดำเนินการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่า จังหวัดน่านให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงมีการประเมินและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

2. พื้นที่จังหวัดภูเก็ต

ภาพที่ 12 แผนที่เมืองเก่าภูเก็ต

เมืองเก่าภูเก็ต อยู่ในพื้นที่บริเวณใจกลางเมืองในเขตเทศบาลนครภูเก็ต มีเนื้อที่ 2.76 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 3 ย่านหลักต่อเนื่องกัน ได้แก่ ย่านการค้าเมืองเก่า ย่านศูนย์ราชการบริเวณเชิงเขาโต๊ะแซะ และย่านบางเหนียวถึงสะพานหิน ในอดีตพื้นที่ดังกล่าวเคยเป็นพื้นที่การทำเหมืองแร่ แต่ต่อมาได้มีการยกเลิกการทำเหมืองแร่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในพื้นที่ จากการทำเหมืองแร่ไปสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยว มีการพัฒนาเมืองทำให้เมืองขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เปลี่ยนไป หลุมเหมืองเก่าถูกลบมเพื่อใช้พื้นที่ประกอบธุรกิจ เปลี่ยนสภาพเป็นบ่อน้ำสาธารณะผลกระทบที่ชัดเจนจากการทำเหมืองแร่ ทำให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งเป็นป่าดิบเขาที่อยู่บนเกาะ ป่าพรุ และป่าชายเลนไปมาก แต่ก็ยังไม่มากเท่ากับการขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเวลาเพียงไม่ถึง 50 ปีที่ทำให้พื้นที่ธรรมชาติเหลือน้อยมาก ยังคงเหลือเพียงในบริเวณข้างเคียงกับแนวเมืองเก่าที่กำหนดไว้ เช่น ป่าโกงกางด้านทิศใต้ใกล้สะพานหิน เขาโต๊ะแซะ และเขารัง

แผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองเก่าภูเก็ต

การอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าภูเก็ต มีความเกี่ยวข้องกับแผนแม่บทตามยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญคือยุทธศาสตร์ที่ 1 การสงวนและการรักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตเพื่อการดำรงอยู่ สงวนคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และ รักษาความสมบูรณ์ของอาคารเก่าอันเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตพื้นถิ่นบนฐานธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนบนหลักการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การฟื้นฟูและการป้องกันภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ตเพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบต่อภูมิทัศน์วัฒนธรรมของพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และมีความสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตโดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาเมือง รวมทั้งการส่งเสริมการบริการและท่องเที่ยวด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาทุนมนุษย์ของเมืองเก่าภูเก็ตในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากการอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต ในรูปแบบการจัดการองค์ความรู้เฉพาะด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาของเมืองเก่าภูเก็ต การสร้างเสริมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าภูเก็ต ตลอดจนยกระดับสำนักสาธารณะในการอนุรักษ์และการพัฒนาเมืองเก่าภูเก็ต

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเก่าภูเก็ต ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบ โดยมีความต่อเนื่องตามทิศทางและแนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีการติดตาม ประเมินผลการบริหารเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต

“การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ตเริ่มต้นจากกลุ่มคนในชุมชนที่ต่อมาเป็นแกนนำหลักมีความต้องการจะปรับปรุงภูมิทัศน์ พัฒนาพื้นที่ให้มีความน่าอยู่ เมื่อพัฒนาพื้นที่ดีขึ้นแล้วจึงได้พัฒนาต่อให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นได้มีการรวมกลุ่มผู้สนใจประวัติศาสตร์ มีการเก็บข้อมูลอาคาร สถานที่ ทำงานศึกษางานวิจัยเพื่อดำเนินการหาแนวทางจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต โดยในช่วงแรกมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนเป็นผู้เรียกประชุมกลุ่มผู้นำชุมชนและสนับสนุนในด้านการจัดการอาคาร สถานที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแต่การดำเนินการจัดการหลักนั้นกลุ่มคนในชุมชนเองเป็นผู้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต”

(บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต, 22 พฤษภาคม 2566)

“การดำเนินการทั้งหมดนี้ใช้ตามหลักประชาธิปไตยแต่ไม่ใช่เอาเสียงแต่ส่วนใหญ่แต่เราก็ต้องถามความต้องการเขาก่อน และเราต้องบริหารความขัดแย้งให้เป็น และที่สำคัญ คือ การจัดการต้องมีเทศบัญญัติเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดการรับรู้ และมีข้อปฏิบัติที่ตรงกันเพื่อสร้างเข้มแข็งของชุมชน มีการทำประชาพิจารณ์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ 1. บริหารความขัดแย้ง 2. สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

(บทสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต, 21 พฤษภาคม 2566)

“การวางแผน และการจัดการจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเพื่อให้การพัฒนาที่ยั่งยืน ลดความขัดแย้งไปได้ในตัวจากความร่วมมือไม่ร่วมมือของคนในชุมชนในการก่อตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมา เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่ทำให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์จากที่ชุมชนทำเพื่อจะเอาผลประโยชน์พวกนี้มันกลับมาพัฒนาส่วนรวมของชุมชนหรือภายนอกชุมชนหรือไปช่วยผู้ที่ยากไร้ที่อยู่รอบนอกของชุมชนเพื่อสร้างจุดต่อยอดในการลงทุนแล้วก็ส่วนหนึ่งกลับคืนสู่สังคมเล็กแต่ว่านี้เราเอาเงินกองจากผลประโยชน์ขึ้นมาไปทำประโยชน์ทั้งหมดเลย”

(บทสัมภาษณ์รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต, 21 พฤษภาคม 2566)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต ด้านอาคาร สถานที่

“การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ตเริ่มต้นจากการเพิ่มความสว่างในชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต มีการปลดป้ายร้านค้าเก่าให้เป็นระเบียบ มีการปรับปรุงอาคารเก่าซ่อมบำรุง ทาสีแบบอนุรักษ์ รักษาทุนที่ยังคงอยู่ นำสายไฟฟ้าลงดิน ติดกล้องวงจรปิดรอบบริเวณเมืองเก่า มีการติดตั้งถังขยะจำนวนมากในทุกจุดให้นักท่องเที่ยว รวมถึงมีการจัดสถานที่จอดรถเพื่อรองรับคนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวกในวันที่มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต มีการป้องกัน อัคคีภัยในรูปแบบการสร้างเชื่อมั่น และ สร้างประสบการณ์ตรง และสร้างให้ชุมชนเป็นชุมชนที่สวยงามที่สุด”

(บทสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต, 22 พฤษภาคม 2566
และผู้นำชุมชนเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต, 21 พฤษภาคม 2566)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต ด้านกิจกรรม

“การดำเนินการจัดจะคำนึงถึงการกระจายรายได้ผ่านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ โดยมองว่าเป็นการเพิ่มทางเลือกให้นักท่องเที่ยว และเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่มีความชอบด้านศิลปวัฒนธรรม การดำเนินการสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เกิดความจำเจนักท่องเที่ยวสามารถมาซ้ำได้อยู่ตลอด มาแล้วเจอสิ่งใหม่”

(บทสัมภาษณ์ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดภูเก็ต, 23 พฤษภาคม 2566)

“กิจกรรมได้รับการสร้างผ่านการนำอาคาร อาหาร อาภรณ์ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ ออกมานำเสนอเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนร่วมไปกับการอนุรักษ์ประเพณี และสามารถตอบโจทย์เรื่องของการท่องเที่ยว ในลักษณะมีการนำเสนอถ่ายทอดเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ มีการตามต่อนอดีต ตามรอบซิริย์ มีการจัดระเบียบไม่เอาสินค้าที่เป็นสินค้าตลาดนัดมาขายบรรยากาศในพื้นที่เราก็จัดใจไว้ ความสวยงามของสถาปัตยกรรม มีการคัดเลือกอาหารที่ดีอาหารที่ดี”

(บทสัมภาษณ์รองประธานวิสาหกิจชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต, 21 พฤษภาคม 2566)

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต ด้านการประชาสัมพันธ์

“การประชาสัมพันธ์จะเน้นสื่อต่างประเทศ ด้วยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาที่นี่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ มีการนำเสนอผ่านโลกออนไลน์ ผ่านบล็อก เพจ เว็บไซต์ รวมถึงสื่อสารผ่านทางซิริย์ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์แบบใหม่ที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติให้ความสนใจ ตามมาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ยังพัฒนาเป็นแบบการส่งต่อกันเป็นแพ็คเกจ”

(บทสัมภาษณ์ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดภูเก็ต, 23 พฤษภาคม 2566)

1.3 ผลการเปรียบเทียบ 2 พื้นที่

จากที่ได้ทำการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงศึกษาพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศใน 2 พื้นที่ ทำให้สามารถสรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาภาคเอกสาร การสัมภาษณ์ ดังนี้ ตารางที่ 11 สรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคเอกสาร การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการพื้นที่ Best practice ทั้ง 2 พื้นที่

เมืองแก่นน่าน	เมืองเก่าภูเก็ต
<p>ภาพรวมด้านการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า</p> <p>จังหวัดน่านมีสภาพการณ์ที่ดี ด้วยมีการร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งจากทั้งหน่วยงานทางภาครัฐ และภาคเอกชนรวมถึงมีการได้ร่วมพูดคุยกับกลุ่มภาคธุรกิจในการร่วมกันจัดการพื้นที่เมืองแก่นน่าน เช่น การสร้างสถาปัตยกรรมให้รูปแบบของสิ่งก่อสร้างมีลักษณะใกล้เคียงและกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมเมืองเก่า เช่น สถานีบริการน้ำมันมีการใช้สีที่ใกล้เคียงเมืองเก่า และมีการสร้างกำแพงที่ไม่สูงจนเกินไป และมีมาตรการขอความร่วมมือในการก่อสร้างใดๆที่เกี่ยวข้องกับย่านเมืองเก่า ซึ่งมีการพิจารณาผ่านอนุกรรมการเมืองเก่าทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์พื้นที่ท่องเที่ยวเมืองเก่าผ่านกิจกรรมที่จัดไว้รองรับให้นักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้มีการดำเนินการและประสบความสำเร็จทำให้การจัดการดังกล่าวนี้ได้รางวัลส่งเสริมเมืองแก่นน่านเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว</p>	<p>ภาพรวมด้านการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า</p> <p>จังหวัดภูเก็ตมีสภาพการณ์ที่ดีมาก ด้วยมีการร่วมมือที่เข้มแข็งอย่างมากจากทุกภาคส่วน และที่สำคัญชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ตสามารถอยู่ด้วยได้ชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตสามารถขับเคลื่อนจัดการและพัฒนาตัวเอง รวมถึงส่งต่อรูปแบบการจัดการให้แก่พื้นที่อื่น ๆ ได้ โดยที่หน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนไม่จำเป็นต้องเข้ามาดูแลเป็นหลักแล้วในปัจจุบัน และด้วยการจัดการที่เข้มแข็งจึงส่งผลให้ชุมชนเมืองเก่าได้กลายเป็นกลุ่มหลักที่สามารถเข้ามาเป็นตัวแทนในการตัดสินใจ เพื่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ต</p>

เมืองแก่นาน	เมืองเก่าภูเก็ต
<p>สภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>ในปัจจุบันมีสภาพการณ์ที่ดี ด้วยมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนผู้สูงอายุ แต่ด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วส่งผลให้ระบบการดูแลและบริการนักท่องเที่ยวยังไม่พที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ตลอดจนรูปแบบกิจกรรมที่ยังคงไม่หลากหลาย และยังขาดรูปแบบการดำเนินการเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนที่ชัดเจน รวมถึงคนในชุมชนเมืองเก่ายังขาดองค์ความรู้ในลักษณะการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ</p>	<p>สภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>ในปัจจุบันของจังหวัดภูเก็ตมีสภาพการณ์ที่ดีมาก อันจะเห็นได้จากชุมชนเมืองเก่าได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักอีกรูปแบบหนึ่งของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้ ด้วยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ แผนกระจายกลุ่มนักท่องเที่ยวจากสถานที่ท่องเที่ยวหลัก มายังสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ อันเห็นได้จากกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และ ชาวต่างชาติที่เข้ามาแต่งชุดตามรอยซีรีส์ร่วมกับสถานปัตยกรรมของชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต</p>
<p>สภาพเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>ตั้งแต่ 2552 สภาพเศรษฐกิจในย่านเมืองเก่าเป็นไปได้ด้วยดี และมีส่วนช่วยกระตุ้นสภาพเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวจังหวัดน่านเป็นอย่างมาก แต่มาสะดุดในช่วงโควิดแต่ปัจจุบันเริ่มกลับเข้าสู่สภาวะปกติ</p>	<p>สภาพเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>ภูเก็ตเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะหลักช่วงโควิด-19 ที่ได้กระตุ้นใหม่ในชุมชนได้กลับมาอยู่ในพื้นที่ ทำให้เกิดการพัฒนาก่อสร้างธุรกิจใหม่ๆ ขึ้นในชุมชนภายใต้กรอบข้อกำหนดเมืองเก่า ทำให้พื้นที่นี้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม จับจ่ายส่งผลดีอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ต</p>
<p>สภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดน่าน มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก ด้วยการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน อาทิ มีการนำสายไฟลงดินตลอดพื้นที่เมืองเก่า มีการกำหนดข้อบังคับเดินรถทางเดียวเพื่อการสัญจรที่สะดวก ปลอดภัย มีการปรับปรุงถนน และพื้นที่จุดจอดรถเพื่อบริการนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี</p>	<p>สภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดภูเก็ต มีการจัดการที่ดีมาก ด้วยชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีเป้าหมายหลักคือการสร้างความสุขให้แก่คนในชุมชนมาเป็นอันดับแรก ทำให้การจัดการมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการจัดการรูปแบบตึก สี ป้าย ร้าน สายไฟฟ้า ระบบจัดเก็บขยะ ระบบทางเดินเท้าอย่างเป็นระบบ ทำให้สภาพแวดล้อมมีความสวยงาม สะอาดปลอดภัย สร้างความสุขให้แก่นักท่องเที่ยว</p>

เมืองเก่าน่าน	เมืองเก่าภูเก็ท
<p>แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดน่านเริ่มขึ้นในปี 2552 ภาครัฐได้มีโครงการน่านนิรันดร์ร้อยภาพฝัน บันทึกแผ่นดิน โดยมีการโปรโมททั้งสื่อบน นิตยสาร เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ วิธีการคือแบ่งหน่วยงานไปตามโซนต่างๆคือ่านเหนือ น่านกลาง น่านใต้ ซึ่งใช้เวลา 3 วันในการปฏิบัติการ มีการถ่ายภาพย่านเมืองเก่า วิถีชีวิตประจำวัน ธรรมชาติ บรรยากาศ และนำมารวมกันและคัดเลือก 100 ภาพมาจัดแสดงจากโครงการนี้ทำให้จังหวัดน่านเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผ่าน "เมืองเก่า" จังหวัดน่าน จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้ทราบว่าในการจัดการยังคงมีความต้องการในลักษณะของความยั่งยืนในการจัดการ ทั้งนี้ด้วยในปัจจุบันการจัดการอย่างยั่งยืนนั้นยังไม่เด่นชัด ด้วยประชาชน</p>	<p>แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดภูเก็ตเริ่มต้นจากจุดมุ่งหมายที่ทางภาครัฐมีแผนงานกระจายความแออัดของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ผ่านการนำเสนอประชาสัมพันธ์แนวทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อเพิ่มช่องทางเลือกให้นักท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการจะพัฒนา ปรับปรุงชุมชนของตนเอง การจัดการท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้น เพราะได้รับการพัฒนา ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะจากชุมชนเองซึ่งเป็นการจัดการที่มีการระดมจากภาคในอย่างแท้จริง คือ มาจากความต้องการจากชุมชนเอง ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และจัดการเองตั้งแต่หาแหล่งทุนเพียงการพัฒนา ภาครัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุน และให้คำปรึกษา ชุมชนดังกล่าวจึงเป็นแบบอย่างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"อย่างแท้จริง</p>
<p>ความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผ่าน "เมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดน่าน ยังคงมีความต้องการในลักษณะของความยั่งยืนในการจัดการ ทั้งนี้ด้วยในปัจจุบันการจัดการอย่างยั่งยืนนั้นยังไม่เด่นชัด ด้วยประชาชนในพื้นที่ส่วนมากนั้นเป็นผู้สูงอายุเกือบทั้งหมด ซึ่งหากหมดคนรุ่นนี้ไปการสืบทอดสานต่อนั้นก็ยังมีผู้รับช่วง รวมถึงมาตรฐานความรู้ของคนในชุมชน และผู้ให้ข้อมูลยังไม่ไปในทิศทางเดียวกันทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนผิดพลาดในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้ง</p>	<p>ความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผ่าน "เมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดภูเก็ต มีข้อด้วย อาทิ ระบบการจัดการด้านการขนส่งที่ยังคงเป็นปัญหาใหญ่สำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต รวมถึงความสะดวกในด้านการจราจรของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนย่านเมืองเก่า และระบบการเลือกรับเฉพาะชาวต่างชาติที่ยังคงเป็นปัญหาที่คนในชุมชนยังต้องการจัดการเพื่อการบริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมเมืองเก่าภูเก็ต</p>

เมืองเก่าน่าน	เมืองเก่าภูเก็ต
<p>ในส่วนราชการด้วยจังหวัดน่านอาจมีการเปลี่ยนผ่านในส่วนผู้นำค่อนข้างบ่อยทำให้การสานต่อด้านนโยบาย</p>	
<p>ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดน่านเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้ด้วยบริบทเป็นพื้นที่ที่เงียบสงบ สถานที่ท่องเที่ยวเป็นลักษณะสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติ และศาสนสถานเป็นหลัก</p>	<p>ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดภูเก็ตเป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และ ชาวต่างชาติ แต่โดยรวมแล้วมุ่งเน้นชาวต่างชาติเป็นหลัก ทั้งแถบยุโรป รัสเซีย และ ชาวจีนเป็นสำคัญ ทำให้สื่อโปรโมทของจังหวัดภูเก็ตจะมีการโปรโมทในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่</p>
<p>วัตถุประสงค์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดน่าน เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมย่านเมืองเก่า รวมถึงพักผ่อนหย่อนใจ ด้วยเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่มีความสงบเหมาะแก่การพักผ่อน</p>	<p>วัตถุประสงค์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดภูเก็ตเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมศิลปะแบบซิโน โปรตุเกสอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นในย่านเมืองเก่า ร่วมถ่ายรูป และทำกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ทางวัฒนธรรมทั้งด้านอาหารพื้นถิ่น อาหารจีน และการแต่งกายร่วมกับคนในพื้นที่</p>
<p>กลุ่มเป้าหมายที่ให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดน่าน ก่อนหน้านี้จะเป็นคนน่านด้วยกัน คนนอกพื้นที่มีน้อยมาก หลังจากการพัฒนาคนนอกพื้นที่มากเป็นจำนวนมากจนเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ</p>	<p>กลุ่มเป้าหมายที่ให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดภูเก็ตที่แต่เดิมไม่มีคนเข้ามาเที่ยวเป็นเพียงตลาดเก่า และ บ้านเรือนของคนในพื้นที่เมื่อมีการพัฒนาก็เพียงอยากให้คนในพื้นที่ชุมชนได้พบเห็นกันเอง ต่อมาเริ่มเป็นคนในประเทศ และปัจจุบันได้กลายเป็นชาวต่างชาติเป็นหลัก</p>

เมืองเก่าน่าน	เมืองเก่าภูเก็ท
<p>กิจกรรมที่นำมาใช้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน "เมืองเก่า" จังหวัดน่านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว</p> <p>เป็นกิจกรรมมีตารางให้บริการทุกวัน แต่หากต้องการท่องเที่ยวเฉพาะจุดด้วยจักรยาน ต้องติดต่อล่วงหน้า และโดยส่วนใหญ่จะปิดให้บริการวันจันทร์และอังคาร และเปิดให้บริการในวันพุธถึงวันอาทิตย์ เรียกว่ายังไม่มีระบบการให้บริการที่สมบูรณ์ชัดเจน รวมถึงมีกิจกรรมถนนคนเดินในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ เป็นการขายเสื้อผ้า สินค้าที่ระลึก อาหารต่างๆ</p>	<p>กิจกรรมที่นำมาใช้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน "เมืองเก่า" จังหวัดภูเก็ตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว</p> <p>เป็นกิจกรรมถนนคนเดินที่จะจัดเป็นประจำในทุก ๆ วันอาทิตย์ กิจกรรมเดินพาเรดโชว์เครื่องแต่งกายทางวัฒนธรรม กิจกรรมภาพถ่ายตามรอยซีรี่ย์คนดัง เป็นต้น ซึ่งทางสำนักงานที่เกี่ยวข้องจะมีการดำเนินการจัดกิจกรรมผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจอยู่เสมอ</p>
<p>ลักษณะการพัฒนาในรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ของที่ชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดน่านมีลักษณะเปิดกว้างให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด และร่วมดำเนินการ รวมถึงมีกิจกรรมให้แก่นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนแรกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันมีส่วนในการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่าจากการที่ได้เข้ามาท่องเที่ยว รวมถึงร่วมออกแบบสินค้าผลิตภัณฑ์ และนำเสนอมุมมองความคิดในการเข้ามาเยี่ยมชมในพื้นที่เมืองเก่านี้ด้วย</p>	<p>ลักษณะการพัฒนาในรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ของที่ชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะที่คนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อน ทั้งริเริ่มคิด ลงมือทำแก้ไขปัญหาเอง รวมถึงในส่วนของนักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมช่วยรักษา ดูแลผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ผ่านการชิมช็อปเรื่องราวทางวัฒนธรรม การร่วมบริจาคเพื่อการมีส่วนร่วมช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมรอบๆบริเวณพื้นที่วัฒนธรรม</p>
<p>ลักษณะการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดน่านมีลักษณะการพัฒนาที่ดำเนินการภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาเมืองเก่าน่าน โดยจะเป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเก่าแก่ด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ชมวิถีชีวิตผู้คนย่านเมืองเก่า โดยจะมีการนำศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์แสดงออกมาให้เห็นเป็นจุดขายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองจะมีบทบาทในการนำชม เป็นแกนนำหลักและ</p>	<p>ลักษณะการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเก่าแก่ด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ชมวิถีชีวิตผู้คนย่านเมืองเก่า โดยจะมีการนำศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์แสดงออกมาให้เห็นเป็นจุดขายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองจะมีบทบาทในการนำชม เป็นแกนนำหลักและ</p>

เมืองเก่า่าน	เมืองเก่าภูเก็ต
<p>ส่งผลกระทบต่อระบบวิถีในชุมชน รวมถึงคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนเรียนรู้ เข้ารับการอบรมเตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวและสร้างองค์ความรู้ที่ไปในทิศทางเดียวกัน</p>	<p>ร่วมมือดำเนินการกันเองในทุก ๆ ขั้นตอน รัฐเป็นเพียงส่วนสนับสนุน ทุกการพัฒนาที่ดีหลักคนในชุมชนเป็นสำคัญ ถือเป็นกระบวนเปิดจากภายในอย่างแท้จริง</p>
<p>หน่วยงานที่มี ส่วนในการสนับสนุน/ ฟื้นฟูช่วยเหลือการ จัดการท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" (รัฐบาล/เอกชน) และมี ส่วนส่งเสริมต่อการ ท่องเที่ยว</p> <p>ปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนสนับสนุน อาทิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เทศบาลจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬา ททท. อพท. และหน่วยงานเอกชน เจ้าของธุรกิจโรงแรมที่ได้เข้ามามีส่วนในการสนับสนุน ฟื้นฟู ช่วยเหลือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" โดยลักษณะการส่งเสริมจะเป็นในลักษณะตั้งแต่การดำเนินโครงการสนับสนุน การจัดตั้งงบประมาณ การจัดแคมเปญต่างๆ อาทิ ททท. มีโครงการประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวหน้าฝน ในปี 2554 มีการก่อตั้งหน่วยงานการจัดการท่องเที่ยวพิเศษ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอพท ส่งเสริมกิจกรรมเคลื่อนไหวในสวนโดยชุมชน ด้วยการสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้แก่ชุมชน และอย่างในส่วนของกระทรวงวัฒนธรรมมีภารกิจคือสืบสาน สืบทอด วัฒนธรรม ททท มีหน้าที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้มีกรมพิธีที่มีหน้าที่เกี่ยวกับพิธีต่างๆ และ เทศบาลจัดสถานที่บำรุง ปรับปรุงสถานที่ และที่สำคัญทางภาคเอกชนยังให้ความร่วมมือในการปรับแบบภูมิทัศน์ให้เป็นไปตามแบบแผนเพื่อความสวยงามเป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชน อาทิ ร้านอาหาร และปั้มน้ำมันในเขตเมืองเก่า</p>	<p>หน่วยงานที่มี ส่วนในการสนับสนุน/ ฟื้นฟูช่วยเหลือการ จัดการท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" (รัฐบาล/เอกชน) และมี ส่วนส่งเสริมต่อการ ท่องเที่ยว</p> <p>ปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนสนับสนุน อาทิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เทศบาลจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬา ททท. อพท. และหน่วยงานเอกชน เจ้าของธุรกิจโรงแรมที่ได้เข้ามามีส่วนในการสนับสนุน ฟื้นฟู ช่วยเหลือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" โดยลักษณะการส่งเสริมจะเป็นในลักษณะตั้งแต่การดำเนินโครงการสนับสนุน การจัดตั้งงบประมาณ การจัดแคมเปญต่างๆ อาทิ ททท. มีโครงการประชาสัมพันธ์เชิญชวนร่วมงานเทศกาลภูเก็ต เปอรานากัน มีการก่อตั้งหน่วยงานการจัดการท่องเที่ยวพิเศษ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่งเสริมกิจกรรมเคลื่อนไหวในชุมชนด้วยการสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้แก่ชุมชน และอย่างในส่วนของกระทรวงวัฒนธรรมมีภารกิจคือสืบสาน สืบทอด วัฒนธรรม ททท มีหน้าที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้มีกรมพิธีที่มีหน้าที่เกี่ยวกับพิธีต่างๆ และ เทศบาลจัดสถานที่บำรุง ปรับปรุงสถานที่ และที่สำคัญทางภาคเอกชนยังให้ความร่วมมือในการปรับแบบภูมิทัศน์ให้เป็นไปตามแบบแผนเพื่อความสวยงามเป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชน อาทิ ธนาคารกสิกร ธนาคารไทยพาณิชย์ และไม่มีการอนุญาต</p>

เมืองเก่าน่าน	เมืองเก่าภูเก็ท
ซึ่งเรียกว่าการทำงานร่วมกันในพื้นที่	ให้ร้านสะดวกซื้ออย่าง 7-11 เข้ามาดำเนินการในพื้นที่ด้วยเรียกว่าการทำงานร่วมกันในพื้นที่
<p>ผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดน่านที่ผ่านมามีลักษณะดี ทำให้ผู้คนรู้จักจังหวัดน่านมากขึ้น ที่สำคัญมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ และส่งเสริมให้คนภายในพื้นที่เห็นคุณค่าในการทำนุบำรุง ดูแลรักษาทุนทางทรัพยากรมากยิ่งขึ้นด้วย</p>	<p>ผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <p>จังหวัดภูเก็ตที่ผ่านมามีลักษณะที่ดีมาก ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่หลากหลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น เพิ่มสีสันให้แก่พื้นที่เพิ่มพื้นที่ในฐานะสื่อกลางแรกเปลี่ยนเรียนรู้กระตุ้นเศรษฐกิจ และที่สำคัญยังมีส่วนช่วยในระบบการจัดการการแก้ปัญหากระจายคนกระจายรายได้ออกจากพื้นที่กระจุก มาเป็นพื้นที่กระจายอีกด้วย</p>
<p>จุดเด่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดน่านเป็นเมืองสะอาดจนได้รับรางวัลด้านความสะอาดของเมืองในระดับอาเซียน 2. มีอัตลักษณ์ มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เด่นชัด 3. เป็นเมืองที่สงบ มีธรรมชาติที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปพักผ่อน 4. ในด้านการบริหารน่านคือได้ว่ามีารจัดการ การบริหารเพื่อพัฒนาย่านเมืองเก่าที่เข้มแข็ง มีผู้นำที่เข้าใจและส่งเสริมการพัฒนาอย่างจริงจัง 5. ประชาชนเร่งเห็นคุณค่า และมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรเหล่านี้ให้ยังคงอยู่ 	<p>จุดเด่นในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จังหวัดภูเก็ตเป็นที่ที่มีทรัพยากรที่หลากหลาย เป็นที่รู้จักในวงกว้างเป็นทุนเดิมทำให้การประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่เกิดขึ้นได้ไม่ยาก 2. ชุมชนเมืองเก่ามีความเข้มแข็งอย่างมากในการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชน 3. ชุมชนเมืองเก่ามีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีความรู้ความสามารถ เข้าใจบริบทอย่างรอบด้าน 4. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ตมีทุนทางทรัพยากร ศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นจึงเป็นจุดสนใจที่ไม่ซ้ำใคร 5. ประชาชนในชุมชนมีความรู้ และพร้อมที่จะให้การบริการ 6. ประชาชนเร่งเห็นคุณค่า และมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรเหล่านี้ให้ยังคงอยู่ 7. ภาครัฐฟังเสียงประชาชนเป็นหลัก

เมืองแก่นน่าน	เมืองเก่าภูเก็ต
<p>ปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน "ผ่านเมืองเก่า" ในปัจจุบัน ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความไม่ต่อเนื่องที่มาจาก การเปลี่ยนผ่านผู้นำ 2. ยังขาดแนวทางการส่งเสริม เพื่อเกิดความยั่งยืน เพื่อชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง 3. ประชาชนในพื้นที่ ยังขาดความรู้ด้านการบริการ และความรู้ด้านบริบทพื้นที่ วัฒนธรรมที่ถูกต้อง 4. อุปสงค์กับอุปทานไม่สอดคล้องกัน 5. ปัญหาทางกายธรรมชาติที่ต้องเร่งจัดการ 6. ค่าใช้จ่ายในพื้นที่มีมูลค่าสูง 	<p>ปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน "ผ่านเมืองเก่า" ในปัจจุบัน ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการด้านการขนส่งยังคงเป็นปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ได้ในปัจจุบัน
<p>ความต้องการและความคาดหวังในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการที่จะพัฒนาสู่ความยั่งยืนใน ประชาชนสามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างแท้จริง 2. มีมาตรการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้อย่างเพียงพอ 3. เพิ่มปริมาณกลุ่มนักท่องเที่ยว 	<p>ความต้องการและความคาดหวังในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน "ย่านเมืองเก่า"</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพิ่มปริมาณกลุ่มนักท่องเที่ยว ต่างชาติ ในแถบยุโรป และ อเมริกา 2. สามารถขยายไปยังจังหวัดใกล้เคียง ได้ด้วย 3. เพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยว 4. สามารถกระจายรายได้ได้อย่างทั่วถึง 5. ลดปัญหาแออัด และ การกระจุกแต่ ไม่กระจายทางเศรษฐกิจ 6. การจัดการด้านการขนส่ง
<p>รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดน่านมีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทำประชาคมตีทำแผนแม่บท ผังแม่บท ออกกฎระเบียบเมืองเก่า 	<p>รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดตั้งชุมชนเป็นแกนนำหลักในการคิด ดำเนินการ ลงมือปฏิบัติ แก้ไขปัญหา และ พัฒนาตามความต้องการของตนเองด้วยตนเอง จนสามารถยืนได้ด้วยตนเอง

เมืองเก่าน่าน	เมืองเก่าภูเก็ต
<p>2.ประชุม ประกาศกฎข้อบังคับให้เป็น ที่รับทราบร่วมกันในชุมชน</p> <p>3.แบ่งฝ่าย กระจายอำนาจการบริหาร การรับผิดชอบ</p> <p>4.จัดประชาสัมพันธ์ให้น่านฤดูฝน ผ่านการประกวดภาพน่านเมืองน่าน จัดทำไฟ โต้บู๊ค</p> <p>5.จัดกิจกรรม จัดพื้นที่ สถานที่รองรับ นักท่องเที่ยว</p> <p>6.จัดการอบรมให้กับทุกภาคส่วนเพื่อ สร้างความยั่งยืน</p> <p>7. ประชาชนเข้ามามีส่วนจัดการใน พื้นที่ของตนเองตั้งแต่คิด นำเสนอ แก้ปัญหา</p>	<p>2. แบ่งฝ่าย กระจายอำนาจการ บริหาร การรับผิดชอบ</p> <p>3.หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วม ในการให้ความรู้ในเรื่องที่คนในชุมชนสนใจ</p> <p>4.จัดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวกับ สื่อต่างชาติ โปรโมทผ่านสื่อภาพยนตร์</p> <p>5.จัดกิจกรรม จัดพื้นที่ สถานที่รองรับ นักท่องเที่ยว</p> <p>6.จัดประชุม ประกาศกฎข้อบังคับให้ เป็นที่รับทราบร่วมกัน</p> <p>7.ทำประชาคมตี ทำแผนแม่บท ผัง แม่บท ออกกฎระเบียบเมืองเก่า</p>
<p>การมีส่วนร่วมโดยชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยว</p> <p>1. แต่ละชุมชนทำหน้าที่ต้อนรับ คิด กิจกรรม นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ตัวเอง พาเดินนำชม และทำกิจกรรมร่วมกับ นักท่องเที่ยวเอง</p> <p>2. แต่ละชุมชนคิดที่จะนำของดีใน ชุมชนมาพัฒนาและขายให้แก่นักท่องเที่ยว</p>	<p>การมีส่วนร่วมโดยชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยว</p> <p>1. ชุมชนมีการร่วมมือกันจัดตั้งกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน มีการตั้งแกนนำ มีการจัดประชุม ในทุก ๆ เดือน มีการคิด ศึกษาแนวทางการ พัฒนา และแก้ไขปัญหาด้วยคนในชุมชนเองร้อย เปอร์เซ็นต์</p> <p>2. คนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการคิด ผลิต และพัฒนาร่วมกันไม่มีกลุ่มนายทุนเข้ามา เกี่ยวข้อง ทำให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง</p>

ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

ตารางที่ 12 สังเคราะห์ข้อเด่น ที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ

จังหวัด	ข้อเด่น
น่าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 2. ผู้นำที่มีความเข้าใจในพื้นที่ 3. ทูทางทรัพยากรวัฒนธรรมที่สมบูรณ์และมีคุณค่า 4. ประชาชนมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่
ภูเก็ต	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน 2. ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี รับผิดชอบต่อคนในชุมชน 3. ชุมชนมีความเข้มแข็ง 4. ทูทางทรัพยากรวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ มีคุณค่า และมีความหลากหลาย 5. ประชาชนมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ 6. ประชาชนมีความรู้ และมีความพร้อมในการบริการ 7. มีชื่อเสียงระดับโลก 8. มีกลยุทธ์ในการสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ 9. คนในชุมชนเล็งเห็นคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม และมีความต้องการในการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่ รวมถึงทุนทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน

ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

ตารางที่ 13 สังเคราะห์แนวทางการจัดการปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ

จังหวัด	แนวทางการจัดการปัญหา
น่าน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งทั้งทางภาครัฐ และ ภาคเอกชนต่อไปในระยะยาว 2. พัฒนาผู้นำให้มีศักยภาพด้านการบริการ ด้านการพัฒนา และด้านความรู้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 3. รักษาทุนทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน 4. ให้ความสำคัญต่อความต้องการของคนในชุมชน 5. มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติการพัฒนา 6. การส่งเสริมความรู้ในทุกมิติแก่ทุกฝ่าย
ภูเก็ต	<ol style="list-style-type: none"> 1. สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งทั้งทางภาครัฐ และ ภาคเอกชนต่อไปในระยะยาว 2. พัฒนาผู้นำให้มีความรู้ มีศักยภาพ มีวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนา 3. พัฒนาในลักษณะระเบิดจากภายใน 4. ส่งเสริมความเข้มแข็งภายในชุมชน 5. รักษาทุนทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน

จังหวัด	แนวทางจัดการปัญหา
ภูเก็ต	6.ให้ความสำคัญต่อความต้องการในชุมชน 7.มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติการพัฒนา 8.การส่งเสริมความรู้ในทุกมิติแก่ทุกฝ่าย 9.ความยั่งยืนควรเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว 10.มุ่งเน้นแก้ปัญหาการบริการการขนส่งแก่นักท่องเที่ยว 11.พัฒนารูปแบบกิจกรรม และเทคนิคการประชาสัมพันธ์ที่ดึงดูด ตอบโจทย์ ไลฟ์สไตล์นักท่องเที่ยว

ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

จากการสังเคราะห์ทำให้พบแนวทางที่น่าสนใจสามารถที่จะนำมาใช้กับพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ได้คือ แนวทางการพัฒนาสามารถเริ่มได้เองจากการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนโดยคนในชุมชนย่านเมืองเก่า และมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนเป็นเพียงผู้สนับสนุนตามความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลักทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ผ่านการนำเสนอประชาสัมพันธ์แนวการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อเพิ่มช่องทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องการจะพัฒนา ปรับปรุงชุมชนของตนเองจากการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพโดยชุมชนเองซึ่งเป็นการจัดการที่มีการระดมจากภาคในอย่างแท้จริง คือ มาจากความต้องการจากชุมชนเอง ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และจัดการเองตั้งแต่หาแหล่งทุนเพื่งการพัฒนา รัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่คนในชุมชนโดยรูปแบบการจัดการควรเริ่มจากการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการทำความเข้าใจแม่บท ผังแม่บท ออกกฎระเบียบเมืองเก่าร่วมไปกับการจัดตั้งชุมชนเป็นแกนนำหลักในการ คิด ดำเนินการ ลงมือปฏิบัติ แก้ไขปัญหา และพัฒนาตามความต้องการของชุมชนด้วยคนในชุมชนเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในชุมชน จัดประชุม ประกาศกฎข้อบังคับให้เป็นที่รับทราบร่วมกัน มีการแบ่งฝ่าย กระจายอำนาจการบริหาร การรับผิดชอบ หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ในเรื่องที่คนในชุมชนสนใจให้ความสำคัญกับการจัดประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อรูปแบบใหม่ ๆ อาทิ หาจุดเด่นเพื่อการประชาสัมพันธ์ผ่านเทศกาลสำคัญ ผ่าน Youtuber ผ่านสื่อภาพยนตร์ การจัดประกวดเพื่อนำเสนอจุดเด่นในพื้นที่เพื่อดึงศักยภาพภายในพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยดึงศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมที่มีในพื้นที่ออกมานำเสนอผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในพื้นที่กิจกรรมที่ได้รับการจัดพื้นที่ รวมถึงสถานที่ไว้รองรับตามความสนใจ ความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์พูดคุยทั้งที่เป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลว่า

1.4.1 ด้านพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

จากการสัมภาษณ์พูดคุยทั้งที่เป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีให้เห็นในภาพรวมว่า ลักษณะสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนั้นยังเป็นพื้นที่ที่มีสภาพดี มีจำนวนมาก มีความหลากหลาย และทรงคุณค่าซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี หากแต่พื้นที่เหล่านั้นยังไม่ได้รับการดูแลรักษาและบูรณะอย่างเหมาะสม หรือ เท่าที่ควร เนื่องจาก ขาดการดูแลอย่างจริงจัง ขาดข้อบังคับจากหน่วยงานราชการ ขาดการจัดระเบียบและดูแลความเรียบร้อยภายใน บริเวณโบราณสถาน ขาดการจัดการเรื่องที่จอดรถสำหรับผู้เข้าชมโบราณสถาน และโบราณสถานหลายแห่งยังไม่ได้รับการบูรณะที่ถูกต้องตามหลักการหรือมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม โดยทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลว่ามีความปรารถนาที่อยากให้ชุมชนท่องเที่ยวเมืองเก่านี้ได้รับการส่งเสริมเพื่อการพัฒนา โดยการพัฒนานั้นเริ่มได้จากการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนเองเป็นจุดเริ่มต้น ในการดูแลรักษา ทำความสะอาด ร่วมกันส่งเสริมพัฒนาพื้นที่ เช่น การจัดเก็บขยะอย่างเป็นระบบ การดูแลเสียขยะเน่าเสียภายในชุมชน การปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารบ้านเรือนคนตนเองให้น่าอยู่ มีความสะอาดในทุกหลังคาเรือนภายในชุมชน ดังคำกล่าวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลด้านพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ที่กล่าวเกี่ยวกับ

1.4.1.1 ประเด็นปัญหาพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

“พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่านี้เป็นชุมชนเมืองทำให้ยากต่อการที่จะปรับปรุง และขอความร่วมมือจากคนในพื้นที่ อีกทั้งพื้นที่ย่านเมืองเก่าเพชรบุรีนี้ยังแออัดด้วยบ้านคนเพราะเดิมเป็นแค่วัดที่อยู่อาศัย แล้วก็ค้าขายริมน้ำ พอจะนำมาพัฒนาต่อเป็นในเชิงการท่องเที่ยวก็ไม่มีพื้นที่แล้ว”

(เจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี, 9 กรกฎาคม 2566)

“พื้นที่ย่านเมืองเก่าเพชรบุรียังไม่มีการระเบียบแบบแผนมาจากออกกฎเมืองเก่า ด้วยเพิ่งเริ่มมีการดำเนินการอย่างจริงจังจึงเมื่อไม่นานมานี้ ยังจำเป็นต้องรอกการออกแบบ การทำแผน การของบประมาณเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ทำให้ในตอนนี้นี้ยังไม่มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว”

(เจ้าหน้าที่สำนักทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จังหวัดเพชรบุรี, 9 กรกฎาคม 2566)

“พื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรียังขาดพื้นที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อาทิ พื้นที่ห้องน้ำสาธารณะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่ติดต่อเพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายอำนวยความสะดวก แผนที่ต่าง ๆ”

(เจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี, 9 กรกฎาคม 2566)

(ประชาชนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี, 10 กรกฎาคม 2566)

“ปัญหาความไม่ระเบียบในพื้นที่ทำให้ชุมชนย้ายเมืองเก่าไม่มีแบบแผนการก่อสร้าง เกิดเป็นรูปแบบทำตามใจ ตามสะดวกไม่เป็นระเบียบที่สวยงามจึงทำให้การจะพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นเป็นเรื่องที่ยากยิ่งขึ้นเพราะพื้นที่นั้นไม่ดึงดูดสายตานักท่องเที่ยว”

(เจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี, 9 กรกฎาคม 2566)

“พื้นที่เมืองเก่า ทั้ง 3 ชุมชนมีการแยกตัวกันดูแลพื้นที่ตัวเอง ไม่ได้รวมกลุ่มกันเหมือนแต่ก่อน จะมีการนำตัวแทนมาประชุมร่วมกันบ้างแต่น้อยทำให้การพัฒนาพื้นที่ที่มีความยากถ้าจะทำให้ไปในรูปแบบทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงอีกประเด็นปัญหาที่ยากต่อการจะพัฒนาพื้นที่คือเรื่องผลประโยชน์ การมีส่วนได้ส่วนเสียทำให้บางครั้งจะทำอะไรทำได้ยาก ทำได้เท่าที่ทำได้”

(ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี, 11 กรกฎาคม 2566)

“การประชาสัมพันธ์พื้นที่ทำได้ยากด้วยไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวหลักทำให้การประชาสัมพันธ์ให้โดดเด่นนั้นยาก และการประชาสัมพันธ์ในเมืองเพชรบุรีนั้นมีกลุ่มเป้าหมายเพียงแต่ให้เป็นที่รับรู้ในวงแคบภายในจังหวัด การจะให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้างจึงเป็นเรื่องยาก”

(เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเพชรบุรี, 13 กรกฎาคม 2566)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ย่านเมืองเก่ามีทุนอยู่เป็นจำนวนมาก แต่คุณลักษณะของพื้นที่ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ได้รับการวางแผนการพัฒนาเพื่อเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวมาตั้งแต่เริ่มต้นจึงทำให้เกิดเป็นประเด็นปัญหาภายในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอว่าการแก้ปัญหาพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่าจำเป็นต้องมีการจัดการให้ความรู้ สะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรม และสร้างเสริมให้เกิดกิจกรรมที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมร่วมกันของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมบ้านสะอาดชุมชนสะอาด กิจกรรมชุมชนปลอดภัยฯ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาที่คนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยคนในชุมชน

1.4.1.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

“ในตอนนี้พื้นที่ชุมชนเมืองเก่าได้เริ่มมีการพัฒนาบางแล้ว เช่น เส้นทางจราจรในพื้นที่การก่อสร้างสะพานเชื่อม 2 ชุมชนย่านเมืองเก่า การเอาสายไฟฟ้าลงดินตลอด 10 กิโลเมตรเข้าภายในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า แต่การดำเนินการก็ยังคงมีปัญหาด้านการประสานงานพูดคุย ทำข้อตกลงร่วมกับคนในพื้นที่ ในตอนนี้จึงกำลังเริ่มเรียกประชุมเพื่อนำเสนอแบบสิ่งปลูกสร้างให้แก่คนในชุมชนได้รับรู้เพื่อให้เกิดเป็นความเข้าใจที่ตรงกัน”

(เจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี, 9 กรกฎาคม 2566)

“พื้นที่ชุมชนเมืองเก่าได้แยกกันพัฒนาออกเป็น 3 ชุมชนเพื่อให้แต่ละชุมชนสามารถพัฒนาจุดเด่น และนำออกมานำเสนอได้อย่างเต็มที่ แต่ยังคงไม่ได้รับการพัฒนา และนำเสนอจุดเด่นของแต่ละชุมชนออกมาหากพอแม้จะมีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ทุกๆสัปดาห์”

(ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี, 11 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลที่ได้จากคำสัมภาษณ์ด้านการพัฒนาพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีสะท้อนให้ทราบว่าภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่านั้นยังไม่ได้รับการพัฒนาโดยตรงภายในพื้นที่ ทำให้ภายในพื้นที่นั้นยังคงขาดการพัฒนา ทำให้ยังไม่มีความพร้อมในการที่จะเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก หากแต่พื้นที่ย่านเมืองเก่านั้นเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การจะพัฒนาต่อไปได้จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนตั้งแต่การออกกฎระเบียบข้อบังคับ การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การสร้างความเข้าใจ และการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชน ทั้งนี้ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

1.4.1.3 ด้านความจำเป็นต่อพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการชุมชน สะท้อนให้ทราบว่าพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่านั้นมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักเพื่อสร้างพื้นที่ใหม่ในลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการสร้างรายได้ และสร้างเสริมประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวนี้จึงมีความจำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว กฎระเบียบที่ชัดเจนในการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่า การสนับสนุนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความสำคัญอย่างจริงจังโดยเฉพาะกลุ่มคนในชุมชนเอง การประชาสัมพันธ์จำเป็นที่จะต้องสร้างความโดดเด่นให้พื้นที่กลายเป็นที่รู้จัก มีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว และมีงบประมาณที่จะมาช่วยสนับสนุนกิจกรรมเพื่อกระตุ้น และสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า

1.4.1.4 ด้านความจำเป็นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

“ในพื้นที่ของชุมชนย่านเมืองเก่านั้นมีประวัติศาสตร์ มีเรื่องราวและมีรูปแบบทางศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นอยู่มากมาย รวมถึงในพื้นที่ของชุมชนย่านเมืองเก่านั้นยังเป็นพื้นที่อยู่อาศัยที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ทำให้ผู้คนในชุมชนมีความรักความผูกพันกับพื้นที่อยู่อาศัย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลรักษาอัตลักษณ์ในพื้นที่ให้คงอยู่ร่วมไปกับการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งเหล่านี้เอาไว้

(ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี, 11 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลที่ได้จากคำสัมภาษณ์ด้านความจำเป็นในการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีสะท้อนให้ทราบว่าภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่านั้นถือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่า และมีประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าเรื่องราวความเป็นอัตลักษณ์ ตัวตนของจังหวัดเพชรบุรีไว้มากมาย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะรักษา ทำนุบำรุงไว้ให้อยู่คู่กับประชาชนชาวเพชรบุรี เพราะวัฒนธรรมนั้นคือชีวิต และชีวิตนั้นจะอยู่ได้อย่างยั่งยืนจากการมีวัฒนธรรม

1.4.1.5 ด้านความจำเป็นในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

“พื้นที่เมืองเก่าเพชรบุรี จำเป็นต้องมีการพัฒนาด้วยมีศักยภาพ และทุนที่หลากหลายเหมาะต่อการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ในพื้นที่นี้ยังไม่มียะไรเลยจึงยังจำเป็นต้องพัฒนาอีกหลายอย่าง อย่างเช่น จำเป็นต้องมีแผนแม่บทเมืองเก่า กฎระเบียบข้อบังคับเมืองเก่า แบบแผนสิ่งปลูกสร้าง รวมถึง จำเป็นต้องและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาผ่านการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน และพื้นที่เสริมประสบการณ์ พื้นที่อาชีพแก่คนในพื้นที่ โดยเฉพาะถ้าจะพัฒนาเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่นี้จำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก

เช่น ป้ายบอกทาง ป้ายแนะนำพื้นที่ แผนที่ท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรม”

(เจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี, 9 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลที่ได้จากคำสัมภาษณ์ด้านความจำเป็นในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีสะท้อนให้ทราบว่าภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่านั้นถือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่า มีความสำคัญ และมีประโยชน์ในฐานะการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นจึงถือเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีความจำเป็นในการเร่งพัฒนาทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างประโยชน์ในแก่คนในพื้นที่ชุมชน ตลอดจนในระดับจังหวัด แต่ทั้งนี้การจะพัฒนาดังกล่าวจึงควรเริ่มจากการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนเป็นสำคัญเพื่อเป็นการสร้างเสริมความยั่งยืนในเกิดขึ้นในพื้นที่การพัฒนา

1.4.2 ด้านความต้องการของคนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

จากการสัมภาษณ์พูดคุยทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการสะท้อนให้ทราบว่า คนในชุมชนนั้นมีความต้องการแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องการแผนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว พื้นที่จอดรถ พื้นที่อำนวยความสะดวก และ ต้องการให้มีการจัดอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการบริการเพื่อรองรับ-บริการนักท่องเที่ยว วิธีการเขียนของงบประมาณ และที่สำคัญต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์พื้นที่ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าเสนอจุดเด่นด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม อาหารและขนมของเมืองเพชรบุรี ตลอดจนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ และปรับปรุงเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม และ สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี การจัดระเบียบสายไฟ การปรับปรุงทางเท้าและพื้นที่ริมแม่น้ำเพชรบุรีให้ สวยงาม การจัดการเรื่องการคมนาคม เป็นต้น

ซึ่งในด้านความต้องการของคนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลว่า

“จังหวัดเพชรบุรีเรานี้เริ่มต้นเลยคือต้องการแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ เพราะเรายังไม่มีแบบแผนการพัฒนา ด้วยชุดคณะทำงานเพิ่งเข้ามาทำงานเพื่อพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าอย่างจริงจังเมื่อสัก 2 ปี มาเนี้อเอง”

(เจ้าหน้าที่เทศบาลเมือง จังหวัดเพชรบุรี, 9 กรกฎาคม 2566)

“สิ่งที่เราต้องการ และต้องชี้แนะ ๆ คือ ป้ายอธิบายสิ่งที่เรามีในชุมชน ป้ายบอกทาง บอกถึงอำนวยความสะดวกภายในชุมชน เพราะยังขาดเลยยังทำให้ในพื้นที่นี้ยังไม่โดดเด่นคนที่เข้ามาเค้าก็ไม่รู้ต้องไปทางไหน สิ่งเราจะต้องมีเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ได้รับรู้ และยังต้องการการประชาสัมพันธ์ที่จะต้องมีการเน้นให้ได้รับรู้ในวงกว้าง ตอนนี้อยู่เป็นแค่รับรู้ในวงแคบ เฉพาะคนในตัว

เมือง หรือแค่คนภายในจังหวัด ยังไม่ไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวมากนัก จึงต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ ให้พื้นที่กลายเป็นพื้นที่จุดแลนด์มาร์ค”

(ผู้นำชุมชน จังหวัดเพชรบุรี, 10 กรกฎาคม 2566)

“รวมถึงทางชุมชนเองยังต้องการรูปแบบกิจกรรม เพราะในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านการ รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายควบคู่ด้วย เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาต้องมีให้เค้าได้เลือกทำ เพราะ เคยจัดแบบเตรียมไว้แล้วแบบครบทุกอย่างในโปรแกรมเดียว แต่นักท่องเที่ยวเค้าไม่ได้สนใจ เค้า เหนื่อย เค้าเบื่อ เค้าร้อน มันจำเป็นที่จะต้องมีการมีกิจกรรมเยอะๆให้เค้าได้เลือกตามความสนใจ”

(ผู้นำชุมชน จังหวัดเพชรบุรี, 10 กรกฎาคม 2566)

“กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นนี้ต้องการพัฒนาโดยมุ่งให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนในการให้ความ ร่วมมือ ร่วมถึงในทุกภาคส่วนด้วย เพราะยังต้องพัฒนาอีกหลายอย่างในพื้นที่ ซึ่งให้แค่แกนนำ หรือแค่ คนในชุมชนทำกันเองมันก็จะทำได้แค่นี้ ถ้ามีจากหลายฝ่ายมาช่วยมันจะทำได้ง่ายขึ้น รวมกลุ่มได้มาก ขึ้นที่สำคัญคือต้องการงบประมาณทั้งทางชุมชนต้องการงบประมาณก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำอะไรก็ต้องใช้เงิน พอไม่มีงบมาบางที่เราคิดได้แต่ทำไม่ได้ งบจึงมีความจำเป็นแต่เขียนขอหลายครั้งแล้วไม่เคยได้ จึง ต้องการความรู้ในการเขียนของบ เพื่อเอาเงินไปเขียนขอจากองค์กรภายนอกเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ เร็วขึ้น แล้วก็ความรู้เรื่องการบริการที่ต้องเตรียมตัวรองรับนักท่องเที่ยว”

(ผู้นำชุมชน จังหวัดเพชรบุรี, 10 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลที่ได้จากคำสัมภาษณ์ด้านความต้องการของคนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัด เพชรบุรีสะท้อนให้ทราบว่าด้วยพื้นที่ย่านเมืองเก่านั้นไม่ได้เป็นพื้นที่ที่มุ่งพัฒนาด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่ ในตอนต้นจึงส่งเสริมให้ยังคงต้องได้รับการพัฒนา แก้ปัญหา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในหลาย ประการ อาทิ 1. ต้องมีแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว 2. ต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยว 3. ต้องมีการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 4. ต้องมีการสร้างเสริมความรู้ให้แก่คนใน พื้นที่เพื่อให้ความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยว 5. ต้องมีการ ประชาสัมพันธ์ที่โดดเด่น ดึงดูด และ 6. จำเป็นทั้งมีความร่วมมือกันในทุกๆภาคส่วนเพื่อร่วมกันพัฒนาที่ เกิดเป็นประโยชน์สูงสุด ตลอดจนเป็นความยั่งยืนสอดคล้องกับตามความต้องการอันเป็นเป้าหมายของ พื้นที่ และคนในชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในชุมชนได้

ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้คือข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว และคนในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี รวมถึงการวิเคราะห์ ของผู้วิจัยเองที่มุ่งเสนอให้ได้ทราบถึงข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่จะนำไปพัฒนาซึ่งทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ทุกภาคส่วนล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายคือต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ชุมชนผ่านการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มี อยู่มาใช้ผ่านรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาดังกล่าวจำต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วม แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตปัจจุบันที่เป็นอยู่ อาศัยความรู้ ความเข้าใจในการบูรณะ และการ ประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ สร้างร่วมมือกัน ระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ และประชาชนจึงเป็นประเด็นสำคัญ โดยภาครัฐจะต้องรับฟังความคิด เห็นของประชาชนให้มากขึ้น

และมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งในชุมชน เช่น การจัด ประชุมเพื่อชี้แจงกับผู้นำ ชุมชน การจัดให้ชุมชนได้เสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจใน การดำเนินงานกับทุกภาคส่วน และ ให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของ การ อนุรักษ์

สรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคเอกสาร และการสัมภาษณ์

ภาพรวมด้านการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี ประเด็นด้านการพัฒนาพื้นที่ และสถานที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

ปัจจุบันได้มีการเข้าร่วมประชุมจากทุกภาคส่วน มีการดำเนินการออกแบบกฎข้อกำหนดเพื่อ ใช้ในพื้นที่เมืองเก่าออกมาใช้ แต่ด้วยข้อกำหนดต่าง ๆ ยังไม่แล้วเสร็จการจัดการต่าง ๆ จึงกำลังอยู่ ในช่วงการดำเนินการเพื่อการพัฒนา และบังคับใช้ แต่โดยรวมถือว่ากำลังดำเนินการไปในทางที่ดี ด้วยคนในพื้นที่ และหน่วยงานมีแนวความคิด ความต้องการไปในทางเดียวกัน อีกทั้งมีกลุ่มแกนนำที่มี ความตั้งใจจับกลุ่มร่วมตัวกันเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าและยังได้รับการสนับสนุนจากทั้ง หน่วยงานราชการ มหาวิทยาลัย และภาคเอกชนสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน "ย่านเมืองเก่า" ในปัจจุบันของจังหวัดเพชรบุรีอยู่ในสภาพการณ์ที่กำลังดำเนินการพัฒนาด้วยยังขาดแนวทางใน การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันได้เริ่มมีการดำเนินการบ้างแล้ว มีการเปิดให้ นักท่องเที่ยว ผู้สนใจได้เข้ามาเยี่ยมชม มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรูปแบบทางเลือกใน แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวสภาพเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน "ย่านเมืองเก่า" เพชรบุรี ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ด้วยในชุมชนเมืองมีการปรับปรุงพัฒนา และเกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นใน ชุมชนเพื่อเตรียมรองรับนักท่องเที่ยว แต่ด้วยอยู่ในช่วงของการดำเนินการพัฒนาจึงดำเนินไปในลักษณะ ค่อยเป็นค่อยไปสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในรูปแบบที่สามารถ เดินเที่ยวชมได้ง่าย แต่สภาพแวดล้อมโดยรวมยังคงอยู่ในช่วงดำเนินการ ปรับปรุงพัฒนา และจัดการดำเนินการ พุดคุยร่วมกับคนในชุมชนทั้งในเรื่องของแบบสิ่งปลูกสร้าง โครงสร้างนำสายไฟลงดิน เดินรถทางเดียว เป็นต้น สภาพแวดล้อมโดยรวมจึงยังมีข้อบกพร่องที่จะต้อง เร่งดำเนินการพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของ ชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี เริ่มต้นการจัดการด้วยเป้าหมายการอนุรักษ์ และเพิ่มมูลค่าทุน ทางทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ประเด็นสถานการณ์ด้านการพัฒนาชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี สรุปได้ว่าพื้นที่ ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนั้นยังคงมีความต้องการในทุกด้าน ด้วยยังขาดรูปแบบการจัดการ ท่องเที่ยว การบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงยังอยู่ในช่วงปรับปรุง และพัฒนาในพื้นที่ ทุกๆจุดภายใน ชุมชนปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรีเป็นนักท่องเที่ยวชาว ไทยและคนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นหลัก ด้วยเป็นเมืองที่เป็นทางผ่านไปยังจังหวัดอื่น ๆ และพื้นที่ ท่องเที่ยวนี้อย่างจำเป็นที่จะต้องเป็นสถานที่ที่ต้อตั้งใจเข้ามาจากความชอบเฉพาะกลุ่มจริงๆ ด้วยเป็น พื้นที่ที่ต้องเดินทางแวะเข้ามาในตัวเมืองวัดคู่ประสงค์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมถนนคนเดิน กิจกรรมงานเพชรบุรีดีจังฯ ลักษณะ การพัฒนาในรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ของที่ชุมชน "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรีมีลักษณะให้ นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชม ลงมือทำได้รับผลิตภัณฑ์ที่ระลึก และร่วมคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่

มีแบบอย่างมาจากอยุธยาซึ่งถือเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ให้ได้มีส่วนในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งร่วมต่อยอดในการพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมลักษณะการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน"ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรีมีลักษณะคือ เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเก่าแก่ด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ชมวิถีชีวิตผู้คนย่านเมืองเก่า โดยจะมีการนำศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์แสดงออกมาให้เห็นเป็นจุดขายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยชุมชนมีกลุ่มแกนนำหลักที่เป็นกลุ่มขับเคลื่อน และทุกภาคส่วนมีการทำประชาพิจารณ์ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิด สร้างความเข้าใจ และชี้แจงการพัฒนาาร่วมกัน รวมถึงมีการระเบิดจากภายในในลักษณะสอบถามความต้องการจากชุมชนเพื่อหาจุดร่วมในการพัฒนาปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งทางภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนสนับสนุน อาทิ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เทศบาลจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) และหน่วยงานเอกชนเจ้าของธุรกิจโรงแรมที่ได้เข้ามามีส่วนในการสนับสนุน/ฟื้นฟู ช่วยเหลือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน "ย่านเมืองเก่า" โดยลักษณะการส่งเสริมจะเป็นในลักษณะตั้งแต่การดำเนินโครงการสนับสนุน การจัดตั้งงบประมาณ การจัดแคมเปญต่างๆ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท). มีโครงการประชาสัมพันธ์เชิญชวนและมีการจัดตั้งหน่วยงานการจัดการท่องเที่ยวพิเศษ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเคลื่อนไหวในชุมชนด้วยการสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้แก่ชุมชน และอย่างในส่วนของกระทรวงวัฒนธรรมมีการกิจคือสืบสาน สืบทอด วัฒนธรรม ททท มีหน้าที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้มีกรมพิธีที่มีหน้าที่เกี่ยวกับพิธีต่างๆ และ เทศบาลจัดสถานที่ บำรุง ปรับปรุงสถานที่เรียกว่าการทำงานร่วมกันในพื้นที่ผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน "ย่านเมืองเก่า" ที่ผ่านมามีลักษณะที่ดีเป็นระเบียบ แบบแผนมากยิ่งขึ้น คนในชุมชนเริ่มกลับมาให้ความสนใจ ให้ความสำคัญ เริ่มเกิดอาชีพ ธุรกิจใหม่ๆรอบบริเวณเมืองเก่า ซึ่งถือเป็นผลจากการดำเนินการที่ดี

ความต้องการและความคาดหวังในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน "ย่านเมืองเก่า"

1. พื้นที่เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม
2. เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่าง
3. ชุมชนร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง
4. ชุมชนสามารถยืนได้จากการท่องเที่ยวดังกล่าว
5. เพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์

ฟื้นฟูทรัพยากรที่ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีมีการดำเนินการเพื่อความยั่งยืน อาทิ 1. มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นความต้องการจากประชาชน เพื่อการแก้ไขปัญหา และ เพื่อการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการ สอดรับกับวิถีชีวิต สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืน

ภาพที่ 13 สภาพการณ์ ความต้องการและแนวทางการจัดการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์
ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

จากตารางสรุปสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นข้อเด่น-ข้อด้อย ที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างเป็น
 ทางการ และ ไม่เป็นทางการได้ว่า
 ตารางที่ 14 สังเคราะห์จุดเด่น – จุดด้อย และแนวทางการจัดการปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่าง
 เป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ

จังหวัด	จุดเด่น
ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี	1.มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งทางภาครัฐ และ ภาคเอกชน 2.ทุนทรัพยากรเป็นทุนที่สำคัญที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในพื้นที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น 3.ความต้องการของคนในชุมชนที่จะอนุรักษ์ 4.เป็นที่รู้จักในวงกว้าง 5.มีผู้นำที่มีความตั้งใจที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนย่านเมืองเก่า 6.คนในชุมชนตระหนักในคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม และมีความต้องการในการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่ รวมถึงทุนทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน
	จุดด้อย
	1.ขาดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.ขาดกฎข้อบังคับที่จะนำมาปรับใช้ 3.ผู้นำยังขาดจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม 4.ผู้นำยังขาดวิสัยทัศน์ องค์ความรู้ในหลายมิติ 5.ประชาชนขาดความรู้ด้านประวัติศาสตร์พื้นถิ่น 6.ขาดความพร้อมในการบริการการท่องเที่ยว อาทิ ป้ายบอกทาง สถานที่จอดรถ ห้องน้ำฯ
	แนวทางการจัดการปัญหา
	1. สร้างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.กำหนดข้อบังคับ แบบแปลนสิ่งก่อสร้างที่อยู่ในบริเวณเมืองเก่า รวมถึงประกาศให้ทราบเข้าใจตรงกัน 3.สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งทั้งทางภาครัฐ และ ภาคเอกชนต่อไปในระยะยาว

จังหวัด	แนวทางการจัดการปัญหา
ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี	4.พัฒนาผู้นำให้มีความรู้ มีศักยภาพ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมด้านการพัฒนา 5. พัฒนาในลักษณะระเบิดจากภายในเป็นสำคัญ 6.ส่งเสริมความเข้มแข็งภายในชุมชน 7.ส่งเสริมการรักษาทุนทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน 8.ให้ความสำคัญต่อความต้องการของคนในชุมชน 9.มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติการพัฒนา 10.การส่งเสริมความรู้ในทุกมิติแก่ทุกฝ่าย 11.ความยั่งยืนควรเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว 12.มุ่งเน้นแก้ปัญหาการบริการแก่นักท่องเที่ยว 13.พัฒนารูปแบบกิจกรรม และเทคนิคการประชาสัมพันธ์มีส่วนต่อการดึงดูด ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์และสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว 14.พัฒนา สร้างพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว

ที่มา : ผู้วิจัยสังเคราะห์

จากสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีในข้างต้นจึงสามารถสะท้อนออกมาให้ทราบว่าปัจจุบันพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนั้นยังมีจุดด้อยที่ต้องได้รับการจัดการ คือ

- 1.พื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ยังคงขาดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่คนในชุมชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้คิด ผู้ดำเนินการ และเป็นผู้แก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีระบบ
- 2.ขาดกฎข้อบังคับที่จะนำมาปรับใช้ ด้วยพื้นที่ย่านเมืองเก่าเพชรบุรียังขาดแผนแม่บทที่ผ่านการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ขาดการออกกฎสิ่งปลูกสร้าง และขาดข้อบังคับที่เป็นที่รับรู้ รับทราบ และมีมิตรร่วมกันจึงทำให้การพัฒนาขับเคลื่อนไปได้ช้า และมีปัญหาจากการขาดความเข้าใจที่ตรงกัน
- 3.ผู้นำยังขาดจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมด้วยการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนา จำเป็นที่จะต้องอาศัยการมีจิตสาธารณะในการช่วยกันบนพื้นฐานการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมที่อาจไม่มีเห็นค่าตอบแทนที่มาในรูปแบบเงินตราเป็นสำคัญ
- 4.ผู้นำยังขาดวิสัยทัศน์ องค์กรความรู้ในหลายมิติทั้งนี้ก็ด้วยการจะพัฒนาในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย และทรงคุณค่า รวมถึงมีความพร้อมในหลายด้าน และก็ยังคงมีข้อด้อยในหลายด้านด้วยนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยการพัฒนาแบบบูรณาการศาสตร์ จึงจำเป็นที่ผู้นำนั้นต้องมีวิสัยทัศน์ และมีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมในทุกมิติการพัฒนา
- 5.ประชาชนขาดความรู้ด้านประวัติศาสตร์พื้นถิ่น ด้วยความหลากหลายที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างยาวนานทำให้การส่งต่อ หรือการถ่ายทอดมีความผิดเพี้ยนไม่ตรงเป็นเรื่องราวเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สอดคล้องตามหลักการทางประวัติศาสตร์ที่แท้จริง

6.ขาดความพร้อมในการบริการการท่องเที่ยว อาทิ ป้ายบอกทาง สถานที่จอดรถ ห้องน้ำฯ ด้วยพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีไม่ได้ก่อตั้งขึ้นจากเป้าหมายการทำให้พื้นที่ท่องเที่ยวทำให้ความพร้อมของพื้นที่ในชุมชนนั้นเป็นปัญหาสำคัญในการที่จะพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามด้วยพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนั้นยังคงมีความพร้อมด้วยมีข้อเด่น อาทิ

- 1.มีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งทางภาครัฐ และ ภาคเอกชน
- 2.ทุนทรัพยากรเป็นทุนที่สำคัญที่ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในพื้นที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น
- 3.ความต้องการของคนในชุมชนที่จะอนุรักษ์
- 4.เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
- 5.มีผู้นำที่มีความตั้งใจที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนย่านเมืองเก่า

6.คนในชุมชนตระหนักในคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม และมีความต้องการในการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่ รวมถึงทุนทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืน

จึงทำให้ยังคงเป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมได้ หากแต่ต้องอาศัยแนวทางในการจัดการแก้ปัญหาที่มาจากจุดด้อยในพื้นที่ ประกอบด้วย

1. สร้างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.กำหนดข้อบังคับ แบบแปลนสิ่งก่อสร้างที่อยู่ในบริเวณเมืองเก่า รวมถึงประกาศให้ทราบเข้าใจตรงกัน 3.สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งทั้งทางภาครัฐ และ ภาคเอกชนต่อไปในระยะยาว 4.พัฒนาผู้นำให้มีความรู้ มีศักยภาพ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมด้านการพัฒนา 5. พัฒนาในลักษณะระเบิดจากภายในเป็นสำคัญ 6.ส่งเสริมความเข้มแข็งภายในชุมชน 7.ส่งเสริมการรักษาทุนทรัพยากรให้เกิดความยั่งยืน 8.ให้ความสำคัญต่อความต้องการของคนในชุมชน 9.มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติการพัฒนา 10.การส่งเสริมความรู้ในทุกมิติแก่ทุกฝ่าย 11.ความยั่งยืนควรเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว 12.มุ่งเน้นแก้ปัญหาการบริการแก่นักท่องเที่ยว 13.พัฒนารูปแบบกิจกรรม และเทคนิคการประชาสัมพันธ์มีส่วนต่อการดึงดูด ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์และสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว 14.พัฒนาพื้นที่ จักการพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

4.2 ผลการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ผลการศึกษาแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม อันเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจวัฒนธรรม เล็งเห็นถึงคุณค่ามากขึ้น รวมถึงในการพัฒนาก็จะเกิดเป็นความโดดเด่นที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะลดความคล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่การท่องเที่ยว ส่งผลเป็นความสำเร็จจากการนำจุดเด่นในแต่ละพื้นที่นำออกมานำเสนอ ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมได้ถูกนำมาพิจารณาใหม่ไม่ใช่แค่เป็นเพียงมโนทัศน์หรือแนวคิดทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ได้นำมาพิจารณาให้เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาในหลายประเทศ ในที่นี้จะเห็นว่าประเทศที่ต่างให้ความสำคัญกับการประกาศใช้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรม บนเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับพลเมือง และพัฒนาประชาธิปไตยทาง (วีริยะ สว่างโชติ, 2561)

โดยเฉพาะการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ จำเป็นที่จะต้องอาศัยแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการที่จะท่องเที่ยว และเพื่อให้การท่องเที่ยวนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดกับ

นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในชุมชนท่องเที่ยวเอง แต่ด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี รวมถึงชุมชนย่านเมืองเก่ายังคงขาดการศึกษาและจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ยังขาดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทำให้ทุนทางวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์นั้นกลับได้รับการละลาย มองข้ามไป เนื่องจากขาดการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนา ดังนั้นถือเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี

กระบวนการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม (ศักดิ์ดา แสนมี, 2554)

ขั้นตอนในการดำเนินการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมมีอยู่ด้วยกันในหลายองค์ประกอบเริ่มจาก

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ ข้อมูลพื้นฐาน และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
2. ระบุสถานที่สำคัญครอบคลุมถึงพิธีกรรมสำคัญ ๆ
3. จัดทำแผนที่พื้นฐาน
4. สัมภาษณ์เก็บข้อมูล สัมภาษณ์ สอบถามคนในพื้นที่ และระบุแหล่งมรดก
5. ประเมินคุณค่าความสำคัญ
6. จัดทำบัญชีรายการ

โดยในแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจะเน้นทุนที่สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ รวมถึงสถานที่พัก ร้านอาหารที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่คนที่มาท่องเที่ยวในชุมชน ทั้งนี้การจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจะอาศัยการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนในทุกกลุ่มผ่านการพูดคุย การสังเกตการณ์ และแบบสอบถาม

องค์ประกอบในแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม (ศักดิ์ดา แสนมี, 2554)

แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมมีเนื้อหาครอบคลุมอย่างครบถ้วนประกอบด้วย

1. ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ของสถานที่นั้น ๆ
2. สภาพองค์ประกอบทางกายภาพในปัจจุบัน
3. สถานที่สำคัญภายในชุมชน ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม อาทิ วัดโบราณ วัง บ้านเรือนเก่าแก่ โบราณสถานที่มีคุณค่า
4. รายละเอียดของทุนทางวัฒนธรรมภายในชุมชน เป็นต้น

เครื่องมือทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

เครื่องมือในการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้แผนที่เหล่านั้นเกิดความน่าสนใจขึ้น รวมทั้งสามารถใช้บอกเล่าเรื่องราวให้แก่กลุ่มสนใจได้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายประการ อาทิ ช่วยเพิ่มพูนความรู้และความพึงพอใจ ช่วยนิยามวัฒนธรรมท้องถิ่น แสดงให้เห็นความกว้างขวาง และความหลากหลายของกิจกรรมทางวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งยังช่วยระบุแหล่งทรัพยากรและกิจกรรมที่ไม่รู้มาก่อนให้ได้ปรากฏขึ้นเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม การจัดทำแผนที่จึงควรเป็นขั้นตอนแรก ๆ ในการจะวางแผนเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งเครื่องมือในการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ประกอบไปด้วย

1. แผนที่เชิงกายภาพตามจริงในปัจจุบัน อาทิ ภาพถ่ายดาวเทียม ภาพถ่ายเส้นทางภายในชุมชนฯ

2. ข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร
3. กล้องถ่ายรูป
4. เครื่องบันทึกเสียง
5. สมุดบันทึกข้อมูล
6. โปรแกรมอินโฟกราฟฟิค

รายละเอียดกระบวนการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ ข้อมูลพื้นฐาน และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ ข้อมูลพื้นฐาน และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ทั้งภาคเอกสาร งานวิจัยที่มีเกี่ยวกับชุมชนทั้ง 3 ชุมชนเพื่อให้ทราบได้ถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพื้นที่ ข้อมูลพื้นฐาน และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ ความโดดเด่นในแต่ละจุดสถานที่ทุนทางวัฒนธรรม

2. ระบุสถานที่สำคัญ ๆ

เมื่อผู้วิจัยได้เดินสำรวจใน 3 พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการระบุสถานที่สำคัญ ๆ ตลอดเส้นทางจุดสถานที่ทุนทางวัฒนธรรม

3. จัดทำแผนที่พื้นฐาน

เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษา สำรวจพื้นที่ และสถานที่มาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่พื้นฐานเพื่อให้ได้ภาพรวมแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจากการสำรวจพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

4. สำรวจเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ สอบถามคนในพื้นที่ และระบุแหล่งมรดก

เมื่อได้แผนที่พื้นฐานแล้วผู้วิจัยได้นำแผนที่ที่ได้ลงไปยังพื้นที่ รวมเสนอผู้พูด สอบถาม กับคนในพื้นที่เพื่อเป็นการตรวจสอบเส้นทาง สถานที่ และประวัติศาสตร์ ความเป็นมา รวมถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในแต่ละจุดทุนทางวัฒนธรรม

5. ประเมินคุณค่าความสำคัญ

เมื่อได้แผนที่พื้นฐานแล้วผู้วิจัยได้นำแผนที่ที่ได้ลงไปยังพื้นที่ รวมเสนอผู้พูด สอบถาม กับคนในพื้นที่เพื่อเป็นการตรวจสอบเส้นทาง สถานที่ และประวัติศาสตร์ ความเป็นมา รวมถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในแต่ละจุดทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงสอบถามถึงความถูกต้อง และความสอดคล้องตามความต้องการของชุมชนที่ได้เสนอถึงความต้องการไว้หรือไม่

6. จัดทำบัญชีรายการ

เมื่อได้นำเสนอแล้วผู้วิจัยได้นำมาจัดทำบัญชีรายการที่สะท้อนให้ทราบว่าตลอดเส้นทาง 3 ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีด้วยกัน 15 จุดสถานที่ทุนทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1. วัดพลับพลาชัย 2. วัดมหาธาตุวรวิหาร 3. ลานสุนทรภู่ 4. บ้านสะสมมิตร ชัยบัญชา 5. พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดพลับพลาชัย 6. บ้านมนัส จรรยาดี 7. ศาลาคามวาสี 8. ข้าวแช่แม่อร 9. ถนนสติทอาร์ท 10. ตลาดริมน้ำ 11. วัดเกาะสุทธาราม 12. บ้านวาดเวียงไชยนายครองวาดเวียงไชย 13. บ้านป่าเนือง 14. ศาลเจ้าบ้านป็น 15. วัดใหญ่สุวรรณาราม

โดยทั้ง 15 จุดสถานที่ทุนทางวัฒนธรรมมีรายละเอียด ข้อมูล ประวัติ ความสำคัญของสถานที่สำคัญซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมภายในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

แผนที่ทุนทางวัฒนธรรม "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี

ชุมชนคลองกระแชง

1. วัดพลับพลาไชย

วัดพลับพลาไชยสร้างขึ้นในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานี ราว พ.ศ.2229 - 2310 ในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช 4 พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ โดยบรรดาขุนนาง พ่อค้าคนดีและประชาชน รวมทุนทรัพย์สร้างขึ้น วัดแห่งนี้จัดเป็นปูชนียสถานที่สำคัญ ร่วมถึงเป็นสถานที่ฝังศพกษัตริย์ขุนนาง วัฒนธรรมภายในชุมชนนี้ด้วย

2. วัดมหาธาตุวรวิหาร

ศูนย์กลางจิตใจของพุทธศาสนิกชนของชาวเพชรบุรี มีอายุเป็นวัดสำคัญเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของเพชรบุรี และถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนิกชนที่สำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ที่มีอายุมากกว่า 1000 ปี รวมถึงทุนทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และจิตรกรรมที่สะท้อนให้เห็นตลอดการเข้าเยี่ยมชมภายในบริเวณวัดแห่งนี้

3. ลานอุทยานสุนทรภู่

อนุสาวรีย์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย ได้มีการสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่กวีเอกชาวไทยท่านสุนทรภู่ตลอดกาลที่ไม่อาจลืมได้ชาวเพชรบุรี ณ บริเวณท่าน้ำวัดโคกพิลาชัย ลานอุทยานแห่งนี้จึงเป็นพุทธศาสนาสถานที่สำคัญในชุมชนอย่างยาวนาน

4. บ้านสะสนบิตร์ ชัยบัญชา

บ้านที่ความทรงจำของพสกนิกรในย่านบ้าน ย่านเมืองเพชรบุรี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปของบ้านเจ้าเมืองค่านพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมของของสะสมเกี่ยวกับพระเอกผู้ยิ่งใหญ่เป็นอีกหนึ่งในชุมชนแห่งนี้

5. พิพิธภัณฑสถานใหญ่วัดพลับพลาไชย

สถานที่ที่จัดเก็บรวบรวมความทรงจำอันยิ่งใหญ่ของวัดพลับพลาไชย ปัจจุบันได้ถูกจัดแสดงจัดไว้ในรูปของ พิพิธภัณฑ์แห่งหนึ่ง ซึ่งหนึ่งในชุมชนเมืองเป็นอีกหนึ่งในชุมชนวัฒนธรรมที่สำคัญซึ่งจัดแสดงอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม เรียนรู้ รวมถึงบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

6. บ้านนีนัสรณรงค์

นักเขียนชาวไทย ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น "ราชินีแห่งเมืองมิถุข" บ้านแห่งนี้ได้รวบรวมผลงานมาสำรับ ของคุณนีนัส จัดแสดงไว้พร้อมกันพร้อมกันให้ผู้ชมได้ดูอย่างเพลิดเพลิน และเป็นแรงบันดาลใจ

7. ศาลาคามวาสี

ศาลาไม้สักกลางหมู่บ้านวัฒนธรรมของนครเพชรบุรี ที่มีอายุ 100 กว่าปี ถือเป็นสถานที่ที่ประกอบกิจการร่วมกันของคนในชุมชน ในอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ สิ่งที่ยังเห็นได้แก่ทุนทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่บ้านประวัติศาสตร์ 107 ปี ของนครเพชรบุรี ย่านเมืองเก่า

11. วัดเกาะ

วัดเกาะ ถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนโบราณวัดเกาะ ที่มีอายุเก่าแก่กว่า 300 ปี จึงถือเป็นจุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมที่สำคัญในภาคหลายแขนง ด้วยวัดเกาะมีความโดดเด่นด้านภาพจิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่ที่งดงามที่สุดแห่งหนึ่งของเพชรบุรี สถานที่แห่งนี้จึงถือเป็นอีกหนึ่งในศูนย์กลางเรื่องทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ด้วยยังพัฒนาการทางศิลปกรรมผ่านสิ่งที่สำคัญ รวมถึงบอกเล่าเรื่องราวมากมายของนครเพชรบุรีเรื่องถิ่นมาแต่อดีต เป็นแหล่งศรัทธาของเมือง

12. บ้านวาดเวียงไชย

อาคารเรือนแบบยุคนบ้านเวียงไชย ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมผ่านสถาปัตยกรรมที่สวยงามโดดเด่น ที่ถูกสร้างขึ้นผ่านการร่วมมือกันของช่างจีนและช่างไทย ในการก่อสร้าง จึงถือว่าเป็นบ้านที่โดดเด่นและทันสมัยอย่างมาถึเมื่อราว 90 ปีที่แล้ว บ้านวาดเวียงไชยจึงเป็นสถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้างที่โดดเด่นให้ด้มคุณค่าทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและผสมผสานไทย-จีน

13. ร้านทองบ้านเือง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติประกาศยกย่องให้บ้านทองบ้านเมืองเป็นร้านทองเก่าแก่ที่มีผลรางวัลด้านทางวัฒนธรรม สาขาการช่างฝีมือ (ช่างทอง) ในปี พ.ศ. 2531 ด้วยเครื่องทองเมืองเพชรบุรีเป็นฝีมือของช่างฝีมือที่ประณีตในการทำทองเหลืองสีทอง ของคำโบราณแบบเครื่องประดับด้วยการทำประณีตจากประสบการณ์ที่สั่งสมและฝีมือชั้นประณีต นับเป็นการถนอมรักษาสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงยังเป็นการพัฒนาของและการถ่ายทอดอย่างการหล่อทอง ช่างทอง และช่างตัดช่าง ซึ่งเมื่อสถาปนาครั้งแล้วและฝีมือที่ได้รับยกย่องว่าวิจิตรและมีความละเอียดประณีตได้ว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ให้คงอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

14. ศาลเจ้าบ้านป็น

ศาลเจ้าศักดิ์สิทธิ์อายุกว่า 200 ปี เป็นสถานที่เก่าแก่ที่ผู้คนเริ่มมาตั้งใจให้เป็นที่พึ่งทางใจของชาวจีน ซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อที่คนในชุมชนที่ทั้งชาวไทยและชาวไทยในชุมชนไม่ได้ขาดส่วนหนึ่ง ปัจจุบันผู้คนนิยมมากราบไหว้ และเป็นสถานที่ที่ระบอบพิธีกรรมตามความเชื่อ

15. วัดใหญ่สุวรรณาราม

ศูนย์กลางจิตใจของพุทธศาสนิกชนของชาวเพชรบุรี ด้วยเป็นวัดสำคัญเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของเพชรบุรี และยังเป็นสถานที่ที่สะท้อนทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสมัยอยุธยา รวมถึงเป็นทุนทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และจิตรกรรม ที่สะท้อนให้เห็นตลอดการเข้าเยี่ยมชมภายในบริเวณวัดแห่งนี้

ชุมชนตลาดริมน้ำ

8. ข้าวแช่เมือง

ข้าวแช่เมือง ข้าวแช่สูตรโบราณเก่าแก่ที่ชาววังชั้นสูง พุทธเจ้าวัฒนธรรมด้านอาหาร สืบค้นแบบสูตรเมืองเพชรบ้านเมืองโบราณ ซึ่งปัจจุบันเมืองยังรักษาข้าวแช่ด้วยรอยยิ้มอยู่ในตลาด แก้วข้าวแช่ ถือเป็นเมนูขึ้นชื่อของเมืองเพชรบุรี

9. ถนนสตรีอาร์ต

ภาพวาด Street Art แสดงวิถีชุมชนเมืองบ้านเมือง ที่สะท้อนเรื่องราวของความเป็นชุมชนชาวจีนเชื้อสายจีน และเป็นอีกจุดที่สามารถมองเห็นวิถีชีวิตของชาวตลาดเมืองเพชร พุทธเจ้าวัฒนธรรมคนถิ่นที่คนในชุมชนร่วมกันพัฒนาเพื่อสร้างอัตลักษณ์ และเชิญชวนให้พื้นที่นี้ท่องเที่ยวได้เข้ามาเพลิดเพลินไปกับกิจกรรมที่ชวนเพลิดเพลิน

10. ตลาดริมน้ำ

ชุมชนลือเลื่องโบราณที่ดำรงมาจนทุกวันนี้ทุกวันนี้ยังคงเป็นที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษานักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสเรียนรู้วิถีชีวิต

8. ข้าวแช่เมือง

9. ถนนสตรีอาร์ต

10. ตลาดริมน้ำ

ภาพที่ 14 ข้อมูล ประวัติ ความสำคัญของสถานที่สำคัญซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมภายในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

ที่มา : ผู้วิจัย

แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี นี้จึงต่างไปจากแผนที่ท่องเที่ยวด้วย เป็นรูปแบบแผนที่ที่ระบุถึงเฉพาะทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญภายในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี รวมถึงให้ข้อมูลถึงที่มา และความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบให้แก่พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี บนวัตถุประสงค์ขับเคลื่อนการเรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจวัฒนธรรม เล็งเห็นถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น รวมถึงในการพัฒนาก็จะเกิดเป็นความโดดเด่นที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะลดความคล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่การท่องเที่ยว โดยการนำเสนอ จุดเด่น รวมถึงความเป็นมาในแต่ละจุดออกมานำเสนอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ชุมชนเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน ผู้ประกอบการในชุมชนท่องเที่ยว รวมไปถึงเพื่อให้นักท่องเที่ยว นั้นได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักท่องเที่ยว

ในแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนี้ได้นำเสนอทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นครอบคลุมในพื้นที่ 3 ชุมชนหลัก ประกอบด้วย 1.ชุมชนคลองกระแซง 2.ชุมชนตลาดริมน้ำ และ 3.ชุมชนวัดเกาะ และบริเวณโดยรอบ ซึ่งในแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ได้ระบุสถานที่ทุนทางวัฒนธรรมทุกประเภทที่สำคัญในพื้นที่จำนวน 15 จุดทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ๆ โดยเริ่มต้นจากจุดทุนทางวัฒนธรรมที่ 1 ในชุมชนคลองกระแซงที่ถือเป็นชุมชนศูนย์กลางของย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี เชื่อมต่อไปยังชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. วัดพลับพลาชัย

เป็นวัดเก่าแก่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย หลวงพ่อฤทธิ์เป็นผู้นำในการฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรม และการศึกษา โดยแต่เดิมวัดแห่งนี้เคยเป็นที่ประชุมกองทัพและฝึกอาวุธ รวมถึงเคยเป็นที่ประทับรับน้ำของพระมหากษัตริย์ในอดีต พระประธานในโบสถ์เป็นศิลปะแบบสุโขทัย มีงานแกะสลักที่งดงาม รวมไปถึงในปัจจุบันเป็นที่เก็บงานศิลปะหลายแขนง อาทิ ผนังใหญ่ ปูนปั้น และงานจิตรกรรมฯ จุดทุนทางวัฒนธรรมด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรมแห่งนี้จึงเป็นหนึ่งในอีกหลายจุดที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในหลายแขนง

2. วัดมหาธาตุวรวิหาร

เป็นวัดสำคัญแห่งหนึ่งของเมืองเก่าเพชรบุรี สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น (ศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี, 2563) มีพระประธานซึ่งมี 5 ยอด มีความสำคัญมากในฐานะศูนย์กลางของเมือง ตามความนิยมในการสร้างพระปราสาทในสมัยนั้นที่น่าสนใจคือมี ภาพปูนปั้น ซึ่งเป็นฝีมือช่างเมืองเพชร ที่หาดูได้ยากนอกจากนี้ยังเป็นวัดเดียวในเมืองเพชรที่สามารถหาชมการแสดงละครชาตรีได้ จุดทุนทางวัฒนธรรมด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรมแห่งนี้จึงเป็นหนึ่งในอีกหลายจุดที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในหลายแขนงเช่นเดียวกัน

3. ลานสุนทรภู่

อยู่ในเขตพื้นที่ของวัดพลับพลาชัย ภายในลานมีศาลาพลับพลา และมีอนุสาวรีย์สุนทรภู่ เพื่อเป็นอนุสรณ์ของบรมกวีเอกของชาติ และ ณ ลานแห่งนี้ได้จัดเป็นที่พักผ่อน และลานกิจกรรมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำเพชรบุรี ลานนี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ เนื่องจากบริเวณนี้มีท่าขึ้นเรือของย่าน จึงทำให้มีผู้คนหลากหลายที่มาใช้บริการ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ไปจนถึงแม่ค้า ประชาชน รวมถึงผู้ที่มิชื่อเสียงในฐานะกวีอย่างท่านสุนทรภู่ นอกจากนี้ ยังมีพลับพลาที่

ประทับของกษัตริย์ที่เสด็จมาจากชลมารคปรากฏหลักฐานชัดเจนในนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ จุดทุนทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรม ประวัติศาสตร์นี้จึงเป็นอีกหนึ่งจุดทุนที่น่าสนใจสำคัญการศึกษาประวัติศาสตร์วรรณคดีไทย

4. บ้านสะสมมิตร ชัยบัญชา

ตั้งอยู่ในชุมชนตลาดริมน้ำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบบ้านเล่าเรื่อง คล้ายพิพิธภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมของสะสมที่เกี่ยวกับพระเอกผู้ล่วงลับนักแสดงระดับตำนานของไทยที่โด่งดังมีชื่อเสียงมาก และเป็นชาวเพชรบุรี จุดทุนทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรม ประวัติศาสตร์แห่งนี้จึงเป็นหนึ่งจุดที่น่าสนใจสำคัญผู้ที่ชื่นชอบตำนานภาพยนตร์ไทย

5. พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดพลับพลาชัย

สถานที่จัดเก็บรวบรวมความทรงจำเกี่ยวกับหนังใหญ่ของวัดพลับพลาชัย ปัจจุบันได้ถูกจัดแสดงจัดไว้ในกรอบ มีไฟส่องสว่างให้เห็นลวดลายของตัวหนัง ซึ่งหนังใหญ่นี้ถือเป็นอีกหนึ่งทุนทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง งานฝีมือช่างเมืองเพชรที่สำคัญที่มีจัดแสดงอยู่ในชุมชนย่านเมืองเก่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม เรียนรู้ รวมถึงบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

6. บ้านมนัส จรรยาค์

บ้านนักเขียนชาวไทย ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น "ราชาเรื่องสั้นของเมืองไทย" บ้านหลังนี้ได้รวบรวมผลงานบางส่วน ของคุณมนัส จัดแสดงไว้พร้อมกับประวัติให้ผู้ที่สนใจได้ลองเข้ามาเยี่ยมชม และเป็นแรงบันดาลใจจุดทุนทางวัฒนธรรมด้านวรรณกรรม ประวัติศาสตร์แห่งนี้จึงเป็นหนึ่งจุดที่น่าสนใจสำคัญผู้ที่ชื่นชอบงานด้านวรรณกรรม

7. ศาลาคามวาสี

เดิมในวัฒนธรรมของคนเพชรบุรี ในย่านสำคัญต่างๆในเพชรบุรี นิยมสร้างศาลากลางบ้าน ซึ่ง "คาม" แปลว่า หมู่บ้าน คือศาลากลางหมู่บ้านของชุมชนที่ใช้ทำกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางศาสนา ตามวาระที่ประชาชนนิมนต์พระมาทำกิจกรรมทางศาสนาที่ชุมชน นอกจากนี้ศาลาคามวาสียังเคยเป็นโรงเรียนสตรี ที่เปิดสอนประชาชนในละแวกนั้น ก่อนจะปิดตัวลง และทำหน้าที่เป็นศาลากลางบ้านให้กับชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน จุดทุนดังกล่าวนี้จึงถือเป็นจุดสำคัญที่สะท้อนให้ทราบถึงทุนทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวเพชรบุรี

8. ข้าวแช่แม่อร

ข้าวแช่สูตรโบราณตำรับชาววังชั้นชื่อ ทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหาร อีกหนึ่งเมนูของเมืองเพชร ร้านดังในตำนาน ซึ่งปัจจุบันแม่อรยังนั่งขายข้าวแช่ด้วยรอยยิ้มอยู่ในตลาด เมนูข้าวแช่ ถือเป็นเมนูขึ้นชื่อของเมืองเพชรบุรี จุดทุนดังกล่าวนี้จึงถือเป็นจุดสำคัญที่สะท้อนให้ทราบถึงทุนทางวัฒนธรรมด้านอาหารเรื่องชื่อของชาวเพชรบุรี

9. Street Arts

ภาพวาด Street Arts แสนน่ารักตามผนังบ้านเรือน ที่เป็นอีกจุดที่สามารถมาเดินชมวิถีชีวิตของเมืองเพชร ทุนทางวัฒนธรรมสมัยใหม่ด้านจิตรกรรมฝาผนังที่คนในชุมชนร่วมกันพัฒนาเพื่อสร้างกิจกรรม และเชิญชวนให้เหล่านักท่องเที่ยวได้เข้ามาเพลิดเพลินไปกับการท่องเที่ยวและเรียนรู้

10. ตลาดริมน้ำ

ชุมชนตึกแถวโบราณที่ค้าขายมานานหลายสิบปี จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวิถีที่ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการศึกษา ให้ผู้คนได้เข้ามาสัมผัส เรียนรู้วิถีชีวิต

11. วัดเกาะสุทธาราม

เดิมวัดเกาะนี้มีสภาพเป็นเกาะกลางลำน้ำเพชรบุรี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดเก่าจึงถือเป็นวัดเก่าแก่ประจำเมืองเพชรบุรีสร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีอาคารสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระอุโบสถสมัยอยุธยา ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเขียนด้วยสีฝุ่นผสมกาว มีอักษรจารึกบอกเวลาที่เขียนภาพจิตรกรรมนี้ ระบุ พ.ศ.2277 ซึ่งตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เจดีย์ทรงเครื่องตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกระหว่างพระอุโบสถและพระวิหาร บรรจุพระบรมธาตุ มีงานปูนปั้นที่ตกแต่งองค์เจดีย์อย่างสวยงาม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์ของวัดที่จัดแสดงโบราณวัตถุ ตัวอย่างเช่น พระพุทธรูป เครื่องลายคราม เครื่องเบญจรงค์ ฯลฯ จุดทุนทางวัฒนธรรมด้านศิลปกรรม ด้านจิตรกรรม ด้านสถาปัตยกรรม และด้านประวัติศาสตร์ สถานที่แห่งนี้จึงเป็นหนึ่งในอีกหลายจุดที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในหลายแขนง

12. บ้านวาดเวียงไชยนายครองวาดเวียงไชย

บ้านคหบดีค้าข้าวในย่านหัวถนน ชุมชนวัดเกาะ อาคารเป็นเรือนปั้นหยามีความสวยงามมากใช้ช่างจีนและช่างไทยในการก่อสร้างซึ่งถือว่าเป็นบ้านโดดเด่นและทันสมัยมากในยุคนั้น อาคารมีอายุราวประมาณ 90 ปี ปัจจุบันสืบทอดโดยลูกชายคนเล็กของนายครองวาดเวียง คือ คุณศฤคาร วาดเวียงไชย ซึ่งเป็นนักกลอน นักเขียนชื่อดังนามปากกา ธัญญา ธัญญามาศ จุดทุนทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมไทย-จีน

13. บ้านป่าเนือง

นางเนือง แผงสีคำ เป็นช่างทำทองฝีมือสกุลช่างเมืองเพชร มีความมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพสร้างสรรค์การทำทองรูปพรรณอย่างมีคุณภาพ โดยคิดค้นหาวิธีการต่าง ๆ และได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั่วไปจนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประยุกต์ศิลป์) พุทธศักราช 2555 (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว แต่ยังมีลูกสืบทอดการทำทองอยู่ที่บ้าน) สถานที่ทำทองแห่งนี้จึงเป็นทุนศิลปะสกุลช่างเมืองเพชรที่สำคัญ เหมาะที่จะศึกษา เยี่ยมชม และอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับเมืองเพชรบุรี

14. ศาลเจ้าบ้านป็น

ศาลเจ้าศักดิ์สิทธิ์อายุกว่า 200 ปี เป็นสถานที่เก่าแก่ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่ทั้งชาวไทยและชาวจีน ที่ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อที่คนในชุมชนที่ทั้งชาวไทย และชาวจีนภายในชุมชนได้ให้คุณค่าร่วมกัน ปัจจุบันผู้คนนิยมมาแก้ปึง และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ

15. วัดใหญ่สุวรรณาราม

เป็นวัดพระอารามหลวงชั้นตรี ไม่มีประวัติการสร้างที่ชัดเจน แต่เชื่อกันว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น จึงถือเป็นวัดเก่าแก่มีสถาการเปรียญเป็นศาลาหลังยาวเสาแปดเหลี่ยม ประตูจำหลักไม้ลายก้านขดปิดทอง ในพระอุโบสถมีรูปหล่อของสมเด็จพระสังฆราช (แดงโม) ซึ่ง เป็นผู้ปฏิสังขรณ์วัดนี้ ประดิษฐานไว้ที่หน้าพระประธาน อีกทั้งวัดใหญ่นี้ยังมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชาติไทยที่เป็นที่

รู้จัก วัดใหญ่นี้จึงได้ชื่อว่าเป็นแหล่งศิลปกรรมสมัยอยุธยาที่ทรงคุณค่าสะท้อนให้เห็นคุณค่าทุนทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในอีกหลายแขนง (ศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี, 2563)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ คือ ประวัติ และอัตลักษณ์ในเบื้องต้นของทั้ง 15 สถานที่จุดทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีที่ได้หยิบนำมาสะท้อนให้เห็น รวมถึงนำเสนอเป็นความรู้ ความเข้าใจในสถานที่ และข้อมูลด้านทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงได้เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริม พัฒนาทุนให้กลายเป็นที่รู้จัก คงอยู่ภายในชุมชนได้อย่างมีคุณค่าอย่างยั่งยืน

แผนที่เส้นทางกายภาพย่านเมืองเก่า และบริเวณโดยรอบจังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 15 แผนที่เส้นทางกายภาพย่านเมืองเก่า และบริเวณโดยรอบจังหวัดเพชรบุรี
ที่มา : ผู้วิจัย

ผลการศึกษาและเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมให้เกิดเป็นความสะดวกสบายในการที่จะท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวรวมถึงลดความผิดพลาดในเส้นทางเพื่อเยี่ยมชม ทิวทัศน์วัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี แผนที่เส้นทางทิวทัศน์วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา สืบค้น และรวบรวมข้อมูลมานำเสนอไว้ให้เห็นเป็นเส้นทางท่องเที่ยวไปยังจุดต่างๆ เชื่อมโยงชุมชน เชื่อมโยงสถานที่ต่าง ๆ ตามจุดทิวทัศน์วัฒนธรรมทั้งหมดจำนวน 15 จุดสถานที่ทิวทัศน์วัฒนธรรม อีกทั้งนอกทางเส้นทางการเดินทาง รวมถึงที่ตั้งแต่ละสถานที่แล้วนั้น ในแผนที่ยังอำนวยความสะดวกโดยมีการแนะนำถึงสถานที่พัก ร้านอาหารเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวไว้ในเบื้องต้นด้วย ทั้งนี้ในแผนที่ผู้วิจัยได้จัดทำ QR Code ไว้เพื่ออำนวยความสะดวกตอบสนองยุคโลกาภิวัตน์ โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาเป็นตัวช่วยในการพัฒนาเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถสแกนติดตามได้ตลอดการเดินทางท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ รวมถึงเรียนรู้ข้อมูลในแต่ละสถานที่ร่วมไปกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดการท่องเที่ยวในชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี

เมื่อได้ทำการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการ รวมถึงสำรวจเส้นทาง ทิวทัศน์วัฒนธรรม และจัดทำแผนที่ทิวทัศน์วัฒนธรรมแล้วนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลดังกล่าวทั้งหมดนำมาสังเคราะห์นำมาจัดทำร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทิวทัศน์วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำเสนอและประเมินร่างรูปแบบโดยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทิวทัศน์วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

4.3 ผลการร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทิวทัศน์วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

4.3.1 ที่มาของรูปแบบ

จากการศึกษาภาคเอกสาร และ สัมภาษณ์เชิงลึกทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการทำให้ทราบว่า ชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองเพชรบุรี นั้นเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงด้วยมีปัจจัยเอื้อ คือ ทิวทัศน์ภายในชุมชนที่สมบูรณ์ มีผู้นำที่มีศักยภาพ มีการมีส่วนร่วม รวมถึงมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในชุมชน และยังมีปัจจัยสนับสนุน อาทิ ทิวทัศน์ทรัพยากรชุมชน ทิวทัศน์วัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนหน่วยงานภายนอก ที่ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการปรับเปลี่ยนขับเคลื่อนไปบ้างตามกระแสแต่ถือได้ว่าชุมชนเมืองเก่านี้ยังคงรักษาทุนด้านต่าง ๆ ไว้ได้อย่างสมบูรณ์อยู่ ทั้งนี้ก็ด้วยคนในพื้นที่ยังคงให้ความสำคัญ และต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณค่าความเป็นเสน่ห์ของเมืองเพชรบุรีที่ทรงคุณค่าในทุกด้านภายในชุมชน แต่จากการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการทำให้ทราบว่าพื้นที่ย่านเมืองเก่านี้ยังคงขาดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม รวมถึงคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นมีความต้องการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการณ์ ความต้องการ และศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ และดำเนินการพัฒนารูปแบบเพื่อสนับสนุนให้เกิดเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทิวทัศน์วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

การพัฒนารูปแบบเริ่มต้นดังนี้

1. สรุปรายชื่อข้อมูลจากการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการของพื้นที่วิจัยชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีที่ได้ทำการศึกษาทั้งจากภาคเอกสาร และการลงพื้นที่สำรวจ สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คนในชุมชน จำนวน 30 คน อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการจนถึงสภาพการณ์และความต้องการเพื่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า ลักษณะการมีส่วนร่วมโดยชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ และสรุปเพื่อนำมาเป็นจุดเด่นสำคัญในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ศึกษาพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศที่มีบริบทพื้นที่คล้ายกับพื้นที่วิจัยรวมถึงอยู่ในเกณฑ์พื้นที่เก่าเมืองที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเมืองเก่าเรียบร้อยแล้ว ลงสำรวจพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ รวมถึงสัมภาษณ์ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการเพื่อทราบถึงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงทราบถึงลักษณะการมีส่วนร่วมโดยชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศทั้ง 2 พื้นที่เพื่อนำมาพัฒนาปรับใช้ตามความเหมาะสม สอดรับไปกับบริบทพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

3. ร่างรูปแบบบนความเป็นไปได้ มีประโยชน์ และทันสมัยมากขึ้นโดยโมเดลแต่ละตัวมาจากการสังเคราะห์และการรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์จากพื้นที่วิจัย และพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ นำจุดเด่นของทั้ง 2 พื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศที่ได้ศึกษานำมาปรับใช้ และดึงจุดเด่นของพื้นที่วิจัยออกมาเพื่อร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความโดดเด่น มีรูปแบบเฉพาะพื้นที่ไม่ซ้ำกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีการออกแบบกิจกรรมไว้รองรับในทุกองค์ประกอบโมเดลภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองตามความต้องการของคนในชุมชน และสอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มุ่งเสนอให้คนในชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอ พัฒนา ปรับใช้ และแก้ปัญหาตามสภาพความเป็นจริง เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพ คุณภาพชีวิต อนุรักษ์ฟื้นฟูภายใต้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์

4. นำมาออกแบบ และนำเสนอโมเดลผ่าน “HICLEET Model”

ตารางที่ 15 ที่มา และความหมายร่างรูปแบบ HICLEET Model

ที่มา และความหมาย “HICLEET Model”

HICLEET	ที่มา	น่าน	ภูเก็ต	ความหมาย
H (History telling)	ศึกษาภาคเอกสาร การลงพื้นที่พูดคุย อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของ พื้นที่ ศึกษา แนวทางจาก2พื้นที่ ปฏิบัติเป็นเลิศที่มุ่ง นำเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์เข้ามา เป็นส่วนสร้างอัต ลักษณ์ที่โดดเด่นใน พื้นที่ รวมถึงสร้าง เป็นกิจกรรม	น่านนครเมือง ประวัติศาสตร์ที่ ยาวนานแต่เดิมเคย ปกครองตนเอง มี ผู้ปกครองเป็นเจ้าของ นครน่าน มีเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ สังคม และ พระพุทธศาสนา รวมถึง ศิลปวัฒนธรรม มากมายที่มีลักษณะ ผสมผสานกับศิลปะ พม่าทำให้ดูแปลกตา และน่าสนใจ มี เรื่องราว เรื่องเล่าไม่ ขำกับพื้นที่ใด	ประวัติศาสตร์อัน ยาวนานของเกาะ ภูเก็ตที่มีวิวัฒนาการ มาอย่างยาวนานจาก เรื่องราวการทำไข่มุก การทำเหมืองแร่ ขนาดใหญ่ของไทยที่ ส่งผลให้เกิดเป็น เรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ที่ น่าสนใจ และยึดโยง วิถีชีวิตคนภูเก็ตให้มี ความโดดเด่น และ น่าสนใจ มีเรื่องราว เรื่องเล่าไม่ซ้ำกับ พื้นที่ใด	เรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์เข้ามา จะมีส่วนในการบอก เล่าเรื่องราวผ่าน ผลิตภัณฑ์ รวมถึง สถานที่ต่าง ๆ นี้จะมี ส่วนในการช่วยเพิ่ม คุณค่า สร้างมูลค่าและ สร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมีความ เฉพาะแก่ผลิตภัณฑ์ และสถานที่ให้เห็นที่ รู้จักสร้างความดึงดูด แก่นักท่องเที่ยวเพิ่ม มากขึ้น
I (Identity)	ลงพื้นที่ พุดคุย อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ผ่านแนวคำถาม สังเกตอัตลักษณ์ บริบทคนในพื้นที่ และศึกษาแนวทาง จาก2พื้นที่ ปฏิบัติ เป็นเลิศ	คนเมืองน่านมีอัต ลักษณ์ความเป็นคน พื้นที่เมือง มีความใจดี ใจเย็น มีสำเนียง ภาษาที่ไพเราะเป็น เอกลักษณ์ชวนให้ เหล่านักท่องเที่ยว อยากมาเมืองน่าน	คนเมืองภูเก็ตมีอัต ลักษณ์ เป็น คน กระตือรือร้น ทำให้ เมืองภูเก็ตมีสีสัน น่าสนใจเชิญชวน เหล่านักท่องเที่ยวที่ ต้องการพักผ่อนได้ เข้ามาท่องเที่ยว	อัตลักษณ์ถือเป็น อีกหนึ่งสิ่งที่สามารถ สร้างความโดดเด่นให้ สร้างความประทับใจ ไม่ซ้ำจำเจกับ นักท่องเที่ยว
C (Cultural)	ศึกษาภาคเอกสาร ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ลงพื้นที่ พุดคุยอย่างเป็นทางการ	วัฒนธรรมเมืองเก่า น่านนั้นมีมนต์เสน่ห์ ด้วยธรรมชาติและ วัฒนธรรมที่มี อัตลักษณ์ มีความ	วัฒนธรรมเมือง เก่าภูเก็ตที่เป็นแบบ จีนผสมผสานโปรตุเกศ และศิลปะทางภาคใต้ ทำให้มีความโดดเด่น	วัฒนธรรมที่มีความ หลากหลายทาง วัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น ทำให้มีเอกลักษณ์ สามารถนำมาพัฒนา

HICLEET	ที่มา	น้ำหนัก	ภูเก็ต	ความหมาย
	ทางการและไม่เป็นทางการ	ผสมผสานแบบพหุวัฒนธรรมทำให้เกิดความแตกต่าง มีเรื่องราว เรื่องเล่าที่น่าสนใจ	ดึงดูดด้วยศิลปะ และเรื่องราว	เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้เข้าท่องเที่ยว
L (Local Life)	ลงพื้นที่พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เดินสำรวจร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวศึกษาแนวทางจาก2พื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ	เมืองเก่า่านตั้งอยู่ในชุมชน วิถีชีวิตคนเมืองเก่า่าน วิถีคนเมืองน่าจึงเป็นอีกมนต์เสน่ห์ให้แก่เมืองเก่า่าน	เมืองเก่าภูเก็ตตั้งอยู่ในชุมชน วิถีชีวิตคนเมืองเก่าภูเก็ต วิถีคนเมืองภูเก็ตจึงเป็นอีกมนต์เสน่ห์ บอกเล่าเรื่องราวและขับเคลื่อนเมืองเก่าภูเก็ตได้อย่างน่าสนใจ	วิถีชุมชนถือได้ว่าเป็นอีกจุดที่น่าสนใจ ด้วยสามารถสะท้อนให้วิถีชีวิตคนเมืองเพชรได้อย่างเด่นชัด และที่สำคัญคือคนในชุมชนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้ขับเคลื่อนวิถีชีวิต
E (Experience)	ลงพื้นที่พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่ท่องเที่ยว ศึกษาแนวทางจาก2พื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ	เมืองเก่า่านได้ออกแบบกิจกรรมให้เหล่านักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเยี่ยมชม ร่วมรับรู้เรียนรู้และอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า่านในฐานะแหล่งท่องเที่ยว	เมืองเก่าภูเก็ตได้ออกแบบกิจกรรมให้เหล่านักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเยี่ยมชม ร่วมรับรู้เรียนรู้และอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่าในฐานะผู้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัฒนธรรม	มุ่งสร้างเสริมประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้เกิดการต่อยอดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์
E (Environment)	ศึกษาภาคเอกสารลงพื้นที่พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการผ่านแนวคำถามแนวทางการพัฒนาโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมสังเกตพื้นที่โดยรอบ	เมืองเก่า่านได้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ควบคู่ไปกับกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม อาทิ เก็บขยะในกิจกรรมแลกเปลี่ยนของที่ระลึกในกิจกรรมถนนคนเดิน	เมืองเก่าภูเก็ตได้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ควบคู่ไปกับกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม อาทิ เก็บค่าเข้ากิจกรรมถนนคนเดินเพื่อนำเงินไปทำความ	แนวทางการจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการพัฒนาอยู่ในเป้าหมายการรักษาสิ่งแวดล้อม

HICLEET	ที่มา	น้ำหนัก	ภูเก็ต	ความหมาย
	ศึกษาแนวทางจาก2พื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ		สะอาด ช่อมแซมพื้นที่เมืองเก่า และนำไปช่วยสาธารณะประโยชน์	
T (Technical)	ศึกษาภาคเอกสารลงพื้นที่พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการผ่านแนวคำถามแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ศึกษาแนวทางจาก2พื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศ	อาศัยการจัดกิจกรรมและการโปรโมทผ่านภาพถ่าย โดยดึงเอาจุดเด่นมาเป็นภาพโปรโมทงาน เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างงานให้มีความแตกต่างจากการประชาสัมพันธ์อื่น ๆ	อาศัยการจัดกิจกรรมโดยยึดตามเทศกาลโปรโมทผ่านซีรี่กิจกรรมตามรอยซีรี่และพัฒนากิจกรรมตามความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เพื่อให้ตอนจ้อยความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และการขับเคลื่อนทางธุรกิจการท่องเที่ยว	อาศัยเทคนิคทางด้านการตลาด การบริหาร การออกแบบกิจกรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้ามามีส่วนขับเคลื่อน การท่องเที่ยวโดยชุมชนในลักษณะเป็นผู้คิดค้นศึกษา และลงมือดำเนินเทคนิคเพื่อให้เทคนิคนั้น ๆ ตอบสนองต่อความต้องการ ตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์ของกลุ่มเป้าหมาย

ที่มา : ผู้วิจัย

H (History telling)

จังหวัดเพชรบุรีมีประวัติความเป็นมาที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นจนได้รับขนานนามว่าเป็นอยุธยาจำลอง รวมถึงจังหวัดเพชรบุรียังเป็นจังหวัดที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงให้ความสำคัญเสด็จมาประทับในหลายรัชกาล ทั้งนี้จึงทำให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีเรื่องราว เรื่องเล่าน่าสนใจและมีความโดดเด่น ชวนให้เหล่านักท่องเที่ยวเข้ามาตามรอยประวัติศาสตร์ ซึ่งการนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เข้ามาจะมีส่วนในการบอกเล่าเรื่องราวผ่านผลิตภัณฑ์ รวมถึงสถานที่ต่าง ๆ นี้จะมีส่วนในการช่วยเพิ่มคุณค่า สร้างมูลค่าและสร้าง อัตลักษณ์ที่โดดเด่นมีความเฉพาะแก่ผลิตภัณฑ์และสถานที่ให้เห็นที่รู้จักสร้างความดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

อาทิ ประวัติศาสตร์ชาวแซ่สูตรโบราณที่เป็นอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีที่หากนำเรื่องราวเรื่องเล่าเข้ามาเสริม รวมถึงชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทำ การนำวัตถุดิบพื้นถิ่นมาใช้ เสริมด้วยสรรพคุณ

ทางยาที่ข้าวแช่มีส่วนช่วยในการดับร้อน เสริมสมดุร่างกาย ก็จะสร้างเรื่องราว สร้างความจำเพาะซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าความโดดเด่นให้กับเมนูอาหารพื้นถิ่นอย่างข้าวแช่ให้ดูน่าสนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น

หรือ จะเป็นประวัติศาสตร์หนึ่งใหญ่เพชรบุรีที่สามารถนำมาบอกเล่าเรื่องราว และสร้างเป็นกิจกรรม ทั้ง ชม เชิด ตอก และนำกลับได้ซึ่งถือเป็นการนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาบอกเราและสร้างเรื่องราวในการทำกิจกรรมให้เกิดเป็นความรู้ ความทรงจำ และเสริมสร้างประสบการณ์ผ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้เป็นต้น

ดังนั้นการนำ H (History telling) จึงเป็นการที่ประชาชนในชุมชนเป็นผู้นำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ดึงออกมาเล่าเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ สร้างความต่างให้กับพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านความโดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ โดยมีคนในชุมชน รวมถึงคนเมืองเพชรเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวให้แก่นักท่องเที่ยวผ่านรูปแบบกิจกรรม และของฝาก รวมถึงบอกต่อในลักษณะการประชาสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวเองโดยตรง

I (Identity)

อัตลักษณ์ ถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สามารถสร้างความโดดเด่นให้กับจังหวัดเพชรบุรี ไม่ว่าจะเป็นในด้านของอัตลักษณ์ด้านภาษาที่มีความเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่น อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตที่มีความเรียบง่าย อัตลักษณ์ด้านจิตใจที่มีความเด็ดเดี่ยว มีน้ำใจของคนในพื้นที่ที่จะสร้างความโดดเด่น ความประทับใจ ไม่ซ้ำกับที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ให้เกิดขึ้นภายในใจให้แก่ผู้ที่มาเยี่ยมชม

การนำ I (Identity) มาใช้จึงเป็นการนำเสนอตัวตนความเป็นคนเพชรบุรีที่คนในชุมชนสามารถนำเสนอออกมาได้อย่างเป็นธรรมชาติผ่านการแต่งกาย การใช้ภาษาถิ่น เป็นต้น ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้จะสามารถสร้างเป็นความต่างที่น่าประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

C (Cultural)

จังหวัดเพชรบุรี ถือเป็นเมือง 3 รส 3 น้ำ 3 วัง จึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น โดยเฉพาะในด้านอาหารจนได้รับการประกาศให้จังหวัดเพชรบุรีเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์โลกด้านอาหาร ด้วยวัตถุดิบชั้นเยี่ยมและการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอาหารราชสำนัก และกลุ่มชาติพันธุ์ภายในท้องถิ่น ทำให้อาหารของจังหวัดเพชรบุรีมีเอกลักษณ์ สามารถนำมาพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้เข้ามาลิ้มลอง

อาทิ แกงหัวตาลซึ่งเป็นแกงพื้นถิ่นที่ได้คัดสรรวัตถุดิบลูกตาลมาอย่างพิถีพิถันมาใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหาร

ข้าวแช่เมืองเพชรที่ได้ตำหรับมาจากอาหารชาววังเชื่อกันว่า มีน้ำข้าวแช่ที่ใส สะอาด บริสุทธิ์ ที่จะสร้างความสดชื่นในแก่ผู้รับประทาน

ขนมหวาน นานาชนิดที่ขึ้นชื่อด้วยน้ำวัตถุดิบจากตาลโตนดเข้ามามีส่วนในการประกอบเป็นอาหารทำให้มีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ต่างไปจากที่อื่นๆ เป็นต้น

ด้วยการหยิบนำวัฒนธรรม C (Cultural) ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในพื้นที่มาใช้ก็เป็นการกระตุ้นให้คนในพื้นที่ได้หันกลับมาเล็งเห็นคุณค่า เกิดการพัฒนา เพิ่มมูลค่า แก้ไขปัญหา และเกิดเป็นการอนุรักษ์อันมาจากคนในชุมชนเองเป็นผู้ดำเนินการโดยตรงด้วยคุณในชุมชนเองจะเป็นขับเคลื่อน

นำมาใช้ ทั้งนี้ก็ด้วยคนในชุมชนเองจะเป็นผู้ที่รู้จัก พัฒนา แก้ไขปัญหา และนำเสนอบนความต้องการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายความต้องการจากการนำวัฒนธรรมมาเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนได้ดีที่สุด

L (Local Life)

วิถีชุมชนถือได้ว่าเป็นอีกจุดที่น่าสนใจด้วยสามารถสะท้อนให้ได้วิถีชีวิตคนเมืองเพชรได้อย่างเด่นชัด และที่สำคัญคือมีคนในชุมชนเองเป็นผู้ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อาทิ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีตลาดเส้นทางภายในชุมชนโดยให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนในการถ่ายทอด เรียนรู้ และแบ่งปัน

การนำ L (Local Life) มาใช้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยว และคนในชุมชนเองโดยทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเองจะเป็นผู้สร้างการเรียนรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ตลอดการท่องเที่ยว ด้วยการโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบมาจะดำเนินร่วมกับวิถีชีวิตปัจจุบันของคนในชุมชน คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวก็เป็นผู้ใช้ได้โดยตรง

E (Experience)

มุ่งสร้างเสริมประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้เกิดการต่อยอดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

อาทิ จัดกิจกรรมตามรอยอาหารโบราณพื้นถิ่นในหนึ่งรอบปีเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ อยากกลับมาซ้ำ และได้รับความรู้

กิจกรรมทดลองทำอาหารพื้นถิ่น อย่างขนมตาล ข้าวแช่ แกงหัวตาล ไอศกรีมน้ำตาล โตนดที่นักท่องเที่ยวจะได้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนในพื้นที่ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่รวมถึงมีส่วนส่งเสริม พัฒนา ต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมถึงสร้างอาชีพ สร้างรายได้

กิจกรรมตลาดวัฒนธรรมที่มีการกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ ชิมชมซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชน

การมุ่งสร้างเสริมประสบการณ์ E (Experience) ถือเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนภายในชุมชนท่องเที่ยว โดยจุดเริ่มต้นอาจเป็นคนในชุมชนเป็นผู้นำมาใช้หลักผ่านการสร้างรูปแบบกิจกรรม การทำ Work Shop และต่อมานักท่องเที่ยวเองก็จะมีส่วนร่วมในการต่อยอด แลกเปลี่ยนมุมมอง ความคิด ทั้งนี้ก็จะเป็นการกระตุ้นประสบการณ์เรียนรู้แล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ด้วย

E (Environment)

กิจกรรมการพัฒนาอยู่ในเป้าหมายการรักษาสิ่งแวดล้อม อาทิ

กิจกรรมสามารถลดการใช้วัตถุที่ย่อยสลายช้าเปลี่ยนมาเป็นวัตถุที่มีในพื้นที่

กิจกรรมอาจมีส่วนช่วยส่งเสริม สร้างคุณค่าอันนำไปสู่จิตสำนึกในการอนุรักษ์รักษาโดยรายได้จากกิจกรรมมีส่วนในการนำกลับมาพัฒนา ซ่อมบำรุง พื้นฟูพื้นที่วัฒนธรรมชุมชนย่านเมืองเก่า ซึ่งการพัฒนาในปัจจุบันนั้นจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึง E (Environment) ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนา รวมถึงเป็นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากร สิ่งแวดล้อมให้ยังคงอยู่เพื่อสร้างประโยชน์ต่อไปได้อย่างยาวนาน โดยทั้งคนในชุมชน และ นักท่องเที่ยวเองต่างมีส่วนในอนุรักษ์รักษาผ่านการทำกิจกรรมที่ออกแบบมาบนแนวคิดการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

T (Technical)

อาศัยเทคนิคทางด้านการตลาด การบริหาร การออกแบบกิจกรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้ามามีส่วนขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อาทิ การประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องมุ่งประชาสัมพันธ์ย่านเมืองเก่าโดยมุ่งไปในด้านของศิลปวัฒนธรรม

กิจกรรมการจำเป็นจะต้องดูความเหมาะสมของช่วงวัย และความต้องการตามประเภทกิจกรรม เช่น นักท่องเที่ยววัยสูงอายุอาจเป็นกิจกรรมไหว้พระย่านเมืองเก่า กิจกรรมทำอาหารพื้นถิ่น และในส่วนของนักท่องเที่ยววัยรุ่นน่าจะเป็นกิจกรรมทำอาหาร ตอกหนังใหญ่ กิจกรรมช่างสิบหมู่ เป็นต้น

ซึ่งผู้ใช้ T (Technical) นั้นจะเป็นคนในชุมชนผู้ออกแบบกิจกรรม ผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาการประชาสัมพันธ์เป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ สอดรับไปกับวิถีโลกในยุคปัจจุบัน

ภายใต้กรอบการจัดการใน 3 มิติ

1. การจัดการด้านทุนทางวัฒนธรรม ทุนบุคลากรภายในพื้นที่ (สังคม)
2. การจัดการเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (เศรษฐกิจ)
3. การจัดการเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนภายในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า (สิ่งแวดล้อม)

ผลที่ได้จากการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ทุนทางวัฒนธรรมสร้างชีวิต ผูกจิตชุมชน บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งมั่นใส่ใจ สิ่งแวดล้อม

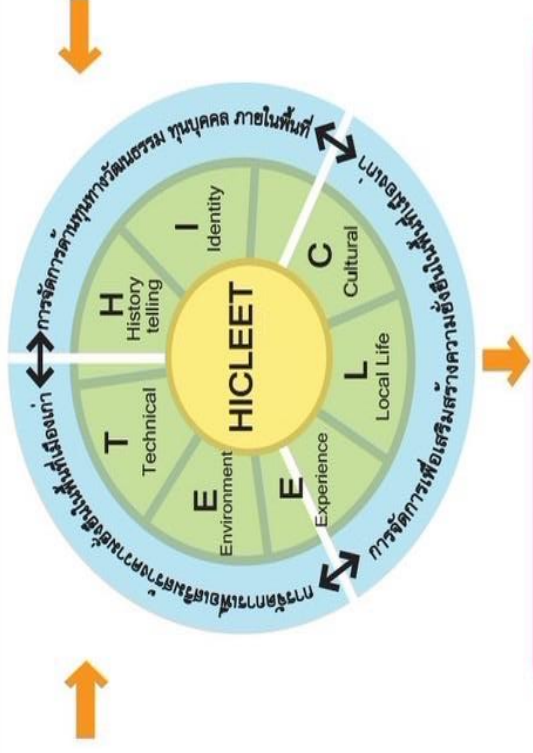
3.2 (ร่าง)การพัฒนาารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์” ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

(ร่าง)การพัฒนาารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์
 “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

หลักการ : พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ : เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

- ปัจจัยเอื้อ**
- ผู้นำ
 - การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
 - ทุนทางสังคมของชุมชน
 - ความไว้วางใจ
- ปัจจัยสนับสนุน**
- ทรัพยากรชุมชน
 - ทุนมนุษย์
 - ทุนศิลปวัฒนธรรมชุมชน
 - หน่วยงานภายนอก

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

โดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

H นำประวัติศาสตร์มาเป็นส่วนในการบอกเล่าเรื่องราว รวมถึงเพิ่มมูลค่า สร้างความน่าสนใจ

I อัตลักษณ์ถือเป็นจุดเด่นที่เขามามีส่วนส่งเสริมให้เกิดภาพจำที่ไม่ซ้ำใคร

C ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความโดดเด่น

L วิธีชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จุดเริ่มต้นมาจากคนในชุมชน และคนในชุมชนเองเป็นผู้ดำเนินการ

E สร้างเสริมประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้เกิดการต่อยอด

E คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

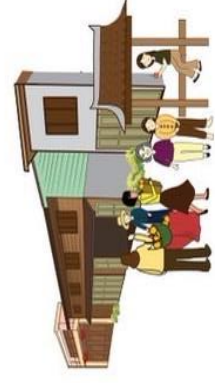
T อาศัยเทคนิคเพื่อสร้างแรงดึงดูด

วัดผล ประเมินผล

- การวัดผล ประเมินผล และการถอดบทเรียน**
1. ความรู้ความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 2. ความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลที่ได้รับ

ทุนทางวัฒนธรรมสร้างชีวิต ผู้จิตชุมชน บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งมั่นใส่ใจสิ่งแวดล้อม

3. การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการใช้โมเดล พบว่า ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมแต่ยังขาดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว

4. เงื่อนไขของการใช้โมเดล “HICLEET Model” ที่ได้นี้เป็นเพียงแบบจำลองที่จะต้องนำไปจัดประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีต่อไป

5. การรับรองโดยการตรวจสอบ ผู้วิจัยได้จัดประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อรับรองร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนรายละเอียด ดังนี้

จากตารางที่ 16 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.5, S.D.=0.56$) เมื่อพิจารณารายด้านของรูปแบบที่สูงที่สุด คือ ด้านความมีประโยชน์ ($\bar{X}=4.7, S.D.=0.48$) รองลงมาคือความเป็นไปได้ ($\bar{X}=4.55, S.D.=0.54$)

การประเมินรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านคือ (เยาวดี ราชชัยกุล, 2546)

1. องค์ประกอบด้านประโยชน์

ภาพรวมองค์ประกอบ หลักการร่างรูปแบบ วัตถุประสงค์ร่างรูปแบบ HICLEET Model องค์ประกอบร่างรูปแบบ รวมถึงผลลัพธ์จากร่างรูปแบบ อยู่ในเกณฑ์มีประโยชน์มากที่สุด และในด้านของปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุน อยู่ในเกณฑ์มีประโยชน์มาก ซึ่งนอกเหนือจากผลจากแบบประเมินดังกล่าวแล้วนั้นผู้ทรง ได้เสนอในด้านของประโยชน์ที่จะได้รับจากรูปแบบดังกล่าวนี้ กล่าวว่

ประโยชน์ในด้านการพัฒนา

ผู้ทรงท่านที่ 1 ได้เสนอว่า

“โดยภาพรวมรูปแบบดังกล่าวถือได้ว่ามีประโยชน์ด้วยจะมีส่วนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าที่ต้องการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม”

(ผู้ทรงท่านที่ 1, 3 ตุลาคม 2566)

ผู้ทรงท่านที่ 2 ได้เสนอเสริมประโยชน์ด้านการพัฒนา กล่าวว่

“ร่างรูปแบบเป็นรูปแบบที่มีประโยชน์หากแต่รูปแบบดังกล่าวจะต้องพยายามดึงเอาจุดเด่นเฉพาะพื้นที่ออกมามากกว่าการเป็นรูปแบบที่สามารถใช้ได้กับทุกพื้นที่ และอาจจำเป็นต้องระบุกิจกรรมที่จะนำลงมาใช้ รวมถึงคิดกระบวนการให้ครบ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ”

(ผู้ทรงท่านที่ 2, 3 ตุลาคม 2566)

ผู้ทรงท่านที่ 3 ได้เสนอเสริมด้านประโยชน์ด้านการพัฒนา กล่าวว่

“ร่างรูปแบบเป็นรูปแบบที่มีประโยชน์แต่เป็นแบบที่ยังไม่โดดเด่นมาก หากจะให้โดดเด่นควรออกแบบกิจกรรมรองรับรูปแบบด้วย โดยดึงเอาจุดเด่น เช่น Story Telling มาใช้เพื่อนำเสนอจุดเด่นเฉพาะพื้นที่ออกมา”

(ผู้ทรงท่านที่ 3, 3 ตุลาคม 2566)

ประโยชน์ในด้านการมีส่วนร่วม

ผู้ทรงท่านที่ 4 ได้เสนอประโยชน์ในด้านการมีส่วนร่วม

“รูปแบบดังกล่าวมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมในโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างเสริมประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยว กับคนในชุมชนย่านเมืองเก่า”

(ผู้ทรงท่านที่ 4, 3 ตุลาคม 2566)

2. องค์ประกอบด้านความเป็นไปได้

ภาพรวมองค์ประกอบ HICLEET Model องค์ประกอบร่างรูปแบบ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุนอยู่ในเกณฑ์มีความเป็นไปได้มากที่สุด และในด้านของหลักการร่างรูปแบบ วัตถุประสงค์ร่างรูปแบบ ผลลัพธ์จากร่างรูปแบบอยู่ในเกณฑ์มีความเป็นไปได้มาก ซึ่งนอกเหนือจากผลจากแบบประเมินดังกล่าวแล้วนั้นผู้ทรงได้เสนอในด้านความเป็นไปได้อันจะได้รับการจากรูปแบบดังกล่าวนี้ กล่าวว่

ด้านความเป็นไปได้ในการพัฒนา

ผู้ทรงท่านที่ 1 ได้เสนอว่า

“รูปแบบมีความเป็นไปได้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาจากจุดเด่นที่มีอยู่แล้วในชุมชน แต่ทั้งนี้รูปแบบต้องลองนำมาปรับใช้ รวมถึงปรับเปลี่ยนตามความต้องการทั้งของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวได้ผ่านรูปแบบก็จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ ทั้งนี้ควรศึกษาบริเวณโดยรอบประกอบการณ์นำไปให้จะเป็นประโยชน์อย่างมาก”

(ผู้ทรงท่านที่ 1, 3 ตุลาคม 2566)

ผู้ทรงท่านที่ 4 ได้เสนอเสริมด้านความเป็นไปได้ในการพัฒนา กล่าววว่า

“รูปแบบมีความเป็นไปได้ทั้งนี้ควรนำปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุนเข้ามามีส่วนช่วยในการนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่พื้นที่อย่างสูงสุด”

(ผู้ทรงท่านที่ 4, 3 ตุลาคม 2566)

3.องค์ประกอบด้านความเหมาะสม

ภาพรวมองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์มีความเหมาะสมมากที่สุด และHICLEET Model องค์ประกอบร่างรูปแบบ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุน หลักการร่างรูปแบบ วัตถุประสงค์ ร่างรูปแบบ ผลลัพธ์จากร่างรูปแบบอยู่ในเกณฑ์มีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์มาก ซึ่งนอกเหนือจากผลจากแบบประเมินดังกล่าวแล้วนั้นผู้ทรงได้เสนอในด้านความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าวนี้ กล่าววว่า

องค์ประกอบด้านความเหมาะสมในการนำไปพัฒนา

ผู้ทรงท่านที่ 2 ได้เสนอว่า

“รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ทั่วไป หากจะให้เป็รูปแบบที่เหมาะสมเฉพาะพื้นที่อาจต้องมีการปรับแก้รูปแบบบางจุด แต่ยังสามารถคงไว้ในบางจุดได้ ทั้งนี้จึงควรปรับโดย 1. ดึงเอาจุดเด่น เช่น History มาบอกเล่าเรื่องราวผ่านกิจกรรม ผลิตภัณฑ์ฯ หรือดึงเอาอัตลักษณ์มาพัฒนา เป็นต้น”

(ผู้ทรงท่านที่ 2, 3 ตุลาคม 2566)

องค์ประกอบด้านความเหมาะสมในด้านความคิดสร้างสรรค์

ผู้ทรงท่านที่ 4 ได้เสนอว่า

“รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมในด้านความคิดสร้างสรรค์เนื่องจากการสร้างกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม และสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวในพื้นที่”

(ผู้ทรงท่านที่ 4, 3 ตุลาคม 2566)

และผู้ทรงท่านที่ 5 ได้เสนอว่า

“รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมในด้านความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมที่พยายามดึงจุดเด่นของวัฒนธรรมในหลายรูปแบบออกมาสร้างให้นักท่องเที่ยวได้เลือกทำตามความสนใจโดยจะมีการทำร่วมกับคนในชุมชนในทุก ๆ กิจกรรม”

(ผู้ทรงท่านที่ 5, 3 ตุลาคม 2566)

4.องค์ประกอบด้านความถูกต้อง

ภาพรวมองค์ประกอบอยู่ในเกณฑ์มีความถูกต้องมากที่สุด และHICLEET Model องค์ประกอบร่างรูปแบบ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุน หลักการร่างรูปแบบ วัตถุประสงค์ ร่างรูปแบบ ผลลัพธ์จากร่างรูปแบบอยู่ในเกณฑ์มีความถูกต้องอยู่ในเกณฑ์มาก ซึ่งนอกเหนือจากผลจากแบบประเมินดังกล่าวแล้วนั้นผู้ทรงท่านได้เสนอในด้านความถูกต้องของรูปแบบดังกล่าวนี้ กล่าวคือ

ผู้ทรงท่านที่ 1 ได้เสนอว่า

“รูปแบบดังกล่าวมีความถูกต้อง สวยงาม สามารถนำไปพัฒนาต่อได้จากการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเพื่อดึงจุดเด่นเฉพาะพื้นที่ออกมาเป็นทุนสำคัญ”

(ผู้ทรงท่านที่1, 3 ตุลาคม 2566)

ผู้ทรงท่านที่ 2 ได้เสนอว่า

“รูปแบบดังกล่าวมีความถูกต้อง สวยงาม สามารถนำไปพัฒนาต่อได้และถ้าหยิบเอาปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมเข้ามาช่วยจะยิ่งดีมาก”

(ผู้ทรงท่านที่2, 3 ตุลาคม 2566)

ทั้งนี้ในลักษณะการประเมินการสร้างและการพัฒนารูปแบบนั้นยังไม่ได้ทำการทดลองใช้หรือทดสอบรูปแบบ การประเมินจึงเป็นเพียงการประเมินพื้นฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการนำไปใช้

4.4 ผลการทดลองประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ผลการทดลอง ประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ เพื่อทดลอง ประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

1.การจัดอบรม

วัตถุประสงค์

เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

4.1 การจัดอบรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

การทดลองใช้โดยการจัดอบรม และทดสอบผู้เข้าร่วมจึงได้ผลการทดลอง ประเมินผลเรียนรู้ที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

แบบทดสอบความรู้ ก่อนและหลังอบรม (Pre-test & Pot-test) แบบไล่ลำดับมากที่สุด-น้อยที่สุด ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ เปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลอง(Pre-test) และหลังการทดลอง(Pot-test) ด้วยสถิติแบบอิสระจากกัน (t-test แบบ dependent) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ด้วยค่าสถิติ t-test N=20

ความรู้	\bar{X}	SD	การแปรผล	ลำดับที่	t	P-value
ก่อนอบรม	4.30	.470	มาก	2	6.658	.00000
หลังอบรม	5.00	.000	มากที่สุด	1		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 17 ในภาพรวม คะแนนก่อนการอบรม (Pre-test) ของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 อยู่ในเกณฑ์มาก และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรม (Post-test) ของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้วย t-test แบบไม่มีอิสระจากกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบสถิติพบว่า $t = 6.658$, $P\text{-value} = .00000$ แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหมายความว่า การอบรมมีผลให้คะแนนก่อนและหลังแตกต่างกัน

ในช่วงเริ่มต้นจัดกิจกรรมประเมินความรู้ ความเข้าใจก่อนการดำเนินการอบรมผ่านการพูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมการอบรมทำให้ทราบว่า คนในชุมชนมีความเข้าใจว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี” นั้นสามารถทำได้ในหลายลักษณะด้วยกัน อาทิ 1.มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมกลุ่มชุมชนเพื่อดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน 2. ออกไปแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชนอื่น ๆ 3. ร่วมทีมในการเป็นพวคนำการท่องเที่ยว 4. เป็นผู้นำนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมตามจุดต่างๆ 5. เป็นจุดเริ่มต้นในการรักษาความสะอาดภายในชุมชน 6. เป็นนักประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง” เป็นต้น และในส่วนของความเข้าใจเกี่ยวกับทุนนั้นคนในชุมชนมีความเข้าใจว่า “ทุนทางวัฒนธรรมที่มีในชุมชนนั้นคือ หนึ่งใหญ่ งานปูนปั้น ศาลาสถาน บ้านเก่า ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ของพื้นถิ่น อาหารพื้นถิ่น งานสกุลช่างเมืองเพชรฯ แต่ถึงแม้ว่าภายในพื้นที่จะมีความพร้อมด้านทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ แต่ด้วยชุมชนย่านเมืองเก่ายังคงมีข้อจำกัดโดยมีทั้ง ข้อด้อย ปัญหา อุปสรรค ให้ต้องเร่งพัฒนา แก้ไขรวมถึงมีข้อเด่นที่นำไปสู่การพัฒนาได้ในจุดเริ่มต้นการจذبอบรมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นการดำเนินการผ่านการทำกิจกรรม SWOT ทำให้ทราบข้อมูลดังต่อไปนี้

“ข้อเด่น” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านั้นคือ

1. มีอาหารพื้นถิ่นที่น่าสนใจจำนวนมาก อาทิ ไอศกรีมน้ำตาลโตนด, ลอดช่องน้ำตาลชั้น, ยำใหญ่, ก๋วยเตี๋ยวหมูน้ำแดง, ข้าวแช่, ขนมจีนทอดมัน, ข้าวผัดแดง, แกงหัวตาล, โตนดทอด, ขนมตาล, และขนมหม้อแกง เป็นต้น

2. มีงานศิลปะหลากหลายรูปแบบ อาทิ งานสถาปัตยกรรม จิตรกรรม งานละครพื้นบ้าน ศิลปะทำทองโบราณ และงานเขียนภาพวาดบนกำแพงฯ

3. มีศาสนสถาน โบราณสถาน อาทิ วัดมหาธาตุวรวิหาร อนุสาวรีย์สุนทรภู่ วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดเกาะ

4. มีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน

ข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชน

มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ“ข้อเด่น” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นอย่างดี

“ข้อด้อย” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านั้นคือ

1. การพัฒนาที่ล่าช้า
2. ความสะอาดภายในชุมชน
3. การประชาสัมพันธ์โฆษณา
4. สถานที่รองรับการจัดกิจกรรม
5. งบประมาณในการพัฒนา
6. บริบทการเป็นเมืองรอง
7. เส้นทางจราจรที่คับแคบ
8. ห้องน้ำ และป้ายบอกทางแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชน

มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ“ข้อด้อย” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นอย่างดี

“โอกาส” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านั้นคือ

1. หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนให้ความร่วมมือ
2. ชุมชนให้ความร่วมมือ
3. นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ

ข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชน

มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ“โอกาส” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นอย่างดี

“อุปสรรค” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านั้นคือ

1. ไม่มีกรอบนโยบายและแผนงาน
2. ชุมชนให้ความร่วมมือยังไม่มากพอ
3. ขาดการประสานงานภายในชุมชน

4. จัดสรรภาระงานไม่ชัดเจน

5. เวลาไม่สอดคล้องตรงกัน
6. ขาดเทคโนโลยี
7. ความคิดเห็นไม่ตรงกัน
8. ขาดการประชาสัมพันธ์
9. ขาดงบประมาณ

ดังที่ได้กล่าวมานี้คือข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ เล็งเห็นถึงคุณค่า และมีความต้องการพัฒนา อนุรักษ์รักษาพื้นที่เป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้อบรมจึงสอบถามต่อไปในเชิงชวนคิดก่อนการอบรมว่า แล้วเราสามารถที่จะจัดการได้อย่างไร ชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า “ทำอะไรไม่ได้ไม่มีงบประมาณช่วย เติบโตขึ้นไปขอทางหน่วยงาน หน่วยงานแจ้งว่าไม่มีงบ แบ่งให้ไม่ได้ การพัฒนาจึงเป็นการทำกันเอง จะทำอะไรก็งบนตัวเอง” ข้อมูลนี้คือข้อมูลที่ได้จากชุมชนที่ยังมองไม่เห็นถึงการแก้ปัญหา แม้ชุมชนจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของข้อดี ข้อด้อย โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนา ดังนั้นในการประชุมผู้อบรมจึงมี

การให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการ และการแก้ปัญหาเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาให้แก่ผู้เข้าร่วมการอบรม

ในช่วงท้ายการจัดอบรม ผู้จัดอบรมได้มีการประเมินความรู้ ความเข้าใจหลังการดำเนินการอบรมผ่านการพูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมการอบรมทำให้ทราบว่า คนในชุมชนมีความเข้าใจว่า ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนว่าการเข้ามามีส่วนร่วมโดยชุมชนนั้นสามารถทำได้ในหลายลักษณะด้วยกันโดยสามารถเริ่มได้จากตนเอง เริ่มได้ในแต่ละครอบครัว อาทิ มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดภายในชุมชน เริ่มจากการร่วมเปิดบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกับนักท่องเที่ยว เริ่มจากการหาเวลาร่วมในการเข้าประชุมกลุ่มชุมชนเพื่อดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน หรือออกไปแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชนอื่น ๆ และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดีมากขึ้นในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในลักษณะเริ่มได้จากตนเองซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั่นเอง เพราะคนถือเป็นอีกหนึ่งทุนในชุมชนที่สำคัญ การที่คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ทั้งในส่วนของความรู้ความเข้าใจ ความรู้ในข้อเด่น ข้อด้อย อุปสรรค และโอกาสเป็นอย่างดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทุนที่มีศักยภาพส่งเสริมร่วมกันไปกับทุนด้านอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยการพัฒนาจะเป็นไปในรูปแบบการนำไปสู่ความสร้างสรรค์ อาทิ 1. การพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ 2. เกิดเป็นประสบการณ์ใหม่ๆ 3. เกิดการแลกเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาต่อยอด 4. พัฒนาเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และเล็งเห็นคุณค่า ผ่านจุดเด่น จุดด้อย การแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้พ้นจากอุปสรรคที่มีในพื้นที่ที่ได้ทราบจากการทำกิจกรรมSWOT ในการเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ อาทิ

“ข้อเด่น” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านั้นคือ

1. คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างดี
2. ชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ อาหารพื้นถิ่น, ศาสนสถาน, ประวัติศาสตร์, ศิลปะแขนงต่าง ๆ เป็นต้น

3. มีหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมให้การสนับสนุน เล็งเห็นความสำคัญ

ข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชน

มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ“ข้อเด่น” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นอย่างดี

“ข้อด้อย” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านั้นคือ

1. การรอคอยการพัฒนาจากภาครัฐเป็นสำคัญ
2. การพัฒนาที่ล่าช้า
3. ความสะอาดภายในชุมชน
4. การประชาสัมพันธ์โฆษณา
5. สถานที่รองรับการจัดกิจกรรม
6. งบประมาณในการพัฒนา
7. บริบทการเป็นเมืองรอง
8. เส้นทางจราจรที่คับแคบ
9. ห้องน้ำ และป้ายบอกทางแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ“ข้อดี” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นอย่างดี

“โอกาส” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านี้คือ

1. หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนให้ความร่วมมือ
2. ชุมชนให้ความร่วมมือ
3. นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ
4. บริบทชุมชน

ข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ“โอกาส” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นอย่างดี

“อุปสรรค” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่านี้คือ

1. การบริการจากภาครัฐ
2. ไม่มีกรอบนโยบายและแผนงาน
3. ขาดกฎหมายข้อบังคับเพื่อการจัดการชุมชนย่านเมืองเก่า
4. ชุมชนให้ความร่วมมือยังไม่มากพอ ขาดการประสานงานภายในชุมชนทำให้จัดสรรภาระ

งานไม่ชัดเจน

5. ขาดเทคโนโลยี
6. ขาดการประชาสัมพันธ์
7. ขาดงบประมาณ

ตารางที่ 18 สรุป SWOT หลังการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

สรุป SWOT

S (ข้อเด่น)	W (ข้อด้อย)
<p>-คนในชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนา และอนุรักษ์ทุนที่มีอยู่</p> <p>-ชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมที่สมบูรณ์</p> <p>-วัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งอาหาร ศิลปะ แขนงต่าง ๆ</p> <p>-เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน น่าสนใจ</p> <p>-หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเล็งเห็นความสำคัญ</p>	<p>- การรอคอยการพัฒนาจากภาครัฐเป็นสำคัญ</p> <p>- การพัฒนาที่ล่าช้า</p> <p>- ความสะอาดภายในชุมชน</p> <p>- การประชาสัมพันธ์ไม่ชัดเจน</p> <p>- สถานที่รองรับการจัดกิจกรรม</p> <p>- งบประมาณในการพัฒนา</p> <p>- บริบทการเป็นเมืองรอง</p> <p>- เส้นทางจราจรที่คับแคบ</p> <p>- ห้องน้ำ และป้ายบอกทางแก่นักท่องเที่ยว</p>

O (โอกาส)	T (อุปสรรค)
-หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนให้ความร่วมมือ -ชุมชนให้ความร่วมมือ -นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ -บริบทชุมชนเมือง -ความคิดเห็นไม่ตรงกัน	- การบริการจากภาครัฐ - ไม่มีกรอบนโยบายและแผนงาน - ขาดกฎหมายข้อบังคับเพื่อการจัดการชุมชนย่านเมืองเก่า - ชุมชนให้ความร่วมมือยังไม่มากพอ ขาดการประสานงานภายในชุมชนทำให้จัดสรรภาระงานไม่ชัดเจน - ขาดเทคโนโลยี - ขาดการประชาสัมพันธ์ - ขาดงบประมาณ

ที่มา : ผู้วิจัย

ข้อคิดเห็นที่สะท้อนออกมาให้ทราบเหล่านี้เองสะท้อนให้ทราบได้ว่าสมาชิกภายในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ“อุปสรรค” ในการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นอย่างดีและเมื่อชุมชนได้สะท้อนให้ได้เห็นถึงความรู้ ความเข้าใจทั้งข้อดี ข้อด้อย โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้อบรมจึงสอบถามต่อไปในเชิงชวนคิดหลังการอบรมว่า แล้วเราสามารถที่จะจัดการได้อย่างไร ชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า “ควรต้องเริ่มด้วยตนเองก่อนซึ่งอาจเป็นการเริ่มทำอะไรง่ายๆที่ทำได้เอง อาทิ ร่วมกันรักษาความสะอาดภายในชุมชนท่องเที่ยว ร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาในสวนที่ทำได้เอง เขียนขอทุนจากองค์กรภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อของบประมาณสนับสนุน” เป็นต้น ซึ่งข้อมูลนี้คือข้อมูลที่ได้จากชุมชนที่ชี้ให้ทราบถึงการจัดการแก้ปัญหาผ่านการที่คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของข้อดี ข้อด้อย โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนา

จึงขอสรุปเพื่อให้เห็นเป็นกรอบการพัฒนาเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาภายในชุมชนจากการเข้าร่วมการจัดอบรมในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมโดยชุมชน เล็งเห็นถึงทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนนั้นมีอยู่ ตลอดจนการนำไปพัฒนาให้เกิดเป็นความสร้างสรรค์ บทการรับรู้ถึงข้อเด่น ข้อด้อย โอกาสและอุปสรรคที่มีอยู่ภายในชุมชนที่จะส่งผลต่อการพัฒนา

ซึ่งจากการอบรมในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาหลัก ๆ นั้นควรดำเนินการพัฒนาบทรอบการพัฒนา 7 ประการ คือ

1. มุ่งนำเสนอผ่านเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างจุดดึงดูด สร้างการติดตาม ตามรอยผ่านการท่องเที่ยว และเป็นการนำจุดเด่นที่มีมาเป็นทุนในการขับเคลื่อนรูปแบบการท่องเที่ยว
2. นำอัตลักษณ์ความเป็นเพชรบุรีออกมาสร้างจุดสนใจ ความประทับใจ รูปแบบแตกต่างไม่ซ้ำกับที่อื่น ๆ
3. ใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมเพื่อให้เกิดความโดดเด่นผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ ประสพการณ์ใหม่
4. ออกแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ไม่ส่งผลกระทบต่อเชิงวิถี รวมทั้งเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งนักท่องเที่ยว และคนในชุมชน
5. พัฒนารูปแบบกิจกรรมให้น่าสนใจ ดึงดูด มาซ้ำแต่ไม่จำเจ

6. คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ รักษาทรัพยากรทุนทางวัฒนธรรมยังคงอยู่สืบต่อไป

7. นำเทคนิคทางการตลาด การประชาสัมพันธ์ รวมถึงการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อออกแบบให้ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว

ซึ่งหากพัฒนาบกรอบการดำเนินการทั้ง 7 ประการนี้แล้วนั้นก็ส่งผลให้เกิดเป็นการจัดการเพื่อการขับเคลื่อนใน 3 มิติด้านความยั่งยืน คือ

1. ด้านสิ่งแวดล้อม
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านสังคม

โดยในท้ายการจัดการประชุมนี้ได้มีการนำเสนอในที่ประชุม จำนวน 20 คนถึงรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ

- โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า
- โปรแกรมการท่องเที่ยวศิลปะงานปูนปั้นย่านเมืองเก่า
- โปรแกรมการท่องเที่ยวไหว้พระเมืองเพชรย่านเมืองเก่า
- โปรแกรมการท่องเที่ยวตามรอยร้านอร่อยย่านเมืองเก่า
- โปรแกรมการท่องเที่ยวตามรอยอาหารโบราณพื้นถิ่นในหนึ่งรอบปีย่านเมืองเก่า

และโปรแกรมการท่องเที่ยวท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี

ตัวอย่าง รูปแบบการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเพชรบุรี

1. เริ่มต้นด้วย นักท่องเที่ยวผู้สนใจ ติดต่อมาที่ศูนย์การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ย่านเมืองเก่าเมืองสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี แจ้งจำนวน ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่จะเข้าเยี่ยมชม

2. เลือกโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สนใจ

3. ทางศูนย์การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ย่านเมืองเก่าออกแบบนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยว และกิจกรรม

อาทิ

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า

1. กล่าวต้อนรับ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประวัติศาสตร์จังหวัดเพชรบุรี ประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่า

2. แจกแผนที่สถานที่สำคัญ พาเดินชมสถานที่สำคัญตามหมุดแผนที่ท่องเที่ยว

3. ได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่านการเดินชมสถานที่ทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าตามจุดต่าง ๆ

4. เมื่อเดินชมเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กลับมานั่งพักรับประทานอาหารว่าง รับชมการแสดงทาง

ศิลปวัฒนธรรม อาทิ รำพัดใบตาล หรือ เชิดหนังใหญ่

5. ได้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำพัดใบตาล หรือ นุ่งห่มโจงแดง และ ทดลองเชิดหนังใหญ่ โดยมี มัคคุเทศก์ชุมชนเป็นผู้อธิบายตลอดกิจกรรม เด็กในชุมชนเป็นผู้สอนทำพัด หรือ เชิดหนังใหญ่ (ตามประเภทกิจกรรม) ให้แก่นักท่องเที่ยวให้ได้ทดลองทำจริง ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานได้ร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน กับนักท่องเที่ยว ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก

6. ในช่วงท้ายกิจกรรมนักท่องเที่ยวจะได้ชิม ซ้อปอาหารพื้นถิ่นสร้างสรรค์ อย่างไอศกรีมน้ำตาลโตนด โดยได้มีการนำเสิร์ฟ และจำหน่ายท้ายกิจกรรม โดยจะมีการบอกเล่าถึงที่มาของประวัติของไอศกรีมน้ำตาลโตนด และ

วัตถุประสงค์ที่นำมาสร้างสรรค์เป็นไอศกรีมน้ำตาลโตนด ก่อนให้นักท่องเที่ยวได้ลองชิมเพื่อสร้างความประทับใจ ก่อนปิดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ซึ่งนี่ถือเป็นตัวอย่างรูปแบบกิจกรรม ทั้งนี้ในทุก ๆ โปรแกรมการท่องเที่ยวจะมีการออกแบบให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมรับรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความสำคัญ มีกิจกรรมให้ได้ร่วมเรียนรู้ รับประทานอาหาร ชิม ชิมได้ลงมือทดลองทำกิจกรรมตามความสนใจ และได้ของติดไม้ติดมือกลับไป

สุดท้ายนี้ปิดท้ายการประชุมด้วยการประเมินการจัดการอบรมรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

4.1.1 ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวนี้ได้ใช้แนวทางการจัดการในเรื่องของรูปแบบและกิจกรรมตามกรอบรูปแบบที่ได้ “HICLEET Model” ผ่านการประเมินแล้วโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยเริ่มจากนำรูปแบบไปจัดประชุมร่วมกับผู้นำ และ คนในชุมชนโดยมีการนำเสนอรูปแบบ การท่องเที่ยวในลักษณะโปรแกรมการท่องเที่ยว ผ่านการสร้างกิจกรรมขึ้นภายในชุมชน อาทิ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวศิลปะงานปูนปั้นย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวไหว้พระเมืองเพชรย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวตามรอยร้านอร่อยย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวตามรอยอาหารโบราณพื้นถิ่นในหนึ่งรอบปีย่านเมืองเก่า และโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี เป็นต้น โดยแต่ละโปรแกรมการท่องเที่ยวจะอยู่ภายใต้กรอบ “HICLEET Model” แต่ในส่วนขอรูปแบบนั้นจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ ความสนใจของนักท่องเที่ยวเองในการเป็นผู้เลือกโปรแกรม

ตัวอย่าง โปรแกรมการท่องเที่ยว

ชื่อโปรแกรม “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (I,C) โดยชุมชน (L) ย่านเมืองเก่า” (แบบครึ่งวัน)

แนวคิดโปรแกรม เพชรบุรีได้รับรางวัลเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร อาหารจึงเป็นวัฒนธรรม (C)ที่มีความน่าสนใจในการนำมาพัฒนาผ่านการจัดการท่องเที่ยว

จุดเริ่มต้น การสำรวจประเภทอาหารในหนึ่งรอบปี นำเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ (H) มาผนวกกับเมนูในแต่ละเดือน (T) เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ (I) ส่งเสริมจุดดึงดูดดูจุดขาย (T) และนำไปประชาสัมพันธ์

กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่จะจัดขึ้นผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยว พาเที่ยวชมชุมชนตลาดริมน้ำ ซึ่งเป็นจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร อาทิ ข้าวแช่ ขนมตาล แกงหัวตาล ถ่ายรูปบรรยากาศวิถีชุมชน ถนนสตรีทอาร์ต มาเก็ต ไล่มาจนถึงมีการพานักท่องเที่ยวเข้าร่วมทำกิจกรรมทดลองการทำอาหารพื้นถิ่นในแต่ละช่วงเดือนที่ได้พบเห็นภายในตลาดย่านชุมชนเมืองเก่าเพื่อให้เหล่านักท่องเที่ยวได้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมเรียนรู้(E)เรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิธีการทำ ร่วมชิม ชม ซื่อผลิตภัณฑ์อาหาร รวมถึงได้รับอาหารที่ตนเองทดลองในกิจกรรม เป็นของฝากติดมือ(E)กลับไป โดยภายในกิจกรรมจะมีคนในชุมชนเองเป็นผู้ถ่ายทอด และนำเสนอขั้นตอนการทำกิจกรรม ทั้งนี้ผู้ทำกิจกรรมมีส่วนร่วมในการร่วมแสดงความคิดเห็น ส่วนพัฒนาต่อยอดทั้งในส่วนของการอนุรักษ์ พื้นฟู และการต่อยอดเชิงธุรกิจด้วยเพื่อสร้างความน่าสนใจเพื่อรูปแบบทางเลือกด้านการท่องเที่ยว กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ อยากกลับมาซ้ำ และได้รับความรู้บนพื้นที่การเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิตคนในชุมชน (ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายในแต่ละประเภทกิจกรรมไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับประเภทโปรแกรมการท่องเที่ยว จำนวนคน และ ค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรม)

โปรแกรมหลักในการจัดการท่องเที่ยวจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ

1. การท่องเที่ยวแบบเต็มวัน ประกอบไปด้วยต้อนรับนักท่องเที่ยวที่วัดพลับพลาไชยพร้อม welcome drink และ ของว่างชุดแรกเป็นขนมหวานเมืองเพชรบุรี ดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมรูปแบบที่นักท่องเที่ยวสนใจ เลือกเข้ามา มีคฤหบดีนำชมผ่านการบรรยายโดยนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ใน 3 ชมชน เชื่อมโยงกับประเภทกิจกรรมตามความสนใจของนักท่องเที่ยว สักถามพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับคน ในชุมชนผ่านกิจกรรมตามสถานที่สำคัญย่านเมืองเก่าเพชรบุรี รับประทานอาหารว่างพื้นถิ่นก่อนจบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่า

2. การท่องเที่ยวแบบระยะสั้น (ครึ่งวัน) ประกอบด้วยการกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยวพาเดินชมโดยมีคนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์นำชม และบรรยายประวัติศาสตร์ชุมชน พานักท่องเที่ยวรับชม และทำกิจกรรมตามโปรแกรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจ รับประทานอาหารว่างก่อนปิดโปรแกรมการท่องเที่ยว

ซึ่งในทุก ๆ โปรแกรมการท่องเที่ยวจะอยู่ภายใต้กรอบ HICLEET Model ซึ่งเมื่อได้โปรแกรม และรูปแบบ การจัดการท่องเที่ยวที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนี้แล้ว จึงได้ทำการส่งมอบให้แก่ชุมชนท่องเที่ยว “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีเพื่อใช้เอกสาร สื่อประกอบการเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นการ ทดลองใช้โปรแกรม โดยภายในระยะเวลาการทดลองนี้ได้นักท่องเที่ยวกลุ่มชาวต่างชาติ ติดต่อเข้ามาท่องเที่ยวยัง พื้นที่ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี และได้สนใจเลือกโปรแกรมการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ใช้ใน การทดลองในครั้งนี้จึงเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี โดยในลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวทดลองนั้นเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในระยะเวลา 3 ชั่วโมง (โปรแกรมการท่องเที่ยวระยะสั้น) โปรแกรมการจัดการท่องเที่ยวในครั้งนี้จึงมีออกแบบการท่องเที่ยวภายใต้ กรอบรูปแบบการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดการจัดการท่องเที่ยว คือ

1. พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประวัติศาสตร์จังหวัดเพชรบุรี ประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่า
2. พาเดินชมวัดสำคัญไหว้พระ ชมตัวหนังใหญ่ที่วัดพลับพลชัย พร้อมทั้งอธิบายเรื่องราวประวัติความเป็นมาของตัวหนังใหญ่
3. ได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่านการชมการแสดงจากเด็ก ๆ ในชุมชน (รำรำ, เซ็ดหนังใหญ่)
4. ได้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุ่งหมั่นใจแดง และทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ทางวัฒนธรรมผ่านการทดลองเซ็ดหนังใหญ่โดยมีมัคคุเทศก์เป็นผู้อธิบายตลอดกิจกรรม เด็กในชุมชนเป็นผู้สอนเซ็ดหนังใหญ่ให้แก่ นักท่องเที่ยวให้ได้ทดลองเซ็ดจริง ซึ่งถือเป็นการที่สนุกสนานได้ร่วมเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้ ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน กับนักท่องเที่ยว ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก

5. จากนั้นได้มีเดินชมชุมชนย่านเมืองเก่าระยะสั้น ก่อนเข้าสู่ห้องรับรองนักท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่า

6. เมื่อเข้ามายังห้องรับรอง ได้มีการจัดกิจกรรมตอกหนังไว้อธิบายให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทดลองทำ หลังจากที่ได้เรียนรู้ รับชม และทดลองเซ็ดหนังใหญ่มาแล้ว เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่อย่างสร้างสรรค์บน การตอกหนังด้วยตนเอง และสามารถนำมาใส่กรอบรูปผลงานที่ตัวเองได้ทำ และ นำติดมือกลับบ้านไปได้อีกด้วย

7. ในช่วงท้ายกิจกรรมตอกหนัง ด้วยจังหวัดเพชรบุรีได้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร ให้รูปแบบการ ท่องเที่ยวครั้งนี้จึงได้มีการเพิ่ม เมนูอาหารสร้างสรรค์ อย่างไอศกรีมน้ำตาลโตนดเข้าไปด้วยในโปรแกรมการ ท่องเที่ยว โดยได้มีการนำเสิร์ฟท้ายกิจกรรม โดยจะมีการบอกเล่าถึงที่มาของประวัติของไอศกรีมน้ำตาลโตนด และ วัตถุดิบท้องถิ่นแท้ที่นำมาสร้างสรรค์เป็นไอศกรีมน้ำตาลโตนด ก่อนให้นักท่องเที่ยวได้ลองชิม รวมถึงได้ทดลองทำเพื่อ สร้างความน่าสนใจก่อนปิดโปรแกรมการท่องเที่ยว

หลังจากการจัดทดลองโปรแกรมร่วมกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย จึงได้มีการจัดเวทีสรุปผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบูรณ์ได้รับความสนใจจากผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่า

“จัดแบบนี้ก็ดีนะจะได้มีกิจกรรมน่าสนใจ เด็ก ๆ ในชุมชนจะได้มีพื้นที่ให้ออกมาแสดง มาลองค้นหาตัวเองด้วย การจัดแบบนี้มันได้กระจายรายได้ด้วยนะ ตัวอย่างถ้ามีการแสดงเด็กที่มาแสดงก็จะได้เงิน นอกจากได้เงินเค้ายังได้ประสบการณ์ด้วย แล้วไม่ต้องเอาเวลาไปติดมือถือ อย่างเด็กที่ว่างเค้าก็ได้มีอะไรทำไม่ไปมั่วสุม ถ้ามีกิจกรรมที่ต้องทำอาหาร หรือต้องมีการนำอาหารมาเลี้ยง เราก็ต้องซื้อวัตถุดิบคนที่ค้าขายเค้าก็ได้เงินจากการขายให้เรามันก็ช่วยกระจายได้หลายทาง ถ้าไปวัดก็ได้ทำบุญก็กระจายเงินช่วยบำรุงวัด เฉพาะฉะนั้นจัดกิจกรรมที่หลากหลายนี้ดีทุกคนจะได้มีส่วนร่วม ได้กระจายรายได้ทั่วถึงกัน พอได้รายได้มันก็จะทำให้เค้าอยากมาร่วม เห็นคุณค่ากับสิ่งที่เค้าเคยชินมากขึ้นมันก็เป็นการอนุรักษ์ได้ แต่เราอาจต้องพยายามทำขึ้นก่อน สร้างกิจกรรม สร้างความทรงจำ สร้างแลนด์มาร์คให้คนจำได้”

(ผู้นำชุมชนสะท้อนผลจากการจัดเวที, 20 ตุลาคม 2566)

กิจกรรมในลักษณะดังกล่าวนี้ น่าจะมีส่วนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ออกมานำเสนอจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ใหม่ ๆ ร่วมกับคนในพื้นที่ซึ่งจะเป็นการสร้างความประทับใจ และความสนุกสนานร่วมไปกับคนในชุมชนผ่านกิจกรรมตลอดโปรแกรมบนการนำกรอบรูปแบบ “HICLEET Model” มาใช้ในการเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสร้างแรงดึงดูด รวมไปถึงสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยว สร้างภาพจำ ตลอดไปจนถึงกระจายรายได้สร้างการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน

4.2 การประเมินผล การถอดบทเรียน และสรุปจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 19 แสดงการประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการประเมินการจัดเชิงปฏิบัติการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

(1) ผลการประเมินผลการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยการประเมินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

แสดงการประเมินการอบรม

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี (N=20)

	การอบรมเชิงปฏิบัติการ	\bar{X}	S.D.	ผลการแปลผล	ลำดับที่
1.	ประสบการณ์ที่ได้รับ	4.53	0.51	มากที่สุด	5
2.	การทำงานอย่างมีส่วนร่วม	4.77	0.43	มากที่สุด	(1)
3.	การแสดงออกในการอบรม	4.77	0.43	มากที่สุด	(1)
4.	กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์	4.40	0.50	มาก	8
5.	ความประทับใจ	4.67	0.48	มากที่สุด	2
6.	การนำกิจกรรมไปใช้	4.33	0.61	มาก	9
7.	การประยุกต์ใช้	4.57	0.50	มากที่สุด	4
8.	การเรียนรู้	4.27	0.58	มาก	10
9.	รูปแบบกิจกรรม	4.57	0.63	มากที่สุด	3
10.	ความพึงพอใจในการอบรมครั้งนี้	4.50	0.63	มากที่สุด	6
11.	ความเหมาะสมด้านสถานที่จัดอบรม	4.47	0.51	มาก	7
	รวมทั้งหมด	4.53	0.53	มากที่สุด	

จากตารางที่ (1) พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นในการอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53, S.D.=0.53$) โดยรูปแบบสร้างการทำงานอย่างมีส่วนร่วม และการแสดงออกอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77, S.D.=0.43$) รองลงมาเป็นความประทับใจด้านการจัดอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67, S.D.=0.48$)

4.2.1 ประเมินผลที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

หลังจากจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วมีการจัดประชุมร่วมพูดคุยกับผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงคนในชุมชนพื้นที่ท่องเที่ยว จำนวน 20 คน เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

กิจกรรมในข้างต้นนี้ได้สร้างความประทับใจ และความสนุกสนานร่วมไปกับคนในชุมชนผ่านกิจกรรมตลอดโปรแกรม ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่นำกรอบรูปแบบ “HICLEET Model” มาใช้ในการเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวนั้นส่งผลดี สร้างความดึงดูด ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้อย่างสร้างสรรค์ รวมไปถึงสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยว สร้างภาพจำ ตลอดไปจนถึงกระจายรายได้ สร้างการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน

ภาพรวมในการจัดกิจกรรมถือได้ว่าเป็นที่หน้าพึงพอใจด้วยการสังเกต พูดคุยกับนักท่องเที่ยวอย่างไม่เป็นทางการทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวมีความสุข มีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ตนเองสนใจ รวมถึงคนในชุมชนต่างได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยว อาทิ เด็ก ๆ ในชุมชนที่ได้เข้ามามีส่วนทำการแสดงรำร่าต้อนรับนักท่องเที่ยว พ่อแม่ผู้ปกครองที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต้อนรับ ดูแลนักท่องเที่ยว โดยพ่อแม่ผู้ปกครองได้ให้ข้อมูลอันเป็นภาพรวมว่า “การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้นอกจากเป็นการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว ยังเป็นการสร้างพื้นที่ด้านประสบการณ์การให้แก่อีก ๆ ในชุมชนด้วย ทำให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออก ค้นหาความถนัดของตัวเอง และได้นำความสามารถออกมาใช้ มีวินัยและใช้เวลาว่างให้เกิดเป็นประโยชน์” ภาพรวมในการจัดกิจกรรมนี้จึงออกมาเป็นที่พอใจด้วยได้สร้างพื้นที่การท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และเกิดเป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบในการจัดกิจกรรมนี้เหมาะสมต่อพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าด้วย 1) รูปแบบกิจกรรมสามารถนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่เข้ามามีส่วนช่วยในการบอกเล่าเรื่องราวและดำเนินกิจกรรม ที่ดึงดูดและชักจูงให้นักท่องเที่ยวสนใจ รวมถึงได้รับความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้โดยตรง 2) รูปแบบกิจกรรมได้มีส่วนสะท้อนนักท่องเที่ยวเห็นถึงอัตลักษณ์ และบริบทย่านเมืองเก่าอย่างชัดเจนในหลายรูปแบบ 3) รูปแบบกิจกรรมมุ่งนำเสนอวัฒนธรรมในหลายมิติตลอดการดำเนินกิจกรรม อาทิ วัฒนธรรมด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านภาษา เป็นต้น 4) รูปแบบกิจกรรมดำเนินการรวมไปกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นวิถีชีวิต ตลอดจนนักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีนั้น ๆ 5) รูปแบบในการจัดกิจกรรมออกแบบมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ ความประทับใจผ่านการลงมือทำจริง 6) ในทุกกิจกรรมจะมุ่งเชิดชูคุณค่าของทุนทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนตั้งแต่เริ่มผ่านการเล่าเรื่องราวทรงคุณค่าด้านประวัติศาสตร์เพื่อสร้างจิตสำนึกเล็งเห็นคุณค่า ความสำคัญ 7) รูปแบบในการจัดกิจกรรมได้มาจากการอาศัยเทคนิค อาทิ ออกแบบรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อเพิ่มช่องทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการอิสรภาพในด้านการเลือก การตัดสินใจได้ตามความสนใจ และสามารถเลือกกิจกรรมเฉพาะตามที่ตนเองสนใจได้ รวมถึงสามารถเลือกช่วงเวลาได้ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองต่อชีวิตที่เร่งรีบของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ อีกทั้งนักท่องเที่ยวสามารถกำหนดค่าใช้จ่ายได้ตามความสะดวกด้วยมีหลายกิจกรรม หลายราคาให้นักท่องเที่ยวได้พิจารณา เป็นต้น

4.2.2 ถอดบทเรียน

ผลการถอดบทเรียน พบว่า การที่คนในชุมชนเกิดประสบการณ์จากการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด มุมมองการพัฒนา ความต้องการ รวมถึงปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการท่องเที่ยวในชุมชน โดยการประชุม และทำงาน ร่วมกันแบบมีส่วนร่วมนั้นจะทำให้เกิดการปรึกษาหารือกันจากทุกฝ่ายในชุมชน นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้และเสริม ประสบการณ์ด้านการพัฒนา การมีส่วนร่วม และเกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดเป็นรูปแบบกิจกรรม และการแก้เพื่อการพัฒนาที่มาจากคนในชุมชนเองเกิดการนำไปปรับใช้ ต่อยอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ตอบสนองตามความต้องการที่คนในชุมชนต้องการให้เกิดขึ้นภายในชุมชนเอง

“การมาร่วมกันพูดคุยแบบนี้ดี เราไม่ค่อยได้มีโอกาสได้มานั่งพูดคุยกันแบบนี้ มาร่วมตัวกันแบบนี้ทำให้ได้ พูด ได้แสดงออก ได้เสนอแนวคิดร่วมกัน อาจมีขัดแย้งบ้างแต่ก็จะช่วยกันคิด จะได้เอาไปทำต่อได้”

(ประชาชนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว, 20 ตุลาคม 2566)

“การมาประชุมร่วมกันทำให้เห็นมุมมองความต้องการที่อยากพัฒนาชุมชนของคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เห็น แนวทางและข้อดี ข้อเสีย ปัญหา และโอกาสในการพัฒนาร่วมกัน หรือบางคนที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน คิดต่างกันเรา ก็จะได้มาถกเพื่อหาทางออก หากจุดร่วมที่ตรงกันในพื้นที่ส่วนร่วม”

(ประชาชนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว, 20 ตุลาคม 2566)

“การจะพัฒนา ประชาสัมพันธ์ บอกกล่าว หรือขอความร่วมมืออะไรที่ต้องเข้าใจตรงกัน และเข้ามามี ส่วนร่วมร่วมกันก็จะทำได้ง่าย จะได้เป็นการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน การพัฒนาส่วนร่วมต้องมารวมตัวกัน แต่ใน สังคมเมืองรวมตัวกันยาก การพัฒนาส่วนร่วมจึงจำเป็นต้องมีการนัดหมายเพื่อมาร่วมตัวและมีส่วนร่วมร่วมกัน”

(ผู้นำการจัดการท่องเที่ยว, 20 ตุลาคม 2566)

“ชุมชนดังกล่าวมีความพร้อมในหลายเรื่อง ทั้งในเรื่องของศักยภาพจังหวัด และ ทรัพยากรอันเป็นทุนใน การนำมาพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงคนในชุมชนยังมีความรู้ เล็งเห็นคุณค่าของทุนที่มีอยู่นั้นเป็นอย่างดี รวมถึงมี ความต้องการร่วมกันที่จะอนุรักษ์ พัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นภายในชุมชนผ่านการ ใช้ ทุนทางทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่”

(ประธานวิสาหกิจชุมชนเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี, 20 ตุลาคม 2566)

“การมีส่วนร่วมในการนำพื้นที่ชุมชนมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวก็จะทำให้คนในชุมชนมีที่ทำมาหากิน ได้ สร้างพื้นที่ให้เด็ก ๆ ในชุมชนได้มีพื้นที่สร้างประสบการณ์ในชีวิต พอมีพื้นที่แบบนี้เราก็ดีใจที่ลูกหลานได้ออกมา ทดลองทำในสิ่งที่เค้าชอบ ได้มีพื้นที่ใช้ชีวิตจริง และเพิ่มพื้นที่สร้างรายได้ให้คนในชุมชนด้วย”

(ผู้นำการจัดการท่องเที่ยว, 20 ตุลาคม 2566)

“การจัดการท่องเที่ยวต้องเด่นชัด ต้องแยกให้หลากหลายตอบสนองตามความสนใจของนักท่องเที่ยวเอง เพื่อตอบสนองในสิ่งที่เค้าสนใจ โดยจะเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม”

(ผู้นำการจัดการท่องเที่ยว, 20 ตุลาคม 2566)

“เราต้องเข้าใจในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม และการเลือกเงินทุนที่มีมากให้เหมาะสมก็จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีอย่างมากเพราะมีส่วนทำให้พื้นที่เป็นที่รู้จัก และสร้างประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนได้ โดยเฉพาะกับเด็กเล็ก ๆ รุ่นใหม่ที่เค้าเป็นกำลังสำคัญ”

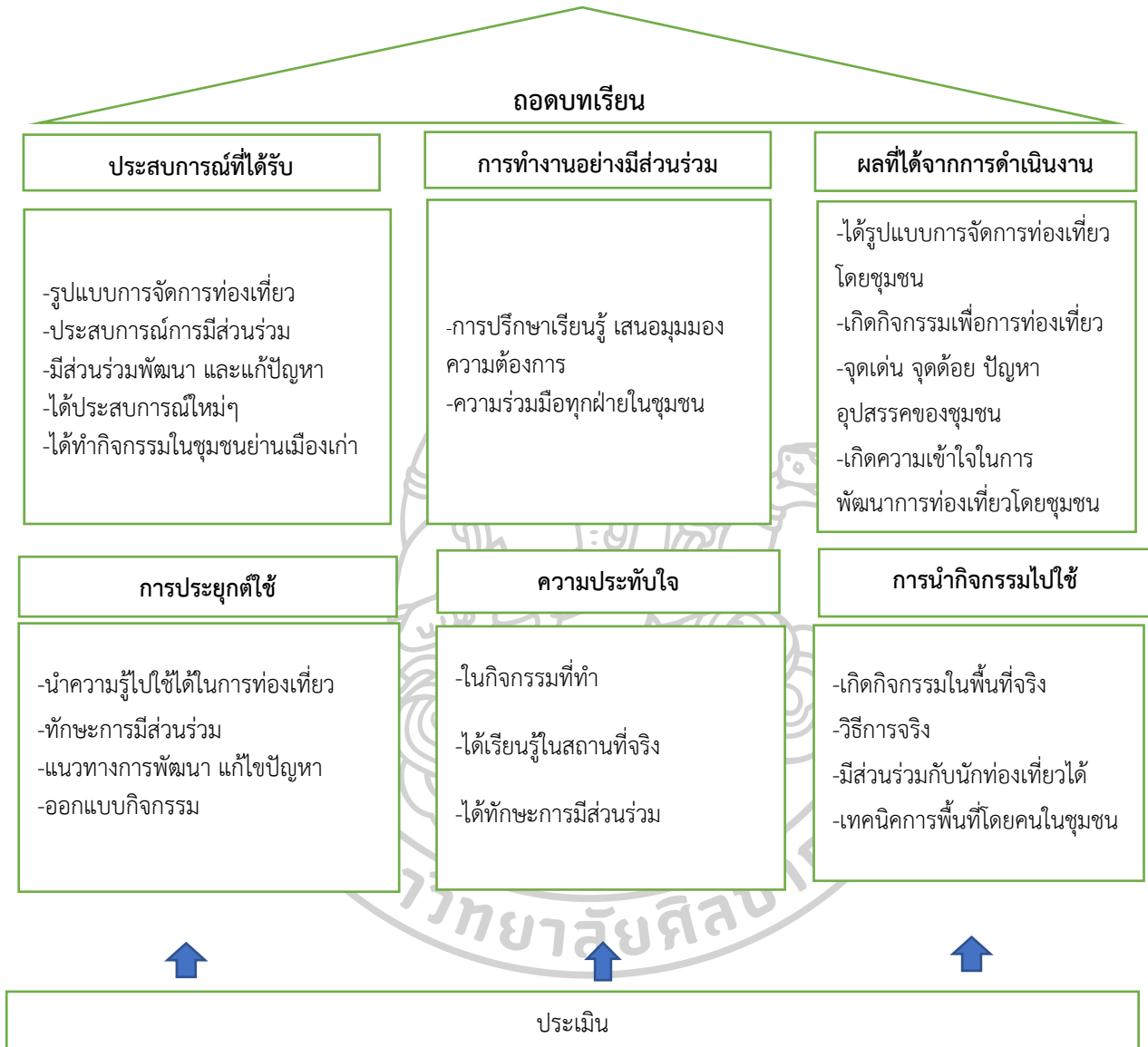
(ผู้นำการจัดการท่องเที่ยว, 20 ตุลาคม 2566)

“การมีส่วนร่วมนี้ได้ตั้งแต่เด็กรุ่นทั้งในการร่วมนำเสนอ ทำการแสดง ทำกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ในกับนักท่องเที่ยว เพราะเด็กรุ่นนี้ต้องอาศัยสื่อเทคโนโลยีเข้าช่วยซึ่งต้องอาศัยการเข้ามามีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ ๆ”

(ผู้นำการจัดการท่องเที่ยว, 20 ตุลาคม 2566)

ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ และมุ่งนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างมากมายในชุมชนออกมานำเสนอผ่านการทำกิจกรรมตามโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้มีการออกแบบไว้ในหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวได้เลือกตามความสนใจ โดยอาศัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และดำเนินการพัฒนาไปตามกรอบ “HICLEET Model” มาเป็นกรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ และข้อเสนอของคนในชุมชน ทั้งนี้ด้วยโมเดลดังกล่าวเป็นรูปแบบที่ ดึงจุดเด่นเฉพาะพื้นที่ออกมานำเสนอในรูปแบบที่ไม่ซ้ำใคร ผ่านรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับรูปแบบที่ตอบสนองกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว และตอบสนองต่อบริบทชุมชนย่านเมืองเก่าเพื่อเพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายตอบโจทย์ต่อไลฟ์สไตล์ ความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งยังดึงดูดความสนใจ และกลับมาเที่ยวชม เที่ยวชิม เที่ยวช้อปปิ้งซ้ำสอง ซึ่งถือเป็นการกระตุ้นให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน จากการที่คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมพัฒนาออกแบบโปรแกรม ที่นับว่าเป็นการระเบิดจากภายในโดยคนในชุมชนเป็นผู้เลือกหาทุน ใช้นุ้ และหยิบยกพัฒนาทุนที่มีเหล่านั้นด้วยตนเอง ที่สำคัญพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าจำเป็นที่จะต้องจัดการท่องเที่ยวแบบเปิดตัวเพื่อเป็นการสร้างแลนด์มาร์คให้เป็นที่รู้จักอย่างเด่นชัด “อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ให้พื้นที่ที่มีคนรู้จักในรูปแบบแลนด์มาร์ค ไม่ใช่รู้จักผ่านที่อื่น ๆ หรือเป็นแค่ทางผ่าน” จึงจำเป็นต้องมีการกระตุ้นการประชาสัมพันธ์ในทุกแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะผ่าน Tiktok และ Youtube ด้วยเป็นแพลตฟอร์มที่เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ทุกเพศทุกวัย สามารถสร้างภาพจำ รวมถึงหาเทศกาลสำคัญจัดโปรโมทพื้นที่เพื่อกระตุ้นให้เกิดเป็นแลนด์มาร์คได้อย่างรวดเร็ว การพัฒนาต่อจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญในส่วนนี้เป็นอย่างยิ่ง

จากข้อมูลการถอดบทเรียนในข้างต้นสามารถสังเคราะห์เป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 17 ผลการถอดบทเรียน
ที่มา : ผู้วิจัย

จากแผนภาพในข้างต้นสรุปได้ว่า

1. ประสบการณ์ที่คนในชุมชนได้รับจากการเข้าร่วมการจัดอบรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ในลักษณะของผู้เข้าร่วมอบรมเข้าใจถึงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว จากประสบการณ์ตรงผ่านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงถือเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆจากการทำกิจกรรมในชุมชนย่านเมืองเก่าร่วมกัน

2. การทำงานอย่างมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนได้ในโอกาสในการอบรมครั้งนี้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรีกษา เสนอมุมมอง ความต้องการ และแสดงออกถึงรูปแบบการพัฒนาบนความร่วมมือทุกฝ่ายในชุมชน

3. ผลที่ได้จากการดำเนินการอบรมจึงเป็นการได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รูปแบบกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว ได้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรคของชุมชนบนความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งถือเป็นเรื่องอย่างมากต่อการจะพัฒนาพื้นที่นี้ต่อไปในอนาคต

4. การประยุกต์ใช้จึงเกิดขึ้นจริงตามความต้องการจริงของคนในชุมชนที่จะนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนา แก้ไขปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการมีส่วนร่วม

5. ความประทับใจนั้นเกิดจากการร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมเรียนรู้ในพื้นที่จริง และเกิดเป็นทักษะจากการเข้ามามีส่วนร่วม

6. การนำกิจกรรมได้ในพื้นที่จริง ผ่านวิธีการปฏิบัติจริงบนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมกับนักท่องเที่ยว ผ่านเทคนิคต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวตอบสนองตามความสนใจ

สรุป

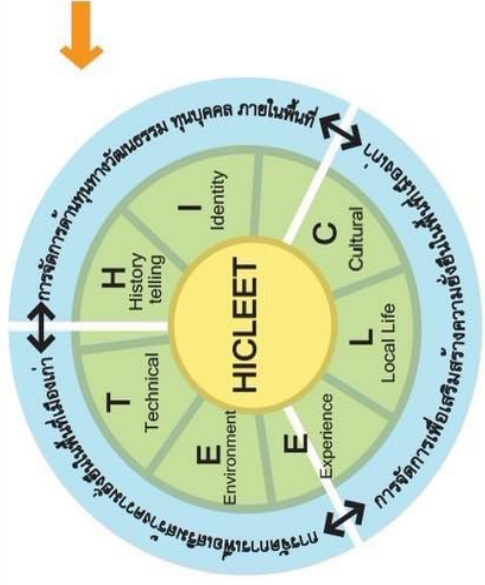
การแสดงออกทางความคิด ความต้องการของทุกภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี และจากกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์นี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ร่วมเรียนรู้ด้านความรู้ และการทำงานอย่างมีส่วนร่วมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นความน่าสนใจ สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งผลจากการจัดประชุม และถอดบทเรียนทำให้ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกิดเป็นกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้แก่คนในชุมชน ซึ่งทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และคนในชุมชนเองสามารถนำความรู้ รูปแบบ และแนวทางการกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ไปพัฒนา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่าได้เพื่อให้เกิดการพัฒนาผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องไปกับวิถีชีวิตคนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ผ่านรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

(ร่าง)การพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

หลักการ : พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ : เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

- ปัจจัยเอื้อ**
- ผู้นำ
 - การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
 - ทุนทางสังคมของชุมชน
 - ความไว้วางใจ
- ปัจจัยสนับสนุน**
- ทรัพยากรชุมชน
 - ทุนมนุษย์
 - ทุนศิลปวัฒนธรรมชุมชน
 - หน่วยงานภายนอก

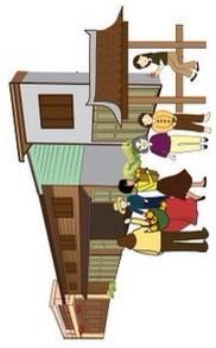

- รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว**
- โดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
- H นำประวัติศาตร์มาเป็นส่วนในการบอกเล่าเรื่องราว รวมถึงเพิ่มมูลค่า สร้างความน่าสนใจ
 - I อัตลักษณ์ถือเป็นจุดเด่นที่เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมให้เกิดภาพจำที่ไม่ซ้ำใคร
 - C ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความโดดเด่น
 - L วิถีชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จุดเริ่มต้นมาจากคนในชุมชน และคนในชุมชนเองเป็นผู้ดำเนินการ
 - E สร้างเสริมประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้เกิดการต่อยอด
 - E คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
 - T อาศัยเทคนิคเพื่อสร้างแรงดึงดูด
- วัตถุประสงค์ ประเมินผล

- การวัดผล ประเมินผล และการถอดบทเรียน**
1. ความรู้ความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 2. ความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลที่ได้รับ
 ทุนทางวัฒนธรรมสร้างชีวิต ผู้จิตชุมชน บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มุ่งมั่นใส่ใจสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 18 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development : R&D) โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี 2) เพื่อจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี 3) เพื่อร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี และ 4) เพื่อทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มเป้าหมายคือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว ผู้นำชม ประชาชน เป็นต้น องค์กรชุมชน เช่น สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บริษัททัวร์ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/โอท็อป และผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น จำนวน 30 คน หรือจนข้อมูลอิ่มตัว เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร ขั้นตอนที่ 2 จัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มเป้าหมายคือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว ผู้นำชม ประชาชน เป็นต้น องค์กรชุมชน เช่น สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บริษัททัวร์ และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/โอท็อป และผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น จำนวน 30 คน หรือจนข้อมูลอิ่มตัว เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารและ ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี รับรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ขั้นตอนที่ 4 ทดลอง ประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้นำชุมชน นักเล่าเรื่อง ประชาชน ผู้นำชม และผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบทดสอบ ก่อน-หลังการอบรม, แบบประเมินการอบรม, แนวทางการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแนวทางการถอดบทเรียน รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบไม่อิสระจากกัน

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมืองเพชรบุรี นั้นเป็นพื้นที่ที่มีสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ดีด้วยมีศักยภาพสูงจากปัจจัยเอื้อ คือ ทุนภายในชุมชนที่สมบูรณ์ มีผู้นำที่มีศักยภาพ มีการมีส่วนร่วม รวมถึงมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในชุมชน และยังมีปัจจัยสนับสนุน อาทิ ทุนทางทรัพยากรชุมชน ทุนมนุษย์ ทุนศิลปวัฒนธรรมชุมชน ตลอดจนหน่วยงานภายนอก ที่ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนไปบ้างตามกระแสแต่ถือได้ว่าชุมชนเมืองเก๋านี้ยังคงรักษาทุนด้านต่าง ๆ ไว้ได้อย่างสมบูรณ์อยู่ ทั้งนี้ก็ด้วยคนในพื้นที่ยังคงให้ความสำคัญ และต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณค่าความเป็นเสน่ห์ของเมืองเพชรบุรีที่ทรงคุณค่าในทุกด้านภายในชุมชน แต่ด้วยพื้นที่ย่านเมืองเก๋านั้นยังคงขาดแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษา ดำเนินการพัฒนาเพื่อสนับสนุนให้เกิดเป็นความร่วมมือในการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

ในส่วนที่เป็นปัญหาเป็นเรื่องของการขาดมาตรการและแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ในรูปแบบที่เหมาะสม และ ยังขาดมาตรการ กลไกคุ้มครองที่เหมาะสม รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่เมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนี้ยังขาดการดูแลอย่างจริงจัง ขาดข้อบังคับจากหน่วยงานราชการ ขาดการจัดระเบียบและดูแลความเรียบร้อยภายใน บริเวณโบราณสถาน ขาดการจัดการเรื่องที่จอดรถสำหรับผู้เข้าชมโบราณสถาน และโบราณสถานหลาย แห่งยังไม่ได้รับการบูรณะที่ถูกต้องตามหลักการหรือมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม จึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาดำเนินการอย่างเร่งด่วน รอบคอบ เพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

โดยในปัจจุบันชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีความต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ชุมชนในเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนแต่ยังคงขาดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวจึงมีความต้องการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี รวมไปถึงเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน การพัฒนาจึงควรเริ่มจากการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยว แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรส่วนท้องถิ่น และประชาชนเพื่อเป็นการปรับปรุง และรักษาทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่ให้ยังคงรูปแบบและวัสดุเดิมไว้ อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและสอดคล้องกับสถานที่แต่ละบริเวณ ซึ่งทั้งนี้การพัฒนาจำต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วม แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตปัจจุบันที่เป็นอยู่ ความรู้ ความเข้าใจในการบูรณะ และการประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ สร้างร่วมมือกัน ระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและประชาชนจึงเป็นประเด็นสำคัญ โดยภาครัฐจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น และมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งในชุมชน เช่น การจัด ประชุมเพื่อชี้แจงกับผู้นำชุมชน การจัดให้ชุมชนได้เสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกับทุกภาคส่วน และให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของ การอนุรักษ์

2. ผลการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมมีความเหมาะสมต่อการนำมาเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมถึงเคลื่อนการเรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ด้วยแผนที่เป็นเครื่องมือที่มีส่วนส่งเสริมทำให้ประชาชนเข้าใจวัฒนธรรม เล็งเห็นถึงคุณค่ามากขึ้น รวมถึงในการพัฒนายังจะเกิดเป็นความโดดเด่นที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะลดความคล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่การท่องเที่ยว ส่งผลเป็นความสำเร็จจากการนำจุดเด่นในแต่ละพื้นที่นำออกมานำเสนอเพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมให้เกิดเป็นความสะดวกสบายในการที่จะท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรวมถึงลดความผิดพลาดในเส้นทาง แผนที่เส้นทางทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษา สืบค้น และรวบรวมข้อมูลมานำเสนอไว้ให้เห็นเป็นเส้นทางท่องเที่ยวไปยังจุดต่างๆ เชื่อมโยงชุมชน เชื่อมโยงสถานที่ต่าง ๆ ตามจุดทุนทางวัฒนธรรมทั้งหมดจำนวน 15 จุดสถานที่ทุนทางวัฒนธรรม อีกทั้งนอกทางเส้นทางการเดินทาง รวมถึงที่ตั้งแต่ละสถานที่แล้วนั้น ในแผนที่ยังอำนวยความสะดวกโดยมีการแนะนำถึงสถานที่พัก ร้านอาหารเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวไว้ในเบื้องต้นด้วย ทั้งนี้ในแผนที่ผู้วิจัยได้จัดทำ QR Code ไว้เพื่ออำนวยความสะดวกตอบสนองยุคโลกาภิวัตน์ โดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาเป็นตัวช่วยในการพัฒนาเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถสแกนติดตัวได้ตลอดการเดินทางท่องเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ รวมถึงเรียนรู้ข้อมูลในแต่ละสถานที่ร่วมไปกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดการท่องเที่ยวในชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี บนการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมลดการใช้กระดาษ โบชัวร์นำเที่ยว แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ ตอบสนองต่อเป้าหมายที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

3. ผลการพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย ที่มารูปแบบรายละเอียดของที่มาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ “HICLEET Model” มีองค์ประกอบย่อยได้แก่ 1) H - History telling (เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์) 2) I - Identity (อัตลักษณ์) 3) C - Cultural (วัฒนธรรม) 4) L - Local Life (วิถีชุมชน) 5) E - Experience (ประสบการณ์) 6) E - Environment (สิ่งแวดล้อม) 7) T - Technical (เทคนิค) ซึ่งมีองค์ประกอบร่วม ดังนี้ **องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยเอื้อ (ภายใน)** เป็นองค์ประกอบที่เอื้อให้เกิดผลสำเร็จจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทุนทางสังคมของชุมชน ความไว้วางใจ **องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยสนับสนุน (ภายนอก)** เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ทรัพยากรชุมชน ทุนมนุษย์ ทุนศิลปวัฒนธรรมชุมชน หน่วยงานภายนอก **การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการใช้รูปแบบ** พบว่า ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แต่ยังคงขาดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

เงื่อนไขของการใช้โมเดล “HICLEET Model” ที่ได้นี้เป็นเพียงแบบจำลอง ซึ่งต้องนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีต่อไป เพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าให้เกิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่สามารถเป็นพื้นที่ธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้เกิดขึ้นแก่คนใน

ชุมชนต่อไป การรับรองโดยการจัดประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผ่านการรับรองแล้ว

4. ผลการทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การทดลองโดยการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีดำเนินการอบรมโดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมจำนวน 20 คน ประกอบด้วยผู้อบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 20 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน ประธานวิสาหกิจชุมชน ประชาชน มัคคุเทศก์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว คะแนนก่อนการอบรม(Pre-test) ของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 อยู่ในเกณฑ์มาก และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรม (Post-test) ของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้วย t-test แบบไม่อิสระจากกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า เมื่อทดสอบสถิติพบว่า $t=6.658$, $P\text{-value} = .00000$ แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหมายความว่า การอบรมมีผลให้คะแนนก่อนและหลังแตกต่างกัน

กระบวนการทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนนั้นเริ่มต้นจากการจัดประชุมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับผู้นำ และ คนในชุมชน โดยได้มีการนำเสนอรูปแบบ การท่องเที่ยว รวมถึงสร้างกิจกรรมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดโปรแกรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน อาทิ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวศิลปะงานปูนปั้นย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวไหว้พระเมืองเพชรย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวตามรอยร้านอร่อยย่านเมืองเก่า โปรแกรมการท่องเที่ยวตามรอยอาหารโบราณพื้นถิ่นในหนึ่งรอบปีย่านเมืองเก่า และโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี เป็นต้น โดยแต่ละโปรแกรมการท่องเที่ยวจะอยู่ภายใต้กรอบ “HICLEET Model”

จากการทดลองจัดการท่องเที่ยวโดยอาศัยโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้จากการเสนอในที่ประชุมนั้นคือ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน ปรากฏว่า โปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการจัดการทั้ง 3 มิติ คือ 1.สิ่งแวดล้อม 2.เศรษฐกิจ และ 3.สังคม เพื่อให้เกิดเป็นการพัฒนาในทุกๆ มิติ การพัฒนา อีกทั้งยังมีผลต่อการสร้างเสริมความสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นแการูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ อีกทั้งสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ๆ สร้างการเรียนรู้ สร้างความทรงจำอันดีได้สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและสนุกสนานร่วมไปกับการทำกิจกรรมตลอดโปรแกรม ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่นำกรอบรูปแบบ “HICLEET Model” มาใช้ในการเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวนั้นส่งผลดี สร้างความดึงดูด ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้อย่างสร้างสรรค์ รวมไปถึงสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยว สร้างภาพจำ ตลอดไปจนถึงกระจายรายได้ สร้างการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน

ซึ่งจากการประเมินทั้งในส่วนของการจัดอบรม จัดประชุม และทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวนั้นคือได้ว่า อยู่ในเกณฑ์การประเมินที่ดี ไปจนถึงดีมาก ทั้งนี้ก็ด้วยเป็นการจัดให้เกิดการร่วมมือกันในทุกฝ่าย ทุกกลุ่มอาชีพในชุมชน ทำให้ได้รูปแบบอันนำมาซึ่งกิจกรรม และ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชน

ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนการเรียนรู้ชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการมีความรู้ความเข้าใจหลังจากการอบรมที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งในเรื่องของความหมาย ความสำคัญของการการท่องเที่ยว โดยชุมชน ช้อเด่น ช้อด้อย ปัญหา อุปสรรค ความต้องการ แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ย่านเมืองเก่าให้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ผ่านการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว และคิดกิจกรรมโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันบนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยน และทำกิจกรรม และในท้ายกิจกรรมได้สะท้อนบทเรียนร่วมกัน เกิดเป็นประโยชน์ที่ได้จากการอบรม คือ 1) คนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รู้จักการแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ได้ทำงานอย่างมีส่วนร่วม 3) ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ได้รูปแบบการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการจริงของคนในชุมชน และ 5) ได้สร้างพื้นที่ประสบการณ์ให้คนในชุมชน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ชุมชนย่านเมืองเก่าอำเภอเมืองเพชรบุรี เป็นชุมชนที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ และทรงคุณค่า และในปัจจุบันได้มีการขับเคลื่อนของกลุ่มแกนนำในชุมชน คนในชุมชน รวมถึงองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวในลักษณะพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมแต่ทั้งนี้ยังคงพบว่าแม้ในชุมชนจะเกิดการดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ อาทิ มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยขึ้นในชุมชน จัดตั้งเป็นศูนย์วิสาหกิจชุมชน รวมถึงมีความพยายามโดยภาครัฐที่จะจัดทำแผนแม่บทเมืองเก่า แผนบังคับในกฎข้อระเบียบการก่อสร้าง การเดินทางเที่ยวต่าง ๆ แต่ก็จัดยังไม่เห็นระบบการจัดการที่ขับเคลื่อนพื้นที่ได้อย่างเด่นชัดมากนัก ทำให้การจะพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวในกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยววันนี้ยังคงมีความต้องการทั้งในเรื่องของต้องการรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องการเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อาทิ แผนที่ทุนทางวัฒนธรรม ต้องการการประชาสัมพันธ์พื้นที่ เป็นต้น เพื่อที่ขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวนี้ด้วยคนในชุมชนนั้นเล็งเห็นถึงคุณค่า และมีความต้องการสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นภายในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า สอดคล้องกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมที่อธิบายว่าวัฒนธรรมนั้นเป็นกลไกที่สามารถนำมาพัฒนาพื้นที่ผ่านการประยุกต์ให้เกิดเป็นความสร้างสรรค์เพื่อสร้างประสบการณ์ และความทรงจำอันดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทุนทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับ สุปวีร์ รสรื่น (2564c) ที่เสนอว่าทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน จากการนำทรัพยากรต้นทุนทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอยู่เดิมในพื้นที่มาปรับใช้ พัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และยังสอดคล้องกับ Moayerian, McGehee and Stephenson (2022) เสริมต่อว่าทุนทางวัฒนธรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นความยั่งยืนจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่จะเป็นการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นได้มาตรฐานเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งการท่องเที่ยวชุมชน แต่ทว่าความต้องการในปัจจุบันของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีนั้นคือการมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นความต้องการ และสภาพการณ์ที่ต้องเร่งได้รับการดำเนินการเพื่อการพัฒนา

สรุปได้ว่า สภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี นั้นแม้ว่าจะมีสภาพพื้นที่ที่มีความในลักษณะของทุนที่ทรงคุณค่า และมีความหลากหลายต่อการที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว แต่การจะพัฒนาพื้นที่นั้นต้องคง

ต้องมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอาศัยระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจริงตามกรอบแนวคิดสำคัญ ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว คือ

1. แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดเพื่อการพัฒนาจากการนำทุนที่มีอยู่ในชุมชนออกมาใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์เกิดอย่างสูงสุด สร้างอัตลักษณ์ ความโดดเด่นอย่างมีตัวตนไม่ซ้ำกับพื้นที่การท่องเที่ยวแหล่งอื่น

2. แนวคิดท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดเพื่อการพัฒนาอันจะนำไปสู่ความสร้างสรรค์ และยั่งยืนจากการที่คนในชุมชนต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตามความต้องการของคนในพื้นที่เองเป็นหลัก ตั้งแต่ กระบวนการประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา แก้ไขปัญหา การพัฒนาในตบใจทวิร่วมกันของคนในพื้นที่ที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวนี้พัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง จากการรับฟังปัญหา ช่วยกันดำเนินการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

3. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อการรักษา เพิ่มมูลค่าให้แก่พื้นที่ทุนทางวัฒนธรรมบนเป้าหมายของการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการลงมือทำจริง เกิดประสบการณ์ตรงที่แปลกใหม่ เกิดการพัฒนาต่อยอด และการนำกลับไปใช้จริงบนพื้นที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ครอบคลุมในทุกมิติการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ และยั่งยืน สอดรับกับวิถีชีวิตคนในชุมชนเหมาะสมต่อการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งจะเป็แนวทางการพัฒนาที่สำคัญที่มีส่วนทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีนั้นน่าสนใจมากขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมในเรื่องของการสร้างอาชีพ รายได้ อย่างยั่งยืนให้แก่คนในพื้นที่ สอดคล้องกับข้อเสนอของ ชิตชยางค์ ยมาภัย และพฐุ ศุศรีพิทักษ์ ที่เสนอว่า แนวทางการพัฒนา และการอนุรักษ์นั้นจะสามารถดำเนินไปด้วยกันได้จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงเป้าหมายนั้นคือ เกิดเป็นประโยชน์ ตอบเป้าหมายชีวิตคนในชุมชนเป็นสำคัญ

2. ผลการศึกษาการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี จำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม ที่ให้ข้อมูลว่า แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมนั้นเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ให้อันพื้นที่นั้น ๆ เกิดความพร้อมต่อการรองรับ และประชาสัมพันธ์พื้นที่ให้แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยอำนวยความสะดวก รวมถึงสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว และโดยเฉพาะในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนี้ยังคงขาดเครื่องมือส่งเสริมเพื่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยว การพัฒนาแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมขึ้นจึงมีความจำเป็น และสำคัญด้วยเป็นเครื่องมือที่ชุมชนยังขาด และมีความต้องการเพื่อมีเอาไว้ใช้ในการส่งเสริมเพื่อการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบจากการนำเสนอให้เห็นสถานที่ทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละจุดที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ 3 ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุด ลดความผิดพลาดในเส้นทางสอดคล้องกับ Freitas (2016) ที่เสนอว่า แผนที่ทางวัฒนธรรมมีผลต่อการพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ ตอบสนองต่อเป้าหมายที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวสอดคล้องกับ พรทิพย์ พลละโท และ สุวรรณิ อัครกุลชัย (2562) ที่เสนอว่าแผนที่ทางวัฒนธรรมจะเข้ามามีส่วนในการสร้างความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวได้ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นสื่อเพื่อศึกษาข้อมูล และโปรโมทการท่องเที่ยวโดยชุมชน การนำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเข้ามา

ส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงเป็นการสนับสนุน เพิ่มช่องทางการพัฒนา การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน อีกทั้งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์คงไว้ซึ่งทุนทางวัฒนธรรม

ผู้วิจัยขอสรุปว่า แผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจ ความเข้มแข็งภายในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่มีความต้องการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ควรมีการจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงถึงรายละเอียดจุดเด่นภายในชุมชนเพื่อให้เกิดความจำเพาะเฉพาะที่ไม่ซ้ำกับที่อื่น ๆ รวมถึงสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการใช้แผนที่ทุนวัฒนธรรมนี้เกิดประโยชน์สูงสุดในฐานะเครื่องมือเพื่อการพัฒนา

3. ผลการพัฒนาแบบในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมด้วยมีปัจจัยเอื้อ และปัจจัยสนับสนุนเพื่อการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่การพัฒนานั้นจำเป็นต้องมีรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการของคนในพื้นที่ชุมชนจริง อีกทั้งยังต้องเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นคือ

1. การดึงทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนออกมาใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุดแก่คนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

2. สร้างการมีส่วนร่วมโดยชุมชนให้เกิดตั้งแต่ร่วมวางรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว การระดมความคิด การเสนอความต้องการ มุมมองปัญหา การหาแนวทางจุดร่วมในการพัฒนา การแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะสอดคล้องร่วมกับวิถี ที่คนในชุมชนสามารถที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนแนวคิด และร่วมสร้างประสบการณ์ให้เกิดขึ้นระหว่างกันของคนในชุมชนกับเหล่านักท่องเที่ยว จนสามารถดึงจุดเด่นออกมานำเสนอเป็นจุดขายอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเพื่อการขับเคลื่อนด้านธุรกิจภายในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีผ่านการชม ชิม ช้อปที่จะมีสอดแทรกอยู่ในการดำเนินกิจกรรมโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม บนการดึงเอาปัจจัยเอื้อ ปัจจัยสนับสนุนที่มีอยู่ออกมาใช้เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุดแก่พื้นที่ และคนในชุมชนสอดคล้องกับBuaban (2016) ที่เสนอว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเป็นเครื่องมือในการยกระดับท้องถิ่นได้ เพราะรูปแบบการท่องเที่ยวสามารถสร้างความแตกต่างให้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยวได้ รวมถึง ภัยมณี แก้วสง่า และ นิศาชล จานงศรี (2012) ที่เสนอในลักษณะที่สอดคล้องว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาส และสร้างทางเลือกด้านการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวรวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมบนการเล็งเห็นถึงทุนที่ตนเองมีอยู่ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาพื้นที่ชุมชนผ่านรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ โดยดึงเอาจุดเด่น ๆ ในพื้นที่ออกมานำเสนอ เพื่อสร้างจุดขาย จุดแลนด์มาร์คให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มนักท่องเที่ยวผ่านการอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมเพื่อให้เกิดเป็นการพัฒนา โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนารูปแบบจำเป็นที่จะต้องศึกษาจากพื้นที่ปฏิบัติเป็นเลิศเพื่อทำมาปรับใช้ รวมถึงพัฒนาต่อเพื่อให้เหมาะสม สร้างความโดดเด่นเกิดเฉพาะพื้นที่ซึ่งจากการศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบนี้ได้พัฒนาต่อจากการศึกษาโดยมุ่งพัฒนาในลักษณะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และอาศัยเครื่องมือแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม สื่อโปรโมท กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งสร้างเสริมประสบการณ์

เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเชิงวิถีให้เกิดเป็นภาพจำขึ้นในจิตใจของเหล่านักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเยี่ยมชม ภายใต้การมีส่วนร่วมการทั้งชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ในทุก ๆ ภาคส่วน เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี โดยการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้มานี้ประกอบด้วย ที่มารูปแบบ รายละเอียดของที่มาของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ “HICLEET Model” มีองค์ประกอบย่อยได้แก่

1) H - History telling (เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์) โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้นำสะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผ่านการพูดคุย บอกเล่าเรื่องราวให้แก่นักท่องเที่ยวได้ฟัง รวมถึงคนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าจากรายการ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

2) I - Identity (อัตลักษณ์) โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอด สะท้อนอัตลักษณ์แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงบอกเล่าผ่านการแสดงออกในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างภาพจำ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

3) C - Cultural (วัฒนธรรม) โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงบอกเล่า นำชม รวมถึงการแสดงออกในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างภาพจำ สร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึก ร่วม และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

4) L - Local Life (วิถีชุมชน) โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันร่วมไปกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างภาพจำ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

5) E - Experience (ประสบการณ์) โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้คิดค้น และดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมสร้างประสบการณ์จริง เพื่อสร้างภาพจำ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

6) E - Environment (สิ่งแวดล้อม) โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมร่วมไปกับนักท่องเที่ยว โดยกลยุทธ์การดำเนินการพัฒนา การออกแบบกิจกรรมทั้งหมดจะได้รับการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี

7) T - Technical (เทคนิค) โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการออกแบบกิจกรรมรวมถึงศึกษาไลฟ์สไตล์ของนักท่องเที่ยว โดยกลยุทธ์การดำเนินการพัฒนา การออกแบบกิจกรรมทั้งหมดจะได้รับการจัดขึ้นเพื่อให้ตอบสนองตามความสนใจของนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่าเพชรบุรี

ซึ่งมีองค์ประกอบร่วม ดังนี้ **องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยเอื้อ (ภายใน)** เป็นองค์ประกอบที่เอื้อให้เกิดผลสำเร็จจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทุนทางสังคมของชุมชน ความไว้วางใจ **องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยสนับสนุน (ภายนอก)** เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ทรัพยากรชุมชน ทุนมนุษย์ ทุนศิลปวัฒนธรรมชุมชน หน่วยงานภายนอก **การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการใช้รูปแบบ** พบว่า ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แต่ยังมีขาดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงเสนอว่า การที่จะพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนั้นจำเป็นต้องอาศัย “HICLEET Model” มาเป็นกรอบเพื่อดำเนินการพัฒนาทั้งนี้เพื่อสร้างความจำเพาะการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวที่โดดเด่น อันมีคนในชุมชนเองที่เป็นส่วนหลักสำคัญในการขับเคลื่อน อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่ตอบสนองตรงกับความสนใจให้ได้ทดลองปฏิบัติจริงเพื่อการสร้างเสริมประสบการณ์ด้วยตนเองบนฐานการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เข้ามาเป็นแกนหลักในการพัฒนารูปแบบ กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ สุปวีร์ รสรื่น (2564) ที่เสนอว่าการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาทั้งทางตรงและทางอ้อมนั้นถือเป็นการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม และสร้างผลกระทบด้านบวกต่อการพัฒนาในระดับประเทศ

4. ผลการทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

จากการทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนผ่านการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้ทราบว่าคนในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีการให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมบนความต้องการที่ตรงกันของคนในชุมชนว่าอย่างไรให้มีการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่านี้อีกกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์ทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ การสร้างพื้นที่เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ให้เกิดขึ้นกับทั้งคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน รวมถึงเกิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักในรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่มุ่งให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมกันทั้ง 3 มิติ คือ 1.สิ่งแวดล้อม 2.เศรษฐกิจ และ 3.สังคม เพื่อการพัฒนา และจากการร่วมมือกันของทุกฝ่าย ทุกกลุ่มอาชีพในชุมชนนี้เองจึงทำให้ได้รูปแบบกิจกรรม และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชนบนฐานการนำทุนทางวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนในการพัฒนารูปแบบในการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Moayerian, McGehee and Stephenson (2022) เสนอว่า เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมสกัดชุมชนจะต้องพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน และ สร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการเจรจาแลกเปลี่ยนกันระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว รวมถึงสอดคล้องกับชัยญานุช ยุทธวรวิทย์ (2565) ที่เสนอว่า ความร่วมมือในชุมชนนั้นจะทำให้ชุมชนเกิดเป็นความเข้มแข็งสามัคคี บนการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการพัฒนาภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสำคัญ จากการทดลองโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีดำเนินการอบรมโดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 20 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการอบรม (Pre-test) ของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 อยู่ในเกณฑ์มาก และหลังการอบรมได้ทดสอบหลังการอบรม (Post-test) ของกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้วย t-test แบบไม่อิสระจากกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่าเมื่อทดสอบสถิติพบว่า $t=6.658$, $P\text{-value}=.00000$ แสดงให้เห็นว่าคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหมายความว่า การอบรมมีผลให้คะแนนก่อนและหลังแตกต่างกัน

กระบวนการทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนนั้นเริ่มต้นจากการจัดประชุมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับผู้นำ และ คนในชุมชน โดยได้มีการนำเสนอรูปแบบ การท่องเที่ยว รวมถึง

สร้างกิจกรรมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดโปรแกรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยแต่ละโปรแกรมการท่องเที่ยวจะอยู่ภายใต้กรอบ“HICLEET Model”

จากการทดลองจัดการท่องเที่ยวโดยอาศัยโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้จากการเสนอในที่ประชุม นั่นคือ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน ปรากฏว่า โปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการจัดการทั้ง 3 มิติ คือ 1.สิ่งแวดล้อม 2.เศรษฐกิจ และ 3.สังคม เพื่อให้เกิดเป็นการพัฒนาในทุกๆ มิติ การพัฒนา อีกทั้งยังมีผลต่อการสร้างเสริมความสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นต่อรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ อีกทั้งยังสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ๆ สร้างการเรียนรู้ สร้างความทรงจำอันดีได้สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและสนุกสนานร่วมไปกับการทำกิจกรรมตลอดโปรแกรม ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่น่ากรอบรูปแบบ “HICLEET Model” มาใช้ในการเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่นั่นส่งผลดี สร้างความดึงดูด ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้อย่างสร้างสรรค์ รวมไปถึงสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยว สร้างภาพจำ ตลอดไปจนถึงกระจายรายได้ สร้างการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน

ซึ่งจากการประเมินทั้งในส่วนของการจัดอบรม จัดประชุม และทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวที่นั่นคือได้ว่า อยู่ในเกณฑ์การประเมินที่ดี ไปจนถึงดีมาก ทั้งนี้ก็ด้วยเป็นการจัดให้เกิดการร่วมมือกันในทุกฝ่าย ทุกกลุ่มอาชีพในชุมชน ทำให้ได้รูปแบบอันนำมาซึ่งกิจกรรม และ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ตอบโจทย์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชน

ผู้วิจัยเห็นว่าจากผลการทดลอง ประเมินรูปแบบ และถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีต่างสะท้อนให้เห็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ก็ด้วยคนในชุมชนต่างเล็งเห็นถึงความสำคัญ และ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนา รวมถึงคนในชุมชนต่างมีความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อทุนทางวัฒนธรรมที่ตนเองมีอยู่ ทว่าการพัฒนานั้นยังคงจำเป็นต้องอาศัยในหลายองค์ประกอบทั้ง 1) การออกกฎข้อบังคับที่ชัดเจน เป็นที่รับรู้และยอมรับโดยทั่วกัน 2) การขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาอย่างเร่งด่วนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในทุกมิติ 3) งบประมาณสนับสนุนเพื่อการพัฒนา 4) การปรับเปลี่ยนกิจกรรมที่จำเป็นต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้เขียนเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในลำดับถัดไป ดังนี้

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า พื้นที่ท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีมีความต้องการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวใหม่ๆ ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยว ควรกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับให้เป็นที่ยอมรับ และ ข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนย่านเมืองเก่า รวมถึงหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน สามารถสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ สร้างอาชีพ เกิดการกระจายรายได้ตลอดไปจนถึงลดความเหลื่อมล้ำผ่านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า พื้นที่ท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยชุมชนเพื่อเสริมสร้างอาชีพ ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมถึงกิจกรรมในการพัฒนาคนในชุมชนในด้านการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนา การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.จากผลการวิจัยที่พบว่า พื้นที่ท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีเน้นการพัฒนาการจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชนเพื่อให้ชุมชนนั้นกลายเป็นชุมชนท่องเที่ยวเข้มแข็ง และยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.จากผลการวิจัยที่พบว่า จังหวัดเพชรบุรีนั้นมีทุน ศักยภาพความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวในหลากหลายรูปแบบ รวมถึงคนในพื้นที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าถึงทุนที่มีอยู่เป็นอย่างดี ทั้งนี้จึงควรควรเน้นการจัดการกิจกรรมที่มีการลงมือปฏิบัติจริง เสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้คนในชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวได้ลงมือทำและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นจำเป็นที่จะต้องทำจุดเด่น เรื่องเล่า และการมีส่วนร่วมโดยชุมชนเข้ามาเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี

3.จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น ผู้ที่มีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวควรเน้นการสร้างทักษะชีวิต ความรู้ในการบริการเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับคนในชุมชน เหมาะสมกับคนในพื้นที่ และเป็นไปได้ สอดรับกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ

4.จากผลการวิจัยที่พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คนในชุมชนต้องมีการตื่นตัวและตระหนักรู้ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวควรเน้นการตื่นตัวและตระหนักรู้ในการเตรียมความพร้อมรองรับ การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตในอนาคต และปรับตัวให้เท่าทันกับสังคมใหม่ รวมถึงการสร้างสำนึกรักบ้านเกิด และถิ่นฐานของตนเอง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายผลการวิจัยการจัดการกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปในชุมชนย่านเมืองเก่าอื่นๆ

2. ควรมีการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนรวมกันในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ต่างๆ ชุมชน และองค์กรต่างๆ

3. ควรมีการศึกษาทักษะการประชาสัมพันธ์ โฆษณา ที่เหมาะสม และส่งเสริมประสบการณ์ทักษะผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวในเกิดทั้งกับคนในชุมชน และ กลุ่มนักท่องเที่ยวตามความต้องการ

4.ควรมีการปลูกฝังความรับผิดชอบผ่านการเล็งเห็นคุณค่า เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการอนุรักษ์อันนำมาซึ่งความยั่งยืนของทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ภาคผนวก ข รายงานผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
“HICLEET Model”

ภาคผนวก ค แนวคำถาม/แบบสัมภาษณ์สำหรับหน่วยงาน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภาคผนวก ง แนวคำถาม/แบบสัมภาษณ์สำหรับจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมสำหรับสัมภาษณ์หน่วยงาน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภาคผนวก จ แบบประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภาคผนวก ฉ แบบทดสอบก่อน-หลัง การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภาคผนวก ช กำหนดการการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภาคผนวก ซ แบบประเมินการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนการสอนท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ภาคผนวก ฎ รูปภาพประกอบ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภายใน 216004

ที่ อว 8603.16/002287

วันที่ 23 พฤษภาคม 2566

เรื่อง ผลการพิจารณาการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เรียน นางสาววิศรา กรุดนาค (นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์)

ผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี (เลขที่โครงการ REC 66.0418-053-4069) ไปยังสำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ เพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว นั้น

บัดนี้ สำนักงานบริหารการวิจัยฯ ขอแจ้งผลการพิจารณา ให้ทราบว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเข้าข่ายโครงการวิจัยที่ได้รับการพิจารณาแบบรวดเร็ว (Expedited review) จึงออกหนังสือรับรองให้กับโครงการวิจัยดังกล่าวตามเอกสารแนบ โดยขอให้ดำเนินการ ดังนี้

1. รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน
2. รายงานฉบับสมบูรณ์เมื่อโครงการเสร็จสิ้น จำนวน 1 เล่ม และยูเอสบีแฟลชไดรฟ์จำนวน 1 อัน หรือ QR code เพื่อดาวน์โหลดไฟล์เอกสาร

อนึ่ง เมื่อหนังสือรับรองหมดอายุและผู้วิจัยยังดำเนินการวิจัยไม่แล้วเสร็จ หากผู้วิจัยประสงค์จะขอต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัย ผู้วิจัยต้องยื่นเสนอขอต่ออายุการรับรองโครงการไม่เกิน 30 วัน หลังจากวันหมดอายุการรับรอง กรณีที่ผู้วิจัยไม่ยื่นเสนอขอต่ออายุการรับรองโครงการเกิน 30 วัน หลังจากวันหมดอายุการรับรองจะถือว่าผู้วิจัยมีความประสงค์ปิดโครงการ ซึ่งผู้วิจัยจะไม่สามารถดำเนินการวิจัยนั้นต่อไป หากผู้วิจัยต้องการดำเนินการวิจัยต่อ ต้องยื่นโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาใหม่

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ หากผู้วิจัยมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ที่นางสาวพัชรณัญญ์ เสาร์พงษ์ (เบอร์สำนักงาน) 098-5479738 ภายใน 216004

(ศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ศรีอมรศักดิ์)
ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

รหัสโครงการ: REC 66.0418-053-4069

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย): การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ): The Development of a Community-Based Tourism Management Model on The Base of Cultural Capital to Enhance Creative Economy in "Old Town", Phetchaburi Province.

ผู้วิจัยหลัก: นางสาวนริศรา กรุณาค

สังกัด: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 18 เมษายน 2566
2. แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ฉบับภาษาไทย) เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 18 เมษายน 2566
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 18 เมษายน 2566
4. หนังสือแสดงเจตนายินยอมการเข้าร่วมการวิจัย เวอร์ชัน 01 ฉบับลงวันที่ 18 เมษายน 2566

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยยึดหลักเกณฑ์ตามคำประกาศ เฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) และมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนดภายในประเทศ โดยขอให้รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน และรายงานฉบับสมบูรณ์เมื่อโครงการเสร็จสิ้น

(ศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ศรีอมรศักดิ์)
ประธานกรรมการวิจัยจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

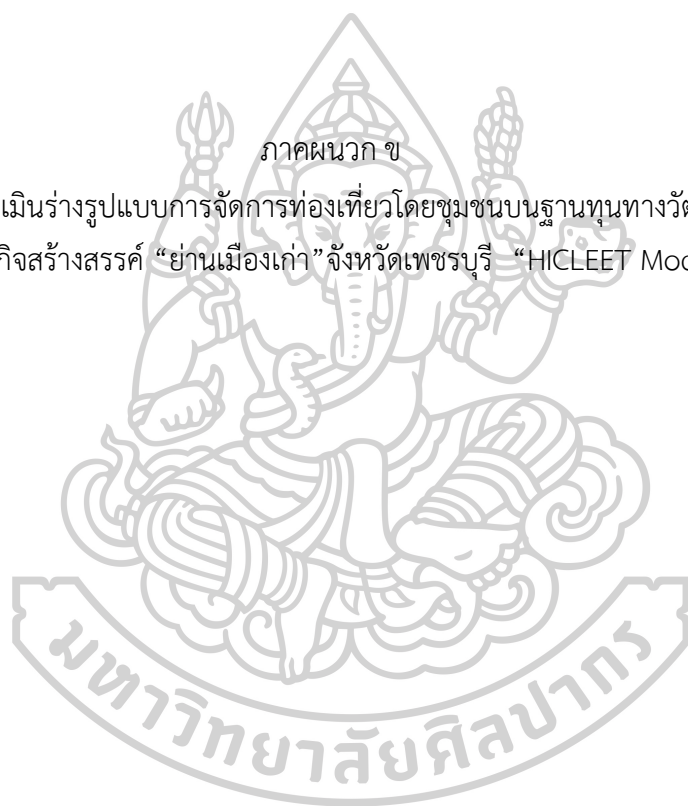
หมายเลขใบรับรอง COA 66.0519-034

วันที่รับรอง: 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2566

วันหมดอายุ: 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2567

สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์
6 ถนนราชมรรคาใน ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
โทร 0-3425-5808 โทรสาร (Fax) : 0-3425-5808
email : humanethics@su.ac.th

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้าง
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี “HICLEET Model”

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่ อว 8612/834

โทร.0 3425 5095

วันที่ 29 พฤษภาคม 2566

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย

ด้วย นางสาวนริศรา กฤษณาค รหัสประจำตัว 640630086 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒนวรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่ อว 8612/๘3๘

โทร.0 3425 5095

วันที่ ๒๙ พฤษภาคม 2566

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม

ด้วย นางสาวริศรา กรุดนาค รหัสประจำตัว 640630086 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วัฒนพัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ที่ อว 8612/2113

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

29 พฤษภาคม 2566

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.เอี่ยมพร โดภาณรักษ์กุล

ด้วย นางสาวนริศรา กรุดนาคร หัสประจำตัว 640630086 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/2111

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

๒ พฤษภาคม 2566

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.สมจินต์ ชาญกระเป๋

ด้วย นางสาวนริศรา กรตนาค รหัสประจำตัว 640630086 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี "

ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิวัฒน์วรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ ออ 8๖๒/2๕๖5

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

๒๓ พฤษภาคม 2566

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นางภัทรกร ชัยวัฒน์กุล

ด้วย นางสาววิศรา กรุดนาค รหัสประจำตัว 640630086 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ "ย่านเมืองเก่า" จังหวัดเพชรบุรี "

ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒน์วรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติกรแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ภาคผนวก ค
แนวคำถาม/แบบสัมภาษณ์สำหรับหน่วยงาน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบน
ฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามหลักเพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์หน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

1.ภาพรวมด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันมีสภาพการณ์เป็นเช่นไร

.....

.....

.....

2.สภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3.ภาพเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4.สภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

5.แนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่นำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” มีลักษณะเป็นเช่นไร

.....

.....

.....

6.ความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

7.ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใด

8.วัตถุประสงค์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” คืออะไร

9.กลุ่มเป้าหมายที่ให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เป็นกลุ่มใดบ้าง (ก่อน/หลังพัฒนารูปแบบ)

10.กิจกรรมที่นำมาใช้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชน “ย่านเมืองเก่า” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมใดบ้าง

11.ลักษณะการพัฒนาในรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ของที่ชุมชน “ย่านเมืองเก่า” มีลักษณะเช่นไร

12.ลักษณะการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” มีลักษณะเช่นไร

13.หน่วยงานใดบ้างที่มีส่วนในการสนับสนุน/ฟื้นฟู/ช่วยเหลือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน “ย่านเมืองเก่า” (รัฐบาล/เอกชน) และมีส่วนส่งเสริมต่อการท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

14. ผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ที่ผ่านมามีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

15. ข้อเด่น-ข้ออ่อนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

16. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน “ย่านเมืองเก่า” ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

17. ความต้องการและความคาดหวังในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน “ย่านเมืองเก่า”

.....

.....

.....

18. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้มีการดำเนินการเพื่อความยั่งยืนบ้างหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามหลักเพื่อนำไปใช้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนย่านเมืองเก่าเพื่อจัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

1. ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร และมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

2. จุดเด่นของทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละที่ของชุมชนเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีนั้น ๆ เป็นอย่างไร น่าสนใจอย่างไร

.....

.....

.....

3. ทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละที่ของชุมชนเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีนั้นมีประวัติความเป็นมาเป็นอย่างไร

.....

.....

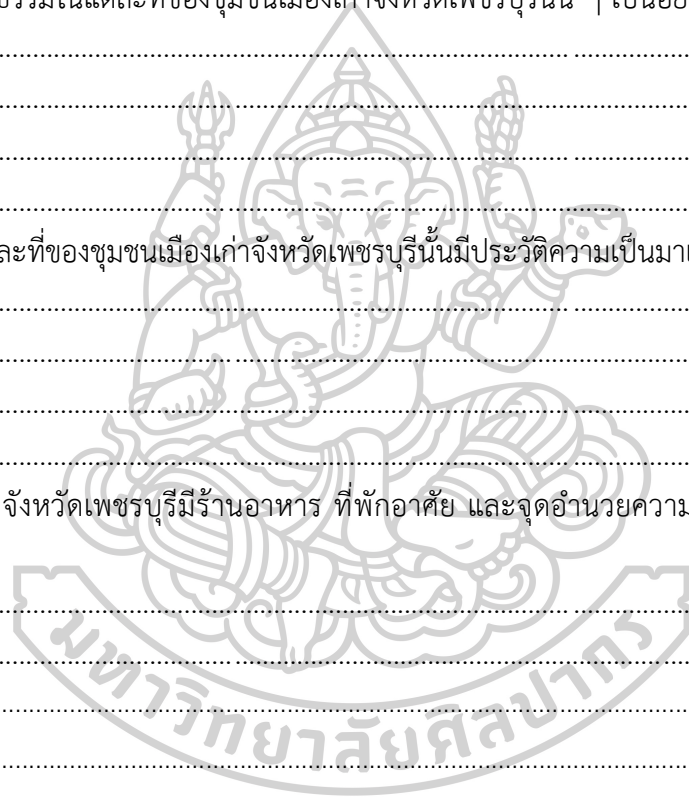
.....

4. ในชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีมีร้านอาหาร ที่พักอาศัย และจุดอำนวยความสะดวกอะไรบ้างที่มีไว้รองรับนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
แบบประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

แบบประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

เรื่อง ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์
“ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความรู้สึกและการปฏิบัติของท่านตามความเป็น
จริง

องค์ประกอบในการ ดำเนินงาน	ความมีประโยชน์				ความเป็นไปได้				ความเหมาะสม				ความถูกต้อง			
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ระดับ	ลำดับที่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ระดับ	ลำดับที่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ระดับ	ลำดับที่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ระดับ	ลำดับที่
ภาพรวมองค์ประกอบ																
หลักการร่างรูปแบบ																
วัตถุประสงค์ร่าง รูปแบบ																
HICLEET Model																
องค์ประกอบร่าง รูปแบบ																
ปัจจัยเอื้อ																
ปัจจัยสนับสนุน																
ผลลัพธ์จากร่าง รูปแบบ																
รวมรายด้าน																
รวม \bar{X} , S.D.																

ภาคผนวก ฉ
แบบทดสอบก่อน-หลัง การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อ
เสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความรู้สึกและการปฏิบัติของท่านตามความเป็นจริง

แบบทดสอบความรู้ก่อน-หลังการ อบรม		ระดับความรู้				
		5	4	3	2	1
ท่องเที่ยวโดยชุมชน						
1.	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นสิ่งจำเป็นในการ พัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบ ใหม่					
2.	การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็น การท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้า มามีส่วนร่วม					
2.	การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วน ช่วยคนในชุมชนเป็นหลัก					
3.	การท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีทุนภายในชุมชน					
4.	การท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีทุนภายในชุมชน มาจากความต้องการของคนใน ชุมชน					
ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว						
1.	วัฒนธรรมเป็นถือเป็นทุนที่ สำคัญ					
2.	วัฒนธรรมมีส่วนส่งเสริมการ จัดการท่องเที่ยว					
3.	วัฒนธรรมมีส่วนส่งเสริมการ จัดการท่องเที่ยวเกิดความ สร้างสรรค์					
4.	วิถีชุมชน และทรัพยากร ภายในชุมชนถือเป็นทุน ประเภทหนึ่ง					

แบบทดสอบความรู้ก่อน-หลังการ อบรม		ระดับความรู้				
		5	4	3	2	1
เทคนิคการตลาดการท่องเที่ยว						
1.	กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวมีความสำคัญ					
2.	การประชาสัมพันธ์เป็นเทคนิคที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว					
3.	รูปแบบกิจกรรมจำเป็นต่อองค์ประกอบทางการตลาด					
4.	เทคนิคที่ดีควรเป็นสิ่งที่คนในชุมชนทำได้					
สภาพการณ์ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี						
1.	สภาพการณ์การท่องเที่ยวมีความสำคัญในการพัฒนา					
2.	สภาพการณ์มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว					
3.	สภาพการณ์ที่ดีทำให้การท่องเที่ยวดีขึ้น					
4.	การท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมเกิดสภาพการณ์ท่องเที่ยวที่ดีขึ้นได้					
เศรษฐกิจสร้างสรรค์						
1.	การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้					
2.	ความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้เกิดรายได้ในชุมชน					
3.	ความคิดสร้างสรรค์ก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ					
4.	ความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน					

ระดับการประเมิน

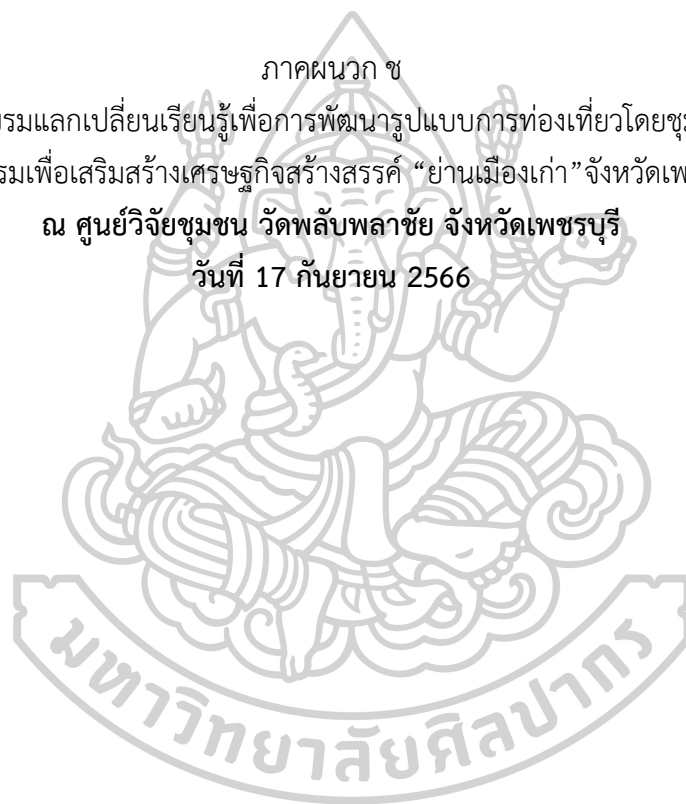
5 : มากที่สุด 4 : มาก 3 : ปานกลาง 2 : น้อย 1 : น้อยที่สุด

ภาคผนวก ข

กำหนดการการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทาง
วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ณ ศูนย์วิจัยชุมชน วัดพลับพลาชัย จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ 17 กันยายน 2566

กำหนดการการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ณ ศูนย์วิจัยชุมชน วัดพลับพลาชัย จังหวัดเพชรบุรี

วันที่ 17 กันยายน 2566

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

เวลา	กิจกรรม
08.30 น. – 09.00 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมการอบรม
09.00 น. – 09.30 น.	พิธีเปิดการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี โดย คุณปภักร จรรย์รงค์ (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวชุมชนเมืองเพชร)
09.30 น. – 10.45 น.	-ทำแบบประเมินก่อนการอบรม -อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน -ทำกิจกรรมไฟกัศรूप
10.45 น. – 11.30 น.	สรุปผลกิจกรรมไฟกัศรूप
11.30 น. - 12.00 น.	-ทำแบบประเมินหลังการอบรม -ทำแบบประเมินการจัดอบรม -ปิดการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

หมายเหตุ - เวลา 10.30 น. และ 12.00 น. รับประทานอาหารว่าง และรับประทานอาหารกลางวัน

กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ภาคผนวก ซ
แบบประเมินการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสร้างเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

แบบประเมินการจัดอบรม

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์
 “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความรู้สึกและการปฏิบัติของท่านตามความเป็นจริง

แบบประเมินการอบรม		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	ประสบการณ์ที่ได้รับ					
2.	การทำงานอย่างมีส่วนร่วม					
3.	การแสดงออกในการอบรม					
4.	กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์					
5.	ความประทับใจ					
6.	การนำกิจกรรมไปใช้					
7.	การประยุกต์ใช้					
8.	การเรียนรู้					
9.	รูปแบบกิจกรรม					
10.	ความพึงพอใจในการร่วมการอบรมในครั้งนี้					
11.	ความเหมาะสมด้านสถานที่จัด					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบประเมิน

คำชี้แจง รูปภาพประกอบการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังนี้

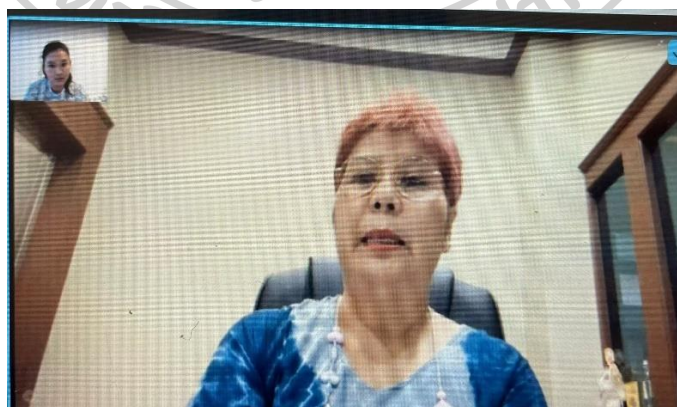
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

1.1 วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรีโดยเลือกศึกษาย่านเมืองเก่าเป็นหลัก คือ ชุมชนคลองกระแชง ชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะจังหวัดเพชรบุรี

1.2 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อชี้แจงรายละเอียดการวิจัย และสอบถามข้อมูล สภาพการณ์ ความต้องการในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ณ สำนักงานสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดเพชรบุรี (ทสจ.)

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ณ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเพชรบุรี (ททท.)

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ณ เทศบาลอำเภอเมือง
เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

1.3 ศึกษาพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติเป็นเลิศ 2 พื้นที่ พื้นที่จังหวัดน่าน

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า
ในพื้นที่จังหวัดน่าน ณ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า
ณ สำนักงานพื้นที่พิเศษ6 จังหวัดน่าน (อพท.6)

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า
ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน

นั่งรถรางชมเมืองย่านเมืองเก่าจังหวัดน่านตามเส้นทางรถท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า พื้นที่จังหวัดภูเก็ต

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ณ สำนักงานสิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดภูเก็ต (ทสจ.)

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า
จังหวัดภูเก็ต ณ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดภูเก็ต (ททท.)

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า
เมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต ณ เทศบาลอำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า
ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดภูเก็ต

เดินชมย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ตตามเส้นทางท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า

เดินชมย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ตยามค่ำคืนตามเส้นทางการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำแผนที่ทุนทางวัฒนธรรมในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

สำรวจเส้นทางพื้นที่ชุมชนคลองกระแชง

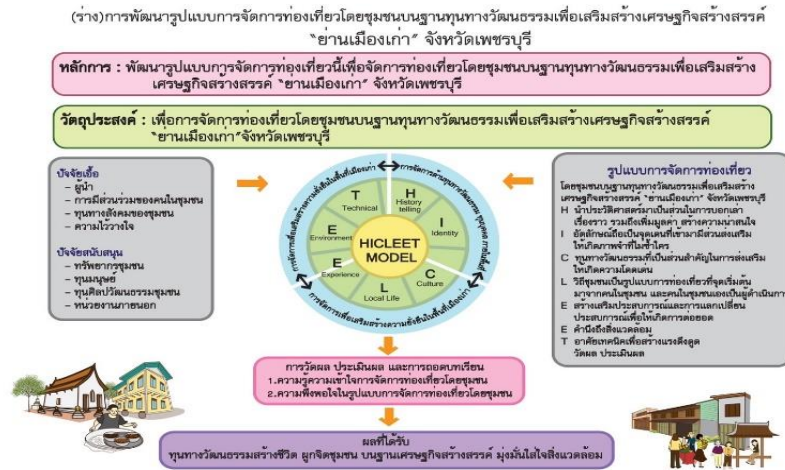

สำรวจเส้นทางพื้นที่ชุมชนวัดเกาะ

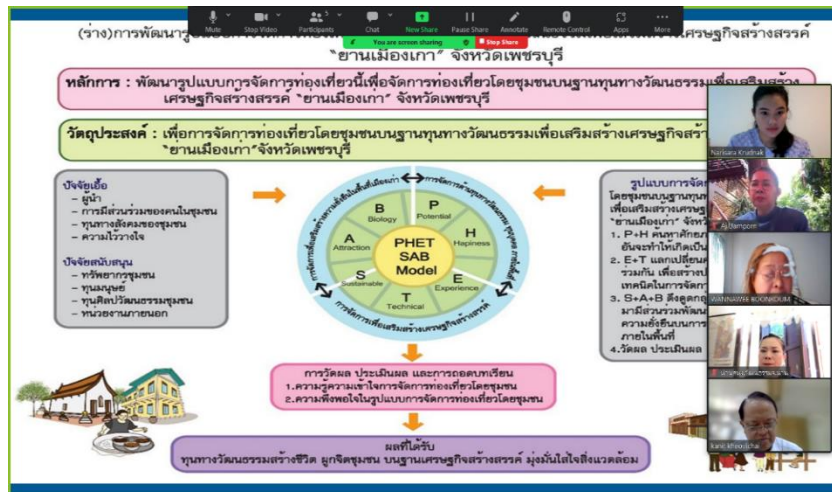

สำรวจเส้นทางพื้นที่ชุมชนตลาดริมน้ำ (ถนนสตรีทอาร์ท)

ขั้นตอนที่ 3 ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี “HICLEET Model”

บรรยากาศประเมินร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี “HICLEET Model” โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลอง ประเมินรูปแบบและถอดบทเรียนต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

1. จัดการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

บรรยากาศการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

บรรยากาศการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

บรรยายภาคการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

บรรยายภาคการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการเข้าร่วมการจัดอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี

บรรยากาศการทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวตามโปรแกรมการท่องเที่ยวที่กลุ่มนักท่องเที่ยวเลือก (โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวในครั้งนี้เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น

ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมนุ่งโจมแดง

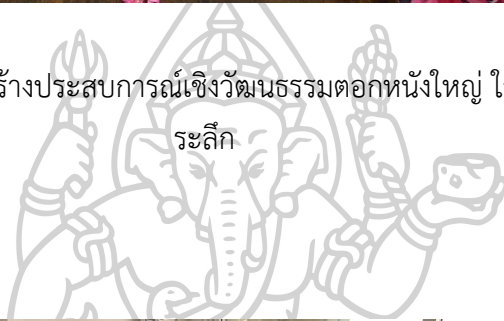
ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมชมหนังใหญ่และทดลองเชิดหนังใหญ่

ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมชมชุมชนย่านเมืองเก่า

ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมตอกหนึ่งใหญ่ ใส่กรอบรูป นำกลับเป็นของที่ระลึก

ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมชิมไอศกรีมน้ำตาลโตนดจากวัตถุดิบพื้นที่ที่ได้รับ การพัฒนาบนฐานแนวคิดอาหารสร้างสรรค์

ประเมินการทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์
“ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ประเมินการทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์
“ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบ

รายการอ้างอิง

- (ASEAN), T. A. o. S. A. N. (2016).
- Airbnb. (2019). “การท่องเที่ยวท้องถิ่น”
- Alison Dunn and Mark Wickham. (2015). Craft brewery tourism best-practices: A research agenda. *Annals of Tourism Research*, 56, 128-163.
- An Dan Vu, T. V.-T., Thi Tuyet Mai Nguyen, Ha Linh Bui , Tan Nhat Pham,. (2024). Tourism social sustainability in remote communities in Vietnam: Tourists’ behaviors and their drivers. *Heliyon*, 10(1), 1-14.
- Anekjumnongporn, P. (2022). Cultural Tourism Motivation of Generation Z. *Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao*, 10(1), 280-294.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/article/view/255509>
- Arcos-Pumarola, J., Paquin, A. G., & Sitges, M. H. (2023). The use of intangible heritage and creative industries as a tourism asset in the UNESCO creative cities network. *Heliyon*, 9(1), e13106. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e13106>
- Bhoophala, S., & Daengbuppha, J. (2022). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง อาหารโดยชุมชนในประเทศไทย. *Journal of Suvarnabhumi Institute of Technology (Humanities and Social Sciences)*, 8(1), 286-304.
- Bourdieu, P. (2011). The forms of capital.(1986). *Cultural theory: An anthology*, 1, 81-93.
- Brown, D. T. (2010). A Wish List for Cultural Resource Mapping. *Rediscovering the Wealth of Places: A municipal cultural planning handbook for Canadian communities. Ontario: Municipal World, Inc*, 101-117.

- Buaban, M. (2016). Community-based creative tourism management to enhance local sustainable development in Kanchanaburi Province, Thailand.
- Canada, T. (1990).
- Cartier, C. (2008). Culture and the city: Hong Kong, 1997—2007. *China Review*, 59-83.
- Engelhardt, R. A., Peters, H. A., & Unakul, M. H. (2018). Democratizing conservation: Challenges to changing the paradigm of cultural heritage management. *Human-Centered Built Environment Heritage Preservation*, 233-253.
- Freitas, R. (2016). Cultural mapping as a development tool. *City, Culture and Society*, 7(1), 9-16. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ccs.2015.10.002>
- Gareis, R., Huemann, M., Martinuzzi, A., Weninger, C., & Sedlacko, M. (2013). Project management and sustainable development principles.
- Garvin, D. A. (2003). *Learning in action: A guide to putting the learning organization to work*. Harvard Business Review Press.
- Grefe, X. (2016). From culture to creativity and the creative economy: A new agenda for cultural economics. *City, Culture and Society*, 7(2), 71-74. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ccs.2015.12.008>
- Greg Richards. (2000). *Tourism and Sustainable Community Development*.
- Harold Goodwin & Rosa Santilli. (2009). *Community-Based Tourism: a success?* .
- Harwood, N. (2010). *Issues in materials development and design*. Cambridge University.
- Hossein Norooz. (2020). Definition of Tourism and Sustainable Tourism. <https://doi.org/DOI:10.13140/RG.2.2.33562.47042>
- John K. Walton. (2024). *Tourism*. <https://www.britannica.com/topic/tourism>
- Joyce, B., & Calhoun, E. (2010). *Models of professional development: A celebration of educators*. Corwin Press.
- Julius Cesar Imperial Trajano. (2019). A policy analysis of nuclear safety culture and security culture in East Asia: Examining best practices and challenges. *Nuclear Engineering and Technology*, 51(6), 1696-1707.
- Karnchanan, P. (2021). แนวทาง การ สร้าง ศักยภาพ การ จัดการ ตนเอง ด้าน การ ท่องเที่ยว อย่าง ยั่งยืน ของ ชุมชน กรุง ชิง อำเภอน บ พิ ตำ จังหวัด นครศรีธรรมราช. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(2), 1-14.

- Keeves, J. P. (1990). *Educational research, methodology, and measurement: An international handbook*. Pergamon Press.
- Mensah, J. (2019). Sustainable Development: Meaning, History, Principles, Pillars, and Implications for Human Action. *Cogent Social Sciences*, 5.
- Moayerian, N., McGehee, N. G., & Stephenson Jr, M. O. (2022). Community cultural development: Exploring the connections between collective art making, capacity building and sustainable community-based tourism. *Annals of Tourism Research*, 93, 103355.
- Moayerian, N., McGehee, N. G., & Stephenson, M. O. (2022). Community cultural development: Exploring the connections between collective art making, capacity building and sustainable community-based tourism. *Annals of Tourism Research*, 93, 103355. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103355>
- Ohridska-Olson, R. V., & Ivanov, S. H. (2010). Creative tourism business model and its application in Bulgaria. Proceedings of the Black Sea Tourism Forum'Cultural Tourism–The Future of Bulgaria,
- Ongthun Chakhrit and Sungrugsu Narin. (2015). การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ : กรณีศึกษาชุมชนในภาคตะวันออกของไทย (Best Practice in Low Carbon Tourism Management: Communities in Eastern Part of Thailand).
- Ozgur Gocer, D. B. b., Ebru Ergoz Karahan b and Pranita Shrestha,. (2024). Cultural tourism and rural community resilience: A framework and its application. . *Journal of Rural Studies*, 107, 1-15.
- Poole, P. (2003). Cultural mapping and indigenous peoples. *A report for UNESCO*.
- Richards. (2010). *Creative Tourism and Local Development*.
- Richards and Greg. (2010). Creative tourism and cultural events. 2nd Forum on UNESCO Creative Cities Network Icheon, Republic of Korea,
- Richards and Ruth. (2010). Everyday creativity: Process and way of life—Four key issues.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: The state of the art. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1225-1253.
- Richards, G., & Marques, L. (2012). Exploring creative tourism: Editors introduction.
- Richards, G., Raymond, Crispin,. (2000). Creative tourism. *ATLAS news*, 23(8), 16-20.

- Rie Nomura, S. S. a. S. M. (2018). Analyzing Spatial Structure of Traditional Houses in Old Towns with Tourism Development and Its Transformation toward Sustainable Development of Residential Environments in Hexia Old Town, in China. *Sustainability*, 10, 1-17.
- Robinson, P., & Wiltshier, P. (2011). Community tourism. In *Research themes for tourism* (pp. 87-99). Cabi Wallingford UK.
- Robinson, P. a. W., P., (2011). Community Tourism. *Journal of Environmental Protection*, Vol.11 No.2.
- Schönherr, S., Peters, M., & Kuščer, K. (2023). Sustainable tourism policies: From crisis-related awareness to agendas towards measures. *Journal of Destination Marketing & Management*, 27, 100762.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2023.100762>
- Secchi, P., Ciaschi, R., & Spence, D. (1999). A concept for an ESA lessons learned system. *Proceedings of Alerts and Lessons Learned: An Effective way to prevent failures and problems*.
- Seokho Han, H. R., Eunjung You h and Myung Ja Kim i., (2023). Support of residents for sustainable tourism development in nature-based destinations: Applying theories of social exchange and bottom-up spillover. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*., 43.
- Smith, R. H., and Others., (1980). *Measurement : Making Organization Perform*. New York : Macmillan
- Srichan, T., & Kosolkittiamporn, S. (2023). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีกับการพัฒนาประเทศไทย. *Journal of Modern Learning Development*, 8(1), 427-449.
- Stein, M. T., Simunic, D. A., & Keefe, T. B. (1994). Industry differences in the production of audit services. *Auditing*, 13, 128.
- Strydom, A. J., Mangope, D. & Henama, U. S. (2018). MAKING COMMUNITY-BASED TOURISM SUSTAINABLE: EVIDENCE FROM THE FREE STATE PROVINCE, SOUTH AFRICA.

- Stufflebeam, D. L. (2004). A note on the purposes, development, and applicability of the Joint Committee Evaluation Standards. *American Journal of Evaluation*, 25(1), 99-102.
- Sutthinarakorn, W. (2020). ศักยภาพ ในการ จัดการ การ ท่องเที่ยว โดย ชุมชน ใน พื้นที่ จังหวัด ตราด. *Journal of the Association of Researchers*, 24(2), 158-171.
- Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge university press.
- Torill Nyseth and Johanne Sognnæs. (2013). Preservation of old towns in Norway: Heritage discourses, community processes and the new cultural economy. *Cities*, Volume 31, 69-75.
- Tuntipisitkul, P. (2016). ประเทศไทยเรียนรู้อะไรได้บ้าง : ถอดบทเรียน กรณีศึกษา การพัฒนา และการจัดการ การท่องเที่ยวในเขตพื้นที่คุ้มครองทางทะเลเกาะสิปาดัน (Sipadan Island) ประเทศมาเลเซีย. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 11(1), 80-88.
- Ulrika Lundh Snis, A. K. O. a. I. B. (2021). Becoming a smart old town – Howto manage stakeholder collaboration and cultural heritage. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development.*, 11(4).
<https://doi.org/10.1108/JCHMSD-10-2020-0148>
- UN Tourism. (2567). *Glossary of tourism terms*. <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>
- Vasja Roblek, D. D. c., Maja Meško and Vedran Milošević,. (2021). Evolution of Sustainable Tourism Concepts. *Sustainability*, 13, 2-21.
- Wongmonta, S. (2021). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: นวัตกรรมเคลื่อนย้ายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารศิลปศาสตร์ (วัง นางเลิ้ง) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 1(1), 1-24.
- Ziwen Jiang, X. J., Yin Jin and Lina Tan, . (2024). A study on participatory experiences in cultural and tourism commercial spaces. *Heliyon*, 10(2), 1-12.
- กนกกานต์ แก้วนุช. (2564). การจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวภายใต้พลวัตโลก. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2566). *ทุนทางวัฒนธรรม*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเพชรบุรี. (2565). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ส. (2555). *โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าเพชรบุรี*. กระทรวงศึกษาธิการ, ส. (2566). *กิจกรรมถอดบทเรียน*. กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, ส. (2561-2565).

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. (2564).
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564).
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565).
- กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์. (2563). การจัดทำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (*Best practice*). โรงเรียนสตรีวิทยา 2
กานดา เต๊ะชั้นหมาก. (2565). การถอดบทเรียนในกระบวนการจัดการความรู้. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์, ปีที่ 13
- การประชุมสมัชชาBCGโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. (2564).
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2564-2565). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2564-2565).
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566-2570). แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3.
- ศศิยะ จันทร์อนันต์ และ คณษ. (ม.ป.ป.). การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดย ชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย
จังหวัดหนองคาย สถาบันวิจัย พุทธ ศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหา จุฬาลง ก ร ณ ราช วิทยาลัย].
- โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเพชรบุรี. (2563). โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเพชรบุรี. จังหวัดเพชรบุรี
จักรวาล วงศ์มณี และ รักษ์พงศ์ วงศาโรจน์. (2564). คุณลักษณะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่นักท่องเที่ยวคาดหวังใน
แหล่งจุดหมายปลายทางเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย. วารสาร สันติ ศึกษาปริทรรศน์ ม จร, 9(6), 2665-
2678.
- จันติมา จันท์เอียด. (2565). การพัฒนาท่องเที่ยวตลาดน้ำเข็ญใหญ่อย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม. *Princess of
Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences* 9(2), 130-153.
- จูไรรัตน์ ดวงจันทร์ และ คณษ. (2558). การถอดบทเรียนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบล
ธงชัย. *Journal of Nursing and Education*, 8(4), 153-166.
- เจตน์สถฤกษ์ สังกข์พันธ์. (2566). แผนที่ทางวัฒนธรรมชุมชนริมฟ้า นครสโดยมาบังสการา. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการ
ระดับนานาชาติ ครั้งที่ 14,
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2555). การท่องเที่ยวมิติแห่งศาสตร์บูรณาการ วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร, 7(1), 1-4.
- ชัญญา ภูระหงษ์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนากร ก่อนประจำกรมการพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการ จัดการ และ เทคโนโลยีอีสเทิร์น, 18(2), 27-38.
- ชนาธิป ลีนิน. (2566). รู้จักแนวปฏิบัติที่ดี : Best Practice. <http://ks.rmutsv.ac.th/th/bestpractice>.
- ชรินดา วิเศษรัตน์ และ ชนาภา นิโครธานนท์. (2564). การถอดบทเรียนกระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อ
พัฒนาเป็นท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อนอำเภอเมืองปาน จังหวัด
ลำปาง. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 17(3), 225-241.
- ชญญาช อุทธรวิทย์. (2565). การศึกษาโมเดลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืน มหาวิทยาลัย มหิดล].

ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2

ดารณี พลอยจั่น. (2559). ทูทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งกับกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.
วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม, 4(1), 6-17.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

ธนวัต ลิ้มปัทม์ชัยกุล. (2560). จัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ. ศ. 2561-2564 ของกรมการท่องเที่ยว.

นพชัย ฟองอิสสระ และ ศศิพัชร เมฆรา. (2563). การจัดการเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และการเฝ้าระวังการนำ

วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดเชียงราย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 9(1), 51-63.

นพพร จันทร์นำชู. (2563). พัฒนาศึกษาความหลากหลายของกระบวนการที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน.

นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2563). การบูรณาการเพื่อยกระดับรายได้ท้องถิ่นจากนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีกำลังซื้อสูง
ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2564). เสน่ห์เมืองเพชร : การถ่ายทอดนวัตกรรมการ *Storytelling* และ

เทคโนโลยีสื่อ *Application* ให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ *Self-Drive* ในยุควิถีใหม่. กิจกรรม
ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

นาฎวดี เจือจันทร์, สุนันทา เลาว์ณศิริ และ วีระพล ทองมา. (2555). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยต่อ
สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และ เศรษฐกิจ: กรณีศึกษา ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่.

Research and Development Journal, Loei Rajabhat University, 7(22), 97-108.

นิคม สุวพงษ์. (2565a). การถอดบทเรียน : เพื่อเสริมสร้าง กระบวนการเรียนรู้. *Journal of Graduate Saket
Review, 7(1), 47-60.*

นิคม สุวพงษ์. (2565b). การถอดบทเรียน : เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้. *Journal of Graduate Saket
Review, 7(1), 47-60.*

นิตยา งามยิ่งยง และ ละเอียด ศิลาน้อย. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบริเวณริมฝั่งคลอง
ดำเนินสะดวก

ในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน 2560, ปี
ที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน 2560.

นิมิต ชุณส์ัน, พรชัย ศักดิ์ศิริโสภณ, สุภัทรา สังข์ทอง, หัวหาญ ทวีแสง. (2564). การรับรู้ผลกระทบของการท่องเที่ยว
โดยชุมชนอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย ในชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้าน
บางโรง จังหวัดภูเก็ต: Perceived impact of sustainable community-based tourism
affecting to quality of life satisfaction of residents in community: A case study of
Ban Bang Rong Community, Phuket. วารสาร การ จัดการ ธุรกิจ มหาวิทยาลัย บูรพา, 10(2),
106-127.

แผนที่จังหวัดเพชรบุรี. (2565). <http://www.phudoilay.com/huahin/wp-content/uploads/2010/06/P5.jpg>

พจนานุกรม. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.

พรทิพย์ พลทะ และ สุวรรณีย์ อัครกุลชัย. (2562). การพัฒนาแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ, 3(1), 63-83.

พิสิฐ โองเจริญ. (2560). ถอดบทเรียน : การบริหารโครงการภาครัฐ.

ไพโรวัลย์ ชันทะศิริ. (2565). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ออนไลน์ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะ

การใช้เทคโนโลยีการสอน ตามสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยศิลปากร].

ภักชุตตา พูนสุวรรณ และ อรพิน ตันตวิรุฬห์. (2566). เศรษฐกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : การพัฒนาศักยภาพชุมชน. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(3), 118-127.

<https://www.sdgmovement.com/2021/07/31/sdg-vocab-41-sustainable-tourism/>

ภักชุตตา แก้วสง่า และ นิตยาชล จำนงค์ศรี. (2012). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. *Suranaree Journal of Social Science*, 6(1), 91-109.

ภาศิณี โกมลมิตร, ปณณวิษญ์ แสงหล้า, พระครูปริยัติ กิตติวงศ์, พระสามารถ จิตตมโล, พระยุทธนา มาลาวิโส และ ชัยญ์ชญา ธรรมาเวทย์. (2562). การพัฒนานวัตวิถีชุมชนกับแผนยุทธศาสตร์ชาติฉบับที่ 12. วารสารนวมูองแหวก พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 6(1), 77-90.

ภูริต รัชตะภูรินทร์. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 12(2), 10-19.

มหาวิทยาลัยศิลปากร, ค. (2560). โครงการจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2544). การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ.

วรโชค ไชยวงศ์. (2562). การวางแผนกลยุทธ์โดยใช้ระบบการบริหารแบบเข้มมุ่ง: กรณีศึกษาภาค วิชาวิศวกรรมอุตสาหการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

วารางคณา จันท์คง. (2557). การถอดบทเรียน จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ, ปีที่ 1, ฉบับที่ 1

वासना จักรแก้ว. (2557). การสังเคราะห์การถอดบทเรียนด้วยสื่อและนวัตกรรมการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในโครงการร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต].

วิจารณ์ พานิช. (2547). การจัดการความรู้ด้านภาษา และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา และ แก้ปัญหาสังคม. *Journal of Language and Culture*, 23(2), 5-5.

วิทเอก สว่างจิตร์, อ. น., วิยดา เหล่มตระกูล และ กัญญารัตน์ ไชยสงคราม,. (2566). การถอดบทเรียนการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น. *ปัญญาภิวัฒน์*, 15(2), 164-176.

วิริยะ สว่างโชติ. (2561). อุตสาหกรรมกับเศรษฐกิจทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์. *โรงพิมพ์ภาพพิมพ์*.

- วิระพล ทองมา. (2556). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (*Community Based Tourism :CBT*) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้.
- ศรันยา พรหมจิโน, ช. ช., อนุภาค เสาร์เสาวภาคย์,. (ม.ป.ป.). ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนในอำเภอป่าสัก จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- ศักดิ์ดา แสนมี. (2554). การศึกษาการพัฒนาศักยภาพท้องถิ่นในการจัดทำแผนที่วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม
- ศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี. (2565).
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2561).
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2564).
- สร้อยพัทธ์ เอี้ยวเจริญ และ จีระ ประทีป. (2564). แนวทางการพัฒนาเมืองเพชรบุรีตามแนวคิดภาคประชาสังคม และภูมิรัฐศาสตร์ของเมืองเพชรบุรี. *Journal of Politics and Governance Volume 12 No. 2, May – August 2022, 52-73.*
- ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด. (ม.ป.ป). การทบทวนวรรณกรรมการดำเนินงานบำบัดรักษาเสพติดที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ.
- สำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดเพชรบุรี. (2565).
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี. (2565).
- สายันต์ ไพเราะจิตร์. (2548). การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี. (2564).
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2561-2565).
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). การท่องเที่ยวชุมชน.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564).
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). เมืองเก่าในประเทศไทย. <https://www.onep.go.th/oldtown/>.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2548). แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2553). แผนแม่บทเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554a). เล่ม 1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554b). เล่ม 2 แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554c). เล่ม 3 ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทย.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). เมืองเก่า.

<https://data.go.th/dataset/gdpublish-thaioldtown1>

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช). (2564).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2566-2570). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

สุปวีร์ รสรื่น. (2564a). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(1), 75-92.

สุปวีร์ รสรื่น. (2564b). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11.

สุปวีร์ รสรื่น. (2564c). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(1), 75-92.

สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. (2563). การวิจัยเชิงคุณภาพทางการท่องเที่ยว: แนวคิดและวิธีวิจัย

สุภาวณี โป้วสุวรรณ, ภคมน โภคะธีรกุล วรสิทธิ์ เจริญพุ่ม และ เขาวฤทธิ เขาวังแสงรัตน์. (2565). การจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรี. *Journal of Educational Innovation and Research Vol. 6 No. 1 January – April 2022* |, 250-264.

เสกสรรค์ ทองศรี, จรินทร์ ธาณิรัตน์ และ รัตนะ บัวสนธ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *Journal of Industrial Education*, 13(2), 26-33.

เหมือนแพรว วัฒนะโชติ. (2564). การออกแบบเครื่องมือเพื่อช่วยถอดบทเรียนจากวิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (*best practice*) สำหรับเจ้าหน้าที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ. (2567). การท่องเที่ยวโลก. [https://www.bing.com/search?q=องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่ง](https://www.bing.com/search?q=องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ&form=ANNT1&refid=5326136f63ec4ef6a8a29d5af01fbf88&pc=ACTS)

[สหประชาชาติ&form=ANNT1&refid=5326136f63ec4ef6a8a29d5af01fbf88&pc=ACTS](https://www.bing.com/search?q=องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ&form=ANNT1&refid=5326136f63ec4ef6a8a29d5af01fbf88&pc=ACTS)

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558).

อวยพร อภิรักษ์ธำรง. (2566). แนวปฏิบัติที่ดี. มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นริศรา กรุดนาค
วัน เดือน ปี เกิด	15 กรกฎาคม 2535
สถานที่เกิด	เพชรบุรี
วุฒิการศึกษา	ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล (2564) ศศ.บ. (ศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล (2559)
ที่อยู่ปัจจุบัน	16 ม.2 ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี 76120

